M. CORNELII FRONTONIS
ET
M. AURELII IMPERATORIS
EPISTULAE.

L. VERI ET T. ANTONINI PII ET APPIANI
EPISTULARUM RELIQUIAE.

POST ANGELUM MAIUM
CUM CODICIBUS AMBROSIANO ET VATICANO
ITERUM CONTULIT G. N. DU RIEU,
RECENSUIT
SAMUEL ADRIANUS NABER.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXVII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PROLEGOMENA.

Quod veterum scriptorum editoribus concedi solet, ut copiose disserant, quam egregia omnia sint in opere, quod susceperint emendandum vel ornandum, equidem, dum ne praeter modum id fiat, non reprehendo et aliquid dandum censeo iusto parentum amori, qui liberorum virtutes extollere ament et naevulos aut praetervideant aut dissimulent. Abutantur licet artificio quodam; at causa honesta est et venia danda erit, si forte perfecerint ut magis innotescant scriptores, quibus patroni obvenerint et elegantes et ingeniosi.

Itaque maxime vellem mihi contigisset, quod Angelo Maio, ut novam editionem auspicari possem ab insigni laude, quam Fronto inter Romanos oratores meruerit. Novi, quid de eius admirabili eloquentia aequales iudicarint et posteri nimis facile crediderint, sed, fateor, Frontonis flosculos et imagines et inanes tinnitus non amo et, si verum dicendum est, contemno. Profuisset hominis existimationi, si operum reliquiae e codicibus palimpsestis numquam erutae fuissent et illa est, ut opinor, una omnium virorum doctorum vox, pro thesauro, quem caeco prolis amore Maius in sinu foveret, meros carbones esse inventos. Quam rerum inops Fronto sit, nisi opere perlecto, nemo credet. Sententiae neque crebrae et futiles; plurimae imagines, sed insulsae et nimia arte quaesitae; in verborum delectu putida diligentia et veterum Romanorum, qui ante Ciceronem floruerunt, haud satis apta imitatio. Quod confert ad antiquitatis notitiam, primo obtutu certe non magnum videtur. Dicendi genus nemo admirabitur, nemo sequetur. Verba venditat et voces et praeterea nihil.

Hic fore suspicor qui mirentur, cur constituerim talem scriptorem potissimum edere, qui nostra cura et industria

fere indignus videatur. Quibus cum confidam me multa habere, quae reponam, illud primum observandum est, si Niebuhrius statim post Maium novam editionem adornaverit, ridiculum me fore, si stulte et arroganter despiciam, quod tanto vir ingenio tantisque doctrinae opibus libenter susceperit, cum praesertim editores Berolinenses non cognoverint ea quae, paucis annis post, reperto Vaticano codice, bonis litteris et doctis hominibus veluti ab Orco reddita sunt. Quodsi reputo, subit mirari, qui factum sit ut per quadraginta annos nemo exstiterit, qui fragmenta Vaticana iterum recenseret ipsosque codices adiret, cum tamen post Niebuhrii operam apud omnes constaret, in Ambrosianis fragmentis digerendis Maium non maiore peritia quam fide fuisse usum officioque editoris desultorie functum esse.

Sed laudandum est prudentissimum Niebuhrii iudicium, si veterum scriptores partim sint praestantes et prorsus egregii, partim boni nec tamen optimi, partim infra ordinem ac fortasse pessimi, in illis heroibus et scriptoribus classicis ipsos litterarum apices summa cum cura exigi debere, in ceteris quo a perfecta praestantia longius absint, eo magis relaxari posse minutam quam ceteris tribueris diligentiam, sed ita tamen etiam pessimos tractandos et retractandos esse, donec conditionem tolerabilem reddideris: omne enim vas et omnem supellectilem in domo bene instructa nitidam esse debere, neque quemquam de veteribus scriptoribus prorsus esse negligendum. Frontonis autem quis conditionem tolerabilem dicat, cum Maius pristinum foliorum ordinem restituere non potuerit et in codice conferendo admodum negligenter versatus sit? unde mille errores nati sunt, partim iam acutis emendationibus sublati, partim nunc demum patefacti, partim etiam detegendi ei qui post me veniet.

Nondum tamen elocutus sum quid fuerit, cur per aliquot menses totum me darem Frontoni cognoscendo. Si Frontonianas epistolas temporum ratione disposueris, egregia conferent ad perspiciendam indolem M. Antonini Philosophi, ad quem Fronto frequenter scriptitavit et cuius plurimae epistolae in codice supersunt. Utile et iucundum est videre, qua studiorum ratione, duce Frontone, quem plurimum diligeret, Princeps usus sit, omnium qui Romae imperarunt opti-

mus et sanctissimus. Ille ipse Fronto fatuus fuerit: non intercedam; sed, cum in declamandi genere a recta via immane quantum aberraret, bonum tamen virum fuisse, qui nihil amaret nisi quod honestum videretur, hoc quidem ex epistolarum commercio planissime colligitur. Si in singulis epistolis accurate perpenderis et circumspecto iudicio examinaveris, non tantum quid scriptores dicant, sed multo maxime quid intelligi velint, non sterilis opera erit ad Antoninorum tempora accuratius cognoscenda. Fontium penuria factum est, ut difficile sit iudicare de decantata illa populi Romani felicitate sub Antoninorum imperio; sed Frontonis epistolae rite tractatae dabunt pauciora quam velis, sed multo plura, quam viri docti adhuc opinati sunt. Cautione opus est, ne Frontonis elegantiis et orationis putido ornatu decipiamur, sed superest tamen aliquid, quod equidem cum fructu adhibui, ut mihi illorum temporum imaginem instaurarem. Quod Avidius Cassius contumeliose dixit, M. Antoninum non Imperatorem esse sed Dialogistam, qui quum philosopharetur et quaereret de honesto et iusto, non satis haberet virium ad Imperii onus sustinendum, id acerbe dictum esse concedo, sed idem verissimum esse contendo. Dum clemens dici voluit, mali licentia abutebantur et Romanorum conditionem sub optimo Principe tamen miserrimam fuisse existimo. Aliquanto melius nunc poterimus iudicare, tum quid altero post Christum saeculo Romanis hominibus ex vera et incorrupta antiquitate superesset, quod sane parum est, tum quid eviluisset atque efficeret, ut Imperium Romanum stare iam non posset et brevi post praeceps iret, donec barbarorum praeda fieret. Pluribus haec omnia persecutus est Fridericus Rothius, qui A° 1817 Norimbergae in programmate paucarum paginarum de Frontonis Epistolarum studio utilia monuit et lectu iucunda.

Quae veteres scriptores de Frontone tradiderunt, eiusmodi erant, ut anno 1815 summa hominum exspectatione nuntius acciperetur, Maium, qui tum custos erat additus Ambrosianae bibliothecae, editionem parare Frontonis Epistolarum quantivis pretii, quas in codice quodam rescripto invenisset. Notum erat M. Cornelium Frontonem Cirta in Numidia oriundum, sub Divo Hadriano inter causarum patronos principem

locum tenuisse, eundem de rhetore consulem esse suffectum, denique M. Antoninum Philosophum eo magistro et amico fuisse usum plurimumque tribuisse, ita ut statuam ei in senatu peteret. Hominis famam augebat, quod in Commentariis Philosophus praedicaret se a Frontone didicisse τὸ ἐπιστῆσαι οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία καὶ ποικιλία καὶ ὑπόκρισις καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ᾽ ἡμῖν Εὐπατρίδαι ἀστοργότεροί πως εἰσίν. Notae quoque erant quinque eiusdem disputationes apud Gellium de verborum potestate. Quin etiam praeter paucos quosdam locos breviores apud Grammaticos Latinos laudabatur insigne fragmentum apud Minucium Felicem, in quo orator Christianos acerbissime exagitat. Notabatur praeterea dicendi genus a plurimis vehementer probatum, inter quos alii in Frontone pompam laudabant, Macrobius — quod mireris — siccitatem.

Quod igitur viri docti suspicabantur, quodammodo confirmatum iri quod Eumenius dicat in Panegyrico Constantii Frontonem Romanae eloquentiae non secundum esse sed alterum decus, id quam falsum esset, post Maii editionem omnibus apparuit. Praeter Italum, qui inventum suum exosculabatur, nemo fuit quin agnosceret in Frontone corruptam eloquentiam et in aequalibus corruptum iudicium. Frontonianae epistolae minime comparari possunt cum Plinianarum praestantia. Haud difficulter intellectum est, cur M. Aurelius cetera quidem grato animo memoret, quae Frontoni debeat, sed taceat de arte dicendi. Itaque ne Maius quidem Niebuhrio obloqui ausus est, cum ita diceret: „Ita sententiis et rebus nondum notis vacuum, ita levem et indisertum, quin saepenumero putide delirantem in his quidem scriptis Frontonem invenimus, ut, cum sanequam multi numerentur inter Latinos non optimi scriptores, hic adeo vilis sit ut cum Silio Italico numerari debeat: inter Graecos vero ab ipso Polemone aut Himerio facundia et sensuum nobilitate vincatur.“

Sed quum in editione Mediolanensi omnia incredibili socordia et levitate administrata essent, mox exorti sunt Niebuhrius cum Buttmanno et Heindorfio, qui fecerunt quod potuerunt, ut Frontonis fragmenta legi et intelligi possent. Quod caput rei erat, quia Maius rescripti codicis folia non satis recte ordinarat et multa temere turbarat, sagaciter et

summa diligentia quaesivit Niebuhrius, qua ratione omnia melius procederent. Qui quum reprehensionem non effugerit, quasi in obscura re ingenii viribus abusus esset, βοηθήσω τῷ ἐμῷ ὁμωνύμῳ κατὰ τὸ δυνατὸν et, re accurate explorata, affirmo, prorsus incredibilem et paene divinam fuisse in Niebuhrio mentis aciem, qui divinando in permultis assecutus sit, quo Maius, quamquam ipsum codicem ducem habens, non potuerit tamen pervenire. Si quis verbi causa contulerit Frontonis postremum opus, *Principia Historiae* dico, in Berolinensi editione cum vero sententiarum ordine et nexu, admirabitur virum prorsus incomparabilem, qui acerrimo sensu eius quod decet ex tenuissimis indiciis tanquam vates praedixit, quae nunc confirmabuntur.

Deinde Maius Mediolano Romam migravit, ut custodiret Vaticanam bibliothecam. Ibi cum vetustos codices rescriptos tractaret, fugere eum non potuit, alia Frontonis fragmenta latere in codice, qui olim pars fuerit Ambrosiani codicis, ita ut utraque fragmenta ex uno eodemque codice Frontoniano desumta sint et Romae inventa egregie suppleant, quae olim prodierint Mediolani. Non poterat Maius Ambrosianum codicem iterum conferre, quod post Niebuhrii recensionem libenter, ut opinor, fecisset; sed tamen ex animadversionibus virorum doctorum aliquantum profecit. Itaque in Vaticanis fragmentis Romae edendis A° 1823 editoris munere multo melius functus est, ut minime dubium sit, eum Mediolani in re prorsus eadem idem potuisse praestare, si eadem fuisset, qua postea, peritia et diligentia. Itaque editio Romana tolerabilis fortasse est in fragmentis Vaticanis, sed in fragmentis Ambrosianis, quae eadem opportunitate iterum edidit, pauca quaedam emendata quidem sunt, quorum maior pars debetur doctis Berolinensium observationibus, sed plurima prorsus absurde edita sunt et ad hunc diem leguntur. Hoc quoque in Maio culpandum est, eum persaepe non monuisse lectores, quid aliorum coniecturis deberet et quid in codice legisset.

Quodsi quis quaerat, quomodo fieri potuerit, ut Romae Maii opera tanto esset fructuosior quam Mediolani, primum observandum est in vetustis codicibus legendis annos ei attulisse peritiam. Tum in Vaticano codice antiqua scriptura recte renata est, cum Maius ad Ambrosianum librum legen-

dum venenis usus sit parum idoneis. Hinc factum est, ut nunc pleraeque paginae nigrae factae sint, quae neque hodie legi possunt neque umquam poterunt. Sed Maii quoque tempore lectionem satis difficilem fuisse, ex indiciis quibusdam efficio, inter quae et illud est, eum vix bis terve vidisse quaternionum notas, quae in Vaticano codice numquam deficiunt. Has certe si vidisset, non neglexisset adhibere ad foliorum ordinem restituendum.

Hic dicendum est de admirabili ratione, quam Maius secutus est in palimpsestis legendis. Scilicet, quod nemo ignorat, qui umquam rescriptos codices tractavit neque rei imaginem sibi fingit ex tabulis lithographicis, quae, cum utramque scripturam referunt, tamen non nimis lectu difficiles sunt, arduum negotium est et paucorum hominum, illas veteres membranas recte legere. Ceteros libros legimus ut intelligamus: in palimpsesto codice saepe opus est ut prius intellexeris ex accuratissima sermonis notitia, quid scriptor dare debuisset: tum demum litterarum tenues apices quasi in vocabula coeunt et lucem vitamque accipiunt. Olim quidem, recentibus venenis, res paulo facilior erat quam nobis videtur, sed tamen quid Maius? Quod ipsi summo viro diserte affirmanti vix credas, cum doctis vigilans studiis sua tempora tereret, ut in eius monumento est, codicis Ambrosiani negotium mandavit amanuensi cuidam! Postea Romam profectus, cum novam editionem adornaret, Maius saepe scripsit ad sodalem Petrum Mazzuchellum, ut codicem inspiceret, sed cum fructu exiguo.

Utilissimum opus fecit amicus meus G. N. du Rieu, qui ante aliquot annos in Italia degens studiorum causa, cum alios veteres scriptores tum Frontonem quam potuit maxima cura cum codicibus contulit et omnia maxima minima sedulo et perite enotavit. Brevi post reditum in patriam in *Schedis Vaticanis* dedit cum alia tum novam collationem Ciceronis librorum de Republica, quam viri docti, ut opinor, probarunt. Sed cum in vita occupatissima ipsi non satis otii sit ad editionem parandam, mavult enim describendis et inspiciendis codicibus Leidensibus, quorum cura ei mandata est, aliorum studia iuvare et incendere nec quidquam negare honeste petentibus, quam ingenii monumenta ipse condere sibique et famae vivere, quia

casu quodam nuper ad Frontonem delatus eram, varias lectiones suas mihi ultro obtulit. Quas cum reciperem grato animo, ut debebam, simul pollicitus est in editione paranda consilia et operam suam mihi non defuturam: quam fidem cum amicus fideliter solverit, aliquanto citius et fortasse melius quoque negotium perficere potui, quam si in itinere sine comite solus relictus essem. Quodsi igitur boni aliquid meae editioni insit, velim lectores hoc potissimum tribuant amico, qui, quantum in fugaci scriptura codicis Ambrosiani licuit, accuratissimum se in conferendo praestiterit. Equidem, cui paratis dapibus uti ante ceteros omnes concessum fuit, si officio recte functus videbor, nihil mihi adrogabo, sed satis habebo, si vituperationem effugero.

Sed iam tempus est dicere de codice rescripto. Liber est Vaticanus 5750, forma quadrata, membranaceus, continens latinam interpretationem Actorum primi Concilii Chalcedonensis (A. 451). Haec scriptura, Maio iudice, pertinet fere ad saeculum decimum. In prima pagina manu vetere scribitur: *Liber S. Columbani de Bobio.* — Est itaque codex Bobiensis, olim pars illius splendidissimae bibliothecae, de qua adeundus Amedeus Peyronus. In praefatione ad Ciceronis Orationum Fragmenta locum ita fere describit: ,,In valle quam Alpes Penninae ad Liguriam pertinentes efficiunt quasi circino circumductae, est urbs Bobium praeter oram Trebiae. Duae ad illam ferunt viae; altera a Viqueria secus amnem Staforam, altera a Placentia secundum Trebiam. Utraque primum patens et aperta; tum intra fluminis alveum modo lubrica, modo glareosa; dein ardua per montium iuga; tandem per clivosos tramites praeceps; utraque iniqua et triginta millia passuum. — Hinc raros mercatores ad Bobium commeare, a cultu provinciae abesse, neminem aut per occasionem alio eundi aut animi gratia illuc contendere, nullam praedae spem facere populabundo exercitui; ut recte Bobium dicas urbem a tota Italia divisam. Hanc sedem D. Columbanus, ineunte saeculo VII, sibi suisque delegit. — Ad primam hanc aetatem pertinet primus bibliothecae fundus, veneranda illa scilicet codicum suppellex a D. Columbano eiusque discipulis Bobium comportata. Vidi in Ambrosiana atque Taurinensis habet libros latinos Saxonicis litteris descri-

ptos glossisque Saxonicis illustratos; hos pro varia eorum antiquitate vel a D. Columbano ex Hibernia, vel a Cumiano ex Scotia aliisque Anglicis monachis allatos autumo. Gallicanam originem monstrant alii. — Accedit maxima Romanorum librorum copia a Columbano et Bertulfo in Romano itinere collecta, vel oblata a fratribus; in his Ciceronis Orationum codices duo Ambrosianus et Taurinensis, libri de Republica, atque Epistolae, Frontonis opera, Symmachi orationes, Codex Theodosianus, Anonymus de Arithmetica, aliique bene multi.“ Rectissime Peyronus vidit Frontonis codicem non Bobii in coenobio exaratum fuisse, sed in Italia alicubi; postea monachi, ingruente barbarie, et hunc et alios multos rescripserunt. Qui nuper de Monasteriis Benedictinorum in Italia egit, Alphonsus Dantier, alia multa congessit quae cum fructu conferet qui plura cupiet. Et Peyronus et Dantierius docent veterum scriptorum codices non Bobii scriptos esse, sed aliunde bibliothecae illatos. Sed, redeundum enim est ad Frontonis codicem, ut integer primus quaternio sit, unum folium sive duae paginae mihi deesse videntur, titulo fortasse destinatae. Statim incipit S. Caelestini Papae epistola ad Nestorium, quae cum synodi Ephesinae actis coniungi solet. Pagina 12 incipiunt illae epistolae, quae Synodo Chalcedonensi viam muniunt: donec p. 79 est adlocutio Synodi ad principem: tum p. 94 edictum explicit principis synodum confirmantis. Pagina demum 95 exorditur prima Synodi actio, cuius amplus tractatus totum deinceps codicem occupat usque ad pag. 286, quae voluminis extrema est. Videntur deesse in fine quattuor paginae sive folia duo. Huius libri alterum volumen, cum libri Bobienses distraherentur, pervenit in Ambrosianam bibliothecam. Habet paginas 452 iisque continentur concilii actiones a prima acephala usque ad XIV non expletam. Ut materies cohaereat, sciendum est aliquot paginas initio deesse; puto fuisse duodecim. Volumen desinit in medio vocabulo; itaque Maius inde revulsam putat actionis XIV partem reliquam, quae materia fere satis est uni quaternioni. Iam duae postremae concilii actiones XV et XVI cum aliquot parergis, quae in plerisque codicibus subtexi solent synodo, tantum fere corpus efficiunt, ut ex eo tertium quoddam, etsi brevius, volumen confieri possit. Quod si ali-

quando repertum erit, simul habebimus, ut mox patebit, Frontoniani codicis, qui nunc desunt medios quaterniones. Si quis amissum volumen quaeret, quod fore spero qui facere velint, sciat libros Bobienses pervenisse Romam, Mediolanum, Veronam, Neapolim, Vindobonam et Augustam Taurinorum; Escorialensis bibliotheca an libros Bobienses habeat, non comperi.

Uterque codex rescriptus est; post renatam veterem scripturam apparuerunt praeter Frontonis Epistolas Symmachi Orationes, Ciceronis Scholiasta Bobiensis qui postea dictus est, pauca quaedam fragmenta Moeso-Gothica, denique laciniae tractatus de haeresi Arianorum. Praeterea in codice Vaticano unicum folium Persii fragmentum habet et alterum, itidem unicum, fragmentum Iuvenalis. In Ambrosiano codice octo paginae habent partem Plinii Panegyrici. Itaque supersunt octo codicum fragmenta; Moeso-Gothica Reifferscheidius ni fallor editurus est; Persii et Iuvenalis amicus meus collationem dedit in *Schedis Vaticanis*; ad Symmachum et Ciceronis Scholiastam idem postea, ut spero, redibit; quod si minus exsequi poterit propter eam causam quam dixi, amici eius curabunt, ne tam utilis opera nimis diu lateat.

Scriptus est codex Frontonianus, cuius Romae paginae 106, Mediolani paginae 282 servatae sunt, binis columnis, quarum singulae versus habent XXIV. In singulis versibus litterarum numerus non certus est, raro tamen infra quindecim vel supra viginti. Ipsae litterae speciosae sunt, semiunciales ac paulo rotundatae. De scripturae aetate variae fuerunt virorum doctorum opiniones: Maius antiquissimam iudicat et ipsi Frontoni prope aequalem; Niebuhrio liber scriptus esse videtur paulo ante septimi saeculi initium. Addit praeterea, de qua re lectores iudicium ferre poterunt ex imagine aeri incisa, quam Maius addidit, Frontonis codicis scripturam in permultis referre Pandectarum librum Florentinum. Eandem esse iuncturam litterarum N et T, quamquam alia diversa sint, neque appareat in Frontoniano codice S illud ex cursiva petitum scriptura. In universum elegantiorem multo minusque festinatum esse Frontonianum codicem. Quamquam Niebuhrius Maio non persuasit; accurata codicum vetustiorum collatio monstrabit eum non longe aberrasse a veritate.

Pertinet scriptura ad sexti saeculi initium; hodie possumus apud palaeographos complura specimina videre veterum scripturarum, quarum aetas liquido constat; ad quas si quis exigat codicis imaginem quam Maius dedit, videbit verum esse id quod dixi. Proxima ad Frontonem accedit scriptura Liviani codicis qui Vindobonae est. Orosii codex Florentinus paulo recentior est, quod maiuscularum litterarum ornatus indicat, estque exaratus septimo saeculo. Itidem ad sextum saeculum pertinent Graecarum litterarum formae, nam septimo iam saeculo prodeunt accentus et spiritus, quibus noster caret. Vocabula continuantur: id vero singulare est, quod codicis emendator membra orationis distinxit puncto crasso recurvo superiori vocabuli parti adscripto, quam distinctionis notam agnoscit Diomedes. In Graecis nulla distinctio deprehenditur. Initio et fine librorum titulus scribitur maiusculis uncialibus litteris; non adduntur tamen solemnia ista *explicit* et *incipit*. Quibus litterarum formis librarius verbi causa usus est in Virgilii celebrato codice Veronensi, quo Gaii Institutiones continentur, hae supersunt in Frontoniani codicis titulis, sed in textu species diversa est. Est hoc indicium codicum paulo minus vetustorum, si tituli exarati deprehenduntur alio litterarum genere atque textus ipse. Singulare est quod in altero libro ad M. Caesarem textui superscriptus est titulus, paginis versis EPIST. AD M., rectis vero CAES. LIB. II. Epistolarum clausulae saepe angustioribus versibus et minoribus litteris scriptae sunt: Maius suspicatur has clausulas in ipsis autographis manu propria atque ideo minutioribus formis ab epistolarum auctoribus adpingi fuisse solitas: quem deinde morem amanuenses religiose tenuerint. Fortasse Maius cogitabat illustre exemplum Pauli Apostoli, sed notandum est Frontonem et M. Caesarem, cuius rei saepe fit diserta mentio, plerumque sua manu scripsisse. Novae sententiae incipiunt a littera paulo maiore, non diversa a ceteris, *extra* lineam: eam divisionem in editione diligenter retinui, si qui forte huius rei usus esse videbitur. Compendia, ut in antiquo Codice, rara sunt. Scribitur q' pro *que*, B' pro *bus*, IMP. pro *imperator;* praeterea praenomina una littera indicantur, sed alia nunc non commemini. Librarius satis accuratus fuit, etiam in Graecis: multo maximus errorum numerus Maio de-

betur, quibus nunc in oblitteratis paginis nullum est remedium. Rectissime ostendit Iacobsius in Diario Zimmermanni saepe Maium in editione Romana pro codicis lectionibus in textum recepisse coniecturas Berolinensium; qui quum haud raro divinando assecuti sint quid Fronto dederit, Maius recte sane fecit; fecisset tamen rectius, si monuisset lectores. Alibi quoque vir eminentissimus coniecturas recipit, quae cum codice ipso minime conveniunt. Lectorum parum interesset hoc scire, si codex Ambrosianus ubique legi posset; verum, ut dixi, pleraeque paginae nigrum colorem duxerunt; in iis igitur pendemus e dubia Maii fide. Istiusmodi locis feci quod solum potui et descripsi lectiones quas exhibet editio Romana, sed numquam neglexi monere, si quando incertae litterae et volitantes amici aciem effugerint. Fieri potest ut qui post veniat, hic illic paulo plura describat: et credo sane ita fore, nam ea fere est rescriptorum codicum natura, ut nemo unus omnia exhaurire possit; sed pleraque aeterna nox premit premetque. In novis venenis nulla salus. Codicis orthographiam, ut quisque considerare posset quid Frontoni peculiare fuerit, quid librarii invexerint, plerumque retinui. In extrema cuiusque quaternionis pagina adscribitur numerus.

Sed dicendum est de correctore. Emendatus codex est collatis exemplaribus a Caecilio quodam, cuius nomen cum olim legeretur in extremo libro III ad Caesarem, nunc prorsus evanuit. Quando iste Caecilius vixerit, non constat: utitur litteris cursivis, inclinatis; quae negligentior scriptura vel antiquissimis temporibus in usu fuit. Itidem hic illic apparet in margine Orosii Codicis Florentini. Amico meo codex emendatus videtur haud ita diu, antequam rescriberetur. Corrector vocabula continuata divisit eo signo quod dixi, et in margine, quae sibi notatu digna viderentur, indicavit lemmatis: scholia certe dici non possunt. Saepe emendator repetivit unam pluresve sententias, quae sibi memorabiles viderentur, saepe satis habuit unum verbum paulo rarius exscribere, interdum, paucis verbis transpositis et immutatis, fere integram paginam transscripsit, sed nulla est in his certa ratio; in extrema codicis parte, quae, ut dixi, Mediolani adservatur, paulo plura enotavit, sed Graeca non attigit. Ceterum dubitare possis, utrum Caecilius fuerit qui ipsum nostrum

codicem emendaverit, an librarius descripserit librum a Caecilio emendatum: hoc Maio, mihi illud verisimilius videtur. Variae lectiones ex aliis libris ductae, exiguo numero sunt, nec tamen desunt. Magnus est usus eorum lemmatum, nam saepissime in paginis prorsus oblitteratis Ambrosiani codicis servatae tamen sunt adnotationes marginales, minus diligenter elutae a Concilii librario, quippe ductibus tenuioribus exaratae. Maius permultas omisit, quas omnes exhibeo singulis paginis infra textum; qui cum deficit, sequar Maii exemplum eruntque nobis pro ipsis Frontonis verbis, sed semper monebo lectores, ne in emendando abutantur ingenio.

In codice rescribendo librarius fere omnibus paginis usus est inversis; itaque in veteris scripturae ordine restituendo singularum paginarum numeri invertendi sunt, ut Concilii pagina versa Frontonis pagina recta fiat. Quae folia librarius non invertit, plerumque difficiliora lectu sunt. In membranarum parte, quae exterior fuit et pilosa, vetus scriptura saepe melius renata est, quam ab altera parte, quae ob laevitatem minus avide bibit atramentum. Ubi quum Maius usus sit acrioribus venenis, in ambustis paginis evanida scriptura oculorum aciem quamvis intentam effugit.

Frontoniani codicis sunt in codice Vaticano paginae:

2. 1. ‿ ———	100. 99. ‿ 106. 105.	146. 145. ‿ 156. 155.
4. 3. ‿ 14. 13.	102. 101. ‿ 104. 103.	148. 147. ‿ 154. 153.
15. 16. ‿ 29. 30.	112. 111. ‿ 126. 125.	150. 149. ‿ 152. 151.
80. 79. ‿ 94. 93.	114. 113. ‿ 124. 123.	160. 159. ‿ 174. 173.
82. 81. ‿ 92. 91.	116. 115. ‿ 122. 121.	166. 165. ‿ 168. 167.
84. 83. ‿ 90. 89.	118. 117. ‿ 120. 119.	176. 175. ‿ 190. 189.
86. 85. ‿ 88. 87.	128. 127. ‿ 142. 141.	180. 179. ‿ 186. 185.
96. 95. ‿ 110. 109.	132. 131. ‿ 138. 137.	182. 181. ‿ 184. 183.
98. 97. ‿ 108. 107.	144. 143. ‿ 158. 157.	228. 227. ‿ 242. 241.

In codice Ambrosiano:

55. 56. ‿ 65. 66.	87. 88. ‿ 97. 98.	138. 137. ‿ 144. 143.
58. 57. ‿ 64. 63.	89. 90. ‿ 95. 96.	149. 150. ‿ 163. 164.
59. 60. ‿ 61. 62.	91. 92. ‿ 93. 94.	151. 152. ‿ 161. 162.
67. 68. ‿ ———	102. 101. ‿ ———	155. 156. ‿ 157. 158.
70. 69. ‿ 84. 83.	104. 103. ‿ ———	166. 165. ‿ 180. 179.
72. 71. ‿ 82. 81.	106. 105. ‿ ———	182. 181. ‿ 196. 195.
74. 73. ‿ ———	108. 107. ‿ 110. 109.	214. 213. ‿ 228. 227.
76. 75. ‿ ———	134. 133. ‿ 148. 147.	216. 215. ‿ 226. 225.
85. 86. ‿ 99. 100.	136. 135. ‿ 146. 145.	218. 217. ‿ 224. 223.

220. 219. ‿ 222. 221.	294. 293. ‿ 308. 307.	376. 375. ‿ 386. 385.
229. 230. ‿ 243. 244.	296. 295. ‿ 306. 305.	378. 377. ‿ 384. 383.
231. 232. ‿ 241. 242.	298. 297. ‿ 304. 303.	380. 379. ‿ 382. 381.
233. 234. ‿ 239. 240.	300. 299. ‿ 302. 301.	390. 389. ‿ 404. 403.
236. 235. ‿ 238. 237.	——— ‿ 324. 323.	392. 391. ‿ 402. 401.
246. 245. ‿ 260. 259.	312. 311. ‿ 322. 321.	394. 393. ‿ 400. 399.
248. 247. ‿ 258. 257.	314. 313. ‿ 320. 319.	396. 395. ‿ 398. 397.
250. 249. ‿ 256. 255.	326. 325. ‿ 340. 339.	406. 405. ‿ 420. 419.
252. 251. ‿ 254. 253.	328. 327. ‿ 338. 337.	408. 407. ‿ 418. 417.
262. 261. ‿ 276. 275.	330. 329. ‿ 336. 335.	412. 411. ‿ 414. 413.
264. 263. ‿ 274. 273.	332. 331. ‿ 334. 333.	422. 421. ‿ 436. 435.
266. 265. ‿ 272. 271.	342. 341. ‿ 356. 355.	424. 423 ‿ 434. 433.
268. 267. ‿ 270. 269.	344. 343. ‿ 354. 353.	426. 425. ‿ 432. 431.
278. 277. ‿ 292. 291.	346. 345. ‿ 352. 351.	428. 427. ‿ 430. 429.
280. 279. ‿ 290. 289.	348. 347. ‿ 350. 349.	444. 443. ‿ 446. 445.
282. 281. ‿ 288. 287.	374. 373. ‿ 388. 387.	

Quia autem prorsus nihil distinguitur paginis 67 et 68, manet numerus paginarum 280. Quaternionum notae supersunt:

Cod. Ambros.	p. 92.	Q. II.		Cod. Ambros.	p. 389.	Q. XXVII.
„ „	„ 56.	Q. III.		„ „	„ 381.	Q. XXX.
„ Vatican.	„ 167.	Q. IV.		„ „	„ 353.	Q. XXX.
„ „	„ 111.	Q. VII.		„ „	„ 333.	Q. XXXII.
„ „	„ 227.	Q. VIII.		„ „	„ 273.	Q. XXXVI.
„ „	„ 183.	Q. IX.		„ „	„ 253.	Q. XXXVIII.
„ „	„ 99.	Q. XI.		„ „	„ 213.	Q. XL.
„ „	„ 95.	Q. XII.				

Haec indicia satis sunt ad foliorum pristinum ordinem restituendum. Fuit codex quaternionum XLII cum dimidio sive paginarum 680; ex his nobis redditi sunt quaterniones primi et extremi sive pagg. 388: itaque desunt paginae 292. Certa est restitutio quaternionum II—XII et XXXII — fin. In mediis foliis tum demum aberit errandi periculum, cum tertium Concilii volumen repertum erit. Praeterea non satis certa ratione restitui potuit Qu. XXX, sed non multum refert, nam fragmenta sunt admodum lacera. Quaternionum numeros interdum male lectos esse apparet, sed ei incommodo facile possumus mederi. Epistolas Graecas librarius omnes reiecit in finem ibique repetivit eas quoque, quas supra Latinis inseruerat. Atque sic in Qu. XLII p. 152 cod. Ambros. iam apposuerat suum *Feliciter*, quum animadverteret deesse τὸν ἐρωτικὸν λόγον, quem postremum descripsit, ad-

ditis duabus Epistolis Latinis, in quibus de Graeco opusculo sermo fit, quarum quum prior iam supra alicubi legeretur, usus est litteris minoribus. Neque nunc quisquam mirabitur, quomodo factum sit ut bis in codice subscribatur *Feliciter*. Addam totum schema, in quo illud quoque dignum animadversione videtur, Frontoniani codicis Qu. III, VII, XXVII, XXX, XXXI, XXXII, XXXVII, XL cum Concilii quaternionibus convenire, nempe cod. Ambros. Qu. V, cod. Vatican. VIII, cod. Ambros. XXVI, XXV, XXIII, XXII, XVII, XV. Denique si quis curat hoc scire, plerique errores, quos Maius in ordinando commisit, inde orti sunt, quod non intellexerit, cur nonnullae Graecae epistolae bis in codice scriptae essent, Sed en totum schema:

Cod.	Ambros.	p. 93. 94.	‿	91. 92.	Q. II.
„	„	„ 99. 100.	‿	85. 86.	
„	„	„ 76. 75.	‿	———	
„	„	„ 87. 88.	‿	97. 98.	
„	„	„ 65. 66.	‿	55. 56.	Q. III.
„	„	„ 58. 57.	‿	64. 63.	
„	„	„ 61. 62.	‿	59. 60.	
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	
„	Vatican.	p. 166. 165.	‿	168. 167.	Q. IV.
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	
„	„	„ 160. 159.	‿	174. 173.	
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	(Q. V.)
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	
„	Ambros.	p. 110. 109.	‿	108. 107.	
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		. . . . . .	(Q. VI.)
„	„	p. 102. 101.	‿	———	
„	„	p. 106. 105.	‿	———	
„	„	p. 104. 103.	‿	———	
„	Vatican.	p. 126. 125.	‿	111. 112.	Q. VII.
„	„	„ 124. 123.	‿	114. 113.	

Cod. Vatican.	p.	118.	117. ‿	120.	119.	
,, ,,	,,	116.	115. ‿	122.	121.	
,, ,,	,,	242.	241. ‿	228.	227.	Q. VIII.
. . . .						
,, ,,	,,	186.	185. ‿	180.	179.	
,, ,,	,,	148.	147. ‿	154.	153.	
,, ,,	,,	182.	181. ‿	184.	183.	Q. IX.
,, ,,	,,	176.	175. ‿	190.	189.	
,, ,,	,,	146.	145. ‿	156.	155.	
,, ,,	,,	152.	151. ‿	150.	149.	
. . . .						(Q. X.)
. . . .						
,, ,,	,,	142.	141. ‿	128.	127.	
,, ,,	,,	132.	131. ‿	138.	137.	
,, ,,	,,	106.	105. ‿	100.	99.	Q. XI.
,, ,,	,,	88.	87. ‿	86.	85.	
,, ,,	,,	102.	101. ‿	104.	103.	
,, ,,	,,	80.	79. ‿	94.	93.	
,, ,,	,,	110.	109. ‿	96.	95.	Q. XII.
,, ,,	,,	84.	83. ‿	90.	89.	
,, ,,	,,	98.	97. ‿	108.	107.	
,, ,,	,,	92.	91. ‿	82.	81.	
. . . .						Q. ?
. . . .						
. . . .						
,, Ambros.	p.	239.	240. ‿	233.	234.	
Cod. Vatican.	p.	144.	143. ‿	158.	157.	Q. ?
. . . .						
. . . .						
. . . .						
. . . .						Q. ?
. . . .						
,, Ambros.	p.	82.	81. ‿	72.	71.	
,, ,,	,,	95.	96. ‿	89.	90.	
Cod. Vatican.	p.	——	—— ‿	2.	1.	Q. ?
. . . .						
. . . .						
. . . .						

Cod.	Vatican.	p.	4.	3. ‿	14.	13.		Q. ?
....								
,,	Ambros.	,,	426.	425. ‿	432.	431.		
,,	,,	,,	444.	443. ‿	446.	445.		
,,	Vatican.	,,	29.	30. ‿	15.	16.		Q. ?
,,	Ambros.	,,	412.	411. ‿	414.	413.		
,,	,,	,,	420.	419. ‿	406.	405.		
,,	,,	,,	418.	417. ‿	408.	407.		
....								Q. ?
Cod.	Ambros.	p.	422.	421. ‿	436.	435.		
....								Q. ?
....								
....								
Cod.	Ambros.	p.	434.	433. ‿	424.	423.		
....								Q. ?
....								
....								
Cod.	Ambros.	p.	430.	429. ‿	428.	427.		
Cod.	Ambros.	p.	404.	403. ‿	390.	389.		Q. XXVII.
,,	,,	,,	402.	401. ‿	392.	391.		
,,	,,	,,	396.	395. ‿	398.	397.		
,,	,,	,,	394.	393. ‿	400.	399.		
Cod.	Ambros.	p.	380.	379. ‿	382.	381.		Q. XXX.
,,	,,	,,	374.	373. ‿	388.	387.		
,,	,,	,,	378.	377. ‿	384.	383.		
,,	,,	,,	386.	385. ‿	376.	375.		
,,	,,	,,	344.	343. ‿	354.	353.		Q. XXXI.
,,	,,	,,	350.	349. ‿	348.	347.		
,,	,,	,,	352.	351. ‿	346.	345.		
,,	,,	,,	342.	341. ‿	356.	355.		
,,	,,	,,	332.	331. ‿	334.	333.		Q. XXXII.
,,	,,	,,	330.	329. ‿	336.	335.		
,,	,,	,,	340.	339. ‿	326.	325.		
,,	,,	,,	338.	337. ‿	328.	327.		
,,	,,	,,	308.	307. ‿	294.	293.		(Q. XXXIII.)
,,	,,	,,	322.	321. ‿	312.	311.		
,,	,,	,,	320.	319. ‿	314.	313.		
,,	,,	,,	———	‿	324.	323.		

Cod. Ambros. p.	280. 279. ‿ 290. 289.	(Q. XXXIV.)
,, ,, ,,	282. 281. ‿ 288. 287.	
....		
,, ,, ,,	278. 277. ‿ 292. 291.	
,, ,, ,,	296. 295. ‿ 306. 305.	(Q. XXXV.)
....		
,, ,, ,,	304. 303. ‿ 298. 297.	
,, ,, ,,	302. 301. ‿ 300. 299.	
,, ,, ,,	264. 263. ‿ 274. 273.	Q. XXXVI.
,, ,, ,,	276. 275. ‿ 262. 261.	
,, ,, ,,	266. 265. ‿ 272. 271.	
,, ,, ,,	268. 267. ‿ 270. 269.	
,, ,, ,,	252. 251. ‿ 254. 253.	Q. XXXVII.
,, ,, ,,	258. 257. ‿ 248. 247.	
,, ,, ,,	256. 255. ‿ 250. 249.	
,, ,, ,,	246. 245. ‿ 260. 259.	

Cod. Ambros. p.	241. 242. ‿ 231. 232.	(Q. XXXIX.)
....		
,, ,, ,,	238. 237. ‿ 236. 235.	
,, ,, ,,	229. 230. ‿ 243. 244.	
,, ,, ,,	228. 227. ‿ 214. 213.	Q. XL.
,, ,, ,,	222. 221. ‿ 220. 219.	
,, ,, ,,	216. 215. ‿ 226. 225.	
,, ,, ,,	218. 217. ‿ 224. 223.	
,, ,, ,,	149. 150. ‿ 163. 164.	(Q. XLI.)
,, ,, ,,	155. 156. ‿ 157. 158.	
,, ,, ,,	180. 179. ‿ 166. 165.	
,, ,, ,,	182. 181. ‿ 196. 195.	
,, ,, ,,	148. 147. ‿ 134. 133.	(Q. XLII.)
,, ,, ,,	146. 145. ‿ 136. 135.	
,, ,, ,,	161. 162. ‿ 151. 152.	
,, ,, ,,	138. 137. ‿ 144. 143.	
,, ,, ,,	——— ‿ 74. 73.	(Q. XLIII.)
,, ,, ,,	70. 69. ‿ 84. 83.	

Atque hoc modo explicit codex Epistularum Frontonis Orationes autem peculiari volumine comprehensas fuisse existimo.

In editione mea secutus sum eum paginarum ordinem quem demonstravi; qui quum aliquantum differat a Maii ra-

tionibus, res incommoda quidem est, nam numeri mei a Maianis plerumque discrepant, sed quia in principe editione coniuncta sunt ea quae separari debent et diversis locis leguntur quae cohaerent, coactus feci quod necessarium erat.

Librorum titulos qui supersunt mox exhibebo; principem locum tenent Frontonis epistolae ad M. Antoninum et invicem, quarum quinque libri sunt ad M. Caesarem, duo iique laceri ad Marcum Imperatorem. Temporum rationem librarius nullam habuit; itaque, simul ut lectores iam ab initio sub uno conspectu considerare possint, quid nobis renatum sit, non inutile est videre de tempore, quo singulae Epistolae scriptae sint. Sunt aliquot, in quibus indicia satis certa deficiunt, sed earum, quarum series definiri potest, prima videtur esse illa, quae nunc prima est in tertio libro ad M. Caesarem. Scripta est, ni fallor, A°. 139, postremis mensibus, cum Fronto fere quinquaginta annos natus esset, quippe qui iam sub Hadriani principatu inter Romanos oratores primum locum obtinuisset, cum non admodum iuvenis litteris operam dare coepisset. M. Caesar, qui postea M. Antoninus Philosophus fuit, annum agebat undevicesimum, nam natus est A°. 121 die sexto Kal. Mai.; brevi ante duxerat Faustinam et tunc quaesturam gerebat. Videtur Caesar, qui paulo ante in Frontonis disciplinam delatus erat, ex lectione veterum poetarum et scriptorum, quos Fronto cum ceteris aequalibus impense admirabatur, in scriptione quadam, quam magistro obtulerat, verbis usus esse nimis priscis et a quotidiano usu remotis. Suadet magister Caesari, ut simpliciter dicat: olim in senatu vel in contione usus erat verbis idoneis et a populo probatis. Brevis quoque erat inter utrumque notitia, cum Caesar scriberet epist. III, 2. Fronto accusaturus erat Herodem Atticum, qui Caesarem Graecas litteras docebat. Quamquam periculum est, ne Frontoni „audax puerulus" videatur esse — unde efficio Caesarem, cum haec scriberet, admodum fuisse adolescentem — hortatur tamen, ne magister in accusando convicium Herodi facere velit; se Herodi idem scripsisse et impetravisse, ne inimicum lacesseret. Respondet Fronto in epist. III, 3, quam statim agnosces cum duabus superioribus post excessum Hadriani scriptam

esse: probat Caesaris consilium et profitetur se ignorasse Caesaris et Herodis amicitiam. Itaque rogat, utrum in iis quoque, quae causa postulet, Caesar aliquid remittendum esse censeat, an sufficiat nihil dixisse extra causam. Superior epistola fuit prima omnium Caesaris ad Frontonem, certe non multae interciderunt, nam rogat magister, ut, si quid discipulus ad se scribat, sua manu scribat. Illud quoque vides Frontonem ignorare, quanta esset inter Caesarem et Herodem necessitudo; quod postea ignorare non potuit, neque ignoravit, cum Graecam epistolam ad Herodem scriberet. Sed post paucas horas Fronto summittit epist. III, 4, in qua discipulum monet ut prospiciat, ne alii faciant, quod ipse pollicitus est se non facturum. Gratias agit Caesar in epist. III, 5, quod Fronto consilium comprobavit; modo ne quid dicat quod ad privatas cum Herode inimicitias pertineat, omnia proferenda quae in causa sunt. Lacera est Frontonis epistola III, 6, in qua itidem sermo fuit de ista Herodis accusatione.

In Epistola III, 7 Fronto significat sibi dolere brachium: itaque discipulus interim occupatus est in eo studio, quod magister imprimis commendabat. Ad orationem, quam habiturus erat in senatu, acceperat decem εἰκόνας vel imagines expediendas; scilicet in arte rhetorica Frontoni nihil est supra hanc artem τῶν εἰκόνων. Verum in una harum Caesari res non processit, itaque rogat magistrum ut opem ferat. Hic imaginem interpretatur in epistola III, 8; aptissima erit ad Pii laudes praedicandas; praeterea addit quaedam praecepta ex arte desumpta.

Statim sequitur epistola, quam quia bis in Codice legitur nempe tum hic tum inter Graecas epistolas, ob argumentum malui illic exhibere eritque nobis, quamquam Latine scripta, inter Graecas sexta. Scribit Caesar in Latinis studiis rem sibi non cessisse ex voto; itaque, Frontone improbante, contulit tamen se ad Graecam scriptionem. Sed quia ipse Fronto, licet a Graecis litteris paulo alienior, tunc dicebatur aliquid Graece compegisse, rogat Caesar ut tam admirabile opus sibi mittat. Ex eadem epistola efficio Caesarem, dum haec scriberet, per paucos tantum menses Frontonis disciplina usum fuisse.

Graecum opus, quod Caesar significat se legere velle, in codice Frontoniano est omnium extremum, nempe ὁ ἐρωτικὸς λόγος. Fingitur scriptum esse ad puerum, quem Lysias alloquitur in ea epistola, quam Plato in Phaedro exagitat. Est scriptio inter paucas insulsa: M. Caesar tamen in epistola, quae inter Graecas nobis septima est, impense admiratur. Iam per duos menses a magistro aberat, credo vindemiarum tempore, quas Pius, a cuius latere numquam discedebat, studiose celebrare solebat.

Iam adpropinquabat tempus, quo Caesari in senatu patri gratiae agendae erant, qui eum consulem designarat. Hunc magistratum gessit A°. 140: itaque Romam redux, ultimis anni diebus, accepit a Frontone litterulas, V, 1, ne noctes studiis daret sed somno, ut forti colore in senatum veniret. Perbreve est Caesaris responsum V, 2. Interea Fronto adolescentis orationem legebat et emendabat: hinc eum monet V, 3, ne umquam utatur vocabulo *dictione* pro *oratione*. Et revera observari potest illud vitium, si tamen vitium est, in epist. Caesaris III, 2, quam supra tractavi. Quod Caesar respondit V, 4, fere interiit: non videtur Fronto discipulo persuasisse.

Illi anno 140 assignaverim epistolam III, 9, in qua Frontonis natali die discipulus vota suscipit, pro quibus magister gratias agit III, 10. Sequitur Frontonis epistola III, 11, quae est de studiis Caesaris. Videtur hic nondum profecisse tantum, quantum magister speraverat; commendat, ut eandem sententiam bis et ter convertat. In Sallustio, quem Fronto unice admiratur, sunt perfecta exempla quae sequatur. In epist. III, 12 Caesar respondet cum ad hanc, tum ad aliam, quae intercidit sed paulo prius scripta fuit; profitetur se illud imprimis magni aestimare, quod Fronto se doceat verum dicere. Satis convenit iudicium, quod Imperator multis annis post de Frontone tulit, sed quum videam, quam anxie Fronto curet, ne quid dicat, quod regium puerum laedere possit, si hoc est verum dicere, meo iure conficio in aula Antoninorum foedissimam viguisse adulationem.

M. Caesar cum patre in villa aberat, cum magistrum fatigaret epistolis plus quam quotidianis, quae perierunt. Fronto prolixe gratias agit in epist. III, 13. Quod M. Cae-

sar III, 14 scripsit de epistola quadam Ciceronis, non superest. Quae sequitur Frontonis epistola III, 15, capite truncata est. Non miramur candido et severo Caesaris iudicio iam tum displicuisse artificium rhetoricum, cuius disciplinam Fronto profiteretur. Magister copiose ostendit discipuli dubitationes inanes esse; fortasse tamen non persuasit. Ad idem tempus refero Frontonis epistolam III, 16. Iam legit Marcus comoedias, atellanas, oratores veteres, alios quorum studium magister commendarat; nuper coepit legere ornatas et pompaticas orationes, credo Frontonis ipsius, qui in hoc dicendi genere excellebat; quod autem sibi elegit ὑπόθεσιν ἐπιδεικτικήν, perperam fecit, nam non poterit eas statim imitari, quas modo cognovit: nihil est eiusmodi argumento difficilius; quamquam prorsus egregia est in Caesare indoles, in studiis tamen rhetoricis via atque ordine progrediendum est, ut tandem ad cacumen pervenias. Scilicet, si locum recte interpretor, quia Caesar studiose imitatus erat omnia quae erant in Frontone pessima, quod solemne imitatorum vitium est, magister exhorruit, quasi suam simiam vidisset.

In epistola V, 44 Fronto Caesarem certiorem facit se aegrotare; in ea re utitur verbo quodam Lucilii; nimis est ridiculum Caesarem videre V, 45, qui hoc non intellexerit. Legimus praeterea adpropinquare partum Faustinae tunc prima vice gravidae. Erat vindemiarum tempus et Fronto in imperatoriam villam profecturus erat, cum iterum sentiret genus dolorem V, 46. Respondet Caesar in epist. V, 47, nec ipse satis validus. Tertia et quarta vice Fronto aegrotat et Caesar rescribit V, 48. 49. 50. 51. Peperit Faustina et vidit Fronto infantem, V, 52, quod Caesari gratum est V, 53.

Nisi tenuia indicia me fallunt, eodem fere tempore, sed paulo post, scripta fuit Caesaris epistola IV, 8. Nondum ad villam Fronto proficisci potuit et Caesar quoque graviter aegrotavit, cuius valetudinem modo in epistola V, 47 videbamus tunc non satis firmam fuisse. Quae sequitur Frontonis epistola IV, 9, in ea non respondet ad superiores Caesaris litteras, sed ad alias quae perierunt. Homo miser vexatur humeri dolore. Epistolae IV, 10 non nisi parvum fragmentum servatum est, quod tamen collatum cum V, 53 indicabit Frontonis filiam, Gratiam minorem, eadem fere aetate fuisse

qua Marci filia erat. Itaque illam duxit C. Aufidius Victorinus duobus tribusve annis antequam in Germaniam profectus est, circa annum 160, nam bellum adversus Cattos susceptum est eodem fere tempore quo bellum adversus Parthos, nempe anno 162. Facit hoc ad indagandum tempus, quo scriptae sunt Frontonis epistolae ad generum. Eadem opera nunc constat de anno, quo fere scripta est ultima epistola libri secundi ad Amicos.

In epist. IV, 11 videmus Domitiam illam Faustinam, quae Marci filiarum natu maxima erat, graviter aegrotantem. Obiit tenera aetate; et aliae quoque Marci filiae parvulae patri ereptae sunt, nam cum L. Verus anno 162 in Syriam proficisceretur, Lucilla, filiarum quas tunc habebat maxima natu, nondum nubilis videtur fuisse. Quod Fronto prolixe respondet in epistola IV, 12, ridiculum in modum calamistratum est.

Epistolam V, 30, in qua Fronto Caesari novum annum faustum et prosperum precatur, retulerim ad annum 141, quia Marco non est nisi unica filia. Respondet Caesar in epist. V, 31. Coniungam cum his Caesaris epistolam III, 17. In eius declamationibus Fronto quaedam improbarat, sicuti fecit in superiore quoque epistola III, 16, quamquam nunc quidem Frontonis admonitiones perierunt. Dixerat quaedam Caesar in senatu, sed multum metuit ne perperam dixerit. Simul cum epist. III, 18 Caesar remittit Gracchi orationes, quas magister ei dederat legendas. Brevis itidem est epistola III, 19 Caesaris ad Frontonem denuo aegrotantem. Epistolam III, 20 Fronto scribit ad Caesarem rusticantem; totus est ille in Galbae orationibus legendis, sed complures epistolae perierunt. Interim Caesar tanto studio operam dabat litteris, ut non satis somni caperet ad vires reficiendas. Itaque Fronto eum hortatus erat, ut valetudini consuleret; ad hanc epistolam Caesar respondet III, 21.

Eodem anno scripta videtur Frontonis epistola V, 54. Graviter aegrotat neque Dominum suum natali die invisere potuit. E Caesaris rescripto efficio Frontonis diem natalem fuisse statim post Caesaris natalem diem itaque die quinto Kal. Mai. Praeterea sunt breves epistolae V, 56. 57. 58; ultima harum scripta fuit media hieme, cum Caesar Centum-

cellis degeret; vide eius rescriptum V, 59. Caesar occupatus est in γνώμαις convertendis et in elaborandis locis communibus. Conatur persuadere magistro se esse multi somni.

Anno 142 datae sunt, ut equidem existimo, Frontonis aegrotantis epistolae V, 40. 42 cum Caesaris rescriptis V, 41. 43. Iam natae sunt Marco duae filiae; Fronto autem laborat podagra et de aquarum usu deliberat. Hinc suspicor ad eundem annum referri debere priores epistolas primi libri. Scilicet respondere videtur Caesar ea epistola, quae nobis est I, 2, pro qua utpote amanter scripta Fronto gratias agit in epist. I, 3. Sequentis epistolae quae Frontonis est, I, 1, non nisi exiguum fragmentum servatum est: mittit cum epistola ludicrum opus quo Somnum laudavit, cuius memoria ei prorsus exciderat, cum viginti annis post epistolam scriberet, quae dicitur de Feriis Alsiensibus. Respondet Caesar et satis inficete Somnum accusat I, 4; Fronto tamen in prolixa epistola, I, 5, singula examinat et laudibus in caelum effert. Operae pretium est videre, ut M. Caesari viginti duos annos nato tam insulsa declamatio placere potuerit.

Annus sequitur 143. In epistola V, 32 Caesar magistro gratulatur die natali; is autem gratias agit in epist. V, 33. Has excipiunt epistolae magno numero scriptae mensibus Iulio et Augusto, cum Fronto consul suffectus esset, Marcus autem Neapoli degeret. Incipiamus a Caesaris epistolis II, 11 et 12, quarum fragmenta servata sunt; habemus in iis exempla epistolarum illarum remissiorum et Tullianarum, quas Fronto alibi laudat. Si Cicero eas legere potuisset, multum vereor an ipse quoque eas pro Tullianis haberi voluisset. Eodem Tulliano dicendi genere Caesar utitur in epist. II, 5, ubi de Polemone iudicium fert et in epist. II, 6, in qua descriptio caeli Neapolitani. Legit veteres scriptores Romanos, quorum diserte nominantur Cato et Laberius. Breviter Fronto respondet II, 7. In epistola I, 6 scribit Caesar se patri praelegisse partem excerptam e Frontonis oratione quadam, quam hodie viri docti inscribunt de testamentis transmarinis, sed non diversam eam esse coniicio a nobili illa oratione pro Bithynis. Caesar describit insigne fragmentum, quod Pio prae ceteris placuerat et nos epistolae beneficio, cuius lacera membra Maius perperam composuit, possumus aliquatenus

iudicium ferre de Frontonis arte oratoria. In fine Caesar significare videtur, sed ambigua res est, se Pollionis magistri auctoritate ab Horatii lectione deterritum esse idque Herodem improbare. Rescribit Fronto et multis verbis gratias agit I, 7.

In Epist. II, 1 Fronto explicat, cur nondum orationem in senatu habuerit et significat se August. Id. de Pii laudibus esse dicturum. Caesar, qui tunc longius aberat, duas postremas epistolas simul accepit: certe ad utramque respondet II, 2. Legit Plautum et Naevium, nisi Novium malis. Brevi post, oratione in senatu recitata, Fronto scribit epistolam I, 8. Suadet discipulo, ne solos poetas sectetur, sed aliquid temporis tribuat prosae quoque orationi. Addit Fronto Graecam epistolam Matri Caesaris inscriptam, quae inter Graecas prima est. Iisdem quoque diebus Fronto epistolam scripsit, quae est prima ad Antoninum Pium, quum orationem mitteret in eius laudem dictam. Respondent Pius in altera epistola, Marcus in epist. II, 3, in qua optimo adolescenti verba desunt ad praedicandam admirabilem Frontonis eloquentiam. Epistolae II, 4 non nisi parvum fragmentum servatum est; Marcus studiose Catonem legit. Ultimis diebus m. Augusti scripta quoque est epist. II, 8. Mater Caesaris, ad quam simul misit alteram Graecam-epistolam, diem natalem celebratura est, nec tamen Fronto maxime cupiens Neapolin evolare potest, quia nondum eiuravit magistratum. Quod Marcus respondit II, 9, fere periit. Creberrimum fuit illis diebus epistolarum commercium, nam plane constat huc item pertinere Caesaris epist. II, 10. Totus est in studiis; imprimis diligit vetustos poetas; itaque, dummodo locum recte intelligam, iterum significat se flagrantem antiquitatis amore, Pollione auctore, ab Horatio alieniorem esse factum.

In epist. II, 13 et 14 Caesar scribit sibi unice placere Catonem, minus placere Sallustium, sed iudicia otium ad legendum eximunt. Eodem refer II, 15, quia ex brevissimo fragmento apparet Frontonem prospera valetudine uti, quum infra videbimus eum anno consulatus sui non aegrotasse. Quae sequitur epist. II, 16 cum rescripto II, 17 de hereditate Matidiae, cur credam Caesari datam esse, non M. Antonino Imperatori, dicam ad Frontonem ipsum. Iisdem diebus

scripsit epistolas ad Victorinum et Praecilium Pompeianum, ad Am. I, 14. 15, id quod argumentum satis declarat.

Sequenti anno 144 in epist. V, 34 Fronto amicum quendam suum Marco commendat; rescriptum Caesaris est V, 35. Contra V, 36 Caesar nescio quem commendat amico in provinciam ituro. Iterum de amici cuiusdam rebus est Frontonis epist. V, 37. Epist. V, 38 et 39 sunt de orationibus Pii et Veri, opinor, cum hic togam virilem sumeret. In Epist. IV, 1 et 2 agitur de discidio, quod inter Caesaris amicos exortum erat. Res non videtur accuratius definiri posse. Tum notatu dignissima est ep. IV, 3. Caesar se praeparare vult historiae scribendae, sed, cum aliquoties usus esset verbis impropriis nec satis idoneis, explicat magister quanta cura adhibenda sit in aptis verbis eligendis. Quod addit iudicium de vetustis scriptoribus Romanis et praecipue de Cicerone, per se quidem nihili est et cum iactatione dictum, sed operae pretium est talia animadvertere, ut discas quid illis temporibus Romani de vetustioribus scriptoribus censuerint, cum Cicero et Horatius sorderent prae Sallustio et Ennio. Vindemiarum tempore Caesar scribit IV, 4 et facile est videre, quanto flagret antiquitatis studio. Itaque rediit, IV, 5, ad veteres suas delicias Catonem. Post breve intervallum subsequuntur epist. IV, 6 et 7: sunt quattuor epistolae Tullianae, nam ne mica quidem salis inest.

Quae supersunt epistolae ad M. Caesarem, omnes datas esse suspicor vindemiarum tempore anni 145. Sunt breves epistolae V, 5—21, in quibus fere nihil invenies praeterquam de corporis doloribus, quos Fronto perpetitur. Eodem anno scripsisse videtur epistolam quintam ad Antoninum Pium, initi imperii die, nempe die quarto Id. August. Exstat Imperatoris rescriptum. Proxime sequitur epistola ad Anton. Pium 8, in qua Fronto cum principe communicat se valetudine impediri, quo minus proconsulare munus obeat. Huc reiiciendae octo epistolae V. 22—29, in quibus perpetuo sermo fit de argumentis declamationum, quibus Caesar se exerceat. Discipulo displicent quae magister proponit; et magis miramur eum istis ineptiis tam diu capi potuisse. Ultimam M. Caesaris epistolam esse coniicio IV, 13, in qua adolescens viginti quinque annos natus satis perspi-

cue indicat, se in posterum, relicta rhetorica, Rustico auctore ut videtur, studiis philosophicis vacare velle.

Multae epistolae sunt, imprimis in duobus libris ad Amicos, quas, quando datae sint, definire non potui, sed reliquas omnes, in quibus temporum notas mihi reperire contigit, post excessum Antonini Pii, Divis fratribus imperantibus, scriptas esse video. Anno 161 Fronto quattuor menses Roma afuerat eoque rediit a. d. V Kal. April., paucis diebus postquam Pius diem obiit, qui dies fuit prid. Id. Mart. Venit in palatium ad fratres visendos, sed Verus forte aberat. Hic in epistola I, 3 aegre fert, quod magistrum post tantum temporis spatium non viderit; respondet Fronto et culpam a se amovet in epist. I, 4. Dolendum est periisse quod in excusatione praecipuum fuerit. Sed imperatores, cum sibi in senatu saepe verba facienda essent, redierunt ad studia rhetorica, quae Marcus per multos annos iam plane deseruerat, Lucius autem ita coluerat, ut non adeo haberetur melior orator quam poeta, sed peior poeta quam rhetor. Marcus, qui Frontonem amabat, continuo intellexit se uti debere magistri consiliis, cuius dicendi genus etsi ipse fortasse improbaret, unice tamen placebat senatoribus. Et possumus quodammodo aestimare mirificam illius aetatis senatoriam eloquentiam, lecto senatus iudicio de Commodo interfecto, quod servavit Lampridius: facile credimus, quum vulgo ita loquerentur, Frontonem tenuisse principem in dicendo locum. L. Verus autem, qui in his studiis et ipse aliquid videre se putabat, ea arrogantia usus, quam saepe animadvertas in iis, qui parum profecerunt in quacumque arte se exercuerint, nescio quid in Frontone reprehenderat et quaedam monuerat de optimo genere dicendi. Respondet Fronto, cui sua unice placebant, animo, ut opinor, subirato, in epistola ad Verum I, 1. „Sit quod ille iubet, rectum fortasse sed serum est: neque enim omnia quae ratio postulat, etiam aetas tolerat.“ Amicitia tamen mansit incolumis.

Interim Marcus legerat et relegerat Frontonis orationes, quas meminerat se adolescentem cum admiratione et voluptate audivisse, inter quas et illa erat, quam olim in caelum extulerat de Pii laudibus: Fronto gratias agit ad Anton. Imp. II, 2. Eodem anno 161, quo M. Aurelius imperium

iniit, nondum nati erant Commodus cum gemino fratre Antonino, quum Imperator scriberet epistolam II, 1, quae utique data est ante Kal. Sept. Requirit orationes quae Frontoni disertissimae videantur, ad dicendi facultatem augendam. Quamquam autem tenuisset morem, quem a patre acceperat, ut vindemiarum tempore rusticaretur, curae imperii non satis dabant otii ad vires reficiendas et, si tamen aliquid otii nactus esset, hoc litteris tribuebat: possumus hoc efficere ex illis epistolis quae inscribuntur *de Feriis Alsiensibus* itemque ex epist. ad Anton. II, 4 et 5. Eodem refero sextam epistolam, in qua Fronto artis praecepta tradit, additis excerptis Sallustianis. Sub anni finem scriptum existimo ridiculum tractatum *de Bello Parthico.* Quam vellem haberemus Marci Aurelii iudicium de tam putida et anili eloquentia!

Iam nati erant gemini Commodus et Antoninus, cum anno 162 Imperator scriberet epistolam I, 1, Frontonis die natali, qui fuit, ut supra suspicatus sum, die V. Kal. Mai. Respondet Fronto in epist. I, 2, in qua animadvertendum est Verum nondum in Syriam profectum esse et utrumque fratrem multam operam dare arti oratoriae. Magister probat disciputli profectus et praeterea significat se brevi scripturum esse de aptis verbis eligendis. Itaque ad illud fere tempus refero epistolas *de Eloquentia* et *de Orationibus,* quarum tamen haec paulo posterius scripta est. Illa creditur quidem ad M. Caesarem data esse, sed si foliorum ordinem recte restitui, qua de re tamen in ea codicis parte dubitatio potest oriri, data est ad M. Antoninum Imperatorem. Rhetor omnia movet, ut imperatorem a studiis philosophicis abstrahat: postulat ut temporis meminerit, quum synonyma colligeret, verba singularia requireret, commata de vulgaribus elegantia redderet, de contaminatis nova, imaginem adcommodaret, figuram iniiceret, prisco verbo adornaret, colorem vetustulum appingeret: quae occupatio certe imperatore Romano dignissima est. Prudentius sane fuit Rustici consilium, qui iuvenem ἀπέστησε ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς καὶ ἀστειολογίας.

Epist. ad Verum II, 8 scripta est, Vero nondum in Syriam profecto. Qui quum Canusii aegrotaret, a magistro accepit ep. ad Ver. II, 6. Hic post adventum in Syriam rarius scripsit et negligentiae colorem quaesivit in ep. II, 2.

Circiter annum 163 vel paulo post scriptas esse coniicio tres epistolas amoris plenas ad Anton. I, 3. 4. 5. Operae pretium est videre, quanto opere philosophus rhetorem dilexerit.

Rebus in Syria prospere gestis, circiter annum 165, scripta est longa ad Verum epistola II, 1, in qua ducis eloquentia miris modis in caelum effertur. Quam quum accepisset Antoninus legendam, scripsit II, 3; quod dolendum est, respondit Frontonis epistola nondum lecta: itaque scire non possumus, quid de tam foeda adulatione iudicaverit. Hoc certe video Frontonem in Marco laudando solere esse modestiorem.

Non definiam tempus quo Fronto Gavium Clarum in Asiam profecturum Vero commendavit, II, 7. Sed Verus rogarat, ut sibi Frontonis orationes in Syriam usque mitterentur: sunt ea de re duae epistolae ad Anton. II, 7 et 8. Itaque Fronto qui nuper uxorem et nepotem amiserat, qui apud se educabatur — brevi ante alius nepos in Germania mortuus erat, quo gener eius Aufidius Victorinus adversus Cattos missus erat, de quo casu senex flebiliter queritur in epistola *de Nepote Amisso* — orationes mittit cum Epist. ad Ver. II, 9, cui Verus respondet II, 10. Paulo post in Epist. II, 3 Imperator magistrum rogavit, ut rerum a se gestarum historiam conscriberet; mirifica sunt eius consilia de ratione historiam scribendi. Hac quoque in re Fronto principis voluntati obsecutus est et scripsit exordium, cui titulum dedit *Principia historiae.* In eo opusculo res gestae Avidii Cassii Vero tribuuntur et imperator, qui quinquennium Antiochiae desidia transegerat, cum summis ducibus impudenter comparatur. Fecit igitur Fronto, quod plurimos illius belli scriptores fecisse coniicio, qui Veri gratiam captarent; nihil eorum intererat quid scriberent, dummodo sententiae bene caderent. Superest, ut dixi, exordium; quodsi tamen Fronto totum bellum conscripsit, hoc opus interiit et facile contenti sumus fragmento, quod γεύματος χάριν ad Verum miserat.

Paulo ante reditum Veri scriptae sunt epist. ad Ver. II, 4 et 5. Unica superest, omnium ut videtur ultima, quam Verus scripsit in patriam redux I, 2. Credibile est Frontonem paulo post exacta aetate diem obiisse.

Praeter fragmenta, quae ad calcem operis exhibebimus, ante repertum codicem Ambrosianum duo libri argumenti grammatici Frontoni tribuebantur. Horum alter in quibusdam codicibus inscribitur *M. Frontonis Exempla Elocutionum*, in aliis vero *Arusiani* (seu *Volusiani*) *Messi Quadriga*. Auctor excerpsit ex quattuor scriptoribus Terentio, Cicerone, Sallustio et Virgilio, quae notatu dignae viderentur elocutiones, ita ut ipsas litterarum ordine lemmatis loco poneret, deinde verba subiungeret scriptoris, apud quem invenisset. Iam vero — sequor Niebuhrii iudicium — postquam Frontonis de Romani sermonis auctoribus iudicium innotuit, qui de Virgilio et Terentio taceat, Ciceronem antiquioribus certe non praeferat, quis illum credat, si huius generis libro consarcinando operam dicasset, non Catonem potius illum suum Enniumque cum C. Cripso adhibiturum fuisse? Itaque non fuit operae pretium tam tenuem opellam recipere. Alter liber est *de differentiis vocabulorum*. Consentiunt Berolinenses editores librum vilem esse et nugarum plenum, sed perspecto Frontonis ingenio, negant nobis licere ei abiudicare quod minimi sit pretii. Quum tamen Frontonis editiones minime rarae sint, equidem non necesse habui repetere quod vix quisquam leget.

Nunc dicendum est de Frontonis operibus quae perierunt. Ac primum maiorem partem intercidisse apparet epistolarum ad M. Antoninum Imp. Primum est Charisii testimonium, qui quintum librum laudavit; fragmenta, quae apud eum supersunt, collocata fuerunt in medio codice. Illorum quaternionum autem, quod supra dixi, paucae tantum paginae servatae sunt; ceterae fortasse aliquando nobis reddentur cum tertio Concilii volumine, quod fere totum constabit foliis Frontonianis, nam progressu operis semper illinc plura desumpta sunt.

Sequuntur orationes quarum memoria instaurari potuit:

1. Orationes panegyricae complures ad Hadrianum Imp. Cf. ad M. Caes. II, 1.

2. Orationes item panegyricae complures ad Pium. Cf. ad Anton. Pium 2. In his ea fuit, qua victoriam Britannicam gratulatus est Fronto, teste Eumenio, tertio ut videtur Pii imperantis anno; tum illa, quam dixit consul sexto Pii

anno, de qua supra sermo fuit. Niebuhrius tamen existimat illam orationem, quam Eumenius laudat, ab hac non diversam fuisse.

3. Gratiarum actio in senatu pro Carthaginiensibus, cuius lacerum fragmentum exhibebimus e Codice Palatino.

4. Oratio Bithyna seu pro Bithynis. Cf. ad Amicos I, 14. 15. Ei post aliquot annos Fronto multa nova addiderat, locum imprimis de acta vita. Ex hac oratione desumptum est, nisi indicia fallunt, longum fragmentum, quod describit M. Caesar I, 6.

5. Oratio pro Ptolemaeensibus. Cf. Charisius.

6. Oratio adversus Christianos(?), cuius fragmentum vide apud Minucium Felicem.

7. Oratio in Herodem Atticum. Cf. ad M. Caes. III, 2.

8. Oratio pro Demonstrato Petiliano. Cf. ad M. Anton. II, 8 et ad Ver. II, 9, qua oratione compellabatur Asclepiodotus quidam, qui Vero probabatur. Insignis error fuit Maii, qui putaret hic Demostratum intelligi, cui gravissimae cum Herode intercessissent inimicitiae; sed castigatus a Niebuhrio in Editione Romana Frontonis locum, quem laudavi, tamen non intellexit, cum putaret in ea oratione Herodem petitum fuisse.

9. Orationes pro Senio Pompeiano. Cf. ad M. Caes. V, 34.

10. Oratio in Pelopem, fortasse illum medicum satis celebrem, Aelio Aristidi et Claudio Galeno commemoratum. In hoc opere Sidonius Apollinaris existimat Frontonem se sibi praetulisse.

Pauca mihi restant dicenda. Virorum doctorum quae mihi innotuerunt emendationes recepi tantum non omnes. Praeter eos, de quibus supra dixi, cum laude nominandi sunt Ludovicus Schopenus et Friedericus Iacobsius, quorum ille in duobus programmatis Bonnensibus A° 1830 et 1840, hic in Wolfii Analectis I p. 108 et in Zimmermanni diario 1838 p. 1019, complures locos feliciter tentarunt. Accedunt emendationes aliquot Orellii post editionem Dialogi de Oratoribus. Sed omnibus palmam facile praeripiunt eximiae emendationes Hauptii, quae cum alibi prodierunt, tum in novissimo programmate Academiae Berolinensis. Commentationis, quam Kesslerus edidit Lipsiae

anno 1829, alia est ratio; rectissime vidit magnum esse in Maii editione lacunarum numerum, sed adeo infelix coniector est, ut ne unam quidem satis probabilem emendationem apud eum repererim. Arnoldus Schaeferus in programmate, quod Dresdae prodiit anno 1845, Catonis nobile fragmentum emendavit, sed an eadem opera etiam alios Frontonis locos attigerit, non comperi. Henrici Alani coniecturas et animadversiones criticas accepi, quum Frontonis textus iam typis descriptus esset: has igitur in Addendis cum docto lectore communicabo. Si qui praeterea mihi innotuerunt, qui de singulis Frontonis locis disputarunt, horum emendationes suo loco adscripsi. Qui *de Frontonianis reliquiis* egit Ambiani 1853 A. Philibert-Soupé accurate collegit quae ubique invenire potuit, sed nihil novi ipse attulit. Egregia vero est disputatio Niebuhrii in Scriptis Minoribus II, 52, qui praeter alia, quae non excitabo, refert de Latinarum litterarum studio tempore Antoninorum. Praeeunte Hadriano ipso, ad quem se totus composuit orbis, Romani ad Graecos scriptores animum applicuerunt, et praeter Frontonem tres tantum scriptores habemus qui illo saeculo Latinae scriptionis laudem tutati sunt, Apuleium, Gellium et Minucium Felicem. Horum Apuleius Frontoni fere aequalis fuit, ceteri duo paulo iuniores sunt: omnes tamen, quamquam inter se diversissimi, Frontonem ingenio et elegantia superant. Scilicet in imperio Romano Musae Graecae et veteres Camenae de principatu inter se certarunt, ita ut, quum illarum studia florerent, hae iacerent et contemnerentur. Postquam magni scriptores usque ad Vespasianum summa cum admiratione Latinas litteras excoluerunt, imperante demum Theodosio Magno eo reditum est. Niebuhrius doctissime explicat, quomodo factum sit, ut per illud intervallum Graeci scriptores magis placerent et veteres suos heroes haud infeliciter imitarentur. Sed operae pretium est Niebuhrii disputationem totam perlegere. Quod Hertzius de Frontone scripsit in libro de litteris apud Romanos renatis sed corruptis, *Renaissance und Rococo in der Römischen Litteratur,* non vidi, sed peritos iudices probasse audio. In Encyclopaedia Erschii et Gruberi de Frontone retulit Ecksteinius, qui virorum doctorum disputationes Bernhardyi, Bachrii, Westermanni in libris de Latinarum litterarum historia accurate collegit et

disposuit. Eidem Ecksteinio, philologo nobilissimo, restat ut bene merenti lubens gratias agam. Qui quum forte audisset me Frontonem editurum esse, ut Frontoni prodesset et viros doctos obligaret, nam me quidem non noverat, ultro recepit negotium singulorum foliorum specimina accuratissime legendi. Quantum ornamenti editioni meae ex humanissimi viri liberalitate accesserit, ego scio, sed lectores tamen suspicari poterunt. Saepe me comiter admonuit de errore vel negligentia; saepe indicavit virorum doctorum emendationes, quae amici mei diligentiam et meam effugerant; multas quoque mecum communicavit emendationes et doctrina et ingenii acumine insignes. Sicut ego maximas Ecksteinio ago habeoque gratias, velim lectores quoque habeant.

Indices quos addidi, Maii sunt. Praeterea in fine tabulam invenies in qua superiorum editionum paginae cum nostra componuntur.

TESTIMONIA VETERUM
DE FRONTONE.

M. Aurelius de Rebus Suis I, 11.

Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία καὶ ὑπόκρισις καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ᾽ ἡμῖν Εὐπατρίδαι, ἀστοργότεροί πως εἰσιν.

Dio Cassius LXIX, 18.

Κορνήλιος Φρόντων ὁ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος, ἑσπέρας ποτὲ βαθείας ἀπὸ δείπνου οἴκαδε ἐπανιὼν καὶ μαθὼν παρά τινος, ᾧ συνηγορήσειν ὑπέσχητο, δικάζειν αὐτόν, ἔν τε τῇ στολῇ τῇ δειπνίτιδι, ὥσπερ εἶχεν, ἐς τὸ δικαστήριον αὐτοῦ ἐσῆλθε καὶ ἠσπάσατο, οὔτι γε τῷ ἑωθινῷ προσρήματι, τῷ χαῖρε, ἀλλὰ τῷ ἑσπερινῷ, τῷ ὑγίαινε χρησάμενος.

Idem LXXI, 35.

Πάμπολλα ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη, ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς· τῶν μὲν γὰρ τόν τε Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον καὶ τὸν Ἡρώδην τὸν Κλαύδιον διδασκάλους εἶχε· τῶν δὲ κτέ.

Artemidorus de Somniis IV, 24.

Ὡς καὶ Φρόντων ὁ ἀρθριτικὸς θεραπείαν αἰτήσας, ἔδοξεν ἐν τοῖς προαστείοις περιπατεῖν καὶ πυρπολήσει χρησάμενος παρηγορήθη ἱκανῶς· ὡς ἴσον εἶναι τὸ χρῆμα θεραπείᾳ.

Capitolinus in Marco Cap. 2.

Oratoribus usus est (Marcus) Graecis Aninio Marco, Caninio Celere et Herode Attico; Latino Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit, cui et statuam in senatu petiit.

Idem in Vero Cap. 2.

Audivit (Verus) rhetores Graecos Apollonium, Celerem Caninium, Herodem Atticum, Latinum Cornelium Frontonem. Hos omnes amavit unice atque ab his invicem dilectus est.

Minucius Felix Cap. IX.

Et de convivio notum est, passim omnes loquuntur. Id etiam Cirtensis nostri testatur oratio.

Idem Cap. XXXI.

Sic de isto (convivio) et tuus Fronto non ut affirmator testimonium fecit, sed convicium ut orator aspersit.

Eumenius in Panegyrico Constantii Cap. 14.

Fronto Romanae eloquentiae non secundum sed alterum decus, cum belli in Britannia confecti laudem Antonino principi daret, quamvis ille in ipso Urbis Palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, veluti longae navis gubernaculis draesidentem totius velificationis et cursus gloriam meruisse testatus est.

Ausonius in Gratiarum Actione circa medium.

Unica mihi amplectenda est Frontonis imitatio: quem tamen Augusti magistrum sic consulatus ornavit, ut praefectura non cingeret. Sed consulatus ille cuiusmodi? ordinario suffectus, bimestri spatio interpositus, in sexta anni parte consumptus: quaerendum ut reliquerit tantus orator, quibus consulibus gesserit consulatum. Ecce aliud quod aliquis opponat. In tanti te ergo oratoris fastigium gloriosus attollis? cui talia requirenti respondebo breviter: non ego me contendo Frontoni, sed Antonino praefero Gratianum.

Macrobius Saturnal. V, 1.

Quatuor sunt genera dicendi: copiosum, in quo Cicero dominatur: breve, in quo Sallustius regnat: siccum, quod Frontoni adscribitur: pingue et floridum, in quo Plinius Secundus quondam, et nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur.

Claudianus Mamertus epist. ad Sepaudum rhetorem Baluz. miscell. ed. Paris. t. VI. p. 535.

Naevius et Plautus tibi ad elegantiam, Cato ad gravitatem, Varro ad peritiam, Gracchus ad acrimoniam, Chrysippus ad disciplinam, Fronto ad pompam, Cicero ad eloquentiam capessendam usui sint.

Sidonius Epist. I, 1.

De M. Tullio silere me in stilo epistulari melius puto; quem nec Iulius Titianus totum sub nominibus illustrium feminarum digna similitudine expressit. Propter quod illum ceteri quique Frontonianorum, utpote consectaneum aemulati, cur veternosum dicendi genus imitaretur, oratorum simiam nuncupaverunt.

Idem IV, 3.

Nec Frontonianae gravitatis aut ponderis Apuleiani flumen aequiparem.

Idem VIII, 10.

M. Fronto cum reliquis orationibus emineret, in Pelopem se sibi praetulit.

Eutropius VIII, 6.

Latinas Marcum litteras Fronto orator nobilissimus docuit.

Martianus Capella lib. V. edit. Eyssenh. p. 140.

Post hos in diversis agminibus oratores emeriti, ac prae se ferentes insignium culmen meritaque linguarum, Aeschinem, Isocratem Lysiamque conspiceres: tum in togatis agminibus Sosantios, Gracchos, Regulum, Plinium Frontonemque.

S. Hieronymus epist. XII.

Ad mentem edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebraeis crediderat, me in disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina, Ciceronis fluvios gravitatemque Frontonis et lenitatem Plinii, alphabetum discerem et stridentia anhelantiaque verba meditarer.

Idem libro de Viris Illustribus in Melitone.

Melito Asianus, Sardensis episcopus, librum imperatori M. Antonino Vero, qui Frontonis oratoris discipulus fuit, pro Christiano dogmate dedit.

Idem in Chronico ad annum Chr. CLXV.

Fronto orator insignis habetur, qui M. Antoninum Verum Latinis litteris erudivit.

Cassiodorus in Chronico ad annum Christi CLXIV.

Macrino et Celso conss. Fronto orator insignis habetur, qui M. Antoninum Latinis litteris erudivit.

Haec affert Maius. Quos praeterea laudat locos e Iulio Firmico et Ioanne Saresberiensi, non opus fuit describere, quia ille de alio Frontone loquitur, hic diversa miscet.

M. CORNELII FRONTONIS

ET

M. AURELII IMPERATORIS

EPISTULAE.

FRONTONIS OPERA ET FRAGMENTA

QVAE HAC EDITIONE CONTINENTUR.

([1]M. CORNELII FRONTONIS
EPISTULARUM AD M. CAESAREM ET INVICEM
LIBER I.)

. . . .

I. (Caesari Suo Fronto.)

. . . . . . [2]mittam igitur tibi quantum pote librum hunc descriptum. Vale, Caesar, et ride et omnem vitam [3]laeta re et parentibus optimis et eximio ingenio tuo fruere.

II. M. Caesar [4]Imperator Frontoni Magistro Meo.

Quid ego ista mea fortuna satis dixerim[5], vel quomodo istam necessitatem meam durissimam condigne incusavero? quae me istic ita animo anxio tantaque sollicitudine praepedito alligatum attinet, neque me [6]sinit ad meum Frontonem, ad meam pulcherrimam animam confestim percurrere, praesertim in huiusmodi eius valetudine prope accedere, manus

---

1 Inscriptionem supplevi cum Maio ad formam ceterorum librorum. Periit primus quaternio; incipit secundus.

2 Incipit Cod. Ambros. p. 93. Imperfectam epistolam, ne in introitu operis ominosa esset, Maius in editione Romana septimam fecit.

3 Maius coniunctim: *laetare*, ego malui divisim scribere.

4 Verba *Imperator Frontoni* in Codice non amplius apparent. Perperam Maius legit: *suo*.

5 Heindorfius scribit: *satis* digne. Schopenus: *Qui ego ista mea fortuna satis doluerim.* Hauptius in programmate Acad. Berol. Aest. 1867: *Qui ego istam meam fortunam satis luxerim.*

6 In *sinit* alterum *i* script. supr. lin.

tenere, ipsum denique illum pedem[1], quantum sine incommodo fieri [2]possit, adtrectare sensim, in balneo fovere, ingredienti manum subicere. Et tu me amicum vocas, qui non abruptis [3] omnibus cursu concito pervolo? Ego vero magis sum claudus quom ista mea verecundia immo pigritia. O me! quid dicam! metuo quicquam dicere, quod tu audire nolis: nam tu quidem me omni modo conisus es iocularibus istis tuis ac lepidissimis verbis a cura amovere, atque te omnia ista aequo animo | [4] perpeti posse ostendere. At ego ubi animus meus sit, nescio: nisi hoc scio, illo[5] nescio quo ad te profectum eum esse. Cura, miserere[6], omni temperantia, apstinentia omnem istam tibi pro tua virtute tolerandam, mihi vero asperrimam nequissimamque valetudinem depellere. Et [7]*si* ad aquas proficisceris et quando et nunc ut commode agas, cito, oro, perscribe mihi, et mentem meam in pectus meum repone. Ego interim vel tales tuas litteras mecum gestabo. Vale, mihi Fronto iucundissime[8]. Quamquam ita me dis potius[9] dicere oportet; nam tu quidem [10]semper aves; o qui ubique estis di boni, valeat oro meus Fronto iucundis-

1 Loquitur Marcus de Frontonis arthritide, cuius saepe mentio est in hisce epistulis, nec non apud Artemidorum de somn. IV. 24. Gellius autem II. 26 diserte narrat se invisisse Frontonem nostrum pedibus aegrum. *Maius.*

2 Maius perperam legit *posset.*

3 Pro *omnibus*, quae Iacobsii coniectura est, Maius in Codice se legisse testatur *domibus;* revera est OЄϹϽIB. sed duae primae litterae incertae sunt. cf. Epist. ad Verum I. 3. Praeterea Maius: *cursu* ϹϽ..... cum spatio quatuor vel quinque litterarum: itaque non sufficit quod dedit *maximo.* In Codice distinguitur CO\... quod CONCITO esse conieci, cf. Front. de oration. init.; quod ϹϽ suprascribitur, pertinet ad variam lectionem *magno.* Sequentia obscura sunt: quod Maius suppleverat *O,* recte legitur in Codice.

4 Incipit Cod. Ambros. p. 94.

5 L. *illico.* Cramerus. Et *nescio quomodo.* Iacobsius.

6 cf. ad M. Caes. V. 3.

7 *Si* deest in Codice. Maius supplevit. Possis quoque: *ad quas aquas proficiscaris.*

8 Codex: *iucundissimae.*

9 Codex: *dispositus.* Correxit Heindorfius.

10 In Codice perierunt verba: *semper aves:* tum legitur *O quibique,* sed prima littera incerta est. Illud *aves* non prorsus intelligo. An pro *abes,* ut alibi *civo* pro *cibo?*

simus atque carissimus mihi: valeat semper integro inlibato incolumi corpore: valeat [1]ut mecum esse possit. Homo sanctissime, vale.

III. [2](Caesari Suo Fronto.)

Tu, Caesar, Frontonem istum tuum sine fine amas, vix ut tibi homini facundissimo verba sufficiant ad expromendum amorem tuum et benivolentiam declarandam. Quid, oro te, | [3] fortunatius[4], quid me uno beatius esse potest? ad quem tu tam fraglantes litteras mittis. Quin etiam, quod est [5]amatorum proprium, currere ad me vis et volare.

Solet mea Domina parens tua interdum [6]iocose dicere, se mihi quod a te tanto opere diligar invidere. Quid si istas litteras tuas legerit, quibus pedem etiam pro salute mea advocas et precaris? O me beatum! [7]ort . . . . commendatum! Putasne ullus dolor penetrare sciat corpus aut animum meum? prae tanto gaudio pro*siluerim.*

Babe, nec doleo iam quicquam. *Babe,* Caesar, vigeo, valeo, exulto, quo vis veniam, quo vis curram. Crede istud mihi, tanta me laetitia perfusum, ut rescribere tibi ilico non potuerim: sed eas quidem litteras, quas ad priorem epistulam

---

1 Codex: *et,* quod emendavi. Et ita Schopenus.

2 Titulus non satis certus est; praecedit spatium trium versuum.

3 Incipit Cod. Ambros. p. 99, quae difficilis lectu est.

4 Heindorfius coniecit: *me fortunatius.*

5 In vocabulo *amatorum* mediae litterae evanuerunt.

6 Maius *ioco.* Quod ego dedi, erui e Codicis lectione: *locidis . cere* (o supra c). In voc. *opere* pr. litt. est supr. lin. Praeterea legitur *Quid* si, non *Quod,* ut Maius affirmat. *Praecaris* pro *Precaris* perpetuum est. Eichstadius credit aliquid intercidisse post *pedem etiam* et videtur sane locus corruptus esse, sed nulla est lacuna in Codice.

7 Haec omnia usque ad pro*siluerim* cum Maio dedi. Du Rieu in Codice distinxit: ORTI . . ϹϽEACOϹϽ . . DATVϹϽ et vocabuli *penetrare* tres primas litteras; praeterea nihil. Conieci: *O me beatum* mor*t*alem ita commen*datum.* Schopenus scribit: *ore tuo dis commendatum.* Alterum *Babe* coniectura Buttmanni est: du R. legit: . . \EC[*aesar*]. Quod praecedit *quicquam,* Maius in Codice invenerat *quamquam,* du R. . . . . *quam.* Difficile est iudicare de istiusmodi locis laceris, quia Maius saepe lectore non monito Berolinensium coniecturas dedit pro Codicis lectione.

tuam iam rescripseram, dimisi ad te; sequentem autem tabellarium retinui, quo ex [1] gaudio resipiscerem. Ecce nox praeteriit, dies hic est [2] *alter et pro*pe exactus est. Nescio quid aut quemadmodum [3] tibi rescribam. Quid enim ego possum iucundius, quid blandius, quid amantius [4] *quam tu* scribsisti mihi. [5] . . . . Et gaudeo quod ingratum me | [6] et referundae gratiae imparem facias, quoniam, ut res est, ita me diligis, ut ego te magis amare vix possim [7].

Igitur ut argumentum aliquod prolixiori epistulae reperiam, quod, oro [8] te, ob meritum sic me amas? quid iste Fronto tantum boni fecit, ut eum tanto opere tu diligas? Caput suum pro te aut parentibus tuis devovit? Succidaneum se pro vestris periculis subdidit? Provinciam aliquam fideliter administravit [9]? Exercitum duxit? Nihil eorum. Ne cotidianis quidem istis officiis circa te praeter ceteros fungitur: et immo [10] . . . . . . vel is satis infrequens. Nam neque domum vestram diluculo ventitat, neque cotidie salutat, neque ubique comitatur, nec semper spectat [11]. Vide igitur, ut, siquis interroget cur Frontonem ames, habeas in promptu quod facile respondeas.

At ego nihil quidem malo quam amoris erga me tui

---

1 Prima manus dederat *gaudia.*

2 Haec est Heindorfii coniectura; du Rieu legit: ALIERETVLA..... *exactus.* Eichstadius: *dies hic et* ipse prope.

3 Maius *rescribam tibi*, sed a prima manu videtur esse quod dedi, quamquam scriptura non satis certa est.

4 Haec vocabula supplevit du Rieu. In Codice nihil est praeter vestigium literae *q* et spatium quatuor litterarum.

5 Sequitur spatium tredecim litterarum, in quo Maius nihil vidit. du Rieu ab initio tres litteras: ORO . . . .

6 Incipit Cod. Ambros. p. 100.

7 Cod.: *possem.*

8 Codex *et* et corr. *te.*

9 Scripta est haec epistula ante imperium Frontonis proconsulare, de quo sermo erit in sequentibus libris, quamquam id ipsum non nisi designatum fuisse videtur. *Maius.*

10 Codex: SVEI.IVELISSATIS. Berolinensium tentamina vide in Add. p. 294.

11 Ergo antiquus officiorum illorum mos tum adhuc immutatus vigebat. *Niebuhrius.* Pro *spectat* legerim *expectat* sc. dum prodeat in publicum patronus, quem comitetur. *Heindorfius.*

nullam [1]extare rationem. Nec omnino mihi amor videtur, qui ratione [2]oritur et iustis certis[3] de causis copulatur: [a]amorem ego illum intellego fortuitum et liberum et nullis causis servientem, inpetu potius quam ratione conceptum, qui non officiis, uti ignis, sed sponte [4]ortis vaporibus caleat. Baiarum ego | [5] calidos specus [6]malo quam istas fornaculas balnearum, in quibus ignis cum sumptu atque fumo accenditur brevique restinguitur. [7]At[b] illi ingenui vapores puri perpetuique sunt, grati pariter et gratuiti.

Ad eundem prorsus modum amicitiae [8]istae officiis calentes fumum interdum et lacrimas habent, et ubi primum cessaveris, [9]extinguntur: amor autem fortuitus et iugis est et iucundus.

Quid quod neque adolescit proinde neque conroboratur amicitia meritis parta, ut ille amor subitus [10]ac repentinus? ut non aeque adolescunt in pomariis [11]hortulisque arbusculae [12]manu cultae rigataeque, ut illa in montibus aesculus et abies et alnus et cedrus et piceae, [13]quae sponte natae, sine ratione ac sine ordine sitae[14], nullis cultorum laboribus neque officiis, sed ventis atque imbribus educantur.

Tuus igitur iste amor incultus et sine ratione exortus, spero, cum cedris porro adolescet[15] et aesculis: qui si officio-

a *In margine:* Mirus locus de amore rationabili et fortuito.

b *In margine:* Illi ingenui — gratuiti. Balnearum ignis cum sumptu et fumo accenditur brevique restinguitur.

1 Codex: *extra.*

2 Ita Codex pr. m. at sec. *munitur.*

3 Heindorfius: *ac certis.* Eichstadius [*certis*]. Schopenus: *certisque.*

4 Maius: *ortus.*

5 Incipit Cod. Ambros. p. 76.

6 Ita Codex; Maius perperam dubitabat. Aperte legitur *malo.*

7 Codex: *Ad.*

8 Codex: *iste.*

9 Ita Codex: alterum N vix apparet.

10 Codex: C (A supr.).

11 Prima litera H supr. lin.

12 Codex: *munu,* sed corr. supr. lin.

13 Codex: *q'.*

14 *Satae.* Cramerus.

15 Codex: *adolescit.* Correxerunt triumviri.

rum ratione coleretur, non ultra myrtos laurusque procresceret, quibus satis odoris parum roboris. Et omnino quantum fortuna rationi [1], tantum amor fortuitus officioso amori antistat.

Quis autem ignorat, rationem humani consilii | [2] vocabulum esse, fortunam autem deam dearumque praecipuam? templa fana delubra passim fortunae dicata [3]; rationi nec simulacrum nec aram usquam consecratam? Non fallor igitur qui [4] malim amorem erga me tuum fortuna potius quam ratione [5] genitum.

Neque vero umquam ratio fortunam aequiperat, neque maiestate, neque usu, neque dignitate. Nam neque aggeres manu ac ratione constructos montibus comparabis, neque aquaeductus [6] amnibus, neque receptacula fontibus. Tum ratio consiliorum prudentia appellatur, vatum impetus divinatio nuncupatur. Nec quisquam prudentissimae feminae consiliis potius accederet quam vaticinationibus Sibyllae [7]. Quae omnia quorsum tendunt? ut ego recte malim impetu et forte potius quam ratione ac merito meo diligi.

Quam ob rem, etiamsi [8] qua iusta ratio est amoris erga me tui, quaeso, Caesar, sedulo demus operam ut ignoretur et lateat; sine homines ambigant [9], disserant, disputent, coniectent, requirant, ut Nili caput, ita nostri amoris originem.

Sed iam hora decima [10] tangit et tabellarius | [11] tuus mussat. Finis igitur sit epistulae. Valeo ego [12] multo quam opinabar commodius. De aquis nihil dum cogito. Te Dominum meum, decus morum, solacium [*maximu*]m [13] multum

---

1 Duae priores vocabuli litterae supr. lin.
2 Incipit Cod. Ambros. p. 75.
3 Codex: *dicaTAI*.
4 Codex: *quin*.
5 Error est in edit. Romana: *amore*. Recte editio Mediol.
6 Codex: *aqueduct* (a supr.) . . quod videtur fuisse *ductibus*.
7 Codex: *Sybillae*.
8 *Etiam* supr. lin.
9 Cod. a pr. m. *ambigantur*.
10 Malo: *horam decimam*. cf. Pers. Satir. III. 4.
11 Codicis Ambros. p. 87.
12 *Valeo* supr. lin. est et *ego* Maius om.
13 Praeter ultimam litt. nihil superest. Heindorfius: *Dominum meum*.

amo. Dices: num amplius quam ego te? Non sum tam ingratus, ut hoc au*deam* dicere. Vale, Caesar, cum tuis parentibus, et ingenium tuum excole.

IV. M. Caesar Frontoni Magistro Suo Sal.

Accipe nunc perpaucula[1] contra somnum pro insomniis[2]. Quamquam, puto, praevaricor, qui adsidue diei ac noctis somno adsum, neque eum desero, neque [ille me][3] deserat; adeo sumus familiares! Sed cupio hac sua accusatione offensus, paulisper a me abscedat, et lucubratiunculae aliquam tandem facultatem tribuat. Igitur ἐπιχειρήματα καλά.[4] Et quidem illo primo utar epichiremate: quodsi tu dices faciliorem me materiam mihi adsumpsisse accusandi somni, quam te qui laudaveris somnum; quis enim, inquis, non facile somnum accusaverit? igit[ur cui]us facilis accusatio [est indeque][5] difficilis laudatio, eius non utilis usur|[6]patio. Sed hoc transeo. Nunc quando aput Baias agimus in hoc diuturno[7] Ulixi labyrintho, ab Ulixe[8] mihi paucula quae ad hanc rem attinent sumam. Non enim ille profecto εἰκοστῷ demum ἔτει venisset

εἰς πατρίδα γαῖαν,

neque in isto lacu[9] tamdiu oberrassed, neque alia omnia, *quae*[10] Ὀδυσσείαν faciunt, perpessus esset, nisi

γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα.

Quamquam

τῇ δεκάτῃ [δ' ἤδη] ἀνεφαίνετο πατρὶς ἄρουρα.

---

meum decus, meorum solatium malorum multum amo. Iacobsius: *Dominum, meum decus, malorum solatium, multum amo.*

1 Codex: PER . AVC ..LA.

2 Maius supplet: *ad tua* pro somno. Cod.: *insomno*. Sec. m. del. *in*.

3 Addidit Maius de suo. In Codice lacuna est. Schopenus: *neque ab illo deseror.*

4 Duae pr. litterae perierunt; Maius ποικίλα, sed spatium non sufficit.

5 In Codice erasa supplevit Maius. Spatia conveniunt.

6 Incipit Cod. Ambros. p. 88.

7 Vocabula *hoc diuturno,* exceptis duabus postremis litteris, evanuerunt; deberi videntur Maii coniecturae.

8 Litterae LI supr. lin.

9 Nimirum sinu inter Italiam et Siciliam. *Buttmannus.*

10 Supplevit Maius; non est lacuna. Cf. infra p. 12.

Sed[1] quid somnus fecit?

βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν ἑταίρων.
ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ᾽ ἐκ πάντες ὄρουσαν,
τοὺς δ᾽ αἶψ᾽ ἁρπάξασα φέρεν[2] πόντονδε θύελλα
κλαίοντας, γαίης ἄπο πατρίδος.

Quid rursum aput insulam Trinacriam?

οἱ δ᾽ ἄρα μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν.
Εὐρύλοχος δ᾽ ἑτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς.

Postea ubi

Ἠελίοιο βόας καὶ ἴφια μῆλα
ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν
καὶ μῆρ᾽ ἐκάη καὶ σπλάγχν᾽ ἐπάσαντο.

Quid tum expergitus[3] Ulixes?

οἰμώξας δὲ θεοῖσι μετ᾽ ἀθανάτοισι γεγώνευν·
ἦ με μάλ᾽ εἰς ἄτην κοιμήσατε νηλέι ὕπνῳ.

Somnus autem Ulixen ne patriam quidem suam diu agnasceret[4] sivit, cuius

[5]καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
ἧς γαίης θανέειν ἱμείρετο.

Nunc a Laertio ad Atridam transeo. Nam illud πασσυδίῃ[6], quod eum decepit, cuius causa tot legiones funduntur, fugantur, ex somno et ex somnio profecto oritur.

Quid[7], quom ὁ ποιητὴς Agamemnonem laudat, quid ait?

ἔνθ᾽ οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις Ἀγαμέμνονα δῖον.

Quid, quom repraehendit?

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Quos quidem versus orator egregius mire[8] quondam evertit.

---

1 Cod. *Se.*

2 Cod. pr. m. ἔφερεν.

3 Codex: *expercitus*; Maius: *expertus*. Veram scripturam iam divinarant Berolinenses in Addendis.

4 Ita Codex. Heindorfius: *interdiu agnoscere sivit.* Iacobsius: *ne patriam quaesitam diu agnosceret.*

5 Incipit Cod. Ambros. p. 97.

6 Propter Maium moneo sic recte legi in Codice; ceteras varias lectiones in Homeri versiculis non curavi.

7 Codex: *quod.*

8 Vocabulum deest casu in edit. Rom. Habet Med.

Transeo nunc ad Q. Ennium nostrum, quem tu ais ex somno et [1] somnio initium sibi [2] fecisse. Sed profecto nisi ex somno suscitatus esset, numquam somnium suum narrasset.

Hinc ad Hesiodum pastorem, quem dormientem poetam ais factum [3].

At [4] enim ego memini olim aput magistrum me legere:

Ποιμένι μῆλα νέμοντι παρ' ἴχνιον ὀξέος ἵππου
Ἡσιόδῳ Μουσέων ἑσμὸς ὅτ' ἠντίασεν. [5]

Τὸ ὅτ' ἠντίασεν vides quale sit; scilicet ambulanti obviam [6] venisse Musas [7]. Quid autem tu de eo existimas, quem qui pulcherrime [8] laudat, quid ait?

νήδυμος ἥδιστος θανάτῳ |[9] ἄγχιστα ἐοικώς.

Haec satis tui amore potius quam meae fiduciae [10] luserim. Nunc bene accusato somno dormitum eo: nam vespera haec ad te detexui. Opto ne [11] mihi somnus gratiam referat.

V. [12] M. Caesari Domino Suo Fronto.

Domum reverso mihi epistula reddita est, quam tu videlicet Romam mihi scripseras, et erat lata Romam; deinde hodie relata et paulo ante mihi est reddita: in qua pauca, quae ego pro somno dixeram, tu multis et elegantibus argumentis refutasti ita [13] scite, ita suptiliter et apte, ut, si vigilia tibi hoc acuminis et leporis adfert, ego prosus [14] vigilare te mallem [15].

---

1 Ed. Rom. perperam: et *ex* somnio. Recte ed. Med.

2 Schopenus: *initium* scribendi *fecisse*.

3 Lege Synesium de somniis Ed. Petav. p. 136 ibidemque Nicephorum p. 371. *Maius.*

4 Codex: *Ad.*

5 cf. Ovid. Art. Am. I. 28.

6 Ed. Romana: *obvias.*

7 cf. Hesiod. Theogon. 23 sq. *Maius.*

8 Cod.: *pulcherrimae.*

9 Incipit Cod. Ambros. p. 98.

10 Maius coniecit: *mei fiducia.*

11 Maius legit: *Orione.* Codex habet id quod dedi. Verum iam adsequutus erat Iacobsius.

12 Spatium est quinque versuum in Codice.

13 Librarius STITA bis scripsit. Mox *suptiliter*, perperam Maius *subtiliter* edidit.

14 Sic perpetuo pro *prorsus.*

15 A pr. m. *mellem.*

Sed enim vespera scripsisse te ais, cum paulo post dormiturus esses: igitur adpropinquans et imminens tibi somnus tam elegantem hanc epistulam fecit. Namque, ut crocus, ita somnus priusquam prope adsit, longe praeolet longeque delectat.

Ut a principio igitur epistulae tuae incipiam, elegantissime „praevaricari" te ais; quod . . . .|[1] est, ut eo sublato aliud subdi eiusdem usus et ponderis non possit. Illud vero dictum elegans . . . .[2] „neque alia omnia quae Ὀδυccείαν faciunt."[a]

Enimvero omnia istaec inter graecos versus latina ita scite alternata sunt a te et interposita, ut est ille in pyrrica versicolorum discursus,[b] quom[3] amicti cocco alii, alii luteo et ostro et purpura, alii aliique coherentes concursant.[4]

Iam a Laertio[5] ad Atridam eleganter transisti. Ecce autem circa Ennium aliam malitiosam pilam[6] dedisti, cum ais, nisi ex somno exsuscitatus esset, numquam somnium suum narrasset. *Quaerat aliquid*[7] Marcus meus Caesar, si

---

a *In margine:* Baiae, Lucrinus et Avernus, et alia omnia quaeque Odysseian faciunt.

b *In margine:* Ita in oratione ut in pyrrica versicolorus debet fieri discursus.

---

1 Incipit Cod. Ambros. p. 85, post duarum paginarum lacunam, quam qui non agnovit Maius, putavit tribus verbis interpositis damnum sarciri posse.

2 Codex: AVTAVIATVV . . . AISNEQↄ (N supra scriptum). Latere suspicor: *haut quia tuum quod ais*: „*neque* cet. Quo haec pertineant, ignoramus, quia interiit pagina quae praecessit. Apparet tamen Frontonem copiose laudasse alumni acumen et elegantiam. Eodem ducit adnotatio in margine, quae itidem sumta est ex iis quae interciderunt. cf. quae dicemus ad M. Caesarem III. 8.

3 Codex: *quam.*

4 Schopenus coniecit: *alii* alio denique colore inter se *concursant.* Coniectura videtur paulo audacior.

5 Codex: *Lertio.*

6 Codex: PETAM vel forte PETAM (L supra scriptum) vel PELAM (I supra scriptum). Heindorfius malebat *plagam.* Schopenus: *malitiosam* interpretationem, coll. Cic. de Off. I. 10. 8.

7 Tot fere litterae evanuisse videntur.

pote, argutius.[a] Praestigiae nullae tam versutae; *nulla,* ut ait Levius[1], *decipula tam insidiosa.* Quid si[2] ego id postulo, ne expergiscare? quin postulo ut [3]dormias. Aliud [4]scurrarum proverbium[5]: *en cum quo in tenebris mices.*[b] Sed sumne ego beatus, qui haec intellego et perspicio et insuper magno nomine magister[6] appellor? Quo pacto ego magister? qui unum hoc quod te docere cupio, ut dormias, non inpetro.

Perge ut libet, dummodo dii te mihi, sive prodormias[7] sive pervigiles[8] . . . . |[9] [prot]egant. Vale, meum gaudium, vale.

VI. (M. Caesar Frontoni Magistro Suo).

. . . . . . „magisve[10] nego inpudens, qui umquam quicquam meorum scriptorum tanto ingenio, tanto iudicio legendum committo.“ Legas semidivinum locum ex oratione tua, quem me elegere voluerat[11]. Ὑπεκρινάμην[12] commode. Plane illa suum auctorem[13] sibi dari flagitabant: denique mihi vix

a *In margine:* . . . . . meus Caesar si putes (sic) aliquid argutius, pr. n. t. v. nulla decipula tam insidiosa.

b *In margine:* Scurrarum proverbium, in tenebris meces (*correctum* mices).

1 Levii seu Laevii poetae meminit Gellius II. 24. *Maius.*

2 Codex: QVISI. Niebuhrius: *Quid? num ego.*

3 Ita Codex. Maius: *tu dormias.*

4 Vitium subest, ut recte adnotavit Heindorfius.

5 cf. Cicer. de Off. III. 19, qui hoc rusticorum proverbium dicit. Maius etiam apud Frontonem mavult *rusticorum.*

6 Cod.: ᗰAGISTER (superscr. ACNOᗰINE). Maius sibi videbatur legere: *almo nomine.* Ego praetuli quod dedi.

7 Itidem legitur hoc compositum ad M. Caes. V. 22. Heindorfius conicit: *perdormias.*

8 Excidit unus versiculus qui legi nequit.

9 Incipit Cod. Ambros. p. 86 valde obscura.

10 Omnia in Codice incerta usque ad — *locum.* Sunt Frontonis verba, quae Caesar laudat.

11 Ita Codex, quamquam Maius dubitat. Pater est cui M. Caesar praelegit Frontonis orationem.

12 Codex videtur habere υπεμειναμην.

13 An *actorem?*

succlamatum est: ἀξίωϲ[1] τοῦ ποιητοῦ. Sed quod tu merito omnibus praeoptas, non diu differas. Ita adfectus est auditione eorum[2] Dominus meus, ut paene moleste ferret, quod alio modo ad negotium [3]*venturus esset*, quam eo quo tu orationem habiturus. Ita[4] veram sensuum facultatem, elocutionis variam virtutem, inventionis aliquam[5] novitatem, orationis doctam dispositionem vehementer miratus est[6] . . . . . opes. Quaeris quid me maxime[7] . . . . ,,In his rebus et causis quidni rivalis iudicibus[8] . . . . sententia[9] . . . . . intra[10] causarum de|[11]mum terminos[12] valent; tuis autem decretis, imp., exempla publice valitura in perpetuum sanciuntur. Tanto maior tibi vis et potestas, quam fatis adtributa est: fata, quid singulis nostrum eveniat, statuunt; tu, ubi quid in singulos decernis, ibi universos[13] exemplo adstringis[14]. Quare si hoc decretum tibi proconsulis[15] placuerit, formam dederis omnibus omnium provinciarum magistratibus, quid in eiusmodi causis decernant. Quid igitur eveniet? illud scilicet, ut testamenta omnia ex longinquis transmarinisque[16] provinciis Romam ad cognitionem tuam deferantur. Filius exeredatum se suspicabitur, postulabit[17] ne

---

1 Maius nihil distinxit. Codex videtur habere: A: IOC. Saepe O pro Ω.

2 Haec duo vocabula exciderunt in ed. Rom.

3 Maii supplementum. In seqq. multa hodie oblitterata.

4 Ita Maius correxit. Legebat *infra*.

5 Hoc certe vocabulum corruptum est. Amicus meus hanc epistolae partem in Codice non potuit distinguere. Malo fere: *elegantem*.

6 Supple duodecim ferme litteras.

7 Supple versum unum circiter. Sequitur longum fragmentum e Frontonis oratione ad Antoninum Pium.

8 Supple duos versus.

9 Supple sex fere litteras.

10 Hoc vocabulum fugit Maii aciem.

11 Incipit Cod. Ambros. p. 91. Maius in disponendis foliis graviter erravit.

12 Perperam Maius *terminare*. Nos legebamus *termines*.

13 Codex videtur habere UNI(IBI)UERSA(OS).

14 Vocabulum hodie evanidum.

15 Cod.: *procos.*

16 Sic Codex: *transmarinisq.*

17 Codex: *postulavit.*

patris tabulae aperiantur. Idem filia postulabit, nepos, abnepos, frater, consobrinus, patruus, avunculus, amita, matertera, omnia necessitudinum nomina hoc privilegium invadent, ut tabulas aperiri vetent, ipsi possessione iure sanguinis fruantur. Causa denique Romam remissa[1] quid eveniet? heredes scripti navigabunt, exheredati autem in possessione remanebunt, diem de die ducent, dilationes petentes |[2] fora variis excusationibus trahent. Hiemps est et crudum[3] mare hibernum est; adesse non potuit. Ubi hiemps praeterierit, vernae tempestates incertae et dubiae moratae sunt. Ver exactum est; aestas est calida et sol navigantis[4] urit et homo nauseat. Autumnus sequitur; poma culpabuntur[5] et languor excusabitur. Fingo haec et comminiscor? quid[6]? in hac causa nonne hoc ipsum evenit? Ubi est adversarius, qui iampridem ad agendam causam adesse debuerat? „In itinere est.“ Quo tandem in itinere? „Ex Asia[7] venit.“ Et est adhuc in Asia. „Magnum iter et festinatum.“ Navibusne an equis an diplomatibus facit haec tam velocia statiba? Cum interim cognitione proposita, semel a te, Caesar, petita dilatio[8] et impetrata: proposita cognitione rursum, a te duum mensium petita[9] dilatio[10]. Duo menses exacti sunt idibus proximis et dies medii isti aliquot. Venit tandem? Si nondum venit, at[11] saltem adpropinquat? si nondum adpropinquat[12], at[13] saltem profectus ex Asia est?

1 Cod.: EMISSAM (R supra), erasa postrema litera.

2 Incipit Cod. Ambros. p. 92.

3 Legerim *dudum*. *Heindorfius*.

4 Ita Codex.

5 Ne quis messium et vindemiarum tempore cogeretur ad iudicium venire, oratione divi Marci cautum est. Digest. II. 12. 1. *Maius*.

6 Sic Niebuhrius emendavit Cod. lectionem *quia*.

7 Cum Fronto ad Anton. Pium Ep. VIII causas se Cilicum apud Imperatorem agere dicat, inde haud absurde coniicias causam, quae hic agatur, ad Ciliciam pertinere. *Niebuhrius*.

8 Scribe cum Heindorfio: *petita dilatio est et impetrata: proposita cognitione rursum, rursum a te duum mensium petita dilatio.*

9 Maius legit *petitur*.

10 De dilationibus iudiciariis a Marco concessis Digest. II. 12. 7 et Aurel. Vict. in Caes. Marc. et Ver. *Maius*.

11 Cod. *ad*. Maius omiserat.

12 *Saltem — adpropinquat* a sec. m. intr. lin.

13 De coniectura addidi.

si nondum profectus est, at saltem cogitat? Quid ille cogitat[1] aliud, quam bonis alienis incubare, fructus diripere, agros vastare, rem omnem dilapidare.|[2] Non ille ita stultus est, ut malit venire ad Caesarem et vinci, quam remanere in Asia et possidere[3]. Qui mos si fuerit inductus, ut defunctorum testamenta ex provinciis transmarinis Romam mittantur, indignius et acerbius testamentorum periculum erit, *quam*[4] si corpora *mittantur defunc*torum *qui*[5] trans maria testantur: nam *his quidem* null*um fere gravius peri*culum super*veniet*. *Sepul*tura cadaveribus in ipsis iniuriis praesto est. Sive maria naufragos devorent, sive flumina praecipites trahant, sive harenae[6] obruant, sive ferae lacerent, sive volucres discerpant, corpus humanum satis sepelitur ubicumque consumitur. At[7] ubi testamentum naufragio submersum est, illa demum et res et domus et familia naufraga atque insepulta est. Olim testamenta ex deorum munitissimis aedibus proferebantur aut tabulariis aut [ar]cis[8] aut archiis[9] aut opisthodomis: at iam testamenta pro[pe] ru . . . . .[10] navigarint inter onera mercium et sarcinas remigum. Id etiam superest, si quando iactu opus est, ut testamenta cum leguminibus iactentur:|[11] quin *et naulum* constituendum, *quod*[12] pro testamentis exigatur. Ante hac . . . quae . . . tenendum. Nam . . . exe . . .

1 Sic Codex; sec. m. *cogitet*.

2 Explicit quaternio secundus. Incipit Cod. Ambros. p. 65.

3 Contra hanc contumaciam extat Pii lex dig. 42. 4. 7, lata fortasse ex huius litis occasione. *Maius*.

4 Hic et in sequentibus paulo plura verba, quam nos scripsimus, supplenda sunt. *Maius*.

5 Abest a Cod. *qui*. Probabilius, ut in re prorsus incerta, expleas: *quam* si corpora *huc mitti mos esset* eorum *qui* trans maria testantur. Nam *his quidem* null*um iam potest* periculum super*esse*. *Heindorfius*.

6 Nota Frontonis disputatio ap. Gellium XIX. 8.

7 Cod. pr. m. *Et*.

8 Maius scribit: *lucis*. Malo quod dedi. In Codice duae priores litterae perierunt.

9 Cod.: *arcieis*. An *arcibus*? *Niebuhrius*.

10 Supple octo fere litteras. An: at iam testamenta pro*trusa in mare* navigabunt cet. *Heindorfius*.

11 Incipit Cod. Ambros. p. 66, cuius pars perexigua legi potest.

12 Supplementum *et naulum quod* ad codicis spatium probe quadrat certumque videtur. *Maius*.

cum . . . etiam . . . roge . . . doleas . . . ent . . . item . . . . |[1] De funere [quoque ad]damus: sciat familia quemadmodum lugeat: aliter plangit servus manumissus, aliter cliens laudat vocatus[2], aliter amicus legato[3] honoratus. Quid incertas et suspensas exequias agis? Omnium animarum statim post mortem hereditas cernatur . . . .[4] hominum hereditas post mortem lege[5] defertur praedonibus; ea post plangitur."

Puto totum descripsi. Quid ergo facerent quod totum ac mire[6] totum amarem hominem bonum? Vale disertissime, doctissime, mihi carissime, dulcissime, magister optatissime, amice desiderantissime[7]. Horatius cum Polione mihi[8] emortuus est. Id Herodes[9] non aequo fert animo. Volo ut illi aliquid quod ad hanc rem attineat paucorum verborum scribas. Semper vale.

VII. Domino Meo.

Accepi, Caesar, litteras tuas, quibus quanto opere laeta-

---

1 Uncinis inclusa reposui de coniectura non admodum certa. Haec fere distinguuntur in Codice: ΛIOICUE -. Incipit Cod. Ambros. p. 58.

2 Codex: *laudaucatus* (a above u).

3 Codex *lugat*. Correxit Vahlenus qui in commentatione de Naevii reliquiis p. 7 admodum ingeniose scripserat: *De funere autem nihil mandamus: sciat f. q. dominum lugeat: a. p. s. m., a. cliens adoptatus, aliter amicus legato honoratus.*, laud. Callistr. Dig. 48. 10. 15. Nihil tamen in his prorsus certum praeter *legato*.

4 Hic Maius fere nihil vidit. du Rieu:

CERNA
TUROUIIANAETA . . . . CÕ
TRAINTERFICIET
EBUSUNGUESTECN . . :
AUIB · PINNAEoIOω . . . *hominum.*

5 Codex: ACEI, ut videbatur.

6 Codex: ωIREIAω. A corrupto loco malui abstinere manus.

7 Vulgi vitiosa pronunciatio. Frontonis iam aetate ipsos rhetores adeo mendose verbum scripsisse, mihi vix quisquam persuadeat. *Heindorfius.*

8 In Codice: *Horatius — mihi* evanida. Propter Maium moneo hoc significare Marcum se deseruisse Horatii studium. Confer similia verba infra Epist. ad M. Caes. II. 10. Pollione usum esse grammatico latino M. Aurelium scribit Capitolinus in vita. Videatur Bergkius in Diario Marburg. 1845. p. 119.

9 Qui Marcum ad graecam eloquentiam instituit.

tus sim, facile aestimaveris[1], si reputaveris singula. Primum quod[2] caput est omnis mei |[3] gaudii quod[4] te bene valere cognovi; tum quod ita amantem mei sensi, finem ut amori nullum neque modum statuas, quin cottidie aliquid reperias quod circa me iucundius atque amicius facias. Ego denique olim iam me puto satis amari, tibi autem nondum etiam quantum me diligas satis est; ut non mare ullum[5] tam sit profundum, quam tuus adversus[6] me amor: sane ut illud queri possim, cur me nondum ames tantum, quantum plurimum potest: namque in dies plus amando efficis, ne quod ante diem[7] amaveris, plurimum fuerit.

Consulatum mihi putas tanto gaudio fuisse, quanto tua tot in una re summi amoris indicia? Orationis meae particulas, quas excerpseram, recitasti patri tuo ipse studiumque ad pronuntiandum adhibuisti: qua in re et oculos mihi tuos utendos et vocem et gestum et in primis animum accommodasti. Nec video qui[8] veterum scriptorum quisquam me beatior fuerit, quorum scripta Aesopus ad populum pronuntiavit aut Roscius. Meae vero orationi M. Caesar actor contigit et pronuntiator: tuaque ego opera et[9] voce audientibus placui; cum audiri a te ac tibi placere |[10] omnibus summe sit obtabile. Non miror itaque, quod placuerit oratio oris tui dignitate exornata. Nam pleraque propria venustate carentia gratiam sibimet alienam extrinsecus mutuantur. Quod evenit[11] etiam in plebeis[12] istis edulibus[13]: nullum adeo vile aut volgatum est holus aut pulpamentum, quin elegantius[14] videatur vasis aureis adpositum.

1 In Codice VERI supra lin.
2 Duae pr. litt. evanuere et omisit Maius.
3 Incipit Cod. Ambros. p. 57.
4 Codex: *cum.* Correxit Heindorfius.
5 Sic Cod., at Maius *ipsum.*
6 Codex: *tuum adversum* et corr. *tuus adversus.*
7 Sic pr. m.; sec. *dies.*
8 Codex: *quis.* Correxit Heindorfius.
9 Maius perperam *ac.*
10 Incipit Cod. Ambros. p. 61.
11 Cod. pr. m. *venit.*
12 Cod. pr. m. *plebis.*
13 In Cod. fere evanuit.
14 Cod.: *qui neglegentius.*

Idem evenit floribus et coronis: alia dignitate sunt[a], quom a coronariis veneunt, alia quom a sacerdotibus porriguntur[b].

Tantoque ego fortunatior quam fuit Hercules atque Achilles, quorum arma et tela gestata sunt a Patricole[1] et Philocteta, multo viris virtute inferioribus: mea contra oratio mediocris, ne dicam ignobilis[2], a doctissimo et facundissimo omnium Caesare inlustrata est. Nec ulla umquam scaena tantum habuit dignitatis, M. Caesar actor, Titus inspectator[3]. Quid amplius cuiquam[4] contingere potest, nisi unum quod in caelo fieri poetae ferunt, quom[5] Iove patre[6] audiente Musae cantant. [At][7] enim vero quibus ego gaudium meum verbis exprimere possim, quod orationem istam meam tua manu descriptam misisti mihi?[8] [9][At] verum est [10] | profecto, quod ait noster Laberius, ad amorem iniciendum delenimenta esse deliberamenta[11], beneficia autem veneficia[12]. Neque poculo aut veneno quisquam tantum flammae ad amatorem incussisset

a *In margine*: In alio habet insunt.

b *In margine*: In alio sic habet: Alia dignitate sunt in Portunio cum a coronariis veniunt (sic), alia cum a sacerdotibus in templo porriguntur. [Antiqua haud dubie et germana scriptura. *Portunium* Romae nomen loci videtur ubi flores et coronae venibant. *Heindorfius*.] Cf. Buecheler. in Mus. Rhen. XII p. 260.

1 Ita habet varia lectio etiam apud Cicer. Tuscul. II. 16. *Maius.*

2 Cod.: *ignobilis iis:* tum quattuor seqq. litterae evanidae. Fortasse inserendum est: *ista.*

3 Sic Codex valde perspicue. Maius: *imperator*, sed coniectura verum vidit.

4 Supra lin.

5 Codex: *quo.* Correxit Niebuhrius

6 Supra lin.

7 Est in Codice duarum litterarum spatium.

8 Etiam ex hoc loco efficere poteris, quantum Maius in foliis ordinandis a vero aberraverit.

9 Est in Codice duarum litterarum spatium.

10 Incipit Cod. Ambros. p. 62

11 Corruptum utique vocabulum. Neque tamen audeo reponendum suadere *deliramenta*, quod sensu quodam verbi activo nove usurparit Laberius. *Buttmannus.* Iacobsius praefert *delibamenta* pro *libamenta*, dona scilicet defunctis oblata. Idem commendat Orellius.

12 Cod. *beneficia.* Cf. Gruter. Inscr. 5 p. 687. Digest. Lib. 39. 2. 40. Cod. Lib. 3. 28. 27. *Maius.*

prae*ut me dul*ci[1] facto hoc stupidum et attonitum ardente amore tuo reddidisti. Quot[2] litterae istae[3] sunt, totidem consulatus mihi, totidem laureas, triumphos, togas pictas arbitror[4].

Contigisse quid tale M. Porcio aut Quinto Ennio aut[5] C. Graccho aut Titio[6] poetae? quid Scipioni aut Numidico? quid M. Tullio tale usuvenit? quorum libri pretiosiores habentur et summam gloriam retinent, si sunt *a*[7] Lampadione aut Staberio aut . . . .[8] vi aut [Tirone] aut Aelio[9] . . . . aut Attico aut Nepote. Mea oratio extabit M. Caesaris manu scripta[10].

[Nam pleraque propria venustate carentia gratiam sibi alienam mutuant][11]. Qui orationem spreverit, litteras concupiscet; qui scripta contempserit, scribtorem reverebitur. Ut si simiam aut volpem Appelles pinxsit et[12] bestiae . . . .[13] pretium adderet. Aut quod M. Cato de ac . . .

VIII. Caesari Aurelio Domino Meo Consul Tuus Fronto.[14]

Quae sunt[15] aures hominum hoc tempore; quanta in

---

1 Supplementum Maii. Heindorfius coniicit: *tantum flammae ad amorem incussisse se praedicet quantum tu me facto hoc,* cet. Hauptius: *tantum flammae adamatoriae incussisset praeut tu me benefacto hoc* etc.

2 Codex: *Quod.*

3 L. *istae. Cramerus.*

4 Ita scripsi de more cum Codice, in quo *contigisse* a linea est. Sed rectius Berolinenses: *arbitror contigisse. Quid? tale — poetae: quid? Sc. a. N.: quid? M. Tullio.*

5 Om. Codex.

6 Fort. *L. Accio. Niebuhrius.* Duo fere Titii poetae: unus antiquior C. Marii fere aequalis, de quo Cicero in Bruto c. 45; alterius Titii poetae sui temporis meminit Horatius Epist. 3 lib. I.

7 Om. Codex.

8 Desunt quatuor fere litterae. Expressi lectionem Maii. Conieci: *aut* Serv*io* Cl*audio aut Aelio.*

9 Supple duos versus cum dimidio.

10 Haec tria vocabula evanuere.

11 Haec perperam repetita e sup.

12 Codex: IIN\⊂ITET, erasa postrema littera. Emendavit du Rieu.

13 Codex: A.IvíCUIA˜.

14 Post lacunam quatuor paginarum sequitur p. 59, qua continetur epistola Graeca anonyma, quae cum itidem legatur p. 146, ibi maluimus dare suo loco cum ceteris epistolis graecis. Incipit nunc Cod. p. 60.

15 Ita Schopenus, mutata interpunctione. Cod.: *sint.*

spectandis orationibus elegantia! Ex Aufidio nostro[1] scire poteris, quantos in oratione mea clamores concitarit, quantoque concentu laudantium sit exceptum: *omnibus tunc imago patriciis pingebatur insignis.* At ubi genus nobile ignobili comparans dixi: *ut siquis ignem de rogo et*[2] *ara accensum similem putet, quoniam*[3] *aeque luceat:* ad hoc pauculi[4] admurmurati sunt[5].

Quorsum hoc retuli? uti te, Domine, ita conpares, ubi quid in coetu hominum recitabis, ut scias auribus serviendum; plane non ubique nec omni modo, attamen nonnumquam et aliquando.[6] Quod ubi facies, simile facere te reputato[7], atque illut facitis, ubi[8] eos qui bestias strenue interfecerint, populo postulante ornatis aut manumittitis, nocentes etiam homines aut scelere damnatos, sed populo postulante[9] |[10] conceditis. Ubique igitur populus dominatur et praepollet[a]. Igitur[11] ut populo gratum erit, ita facies atque dices[12].

Hic[13] summa illa virtus oratoris atque ardua est, ut non magno detrimento rectae eloquentiae[14] auditores oblectet;

---

a *In margine*: ubique praepollet.

---

1 Hic inseruntur ultima verba praecedentis epistolae Graecae, quae librarius omiserat: καὶ οὐκ ἀποκρύπτομαι τἄλλα γε πάντα ἡμῖν εὐΐατα καὶ τούτου μακρῷ δεύτερα.

2 Cod. pr. m.: *e rogo ex ara.*

3 Cod. sec. m. *quod*, ut videtur.

4 Cod. sec. m.: *pauci.*

5 Nimirum in priore loco hyperbole illa delectati erant auditores, qua Augusti, quem in Panegyrico suo laudabat Fronto, nobilitas nemine laeso extollebatur; in hac autem comparatione aegre tulerunt hanc inferioris sortis hominum despicientiam. *Buttmannus.*

6 Schopenus coniicit *aliquantum.*

7 Cod. pr. m. *facere putato.*

8 Contraria lex Diocletiani et Maximiani Augg. extat in Cod. IX. 47. 12. de damnatis ad bestias. *Maius.*

9 Immo *postulanti. Heindorfius.*

10 Incipit Cod. Ambros. p. 64.

11 Add. sec. m. Schopenus: *ibi ut.*

12 Cod.: *facis at qua dices*: duo postrema vocabula in fine versus minoribus litteris.

13 Leg. *Haec. Niebuhrius.*

14 Cod.: *recta eloquentia.* Correxit Heindorfius.

eaque delenimenta quae mulcendis volgi auribus[1] conparat, ne cum[2] multo ac magno dedecore fucata sint: potius ut in conpositionis structuraeque mollitia sit delictum quam in sententia inpudenti[3]. Vestem quoque lanarum mollitia delicatam esse[4], quam colore muliebri, filo tenui aut serico; purpuream[5] ipsam, non luteam nec crocatam. Vobis praeterea, quibus purpura et cocco uti necessarium est, eodem cultu nonnumquam oratio quoque est amicienda[6]. Facies istut et temperabis et moderaberis[7] [8]modo temperamentoque optimo. Sic enim auguror: quidquid egregie umquam[9] in eloquentia factum sit, te id perfecturum: tanto ingenio es praeditus tantoque te studio exerces et labore[10], quom in aliis vel sine ingenio studium vel sine studio solum ingenium egregiam gloriam pepererit.[a]

Certum habeo te, Domine, aliquantum temporis etiam prosae orationi[11] | [12] inscribendae inpendere. Nam etsi aeque pernicitas equorum exercetur, sive quadrupedo[13] currant

a *In margine post tres versus et dimidium qui integram folii latitudinem complent legitur hoc*: — tor vestis mollitia lanarum delicata potius quam colore effeminato, filo tenui aut serico, purpureo colore, non luteam nec crocatam. Vobis praeterea purpura utuntur necessarium est — oratio quoque est amicienda. Tu facies illud et temperabis et mo[. . . .] optimo modo ac temperamento. Sic enim auguror quid [eloquen]tia eximie erit factum, tanto ingenio [. . . . . . .] quum in aliis vel sine ingenio studium . . . .

1 Perperam Maius: *animis*.

2 In Codice: *ne* erasum est et *cum* a sec. m.

3 Ita Schopenus locum probabiliter constituit. Codex: *potius ut in conpositionis instructuraeque*. pr. m. *instructuraequae*. Fere malim cum Ecksteinio: *in sententiarum impudentia*. Etenim Cod. pr. m. *inpudentia*: altera m. *inpudénti*.

4 Sic Codex. Aliquid turbatum esse apparet. Excidit fortasse *malo*. Et ita Maius.

5 Niebuhrius coniecit: *purpuram*. An *crocotam* pro *crocatam*?

6 Perperam Maius: *amicienda est*.

7 Codex: *moderaveris*.

8 Codex: ꟿODO . . ꟿPER . . . . tum seq. versu QVEOPTIꟿOS erasa postrema littera. Maius: *optimo modo ac temperamento*.

9 Apparent in Codice indicia vocabulum delendum esse et corrigendum esse: *eximia*.

10 Lege Capitolinum Vit. c. 3: *Maius*.

11 Codex: *prose orationis* et corr. *prosae*. Tum malim: *scribendae*.

12 Incipit Cod. Ambros. p. 63.

13 Codex: *quadripedo*. Confer adnotationem Buttmanni.

atque exerceantur, seu[1] tolutim, attamen ea quae magis necessaria, frequentius sunt experiunda.

Iam enim non ita tecum ago, ut te duos et viginti annos natum[2] cogitem. Qua aetate ego vixdum quicquam veterum lectionum[3] attigeram[4], deorum et tua virtute profectum tantum in eloquentia adsecutus es[5], quantum senioribus ad gloriam sufficiat; et, quod est difficillimum, in omni genere dicendi. Nam [6]epistulae tuae, quas adsidue[7] scribsisti, mihi satis ostendunt, quid etiam in istis remissioribus et tullianis[8] facere possis.

Pro Polemone rhetore, quem mihi tu in epistula tua proxime exhibuisti tullianum, ego in oratione, quam in senatu recitavi, philosophum reddidi, nisi me opinio fallit, peratticum[9]. An quid? tu dicas[10], Marce, quemadmodum tibi videtur fabula Polemonis descripta[11]? Plane multum mihi facetiarum contulit istic Oratius Flaccus[12] memorabilis poeta mihique propter Mecenatem ac mecenatianos hortos meos non |[13] alienus. Is namque Oratius sermonum libro secundo[14] fabulam istam Polemonis inseruit, si[15] recte memini, hisce versibus:[16]

---

1 Codex: *su.* Quid in Codice corrigatur, incertum est.

2 Cod. pr. m. *netum.* Itaque haec epistola scripta est anno p. Chr. n. 142.

3 Malim: *lectione.*

4 Haec est coniectura Heindorfii. Codex: *adeceram.* Possis quoque cum Maio: *addidiceram* vel *adieram.*

5 Deest in Codice.

6 Deest ap. Maium.

7 Cod. *adsiduae* et corr. *adsidue.* Heindorfius mavult *assiduus.* Maius *adsiduas.*

8 Ad hunc locum est adnotatio Maii de iudicio, quod Sidonius Apollinaris I. 1. de Ciceronis Epistolis pronuntiavit.

9 Haec non satis intelligo.

10 Buttmannus scribit: *En quid iudicas.*

11 Cod.: *adedescripta.* Forte: *a me descr.* Iacobsius: *ad te scripta.*

12 Quamvis minime liqueat, an Fronto noster antiquiorem illum qui nominatur in Iuvenalis Sat. I. 12 aliqua necessitudine attigerit, tamen ad hunc locum notatu dignum videtur *Frontonis platanos* qui memorantur ibi a scholiasta ita explicari: *In Horatiana domo, in qua poetae recitabant. Buttmannus.*

13 Incipit Cod. Ambros. p. 55.

14 Cod.: *libr. s.*

15 Cod.: *se* et corr. *si.*

16 Spatium unius versus in Codice.

Mutatus Polemon ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus[1] ut ille
Dicitur ex[2] collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est inpransi correptus[3] voce magistri.

Versus, quos mihi miseras, remisi tibi per Victorinum[4] nostrum, atque ita remisi: chartam diligenter lino transui, et ita linum obsignavi, ne musculus iste aliquid aliqua rimari possit. Nam mihi ipse de tuis hexametris numquam quicquam impertivit: ita est malus ac malitiosus: set ait te de industria cito et cursim hexametros tuos recitare: eo se memoriae mandare non posse. Remuneratus est igitur a me mutuo. Paria[5] habet, ne ullum hinc versum audiret. Memini etiam te frequenter, ne cuiquam versus tuos ostenderem, admonuisse.

[6]Quid est, Domine? Certe hilaris es, certe bene vales, omnium rerum certe sanus es. Male[7] dum similiter ne umquam nos perturbes ut natali tuo perturbasti, cetera |[8] minus laboro. Εἴ τί σοι κακόν, εἰς Πυρραίων[9] κεφαλήν. Vale, meum gaudium, mea securitas, hilaritas[10], gloria. Vale, et me, obsecro, omnimode[11] ames qua ioco qua serio.

Epistulam matri tuae scripsi, quae mea impudentia est, graece eamque[12] epistulae ad te scribtae inplicui. Tu prior lege: et si quis inerit[13] barbarismus, tu, qui a graecis litteris recentior es, corrige, atque ita matri redde: nolo enim me

---

1 Codex: *postus.*

2 Deest in Codice.

3 Cod.: *corruptus.*

4 Aufidius Victorinus Marci condiscipulus fuit, ab eoque praecipue dilectus. Capitol. vit. c. 3. *Maius.* Ecksteinius mavult: *rimari posset.*

5 Cod. PA. I.

6 Post spatium.

7 Heindorfius: *Vale.*

8 Incipit Cod. Ambros. p. 56.

9 Cod. ΠΥΡΡΥ. cf. Zenob. prov. 302. Correxit Buttmannus.

10 Sec. m.

11 cf. Lachm. Comm. in Lucret. p. 101.

12 Cod.: *eamquae* et corr. *eam tuae.*

13 Cod. *insit* et corr. *inerit.*

mater tua ut opicum contemnat. Vale Domine et matri savium da, cum epistulam dabis, quo libentius legat[1].

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD M. CAESAREM ET INVICEM LIBER II.)[2]

I. (Domino Meo Caesari Fronto.)

[3]Posterioribus litteris tuis, cur orationem in senatu non recitaverim, requisisti. At ego et edicto gratias agere Domino meo patri tuo debeo; sed edictum quidem circensibus nostris proponam, cuius principium id ipsum erit: — *Qua*[4] *die primum beneficio maximi principis ederem spectaculum gratissimum populo maximeque populare, tempestivom duxisse gratias agere ut idem dies* — hic aliqua sequatur tulliana conclusio. Orationem autem in senatu recitabo augustis idibus. Quaeras fortasse cur tarde[5]? quoniam ego numquam primum[6] officio sollemni quoquo modo fungi propero. Sed, ut tecum agere debeo sine fuco et sine ambagibus, dicam quid cum animo meo reputem. Divom Hadrianum avom tuum laudavi in senatu saepenumero studio inpenso et propenso quoque: et sunt orationes istae frequentes in omnium manibus. Hadrianum autem ego, quod bona benia pietatis tuae dictum sit, ut Martem Gradivom, ut Ditem Patrem, propitium et placatum magis volui, quam amavi. Quare[7]? quia ad amandum fiducia aliqua

1 Sequitur Graeca epistola, quae continuatur Vaticani Codicis p. 166 et 165. Iterum legitur haec epistola in Ambros. Cod. p. 157: illo loco exhibere eam malui cum ceteris epistolis Graecis.

2 Hic fere incepisse coniicio alterum librum, sed indicia prorsus certa desunt.

3 Incipit Cod. Vat. p. 160. Spatium vacuum unius versus, fortasse ob scribendum epistolae titulum.

4 Ita Codex.

5 Fortasse: *cur tam tarde. Orellius.*

6 Orellius mavult: *primum quoniam ego n. o.* Hauptius: *numquam quam primum.*

7 Ita revera in textu legitur, quamquam negat Maius.

opus est et familiaritate: quia fiducia mihi defuit, eo quem tantopere venerabar, non sum ausus diligere. Antoninum vero, ut solem, ut diem, ut vitam, ut spiritum, amo, diligo, amari me ab eo sentio. Hunc nisi ita laudo[1], ut laudatio mea non in Actis Senatus abstrusa lateat, sed in manibus hominum oculisque versetur, ingratus sum etiam adversus te[2]. Tum, quod cursorem fugitivom ferunt dixisse: domino sexagena currebam, mihi centena, ut[3] fugiam curram[a][4]; ego quoque quom Hadrianum laudabam, domino currebam; hodie autem mihi curro, mihi, inquam, meoque ingenio hanc orationem conscribo. Ad meum igitur commodum faciam lente, otiose, clementer. Tu si et valde properas, aliter te interim oblecta: basia patrem tuum, amplectere, postremo ipse eum lauda. Ceterum quidem in idus augustas tibi exspectandum est, ut quid vis[5] quale vis audias. Vale, Caesar, et patrem promerere; et si quid scribere vis, lente scribe[6].

II. Mi Fronto Consul Amplissime.[7]

Manus do, vicisti: tu plane omnis, qui umquam amatores fuerunt, vicisti amando. Cape coronam; atque etiam praeco pronuntiet palam pro tuo tribunali victoriam istam tuam: Μ. Κορνήλιος Φρόντων ὕπατος νικᾷ, στεφανοῦται τὸν ἀγῶνα τῶν μεγάλων φιλοτησίων. At ego, quamquam superatus, tamen nihil de mea prothymia[b] decessero aut defecero. Igitur

a *In margine*: Cursor fugitivus dixit: sexagena domino currebam; cur mihi centena non curro, ut fugiam?

b *In margine*: Delectatione.

1 Cod. pr. m. *laudavi* et corr. *laudo*.

2 Fortasse: *nisi ita* laudabo — *ingratus* sim. Schopenus: *adversus me*. Nam *quod* c.

3 Cod. pr. m. *aut*.

4 Orellius emendat: *non curram*.

5 Orellius: *quod vis*.

6 Haec postrema leguntur Cod. Vat. p. 159, sed amicus neglexit adnotare, ubi incipiat.

7 Incipit Cod. Vatic. p. 174. Τὸ *mi* scribitur litteris inclinatis, ut marginis lemmata. Vocis *Fronto* videor mihi cernere aliquod vestigium. Τὸ *consul* ipse suppleo. Postrema vox evidentissima est. *Maius*.

tu quidem me[1] magis[2] amabis quam ullus hominum ullum hominem amat; ego vero te, qui minorem vim in amando [3]possideo, magis amabo quam ullus hominum te amat: magis denique quam tu temet ipsum amas. Iam mihi cum Gratia certamen erit, quam timeo ut superare possim. Nam illius quidem, ut Plautus[4] ait, amoris imber grandibus guttis non vestem modo permanavit, sed in medullam ultro fluit.[a]

Quas tu litteras te ad me existimas scribsisse! Ausim dicere, quae me genuit atque aluit, nihil umquam tam iucundum tamque mellitum eam ad me scripsisse. Neque hoc fit facundia aut eloquentia tua: alioqui non modo mater mea, sed omnes qui | [5] spirant, quod faciant, confestim tibi cesserint: sed istae litterae ad me tuae neque[6] disertae neque doctae, tanta benignitate scatentes, tanta adfectione abundantes, tanto amore lucentes, non satis proloqui possum ut animum meum gaudio in altum sustulerint, desiderio fraglantissimo incitaverint[b], postremo, quod ait Nevius, animum amore capitali[c] conpleverint[7].

Illa alia[8] epistula tua, qua indicabas, cur tardius orationem, qua laudaturus es Dominum meum, in senatu prolaturus esses, tanta voluptate adfecit, ut[9] temperare non potuerim — et videris tu an temere fecerim —, quin eam ipsi patri meo recitarem. Quanto opere[10] autem eum iuverit[11], nihil me oportet persequi, quom tu et illius summam benivolentiam et tuarum litterarum egregiam elegantiam noris. Sed ex ea re longus

a *In margine*: In alio pluit.
b *In margine*: In alio incenderint.
c *In margine*: Amor capitalis.

1 Cod. pr. m. *mea*.
2 Cod. sec. m. *magister*.
3 Cod. *habeo possideo*, tum *habeo* expunctum.
4 Mostellar. I. 2. 62.
5 Incipit Cod. Vatic. p. 173.
6 Cod. pr. m. *denique*.
7 Cod.: *conpleverunt*.
8 Add. sec. m.
9 Cod. pr. m. *ut et*.
10 Cod. pr. m. *quantopere*.
11 Cod. sec. m. *iuverint*.

sermo nobis super te exortus est multo multoque longior, quam tibi et quaestori tuo de me. Itaque nec tibi dubito ibidem in foro diu tinnise auriculas. Conprobat igitur Dominus et amat causas, propter quas recitationem tuam in longiorem diem protulisti . . .[1]

III. (Aurelius Caesar Frontoni).

[2]Sane siquid Graeci veteres tale scripserunt, viderint qui[3] sciunt, ego, si fas est dicere, nec M. Porcium tam bene vituperantem, quam tu[4] laudasti, usquam advorti. O si Dominus meus satis laudari posset, profecto a te satis laudatus esset! Τοῦτο τὸ ἔργον οὐ γίνεται νῦν. Facilius quis Phidian, facilius Apellen, facilius denique ipsum Demosthenen imitatus fuerit, aut ipsum Catonem, quam hoc tam effectum et elaboratum opus. Nihil ego umquam cultius, nihil antiquius, nihil conditius, nihil latinius legi. O te hominem beatum hac eloquentia praeditum! O me hominem beatum huic magistro traditum! o ἐπιχειρήματα! o τάξις! o elegantia! o lepos! o venustas! o verba! o nitor! o argutiae! o kharites! o ἄσκησις! o omnia! Ne valeam, nisi aliqua die virga[5] in manus tibi tradenda erat, diadema circumponendum, tribunal ponendum: tum praeco omnis nos citaret: quid nos dico? omnis inquam, philologos et disertos istos: eos tu singulos virga perduceres, verbis moneres. Mihi adhuc nullus metus huius monitionis erat; |[6] multa supersunt ut in ludum tuum pedem introferam. Haec cum summa festinatione ad te scribo: nam quom Domini mei[7] ad te epistulam mitterem tam benignam, quid meis longioribus litteris opus erat? Igitur vale, decus elo-

---

a *In margine*: . . . . p.rcium tam bene
. . . . erantem quam tu laudasti
numquam adverti.

---

1 Desiderari videntur paginae quatuor.
2 Incipit Cod. Vat. p. 168.
3 Cod. pr. m. *quae*.
4 Cod. pr. m. *tua*.
5 Sec. m. superposuit *aliqua*.
6 Incipit Cod. Ambros. p. 167.
7 Puta illam epistulam quae est secunda in libro ad Pium. *Maius*.

quentiae romanae, amicorum gloria, μέγα πρᾶγμα, homo iucundissime, consul amplissime, magister dulcissime.

Postea cavebis de me, praesertim in senatu, tam multa mentiri. Horribiliter scripsisti hanc orationem! O si ad singula capita caput tuum[1] basiare possem! ἰσχυρῶς πάντων καταπεφρόνηκας. Hac oratione lecta frustra nos studemus, frustra laboramus, frustra nervos contendimus. Vale semper, magister dulcissime[2].

IV. Magistro Meo.

Ego ab hora quarta et dimidia in hanc horam scripsi, et Catonis multa legi, et haec ad te eodem calamo scribo, et te saluto, et quam commode agas, sciscitor. O quam diu te non vidi![3] . . . .

V. (Verus[4] Frontoni Magistro Suo).

. . . [5]deatur. Polemona ante hoc triduum declamantem audivimus[6], ἵνα τι καὶ περὶ ἀνθρώπων λαλήσωμεν.

Si quaeris quid visus sit mihi, accipe[a]. Videtur mihi agricola strenuus, summa sollertia praeditus, latum fundum in sola segete frumenti[7] et vitibus occupasse, ubi sane et fructus pulcherrimus et reditus uberrimus. Sed enim nusquam in eo rure ficus pompeiana[8] vel holus aricinum[9], vel rosa tarentina[10], vel nemus amoenum, vel densus[11] lucus, vel

a *In margine*: Laus eloquentiae solidae, cui desunt flores, ubi latus fundus in sola segete frumenti et vitibus occupatur.

1 Cod. *tum.*
2 Cod. *dulcissimae.*
3 Explicit quaternio quartus. Sequitur lacuna sex paginarum.
4 Vide infra.
5 Incipit Cod. Ambros. p. 110.
6 Ita Codex. Maius: *audivi.*
7 Cod. pr. m. *frumentum.*
8 cf. Macrob. Saturn. II, 16. Plin. H. N. XV. 19.
9 cf. Plin. Hist. Nat. XIX. 8.
10 Plin. H. N. XXI. 4 laudat rosas Praenestinas et Campanas. Verissimum est Niebuhrii de hoc loco iudicium.
11 Nota in margine lect. *densior*, ubi Maius perperam *densus.*

platanus[1] umbrosa[a]: omnia ad usum magis quam ad voluptatem, quaeque magis[2] laudare oporteat, amare non libeat. Satisne ego audaci consilio et iudicio temerario videar[3], cum de tantae gloriae viro existimo? Sed quom[4] me recordor tibi scribere, minus me audere quam tu velis arbitror.[5]

Nos istic vehementer aestuamus.[6]

Habes et[7] hendecasyllabum ingenuum. Igitur priusquam poetare[8] incipio, pausan[9] tecum facio. Vale, desiderantissime homo et tuo Vero[10] carissime, consul amplissime, magister dulcissime. Vale mi semper, anima dulcissima.

VI. M. Aurelius Caesar |[11] Consuli Suo et Magistro Salutem.

Postquam ad te proxime scripsi, postea nihil operae praetium[12] quod ad te scriberetur, aut quod monitum ad aliquem modum iuvaret. Nam διὰ τῶν αὐτῶν fere dies tramisimus. Idem theatrum, idem odium[13], idem desiderium tuum. Quid dico idem? immo id cottidie novatur et gliscit. Et quod ait Laberius de amore, suo modo καὶ ἐπὶ ἰδίᾳ μούσῃ, *amor*[b]

a *In margine*: Ficus pompeiana, olus aricinum, rosa tarentina, lucus densior, platanus umbrosa.

b *In margine:* Amor tuus — porrus tam firma quam palma.

1 Post hoc vocabulum in Codice cernuntur duarum litterarum incerta vestigia.

2 Orellius coniicit: *ingratiis.*

3 Orellius supplet: *uti videar.*

4 Cod. QUAM with SED written above.

5 Certe Rustico, a quo didicerat τὸ τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν, aliter scripsisset.

6 cf. Lachmann. ad Lucret. p. 133.

7 Heindorfius: *Habes en.*

8 Usus postulat: *poetari. Heindorfius.*

9 Cod. sec. m. *pausam.*

10 Niebuhrius rectissime intelligit Marcum Caesarem; Maius perperam cogitat de L. Vero, qui tunc puer erat tredecim annorum.

11 Incipit Cod. Ambros. p. 109.

12 Cramerus supplet *fuit.*

13 Maius: *otium.* Cod.: *item odium.*

tuus tam cito crescit quam porrus, tam[1] *firme quam palma;* hoc igitur ego ad desiderium verto, quod ille de amore ait. [2]Volo ad te plura scribere, sed nihil suppetit.

Ecce quod in animum venit.

Encomiographos istos audimus[3], graecos scilicet, sed miros mortales; [a]ut ego, qui a graeca litteratura tantum absum, quantum a terra Graecia mons Caelius meus[4] abest, tamen me sperem illis comparatum etiam Theopompum aequiperare posse: nam hunc audio aput Graecos disertissimum natum esse.

Igitur paene me opicum[b][5] animantem ad graecam scripturam perpulerunt homines, ut Caecilius ait, *incolumi inscientia.*[6] Caelum neapolitanum plane[c] commodum, |[7] sed vehementer varium. In singulis scripulis horarum frigidius aut tepidius aut horridius fit. Iam primum media nox tepida, laurentina: tum autem gallicinium[d] frigidulum[8] lanuinum: iam conticinum[9] atque matutinum atque diluculum usque ad solis ortum, gelidum, ad Algidum maxime: exim antemeridie [10]apricum, tusculanum: tum meridies fervida, puteolana: at enim ubi sol latum[11] ad oceanum profectus, fit demum caelum modestius, quod genus tiburtinum: id vespera

a *In margine*: A Graeca litt. — a terra Grecia.
b *In margine*: opicum me.
c *In margine*: alibi: sane.
d *In margine*: gallicidium frigidulum.

1 Codex: *quam.*

2 Post spatium.

3 Orellius: *audiimus.*

4 Quia scilicet Marcus in Caelio natus est. Capitol. c. 1. *Maius.*

5 Ad hunc locum Niebuhrius pluribus disputat quid sit *opicus.* Hodie res satis nota. Cramerus scribit: *opicum* animarunt et *ad.*

6 Post spatium.

7 Incipit Cod. Ambros. p. 108 cum inscriptione CAESAR. LIB. II.

8 Suprascript. sec. m. Praetera Maius *lanuvinum,* sed Codex id quod dedi.

9 Ita Codex, sed in margine: *conticinium.* Maius legit *conticinnum.* Schopenus confert Varron. L. L. VI. 7. VII. 76. Censorin. D. N. c. 24. Macrob. Saturn. I. 3 habet *conticuum.*

10 Ita Codex.

11 Ita Codex sed correctum *lautum,* quod erunt qui praeferant. Schopenus: *lotum.* Tum Orellius legit: *profectust.*

et concubia nocte, *dum se intempesta nox*, ut ait M. Porcius, *praecipitat*, eodem modo perseverat. Sed quid ego, qui me[1] paucula scripturum promisi, deleramenta[2] masuriana[3] congero? Igitur vale, magister benignissime, consul amplissime, et me quantum amas tantum desidera.

VII. Caesari Suo Consul.

Meum fratrem beatum, qui vos in isto biduo viderit! At ego Romae hereo conpedibus aureis vinctus: nec aliter kal. sept. expecto, quam superstitiosi stellam, qua visa ieiunium polluant[4 a]. Vale Caesar, decus patriae et romani nominis. Vale, Domine.

VIII. Domino Meo.

[5] | Gratiam meam misi ad diem natalem matris tuae celebrandum eique praecepi, ut istic subsisteret quoad ego venirem. Eodem autem momento, quo consulatum eiuravero[6], vehiculum conscendam et ad vos pervolabo. Interim Gratiae meae nullum a fame periculum fore fide mea spopondi: mater enim tua particulas a te sibi missas cum clienta communicabit. Neque est Gratia mea, ut causidicorum uxores feruntur, multi cibi; vel osculis solis[7] matris tuae contenta vixerit.[8]

---

a *In margine*: Romae h. c. a. u. nec kalendis aliter exp. — pollunt.

---

1 Cod.: *me qui*.

2 Ita Codex.

3 Masurius celebrem de iure civili librum scripsit, quem Persius V. 90 *rubricam* appellat. *Rubricam* autem ut vulgarem tritamque doctrinam spernit quodammodo Quinctilianus Inst. XII. 3. Sic ergo Marcus loquitur de quotidianis rebus et flocci faciendis. *Maius*, qui a Buttmanno sua derivavit.

4 Schopenus: *solvant*. Nigidius apud Isidorum orig. XX. 2. 10: *nos ipsi ieiunia ientaculis levibus polluimus*. Locum Maio debeo. Itidem videatur Athen. IV. p. 156.

5 Incipit Cod. Ambros. p. 107 cum inscriptione: EPISTVL. AD M.

6 Herodian. IV. 3: εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν προτιθέασιν, ἔνθα οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχοντες ἀπόμνυνται. *Maius*.

7 Maius omisit.

8 Maius perperam: *erit*.

Sed enim quid me fiet? Ne osculum quidem ullum est Romae residuum. Omnes meae fortunae et mea omnia gaudia Neapoli sunt. Oro[1] te, quis iste[2] mos est pridie magistratus[3] eiurandi? Quid quod ego paratus sum, dum ante plures dies eiurem, per plures deos[4] iurare? Quid est autem, quod iuraturus sum me consulatu abire? Ego vero etiam illud iuravero, me olim consulatu abire cupere, ut M. Aurelium complectar.

IX. (Consuli et Magistro)[5] Meo Optimo.

Hoc sane supererat, ut super cetera, quae insigniter erga nos facis, etiam Gratiam mitteres huc . . . .[6]

X. (Consuli et Magistro Meo Optimo).

. . . . .[7] | adfinitate sociatum, neque tutelae subditum: praeterea in ea fortuna constitutum, in qua, ut Q. Ennius ait:

Omnes dant consilium vanum adque ad voluptatem omnia:

Item quod Plautus egregie[8] in Colace super eadem re ait: -

Qui data fide firmata fidentem fefellerint,
Subdoli subsentatores, regi qui sunt proximi,
Qui aliter regi dictis dicunt, aliter in animo habent.

Haec enim olim incommoda regibus solis fieri solebant: at enim nunc adfatim sunt, qui et[9] regum filiis, ut Nevius[10] ait:

Linguis faveant adque adnutent aut[11] *subserviant.*

---

1 Cod. pr. m. *orto.*
2 Cod. pr. m. *is iste.*
3 Corr. in Codice: *magistratum.*
4 Cod. pr. m. *dies.*
5 Duorum versuum spatium in Codice.
6 Desunt paginae aliquot.
7 Incipit Cod. Ambros. p. 102.
8 Cod. pr. m. *duplatus egregiae.*
9 Cod. pr. m. *et et.*
10 Dubito de hoc nomine.
11 Maius: *et.*

Merito ego[1], mi magister[2], fraglo; merito unum meum σκοπὸν mihi constitui; merito unum hominem cogito, quom stilus in manus venit.

Hexametros meos iucundissime petis, quos ego quoque confestim misissem, si illos mecum haberem. Nam librarius meus, quem tu nosti, Anicetum dico, cum proficiscerer, nihil meorum scribtorum mecum misit. Scit enim morbum meum, et timuit, ne si venissent in potestatem, quod soleo facerem, et[3] in fumum dimitterem. Sane istis hexametris prope nullum periculum |[4] erat. Ut enim verum magistro meo confitear, amo illos. Ego istic noctibus[5] studeo: nam interdiu in theatro consumitur[6]. Itaque minus ago vespere[7] fatigatus, luce[8] dormitans. Feci tamen per hos dies excerpta ex libris sexaginta in quinque tomis: sed cum leges sexaginta[9]: inibi sunt[10] et Novianae et[11] Atellaniolae, et Scipionis oratiunculae: ne tu numerum nimis expavescas. Polemonis tui quoniam[12] meministi, rogo ne Horatii memineris, qui mihi cum Polione est emortuus[13]. Vale mi amicissime, vale mi amantissime, consul amplissime, magister dulcissime, quem ego biennio iam non vidi. Nam quod aiunt quidam duos menses[14] interfuisse, dies numerant. Eritne quom te videbo?

---

1 Niebuhrius: Forte: *ergo*.

2 Cod.: *magisterii*.

3 Expungendum hoc *et*. *Heindorfius*. Tum Ecksteinius admodum ingeniose: *in furnum dimitterem*.

4 Incipit Cod. Ambros. p. 101 cum inscript.: EPIST. AD M.

5 Suprascr. in Codice: *confiteor*.

6 Cf. Capitolin. c. 4.

7 Ita Codex (sed in margine Ī Ā [i. e. *in alio*] VESPERA). Charisius lib. II. p. 223, ed. Keil. locum citans per *a* scribit: Aurelius Caesar ad Frontonem II: *vespera fatigatus, luce dormitans*. Rursus Charisius: Fronto vero ad Antoninum quinto: *at enim vesperi in triduum mittam*. M. Aurelius I. 3. II. 9 *vespera*, sed idem de nep. am. 1 *vesperi* sexto item casu. Haec *Maius*.

8 Codex LUCE (UR written above); credo alteram manum voluisse dare RURE.

9 Supra scr. *libros*.

10 Ita Codex, ut coniecerat Niebuhrius.

11 Heindorfius *et* expungit, quia Novius ipse Atellanas scripserat.

12 Cod.: *quem*.

13 cf. Epist. I. 6.

14 Cod. pr. m. *mones*.

XI. Amplissimo Consuli Magistro Suo M. Caesar Salutem.

Anno abhinc tertio me commemini cum patre meo a vindemia redeunte[1] in agrum Pompei Falconis[2] devertere. Ibi me videre arborem multorum ramorum, quam ille suum nomen catachannam[3] nominabat[a]. Sed illa arbor mira et nova visa est mihi in uno trunco omnia omnium ferme germina . . . .

XII. (M. Caesar Magistro Suo.)

. . . . |[4]et meus me alipta faucibus urgebat. Sed quae, inquis, fabula? Ut pater meus a vineis domum se recepit, ego solito more equom inscendi, et in viam profectus sum, et paululum provectus. Deinde ibi in via sic oves multae conglobatae adstabant, ut locus solitarius[5], et canes quattuor, et duo pastores, sed[6] nihil preterea. Tum pastor unus ad alterum pastorem, postquam plusculos equites vidit, vide tibi[7] istos equites, inquit, nam illi solent maximas rapinationes[8] facere. Ubi id audivi, calcar equo[9] subringo, ecum[10] in ovis inigo[b]. Oves consternatae disperguntur: aliae

---

a *In margine*: Arbor catachanna.

b *In margine*: maximas rapinationes facere calcar equo subringo ecum in ovis inigo.

---

1 cf. Capitol. Vit. Antonin. c. 11.

2 Ad Pompeium Falconem extant plures Plinii epistulae. Ad eundem tradit Ulpianus Dig. XXVIII. 3. 6 ff. 7 scriptam ab Hadriano epistulam de casibus infecti testamenti. *Maius.*

3 cf. Plin. Hist. Nat. XVII. 15. Maius notat Oriolium observasse hoc ipsum vocabulum occurrere in Spartiani Hadr. c. 16 vetustis excerptis atque in inspectis a Turnebo antiquis libris pro corrupta vulgata lectione *catacrianos* vel *catacaimos*. Cf. graecum vocabulum καταχήνη, de quo vid. Bergk. in Diar. Marburg. 1835. nr. 37. et Bernhardyum ibid. 1834. nr. 141.

4 Incipit Cod. Ambros. p. 106 cum inscript: CAESAR. LIB. II. Quot paginae interciderint, liquido definiri nequit. Equidem hanc epistolam non intelligo.

5 An *ut locis solitariis? Heindorfius.*

6 Malim *et. Heindorfius.*

7 Cod. pr. m. *videbit ibi.*

8 *Rapinatores* legitur apud Nonium ex Varrone et Lucilio. *Maius.*

9 Cod. *equos;* tum pro *subringo* Heindorfius corrigit *suppingo.*

10 Ita Codex pro *equum.*

alibi palantes balantesque oberrant. Pastor furcam intorquet; furca in equitem, qui me sectabatur, cadit. Nos aufugimus. Eo pacto qui metuebat, ne ovis[1] amitteret, furcam perdidit. Fabulam existimas[2]? res vera est. At etiam plura erant[3], quae de ea re[4] scriberem, nisi iam me nuntius in balneum arcesseret. Vale, mi magister dulcissime, homo honestissime et rarissime, suavitas et caritas et voluptas mea.

XIII. Magistro Meo.

Gratia minor efficit[5] quod Gratia maior facit, ut[6] sollicitudinem nostram vel interim minuat vel iam omnino detergeat |[7]. Ego tibi de patrono meo M. Porcio gratias ago, quod eum crebro lectitas. Tu mihi de C. Crispo timeo ut umquam gratias agere possis; nam uni M. Porcio me dedicavi atque despondi atque delegavi. Hoc etiam ipsum *atque* unde putas? ex ipso furore[8]. Perendinus dies meus dies[9] festus erit, si certe tu venis.

Vale, amicissime et rarissime homo, dulcissime magister. Die senatus huius[10] magis hic futuri quam illuc[11] venturi videmur. Sed utrumque in ambiguo est. Tu modo perendie veni et fiat quod volt. Semper mi vale, animus meus; mater mea te tuosque salutat.

XIV. Magistro Suo[12].

Tu cum sine me es, Catonem legis: at ego, quom sine te

---

1 Ita Codex.

2 Cod. pr. m. *existimat*.

3 Olim tres litterae erasae.

4 Cod. pr. m. *rem*.

5 Cod.: *minore fecit*. Maius: *maior fecit*.

6 Codex: *et*. De hoc loco ita Buttmannus: Ego *Gratiam maiorem* deam intelligo. Quod haec facit in mundo, idem illa minor *efficit* domi Caesaris. Orellio haec ratio displicet. Equidem ἐπέχω: malim certe cum Buttmanno *efficiet*.

7 Incipit Cod. Ambros. p. 105 cum inscriptione: EPISTUL. AD M.

8 Ita Codex.

9 Om. Maius.

10 Pro *huius* Orellius dubitanter coniicit: *Idibus*.

11 Ita Codex; perperam Maius.

12 Ita Codex valde perspicue.

sum, causidicos in undecimam horam audio. Equidem velim istam noctem, quae sequitur, quam brevissimam esse. Tanti est minus lucubrare, ut te maturius videam.

Vale, mi magister dulcissime. Mater mea te salutat. Spiritum vix habeo, ita sum defessus.

XV. (M. Caesar Magis)[1] tro Suo Salutem dicit.

Profecto ista tua benignitate magnum mihi negotium peperisti[2]. Nam illa cottidie tua Lorium[3] ventio, illa in serum expectatio . . . .

XVI. (Domino Meo.)

. . . |[4] abripere terrae[5] ut dicitur immo cellae filios. Tantam de thensauris Antonini pecuniam prodigi, quam nescio quae ista altilis alumna accipiat, unde nihil Egatheus[6] acceperit.

Quanti vero rumores adversi, quantae querimoniae exorientur bonis lege Falcidia distractis?

Lineam istam famosam atque celebratam ceteraque tantae pecuniae ornamenta quis emet? Tua uxor si emerit,

---

1 Unius versus spatium in Codice.

2 Cod. *proficiosta* et pr. m. *perperisti.*

3 Antonini Pii villa, ubi etiam extinctus est, ad duodecimum ab urbe lapidem, inter Romam et Alsium. *Maius.*

4 Post lacunam incipit Cod. Ambros. p. 104. Sequens fragmentum de quo vide Epistulam ad Amicos I. 14, qua tota res explicatur, non satis assequor, cur Maius cum Niebuhrio referat inter epistolas ad M. Antoninum Imperatorem. Obstat ipse locus, quo in Codice Ambrosiano haec leguntur; obstat, quod Matidia, Faustinae matertera magna, vix potuit vitam producere usque ad M. Antoninum Imp.; sed imprimis obstant haec verba in rescripto: *Tum demum* θαρϲήϲω τοῖϲ βεβουλευμένοιϲ, *cum fuerint ab illo comprobata*: id quod recte dici potest de patre Caesaris, minime vero de L. Vero. Etiam Victorinus, ut ex epistola planissime conficio, cum Fronto de hoc negotio scriberet, nondum duxerat Gratiam. De re controversa cf. Digest. XXXV. 2. 26. ad Legem Falcidiam.

5 Codex teste Maio *te praeut.* Correxit Buttmannus.

6 Maius laudat inscriptionem in regione viae latae repertam (in Cod. Vat. Ottobon. 3129 p. 69): T. Aurelius Egatheus Imp. Antonini Aug. Lib. A Codicillis D. Pos. — Τ. Αὐρήλι(ο)ϲ Ἠγάθεοϲ Ἀντωνίνου Cεβαϲτοῦ ἀπελεύθεροϲ ἐπὶ τῶν κοδικίλλων δῶρον ἀνέθηκεν.

praedam invasisse et minimo aere eripuisse dicetur, eoque minus ad eos, quibus legatum erat, pervenisse.

An[1] non emet haec ornamenta Faustina? Quis igitur emet margarita[a], quae filiabus tuis legata sunt[2]? Iis margaritis collos[3] filiarum tuarum despoliabis, ut cuius tandem ingluvies turgida ornetur[4]?

An hereditas Matidiae a vobis non adibitur? Summo genere, summis opibus nobilissima femina de vobis optime merita intestata obierit? Ita prosus[5] eveniet, ut cui funus publicum decreveris, ei ademeris testamentum.

Adhuc usque in omnibus causis iustum te et gravem et sanctum iudicem exhibuisti[6]: ab uxorisne tuae causa prave iudicare inchoabis[7]?

Tum tu quidem ignem imitaberis, si proximos am|[8]bures, longinquis lucebis[b].

XVII. (Rescriptum)[9] Magistro Meo.

Ergo magister meus iam nobis et patronus erit[10]? Equidem possum securus esse, cum duas res animo meo carissu-

---

a *In margine*: Hoc margaritum et haec margarita genere neutro; et genere feminino haec margarita et heae margaritae; ut Cicero de Signis [In Verrem. IV. 1] nullam gemmam aut margaritam.

b *In margine*: Ignis proximos amburit et longinquos lucet.

---

1 Scr. *At* sine interrogatione. *Buttmannus.*

2 Credibile videtur Epistolam scriptam esse Marci anno XXII. Itaque Faustina agit nomine filiarum parvularum. Anno 161 Lucilla et Cornificia ipsae suum negotium tueri potuerant.

3 Vox repetita in margine ut notabilis. Maius laudat e Quintiliano I. 6: *Nec* collos *mihi Calvus persuaserit.*

4 Quum M. Caesar, ut est in superiore epistola, causidicos in undecimam horam audiret, speramus sane eos plerumque usos fecisse argumentis paulo firmioribus.

5 Ita Codex.

6 Ne hoc quidem recte dictum videbitur ad Imperatorem, qui per annos prope viginti iudicia iam exercuerat.

7 Ita Codex; aliter infra.

8 Incipit Cod. Ambros. p. 103.

9 Addidit Maius.

10 Potuitne Imperator sic scribere Frontoni septuagenario?

mas secutus sim, rationem veram et sententiam tuam. Di velint, ut semper quod agam, secundo iudicio tuo, mi magister, agam!

Vides quid horae[1] tibi rescribam. Nam post consultationem amicorum in hoc tempus collegi sedulo ea quae nos moverant, ut Domino meo[2] perscriberem faceremque eum nobis in isto quoque negotio praesentem. Tum[3] demum θαρσήσω τοῖς βεβουλευμένοις, cum fuerint ab illo comprobata.

Orationem, qua causam nostram defendisti, Faustinae cumfestim[4] ostendam et agam gratias ei quod mihi talis epistula tua legenda ex isto negotio nata est. Bone et optime magister vale.

Recognovi.

EPISTULAR.

M. FRONTONIS

EPISTULAR.

LIB. II.[5]

---

1 Legerim *hodie*. Heindorfius.

2 Maius intelligit L. Verum; non dubito quin sermo sit de Pio.

3 Codex: *tuum*.

4 Ita Codex. Aliter Maius. — Quae Niebuhrius disputat de M. Aurelii uxorio animo, egregie dicta sunt, sed ea ipsa ducunt ad annum 143, non ad illud tempus, cum Imperator et Faustina iam viginti annos matrimonio iuncti essent.

5 Addit quaedam Maius in nota Ed. Mediol., adeo perplexe scripta, ut nemo intelligat quid dicat. Vidit tamen, ut opinor, in paginarum frontibus: *Epist. ad M. Caesar. Lib. II*, quod in hoc libro singulare est. Ceteros libros omnes his paginarum titulis caruisse supra dixi. Sed nemo iam dubitabit de tempore quo Matidia obiit. Quod superest Matidiam memorari in Epist. I. lib. II ad Anton. Imp., infra videbimus verba in Codice evanida esse.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD M. CAESAREM ET INVICEM LIBER III.)

I. Caesari Suo Fronto.

. . . . (oratio, nisi gravitate) |[1] verborum honestatur, fit plane inpudens atque inpudica. Denique idem tu[2], quom in senatu vel in contione populi dicendum fuit, nullo verbo remotiore usus es, nulla figura obscura aut insolenti: ut qui scias eloquentiam Caesaris tubae similem esse debere, non tibiarum, in quibus minus est soni, plus difficultatis[a].

II. Aurelius Caesar Frontoni Suo Salutem.

Saepe te mihi dixisse scio, quaerere te quid maxime faceres gratum mihi: id tempus nunc adest; nunc amorem erga te meum augere potes, si augeri potest. Adpropinquat cognitio, in qua homines non modo orationem tuam benigne audituri, sed indignationem maligne spectaturi[3] videntur. Neque ullum video, qui te in hac re monere audeat[4]: nam qui minus amici sunt, malunt te inspectare[5] incostantius agentem; qui autem magis amici sunt, metuunt ne adversario tuo amiciores[6] esse videantur, si te ab accusatione eius propria tua abducant: tum autem si quod tu in eam rem dictum elegantius meditatus es, per silentium dictionem auferre tibi non sustinent. Adeo sive |[7] tu me temerarium consul-

---

a *In margine:* Eloquentia Caesaris tubae debet similis esse non tibiae, ubi minus soni plus difficultatis est.

---

1 Incipit Quaternio septimus Cod. Vat. p. 126. Omissa Maius supplevit.

2 Add. sec. m. *tu.*

3 Cod. pr. m. *spectari.*

4 Cod. pr. m. *audeant.*

5 Rectius fortasse *spectare.*

6 Cod. pr. m. *amicior.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 125.

torem, sive audacem puerulum, siue adversario tuo benivolentiorem esse existimabis; non propterea, quod rectius esse arbitrabor, pedetemptius tibi consulam. Sed quid dixi consulam? qui id a te postulo et magnopere postulo et me, si inpetro, obligari tibi repromitto. Et dices: quid? si lacessitus fuero, non eum simili dicto remunerabo? At ex eo tibi maiorem laudem quaeris[1], si nec lacessitus quicquam responderis. Verum si prior fecerit, respondenti tibi utcumque poterit ignosci: ut autem non inciperet, postulabi ab eo et impetrasse me credo. Utrumque enim vestrum pro[2] suis quemque meritis diligo: et scio illum quidem in avi mei P. Calvisii[3] domo eruditum[4], me autem aput te eruditum: propterea maximam curam in animo meo habeo, uti quam honestissime negotium istud odiosissimum transigatur. Opto ut consilium conprobes, nam voluntatem probabis[5]. Ego certe minus[6] sapienter magis scripsero, quam minus amice tacuero. Vale, mi Fronto carissime et amicissime.

III. Domino Meo Caesari Fronto.

Merito ego me devovi tibi, merito fructus vitae meae omnis in te ac tuo parente constitui. Quid fieri amicius, quid iucundius, quid verius potest? Aufer ista, obsecro, „puerulum audacem“ aut „temerarium consultorem“. Periculum est plane ne tu quicquam pueriliter aut[7] inconsulte suadeas! Mihi crede, si tu vis; si minus, egomet mihi credam, seniorum a te prudentiam exsuperari. Denique in isto negotio tuum consilium canum et grave, meum vero puerile deprendo. Quid enim opus est aequis et iniquis spectaculum praebere[8]?

---

1 Malim: *quqeres.*

2 Add. sec. m. — Quanta patientia Herodem tulerit Marcus, narrat Philostratus in vita. *Maius.*

3 Patris Domitiae Calvillae. *Maius.*

4 Malim: *educatum.*

5 Cod. pr. m.: *conprobabis.*

6 In Codice est glossa interlinearis, quam expedire amicus non potuit.

7 Add. sec. m.

8 Cod. pr. m. *debere.*

Sive sit iste Herodes vir frugi et pudicus[1], protelari[2] conviciis talem a me virum, non est verum; sive nequam et improbus est, non aequa mihi cum eo certatio, neque idem detrimentum[3] capitur. Omnis enim cum polluto conplexus, tametsi superes, commaculat. Sed illud verius est, probum virum esse, quem tu dignum tutela tua iudicas. Quod si umquam scissem, tum me di omnes male adflixint, si ego verbo laedere ausus fuissem quemquam amicum tibi. Nunc me velim pro tuo erga me amore, quo sum |[4] beatissimus, in hac etiam parte consilio iuves. Quin[5] nihil extra causam dicere debeam, quod Heroden ledat, non dubito: sed ea quae in causa sunt; autem sunt[6] atrocissima; quemadmodum tractem, id ipsum est quod addubito et consilium posco. Dicendum est de hominibus liberis crudeliter verberatis et spoliatis, uno vero etiam occiso; dicendum est[7] de filio impio et praecum paternarum inmemore: saevitia et avaritia exprobranda: carnifex quidam Herodes[8] in hac causa est constituendus. Quodsi in istis criminibus, quibus causa nititur, putas debere me ex summis opibus adversarium urgere et premere, fac me, Domine optime et mihi dulcissime, consilii tui certiorem. Si vero in his quoque remittendum aliquid putas; quod tu suaseris, id optimum factum[9] ducam. Illud quidem, ut dixi, firmum et ratum habeto, nihil extra causam de[10] moribus et cetera eius vita me dicturum. Quodsi tibi videbitur servire me causae debere, iam nunc admoneo ne me[11] inmoderate[12] usurum quidem causae occasione: atrocia enim sunt crimina et atrociter dicenda. Illa ipsa de lesis

---

1 Cod. pr. m. *prudicus.*

2 Cod. pr. m. *protelarei.*

3 Cod. *detrimenu.* Schopenus: *neque idem discrimen suscipitur.*

4 Incipit Cod. Vat. p. 123. Neglexit amicus adnotare ubi incipiat p. 124, qua superiora leguntur.

5 Codex: *Qui.*

6 Ita Codex.

7 Add. sec. m. De filio Herodis cf. Philostratum.

8 Nomen proprium insiticium videtur. Mox Codex sec. m. *putes.*

9 Schopenus: *factu.*

10 Add. sec. m.

11 Nonne *me ne?*

12 Cod.: *inmoderatae.*

et[1] spoliatis hominibus ita|[2] a[3] me dicentur, ut fel et bilem sapiant: sicubi graeculum et indoctum dixero, non erit internecivum. Vale, Caesar, et me, ut facis, ama plurimum. Ego vero etiam litterulas tuas dis . amo[4]: quare cupiam, ubi quid ad me scribes, tua manu scribas.

IV. Have Domine.

Clausa iam et obsignata epistula priore, venit mihi in mentem fore, uti et qui causam hanc agunt[5]; acturi autem complures videntur; dicant aliquid in Heroden inclementius: cui rei, quemadmodum me unum putas, prospice[6]. Vale, Domine, et vive, ut ego sim beatus. Acturi videntur Capreolus, qui nunc abest, et Marcianus[7] noster[8]; videtur etiam Villianus.

V. Have Mi Fronto Carissime.

Iam hinc tibi, mi Fronto carissime, gratias ago habeoque, cum consilium meum non tantum non repudiasti, sed etiam conprobasti. De iis autem, quae per litteras amicissimas tuas consulis, ita existimo: omnia quae ad causam, quam tueris, adtinent, plane proferunda[9]; quae ad tuas proprias adfectiones adtinent, licet iusta |[10] et provocata sint, tamen reticenda. Itaque neque fidem in negotio pannychio[11] neque modestiam in existimatione tua laeseris . . . me . . . tis . . . lis ceteri mihi . . tam . . et dicant quae . . una haec cura maxime me[12] exercet, ne quid tu tale dicas, quod

---

1 Cod. pr. m. *set.*

2 Incipit Cod. Vat. p, 118.

3 Cod. pr. m. *ad.*

4 Ita Codex: *dis . amo,* interiecto puncto. Hauptius: *dissavio.*

5 Quidni *agent?*

6 Cod. sec. m. *prospicere.*

7 Iurisconsultus in digestis saepe laudatus. *Maius.*

8 In Codice erasum *videtur.*

9 Cod. sec. m. *proferenda.*

10 Incipit Cod. Vat. p. 117, quae tota nigra est.

11 Vocabulum videtur in responsione explicare Fronto, cum dicit: *si agemus perpetuis orationibus.* Ceterum Marcum litibus audiendis noctes etiam impendisse scimus. *Maius.*

12 Addit Schopenus.

tuis moribus indignum, negotio inutile[1], circumstantibus repraehensibile videatur esse. Vale[2] mihi Fronto carissime et iucundissime mihi.

VI. Domino Meo.

Ita faciam, Domine, quo*d ad* hae*c* nomina[3], quod ad vitam ut te velle intellexero[4] . . faciam; teque oro et quaeso ne umquam quod a me fieri volueris . . . sed ut nunc . . suades, ita . . e umquam adversus voluntatem tuam quicquam incipiam. Malim etiam[5] . . . . . causa sunt, singillatim sunt. Ut Ciceronis modum proferamus. Nam cum in tantulum[6] id[7] consultum cogunt versu cupio, praesertim qu[8] . . . sed pugna mi . . hoc modo transigi possit. Quodsi agemus perpetuis orationibus, licet extra causam nihil progrediar, tamen |[9] et oculis acrioribus et voce vehementi et verbis gravibus utendum . . autem . . hinc digito irato quod . . hominem tuum . . . Sed difficilest[10] ut istud ab eo inpetrari possit: dicitur enim cupidine agendi flagrare. Nec reprehendo tamen ne hoc quidem se . . ne tibi ipsa illa . . in causa . . nt infestius pro . . videatur. Verum et ipse suades inprimis fidei parendum: et si armis vel palestrica lu*das*, ne has quidem ludicras exercitationes sine contentione confici posse . . et . . et . . facundior . . laudavi beatius opicum tuum.

VII. Magistro Meo.

Quom tu quiescis et quod commodum valetudini sit fa-

---

1 Maius legit *invite.* Correxit Schopenus.

2 Tota haec clausula scribitur sec. m.

3 An *crimina?*

4 Supple unum verbum; ita et mox inferius. Possis sic: *ut te velle intellexero,* libenter *faciam, teque oro et quaeso ne umquam q. a m. f. v.* reticeas, *sed ut nunc* facis, *suadeas; ita* curabo *ne umquam* cet.

5 Supple duos prope versus.

6 Fortasse in Codice legitur *infantulum.*

7 Cod. pr. m. *vel.*

8 Hic et in sequentibus pauca verba desiderantur.

9 Incipit Cod. Vat. p. 116, quae tota nigra est.

10 Cod. sec. m. *difficile est.*

cis, tum me recreas. Et libenter[1] et otiose age. Sentio ergo recte fecisti[2], quod brachio curando operam dedisti. Ego quoque hodie a septima in lectulo nonnihil legi: nam εἰκόνας decem ferme expedivi. Nona te socium et optionem mihi sumo, nam minus secunda fuit in persequendo mihi. Est autem quod in insula Aenaria intus lacus est: in eo lacu alia |[3] insula et ea[4] quoque inhabitatur. Ἔνθ' ἐμὴν δ' εἰκόνα ποιοῦμεν[5]. Vale dulcissima anima. Domina mea te salutat.

VIII. Domino Meo.

Imaginem, quam te quaerere ais, meque tibi socium ad quaerendum et obtionem sumis, num moleste feres, si in tuo atque in tui patris sinu id futurum[6] quaeram? Ut illa in mari Ionio sive[7] Tyrennico[8], sin[9] vero potius in Hadriatico mari, seu quod aliud est mare, eius nomen maris addito: igitur ut illa in mari insula Aenaria fluctus maritimos ipsa accipit atque propulsat, omnemque vim classium, praedonum, ueluarum, procellarum ipsa perpetitur; intus autem in lacu[10] aliam insulam protegit ab omnibus periculis ac difficultatibus tutam; omnium vero deliciarum voluptatumque participem — namque illa intus in lacu insula aeque undis alluitur[11], auras salubris aeque accipit, habitatur aeque, mare aeque prospectat — item pater tuus imperii romani molestias atque difficultates ipse perpetitur, te tutum intus in tranquillo

---

1 Schopenus: *clementer.*

2 Schopenus: *Censeo ergo recte te fecisse.* Hauptius: *nonnihil egi.* Tum: *Nonae te socium.*

3 Incipit Cod. Vat. p. 115.

4 Codex: *eo.*

5 Maius: ἔνθε μήν. Sed haec graeca nondum persanata sunt.

6 Cod. sec. m. *fictum.* Schopenus *Sinu effícturus quaeram.*

7 Cod. pr. m. *sine.*

8 Sic Codex, Maius *Tyrrenico.*

9 Cod. pr. m. *sive.* Schopenus *sive potius.* Miraculo est Frontonem non nosse Aenariam insulam. Verborum artifex nihil curat praeter εἰκόνας suas. Itaque facile credo Buttmanno, non intellexisse Frontonem supra I. 5, quo sensu M. Caesar dixisset *lacus,* I, 4.

10 Cod. pr. m. *lacum.*

11 Cod. pr. m. *alitur.*

sinu suo socium dignitatis gloriae bonorumque[a] omnium participem tutatur. Hac imagine multimodis uti potes ubi |[1] patri tuo gratias ages, in qua oratione locupletissimum et copiosissimum te esse oportet. Nihil est enim quod tu aut honestius aut verius aut libentius in omni vita tua dicas, quam quod ad ornandas patris tui laudes pertinebit. Postea ego quamcumque εἰκόνα huc addidero, non aeque placebit tibi, ut haec quae ad patrem tuum pertinet: tam hoc scio quam tu novisti[2]. Quam ob rem ipse aliam εἰκόνα nullam adiciam, sed rationem qua tute quaeras ostendam. Et amem te[3]; tu quas εἰκόνας in eandem rem demonstrata[4] ratione quaesiveris et inveneris, mittito mihi, ut, si fuerint scitae atque concinnae, gaudeam.

Iam primum quidem illud scis, εἰκόνα ei rei adsumi, ut aut ornet quid, aut deturpet, aut aequiperet, aut deminuat, aut ampliet, aut ex minus credibili credibile efficiat. Ubi nihil eorum usus erit, locus εἰκόνος non erit. Postea ubi re proposita eimaginem[5] scribes, ut si pingeres, insignia[6] animadverteres eius rei, cuius imaginem pingeres; item in scribendo facies. Insignia autem cuiusque rei multis modis eliges, τὰ ὁμογενῆ, τὰ ὁμοειδῆ, τὰ ὅλα, τὰ μέρη, τὰ ἴδια, τὰ διάφορα, τὰ ἀντικείμενα, τὰ ἑπόμενα καὶ |[7] παρακολουθοῦντα, τὰ ὀνόματα, τὰ συμβεβηκότα, τὰ στοιχεῖα et fere omnia ex quibus argumenta sumuntur: de quibus plerumque audisti cum Θεοδώρου locos ἐπιχειρημάτων[8] tractaremus. Eorum siquid memoriae tuae elapsum est, non inutile erit eadem nos

---

a *In margine:* In alio: honorum.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 122.

2 Verba: *tam hoc scio quam tu novisti*: adduntur secunda manu.

3 Tria verba addita sec. m.

4 Codex: *demonstra.*

5 Ita Codex.

6 Codex: *insigni.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 121.

8 Cod.: ἐπιχειρήματα *tum.* Correxit Maius. Intellige Theodorum vel byzantium vel gadareum. De his rhetoribus legesis Cic. Brut. 12, Orat. 12, Strabonem XII. p. 1101, Suetonium Tib. 57, Iuvenalem VII. 177, Quinctil. Inst. III. 1, Senecam Suas. III, Controv. II. 9, Fortunatianum, Augustinum, Rufinum in rhet. vet. *Maius.* Adde Spengel. Συναγ. τεχν. p. 98.

denuo retractare, ubi[1] tempus aderit. In hac εἰκόνε, quam de patre tuo teque depinxi, ἕν τι τῶν συμβεβηκότων ἔλαβον τὸ ὅμοιον τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς ἀπολαύσεως. Nunc tu per hasce vias ac semitas, quas supra ostendi, quae[res] qu[o]nam modo Aenariam commodissime venias. Mihi dolor cubiti haud multum sedatus est. Vale, Domine, cum ingenio eximio. Dominae meae matri tuae dic salutem. Τὴν δὲ ὅλην τῶν εἰκόνων τέχνην[2] alias diligentius et subtilius persequemur; nunc capita rerum attigi.

IX. [3]Habe mi Magister Optime!

Scio natali die quoiusque pro eo, quoius is dies natalis est, amicos vota suscipere; ego tamen, quia te iuxta ac[4] memet ipsum amo, volo hac die, tuo natali, mihi bene praecari. Deos igitur omnis, qui usquam gentium vim suam praesentem promptamque[5] hominibus praebent, qui vel somniis vel mysteriis vel medicina vel oraculis usquam iuvant atque pollent, eorum deorum unumquemque mihi votis advoco, meque pro genere cuiusque voti in eo loco constituo, de quo deus ei rei praeditus[6] facilius exaudiat. Igitur iam primum Pergamei arcem ascendo et Aesculapio supplico, uti valetudinem magistri mei bene temperet vehementerque[7] tueatur. Inde Athenas degredior, Minervam genibus nixus obsecro atque oro, siquid ego umquam litterarum sciam, ut id potissimum ex Frontonis ore in pectus meum commigret. Nunc redeo Romam, deosque viales et promarinos votis inploro, uti mihi omne iter[8] tua praesentia comitatum sit, neque ego tam

1 Ita Schopenus. Cod.: *detractaret ibi.*

2 Mediae vocabuli litterae a Maio suppletae.

3 Post superiorem epistolam sequitur in Codice epistola quam dabimus infra, nam bis legitur, nempe iterum in Codice Ambros. p. 136, inter Graecas ep. VI; pergimus p. 119.

4 Cod. *aut.*

5 Cod. *promptamquem.*

6 Alibi apud Frontonem: *Mercurius nuntiis praeditus.* Item apud Apuleium de deo Socr. ed. Elm. p. 30, ubi sermo fit de daemone qui *homini cuique praeditus est. Maius.*

7 Orellius: *clementerque.*

8 Cod. pr. m. *inter* et *tua* supr. lin.

saepe tam saevo desiderio fatiger. Postremo omnis omnium |[1] populorum praesides deos, atque ipsum lucum[2], qui Capitolium montem strepit[3], quaeso tribuat hoc nobis, ut istum diem, quo mihi natus es[4], tecum, firmo te laetoque, concelebrem. Vale, mi dulcissime et carissime[5] magister. Rogo, corpus cura, ut, quom venero, videam te. Domina mea te salutat.

X. Domino Meo.

Omnia nobis prospera sunt, quom tu pro nobis optas: neque enim quisquam dignior alius te, qui a dis quae petiit[6] inpetret; nisi quod ego cum pro te praecor, nemo alius te dignior est, pro quo impetretur. Vale, Domine dulcissime. Dominam saluta.

XI. Domino Meo.

Gratia ad me heri nocte venit. Sed pro Gratia mihi fuit, quod tu gnomas egregie convertisti, hanc quidem, quam hodie accepi, prope perfecte, ut poni in libro Sallustii possit, nec discrepet aut quicquam decedat. Ego beatus, hilaris, sanus, iuvenis denique fio, quom tu ita proficis. Est grave quod postulabo; sed quod ipse mihimet[7] profuisse memini, non potest quin a te quoque[8] postulem. Bis et ter eandem convertito, ita ut tu fecisti in illa gnome brevicula. Igitur longiores quoque |[9] bis ac ter converte naviter, audacter: quodcumque ausus fueris, cum isto ingenio perficies. At enim cum labore laboriosum quidem negotium concupisti, sed pulcrum et re[ctum] et paucis impetratum. De[10] . . in me re . .

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 114.

2 Cod. *locum.*

3 Nota *strepo* cum accusativo casu, unde confirmatur controversa Livii syntaxis II, 45. *Maius.* Orellius mavult *instrepit* vel *adstrepit.* Hauptius ad Ovid. Halieut. p. 40 corrigit *saepit.* Vide eundem in Herme I p. 33.

4 Cod. pr. m. *est.*

5 Codex: *carissimae.*

6 Codex: *petii.* Correxit Schopenus.

7 Codex: *mihi et.*

8 Codex: *quodque.*

9 Sequitur Cod. Vat. p. 113, quae tota nigra est.

10 In sequentibus lacunis haud multa verba perierunt.

*fa*bula d . . . perfecte absolberis. Plurimum tibi in oratione facienda . . . tum certe quidem cottidie . . . ex Iugurtha aut ex Catilina. Diis propitiis quom Romam reverteris, exigam a te de[nuo ver]sus diurnos. Dominam matrem tuam saluta.

XII. Magistro Meo.

Duas per id[1] tempus epistulas tuas accepi. Earum altera me increpabas et temere sententiam scripsisse arguebas: altera vero tuere[2] studium meum. Laudet[3] te Baius[4]. Adiuro tamen tibi meam, meae matris, tuam salutem, mihi plus gaudii in animo coortum esse illis tuis prioribus litteris: me saepius exclamasse inter legendum, o me felicem! Itane, dicet aliquis, felicem te, si est qui te doceat quomodo γνώμην sollertius, dilucidius, brevius, politius scribas? non hoc est quod me felicem nuncupo. Quid est igitur? quod verum dicere ex te disco[5]. Ea res verum |[6] dicere prorsum diis hominibusque ardua: nullum denique tam veriloquum oraculum est, quin aliquid ancipitis vel obliqui vel inpediti habeat, quo inprudentior inretiatur. Et[7] . . olunt captiosum dictum opinatus captionem post tempus ac neget . . sen . . tua . . a tantum . . errore quantum . . atius u . . confestim ipsam . . am ostendunt sine fraude et inventis verbis. Itaque haberem et tibi gratias agerem sive . . . simul et audire verum me doces. Duplex igitur . . ne valeam set re quom tibi . . exp . . nisi . . qui sint . . tamen mihi minorem gloriam tum . . die . . vacui [l]icuit me . . bene et . . excerpere . . paulatim . . n mi . . est enim . . qui . laborem hic rect . .' oria per . . . vale mi . . ne et optime . . optime orato*r* sic m . . venisse gaudeo. |[8] Domina mea te salutat.

---

1 Schopenus et Hauptius: *idem.*

2 Orellius mavult: *tuebare.*

3 Codex: *laudent.*

4 Maius mavult: *Bavius.* Virgil. Ecl. III, 90. Sed ingeniose Orellius: *studium meum, laude me beans.* Hauptius vero ad Ovid. Halieut. p. 40: *tueri studium meum laude nitebaris.*

5 Verba *dicere ex te disco ea res verum* scribuntur posteriore manu.

6 Sequitur Cod. Vat. p. 112. itidem nigra.

7 In sequentibus lacunis usque ad epistulae finem periit paginae pars minus dimidia. *Maius.*

8 Incipit Cod. Vatic. p. 111.

XIII. Domino Meo.

Quod poetis concessum est ὀνοματοποιεῖν, verba[1] nova fingere, quo facilius quod sentiunt exprimant, id mihi necessarium est ad gaudium meum expromendum. Nam solitis et usitatis verbis non sum contentus: ita a[man]tius gaudeo, quam ut sermone volgato significare laetitiam animi mei possim, tot mihi a te in tam pau[cis diebus] epistulas scriptas, easque tam eleganter, tam amice, tam blande, tam effuse, tam fraglanter conpositas; cum clam tot negotiis, quot officiis, quot[2] rescribendis per provincias litteris destringerere[3]. At enim proposueram; nihil enim mihi a te occultum aut dissimulatum retinere fas est; ita, inquam, proposueram vel desidiae culpam a te subire rarius scribendo tibi, potius quam te multis rebus occupatum epistulis meis onerarem et ad rescribendum provocarem; quom tu cotidie ultro scripsisti mihi. Sed quid[4] dico cotidie? ergo iam hic mihi ὀνοματοποιΐας opus est. Nam cotidie foret, si singulas epistulas per dies singulos scripsisses; quom vero plures epistulae sint quam dies |[5], verbum istud cottidie minus significat. Nec est, Domine, quod mihi tristior sis, cur omnino veritus sim ne tibi litterae meae crebriores oneris[6] essent: nam quo mei amantior es, tanto me laborum tuorum parciorem et occupationum tuarum modestiorem[7] esse oportet. Quid est mihi osculo tuo suavius? ille mihi suavis odor, ille fructus in tuo collo atque osculo situs est. Adtamen proxime cum proficiscerere, cum iam pater tuus vehiculum conscendisset, te salutantium et exosculantium turba diutius moraretur, prope fuit[8], ut[9] te solus ex omnibus non conplecterer nec exoscularer. Item in ceteris aliis rebus omnibus numquam equi-

---

1 Cod. bis *verba*.
2 Cod. bis *quod*. Maius utroque loco mavult: *tot*.
3 Cod. pr. m. *destringere*.
4 Codex: *quod,* saltem pr. m.
5 In extrema pagina Q. VII. Incipit Cod. Vat. p. 242.
6 Ita Codex.
7 Codex: *modestiarum*. Maius legit: *modestiorum*.
8 Codex: *profuit*. Corr. Maius.
9 Codex: *et*.

dem mea commoda tuis utilitatibus anteponam; quin, si opus sit, meo gravissimo labore atque negotio tuum levissimum otium redimam. Igitur cogitans, quantum ex epistulis scribendis laboris caperes, proposueram parcius te appellare, quom tu cotidie scripsisti mihi; quas ego epistulas quom acciperem, simile patiebar quod amator patitur, qui delicias suas videat currere ad se per iter asperum et periculosum. Namque is simul advenientem |[1] gaudet, simul periculum veretur[2]. Unde displicet mihi fabula histrionibus celebrata, ubi amans amantem puella iuvenem nocte lumine accenso stans in turri natantem in mare[3] opperitur. Nam ego potius te caruero, tametsi amore tuo ardeo, potius quam te ad hoc noctis natare tantum profundi patiar; ne luna occidat, ne ventus lucernam interemat[4], ne quid ibi[5] e frigore inpliciscar, ne fluctus, ne vadus, ne piscis aliquo noxsit[6]. Haec oratio amantibus decuit, et melior et salubrior fuit, non alieno capitali periculo sectari voluptatis usuram brevem ac paenitendam. Nunc ut a fabula ad verum convertar, id ego non mediocriter ancxius eram, ne[7] necessariis laboribus tuis ego insuper aliquod[8] molestiae atque oneris inponerem, si praeter eas epistulas, quas ad plurimos necessario munere cotidie rescribis, ego[9] quoque ad rescribendum fatigarem. Nam me carere omni fructu amoris tui malim, quam te ne minimum quidem incommodi voluptatis meae gratia subire.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 241.

2 Codex: *veneretur.* Iacobsius: *reveretur.*

3 Ita Codex.

4 Ita Codex.

5 Ita Codex. Maius *tibi.* Iacobsius: *impliciscaris,* laudato Plaut. Amphr. III, 2. 97. C. F. W. Müllerus in Annal. Fleck. XCIII p. 487: potius quam *ted* hoc noctis — ne quid tibi ex frigore *inpliciscat,* ne — *aliqua* noxsit.

6 Verba *inpliciscar*, *vadus* et *noxsit* repetuntur in margine ut notabilia. Postremum tamen in margine scribitur *noxit. Maius.*

7 Deest in Cod.

8 Cod. pr. m. *aliquo.*

9 Videtur repetitum in Codice.

XIV. Magistro Meo.

Epistula Ciceronis mirifice adfecit animum meum. Miserat Brutus Ciceroni librum suum corrigen*dum*[1] . . . . . .[2]

XV. (Domino Meo).

. . . . molliantur, atque ita efficacius sine ulla ad[3] animos offensione audientium penetrent. Haec sunt profecto quae tu putas obliqua et insincera[4] et anxia[5] et verae amicitiae minime[6] adcommodata. At ego sine istis artibus omnem orationem absurdam et agrestem et incognitam[7], denique inertem atque inutilem puto. Neque magis oratoribus arbitror necessaria eiusmodi artificia quam philosophis[8]. In ea re non oratorum domesticis, quod dicitur, testimoniis utar, set philosophorum eminentissimis, poetarum vetustissimis excellentissimisque, vitae denique cotidianae usu atque cultu, artiumque omnium experimentis. Quidnam igitur tibi videtur princeps ille sapientiae simul atque eloquentiae Socrates[a]? huic enim primo ac potissimo[9] testimonium aput te denunciavi; eone usus genere dicendi, in quo nihil est oblicum, nihil interdum dissimulatum? Quibus ille modis Protagoram et Polum et Thrasymachum et sophistas ceteros versare atque inretire solitus? quando autem aperta arte congressus est? quando non ex insidiis adortus? quo ex homine nata inversa oratio videtur, quam Graeci |[10] εἰρωνείαν appellant[b].

---

a *In margine:* De Socrate.

b *In margine:* Princeps ille sapientiae simulque eloquentiae Socrates versare et inretire solitus erat. Quando autem aperta arte congressus est? Ex hoc homine nata est inversa oratio quae ironia dicitur.

---

1 Maius confert Cic. ad Att. XV, 1. 3. 4.

2 Desiderantur paginae duae. Incipit Cod. Vat. p. 186.

3 Add. sec. m.

4 Cod. pr. m. *sincera.*

5 Miratur Orellius et cogitat de Graeco vocabulo λοξά.

6 Cod. pr. m. *minimae.* Sed cetera eiusmodi in seqq. non curabimus.

7 Maius corrigit: *inconditam.*

8 Cod. pr. *filosofis.*

9 Cod. pr. m. *poetissimo.*

10 Incipit Cod. Vat. p. 185.

Alcibiaden vero ceterosque adulescentis genere aut forma aut opibus feroces quo pacto appellare adque adfari solebat? per iurgium an per πολιτίαν[1]? exprobrando acriter quae delinquerent an leniter arguendo? Neque deerat Socrati profecto gravitas aut vis, quantum[a2] cynicus Diogenes volgo saeviebat: sed vidit profecto ingenia partim hominum ac praecipue adulescentium facilius comi[3] adque adfabili oratione leniri quam acri violentaque superari. Itaque non viniis[4] neque arietibus errores adulescentium expugnabat, sed cuniculis subruebat: neque umquam ab eo auditores discessere lacerati, sed nonnumquam lacessiti. Est enim genus hominum natura insectantibus indomitum, blandientibus conciliatum. Quam ob rem facilius precariis[5] decedimus, quam violentis deterremur, plusque ad corrigendum promovent consilia quam iurgia. Ita comitati monentium obsequimur, inclementiae obiurgantium obnitimur.[b]

XVI. Domino Meo.

Quod tu me putes somnum cepisse[6], totam paene noctem pervigilavi, mecum ipse reputans, num forte nimio |[7] amore tui remissius et clementius delictum[8] aliquod tuum aestumarem; num tu ordinatior perfectior iam in eloquentia[9] esse

---

a *In margine:* In alio: quantam.

b *In margine:* A Socrate auditores discessere lacerati sed numquam lacessiti. Est enim——— conciliatum. Plus ad corrigendum——— obnitimur.

---

1 Dubito de hac voce. Fortasse Fronto sic vertit Romanum vocabulum: *urbanitas.* Et video nunc Hauptium eandem sententiam tueri laud. Polyb. XXIV. 5 et aliis locis. Orellius scribit γοητείαν.

2 Orellius mavult *quanto*, Hauptius *quanta.*

3 Cod. pr. m. *comiti.*

4 Ita Codex.

5 Ita Codex.

6 Codex: *coepisse.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 148.

8 Codex: *dilectum.*

9 Cod. pr. m. *eloquentiam.* Loquitur Fronto de nupera oratione, quam Marcus in senatu habuerat, ut e sequentibus epistulis constat, in qua Parthicarum rerum mentio fuerat. *Maius.* Pro *ordinatior* Hauptius scribit *ornatior.*

debueris, sed ingenio tuo vel desidia vel indiligentia claudat[1]. Haec mecum anxie volutans inveniebam te multum supra aetatem quanta[2] est, multum supra tempus quo operam his studiis dedisti, multum etiam supra opinionem meam, quamquam ego de te sperem inmodica, in eloquentia[3] promovisse. Sed, quod[4] mihi tum demum venit nocte media in mentem, qualem ὑπόθεσιν scribis[5]! nimirum ἐπιδεικτικήν, qua nihil est difficilius. Cur? quia cum sint tria ferme genera ὑποθέσεων[6] δικανικῶν, cetera illa multo[7] sunt proniora, multifaria, procliva, vel campestria; τὸ ἐπιδεικτικὸν in arduo situm. Denique cum aeque tres quasi formulae sint orationis, ἰσχνόν, μέσον, ἁδρόν[8], prope nullus in epidicticis τῷ ἰσχνῷ locus, qui est in dicia[9] multum necessarius. Omnia ἐν τῷ ἐπιδεικτικῷ ἁδρῶς dicenda, ubique ornandum, ubique phaleris[10] utendum; pauca τῷ μέσῳ χαρακτῆρι. Meministi autem tu[11] plurimas lectiones, quibus usque adhuc versatus |[12] es, comoedias, atellanas[13], oratores veteres[a]; quorum aut pauci aut praeter Catonem et Gracchum nemo tubam inflat; omnes autem mugiunt vel stridunt potius. Quid igitur Ennius egit, quem legisti? quid tragoediae ad versum sublimiter faciundum te iuverunt? Plerumque enim ad orationem faciendam versus, ad versificandum oratio magis adiuvat[b]. Nunc nuper coe-

---

a *In margine*: Oratores veteres praeter Catonem ——— stridunt potius.

b *In margine*: Plerumque enim ——— adiuvat.

---

1 Aliquid in his turbatum esse suspicor. Sufficiet fortasse scribere *ingenium tuum*. Et ita Hauptius.

2 Codex: *quantus* et corr. *quantum*.

3 Codex: *eloquentiam*.

4 Codex: *quo*.

5 Codex: *scribas*.

6 Codex: υποθεσεν. Hauptius supplet: ὑποθέσεων, (ἐπιδεικτικῶν συμβουλευτικῶν) δικανικῶν.

7 Codex: *multa*. Praeterea Hauptius *multifariam* pro *multifaria*.

8 cf. Gell. VII, 14. Quint. Inst. XII, 10.

9 Maius coniecit: *iudiciis*. Ecksteinius: *iudiciali*. Hauptius: *dicanicis*.

10 Cod. pr. m. *phalares*.

11 Codex: *te*.

12 Incipit Cod. Vat. p. 147.

13 Codex: *atellans*.

pisti legere ornatas et pompaticas[1] orationes: noli postulare statim eas imitari posse. Verum, ut dixi, incumbamus, conitamur: me vade, me praede, me sponsore, celeriter te in cacumine eloquentiae sistam. Dii facient, dei favebunt. Vale, Domine, καὶ ἔλπιζε καὶ εὐθύμει καὶ χρόνῳ καὶ ἐμπειρίᾳ πείθου. Matrem Dominam saluta. Quom Persarum disciplinam memorares, bene battunt ais[2].

XVII. Have Mi Fronto Merito Carissime.

Intellego istam tuam argutissimam strofam[3], quam tu quidem benignissime repperisti; ut quia laudando me fidem propter egregium erga me amorem tuum non habebas, vituperando laudi fidem quaereres[a] |[4]. Sed o me beatum, qui a Marco Cornelio meo, oratore maximo, homine optimo, et laudari et repraehendi dignus esse videor! Quid ego de tuis litteris dicam benignissimis, verissimis, amicissimis? verissimis tamen usque ad primam partem libelli tui; nam cetera, ubi me comprobas, ut ait nescio quis graecus, puto Thucydides[5], τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. Item tu partim meorum prope caeco amore interpraetatus es. Sed tanti est, me non recte scribere, et te nullo meo merito, sed solo tuo erga me amore laudare; de quo tu plurima et elegantissima ad me proxime scripsisti. Ego, si tu volueris, ero aliquid. Ceterum litterae tuae id effecerunt, ut, quam vehementer me amares, sentirem[6]. Sed quod ad ἀθυμίαν meam attinet, nihilo minus adhuc animus meus[7] pavet et tristiculus est, ne quid hodie in senatu dixerim, propter quod te

---

a *In margine*: Laudando me fidem [non habe]bas, vituperando fidem . . . . . . sisti.

---

1 Lege testimonium Claudiani Mamerti [t. VI p. 535 ed. Paris.] de pompatico genere frontonianae eloquentiae. *Maius.*

2 Quid est hoc? An *bene, ut aiunt, battuis?*

3 Vocabulum repetitum in margine ut notabile.

4 Incipit Cod. Vat. p. 154.

5 Immo vero Plato Legg. V, 731 E. Maius laudat Hieronymum comm. in Os. prolog. lib. III, qui idem dictum Theophrasto tribuit. Plures indicabit Astius ad laudatum Platonis locum.

6 Cod. pr. m. *sentires.*

7 Add. sec. m.

magistrum habere non merear. Vale mihi, Fronto; quid dicam nisi amice optime?

XVIII. Magistro Suo Caesar Suus.

In quantum me iuverit lectio orationum istarum Gracchi, non opus est |[1] me dicere, quom tu scias optime, qui me ut eas legerem doctissimo iudicio ac benignissimo animo tuo hortatus es. Ne autem sine comite solus ad te liber tuus referretur, libellum istum addidi. Vale, mi magister suavissime, amice amicissime, quoi sum debiturus quidquid litterarum sciero. Non sum tam ingratus ut non intellegam quid mihi praestiteris, quom excerpta tua mihi ostendisti, et quom cotidie non desinis in viam me veram inducere et oculos mihi aperire, ut volgo dicitur. Merito amo.

XIX. Magistro Meo.

Qualem mihi animum esse existimas, quom cogito quam diu te non vidi, et quam ob rem non vidi! et fortassis pauculis te adhuc diebus, cum[2] te necessario confirmas, non videbo. Igitur dum tu iacebis, et mihi animus supinus erit: quomque[3] tu dis iuvantibus bene stabis, et meus animus bene constabit, qui nunc torretur ardentissimo desiderio tuo[a]. Vale, anima Caesaris tui, amici tui, discipuli tui.

XX. Domino Meo.

Lectulo me teneo. Si possim, ubi ad Centumcellas[4] ibitis, itineri idoneus esse, VII idus vos Lorii videbo deis faventibus. |[5] Excusa me Domino nostro patri tuo; quem, ita vos salvos habeam! magno pondere gravius amo et colo, quoniam[6] bene in senatu iudicatum est, quod et provinciis

---

a *In margine*: In alio: desiderii tui.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 153.

2 Cod. pr. m. *num.*

3 Est haec vox incerta.

4 Villa regia Centumcellensis aedificata a Traiano. Cf. Plin. Ep. VI, 31. *Maius.*

5 Incipit Cod. Vat. p. 180.

6 Cod. pr. m. *quo tam*, altera *cum tam.*

saluti esset, et reos clementer obiurgasset. Ubi vivarium dedicabitis, memento quam diligentissime, si feras percuties, equum[1] admittere. Galbam certe ad Centumcellas produces. An potes octavidus Lorii? Vale, Domine: patri placeto, matri dic salutem, me desiderato. Cato quid dicat de Galba absoluto, tu melius scis; ego memini propter fratris filios eum absolutum. Τὸ δ᾽ ἀκριβὲς ipse inspice[2]. Cato igitur dissuadet neve suos neve alienos quis liberos ad misericordiam conciliandam producat, neve uxores, neve adfines, vel ullas omnino feminas. Dominam matrem saluta.

XXI. Magistro Meo.

Mane ad te non scripsi, quia te commodiorem esse audieram, et quia ipse in alio negotio occupatus fueram; nec sustineo ad te umquam quicquam scribere, nisi remisso[3] et soluto et libero animo. Igitur si recte sumus, fac me ut sciam: quid enim optem, scis; quam |[4] merito optem, scio. Vale, meus magister, qui merito apud animum meum omnis omni re prevenis[5]. Mi magister, ecce non dormito, et cogo me ut dormiam, ne tu irascaris. Aestimas utique me vespera haec scribere.

Caecilius s(ae)pe (r)ogatus legi emendavi.

AD M. CAESAREM
LIB. III. EXPL.
EPISTULAR.
INC. LIB. IIII.[6]

---

1 Codex: *et quum.*

2 cf. Cic. in Bruto 23.

3 Codex: *remissio.*

4 Incipit Cod. Vat. p. 179.

5 Ita Codex.

6 Hanc subscriptionem Maius se vidisse testatur; hodie praeter incerta quaedam vestigia omnia evanuerunt. Post *ad M. Caesarem* aliquid scriptum fuisse videtur: fortasse ET INVICEM. Caecilii nomen sine vestigio periit: quis fuerit, ignoramus. Ridicula est coniectura Maii, qua repudiata ipse in Addendis cogitare videtur de Caecilio Vindice, cuius grammaticis fragmentis utitur Cassiodorus apud Putsch. p. 2317.

LIBRI IIII AD M. CAESAREM

INDEX.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD M. CAESAREM ET INVICEM LIBER IIII.)

I. (Fronto Caesari).

[Quoniam scio quanto opere sis anxius] . . . .[2] et columbae cum lupis et aquilis cantantem sequebantur inmemores insidiarum et unguium[3] et dentium. Quae fabula recte interpraetantibus illud profecto significat fuisse egregio ingenio eximiaque eloquentia virum, qui plurimos virtutum suarum facundiaeque admiratione devincxerit; eumque amicos ac sectatores suos ita instituisse, ut quamquam diversis nationibus convenae variis moribus inbuti, concordarent[a] tamen et consuescerent et congregarentur, mites cum ferocibus, placidi cum violentis, quom superbis moderati, cum crudelibus timidi: omnes deinde[4] paulatim vitia insita exuerent,

a *In margine summae pag. seq.*: Orpheus convenas variis moribus inbutos concordare fecit.

1 Sequitur in pagina spatium vacuum, unde constat perfectum esse indicem epistularum huius libri.

2 Desiderantur paginae duae. Incipit Cod. Vatican. p. 228, lectu difficilis.

3 Codex: *unguirum*, sed *r* videtur expuncta.

4 Cod. pr. m. *dein*.

virtutem sectarentur, probitatem condiscerent; pudore inpudentiam, obsequio contumeliam, benignitate malivolentiam commutarent. Quod[1] siquis umquam ingenio tantum valuit, ut amicos ac sectatores suos amore inter se mutuo copularet, tu hoc profecto perficies multo facilius, qui ad omnis virtutes natus es prius quam institutus. Nam priusquam tibi aetas institutioni sufficiens adolesceret, iam tu perfectus atque omnibus bonis artibus |[2] absolutus: ante pubertatem vir bonus; ante togam virilem dicendi peritus. Verum ex omnibus virtutibus tuis hoc vel praecipue admirandum, quod omnis amicos tuos concordia copulas. Nec tamen dissimulaverim multo hoc esse difficilius, quam ut faerae ac leones cithara mitigentur: quod tu facilius obtinebis, si unum illud vitium funditus extirpandum eruendumque curaveris, ne liveant neve invideant invicem amici tui sibi[3], neve quod tu alii tribueris aut bene feceris, sibi quisque illud deperire ac detrahi putet[a]. Invidia perniciosum inter homines malum maximeque internecivum, sibi aliisque pariter obnoxium; sed[4] si procul a cohorte tua prohibueris, uteris amicis concordibus et benignis, ut nunc uteris: sin aliqua pervaserit, magna molestia magnoque labore erit restinguendum. Sed meliora quaeso fabulemur. Amo Iulianum[5], inde enim hic sermo defluxit; amo omnis qui te diligunt; amo deos qui te tutantur; amo vitam propter te; amo litteras tecum; *cum*[6] *amicis* tuis mihi amorem tui ingurgito.[7]

---

a *In margine*: Hoc extirpa, Caesar, ne amici tui invicem libeant (*sic*): neve quod alii tu bene feceris, sibi quisque deperire ac detrahi putet. Invidia perniciosum inter homines malum.

---

1 Codex: *quo*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 227. — In pagina quae hinc incipit triplex cernitur scriptura, prima Frontonis; tertia synodi chalcedonensis; secunda item ad eandem synodum pertinens, atque ita tertiae supposita, ut nihilominus adhuc legatur. *Maius*.

3 Maius omisit.

4 Schopenus: *id si*.

5 Vide Epistulas ad Amicos I, 17.

6 Tantum fere spatii oblitterati in Codice est. *Maius*.

7 Explicit quaternio VIII.

II. Caesar M. Frontoni.[1]

Carissime. Quamquam ad te cras venio, tamen tam amicis tamque iucundis litteris tuis, tam denique elegantibus, nihil, ne hoc quidem tantulum, rescribere non sustineo, mi Fronto carissime. Sed quid ego prius amem? pro quo prius habeam gratiam? Idne primum commemorem, quod in tantis domesticis studiis tantisque extrariis negotiis occupatus, tamen ad Iulianum nostrum visendum mea maxime gratia — nam sim ingratus nisi id intellegam — ire conisus es[2]? Sed non magnum est: tamen ut est, si cetera addas, tanto temporis spatio ibi te demorari, tantum sermocinari, idque de me sermocinari, aut quod ad valetudinem eius consolandam esset: aegrum commodiorem sibi, amicum amiciorem mihi facere: tum autem de iis singillatim ad me perscribere, inibi scribere nuntium de ipso Iuliano optatissimum, verba suavissima, consilia saluberrima: quid illud, quod dissimulare nullo modo possum, apud alium[3] dissimulaturus? utique illud ipsum quod tanta ad me scripsisti, cum cras venturus essem: id vero mihi longe fuit gratissimum, |[4] in eo ego[5] me beatissimum supra omnis homines arbitratus sum: nam quanti me faceres quantamque amicitiae meae haberes fiduciam, in eo maxime atque dulcissime ostendisti. Quid ego addam, nisi te merito amo? Sed quid dico merito? nam utinam pro tuo merito te amare possem! Adque id est quod saepe absenti adque insonti tibi[6] irascor adque suscenseo, quod facis ne te, ut volo, amare possim; id est ne meus animus amorem tuum usque ad summum columen[7] eius persequi posset[8]. De Herode quod dicis, perge, oro te, ut Quintus[9] noster ait,

---

1 Incipit Cod. Vatican. p. 182. De inscriptione epistolae amicus meus nihil adnotavit, sed suspicor tamen eam nos Maio debere et verum esse: *Have mihi Magister* carissime.

2 Codex: *est.* Mox Hauptius *tamen est,* deleto *ut.*

3 Malim: apud *te sum* dissimulaturus?

4 Incipit Cod. Vat. p. 181.

5 Scribitur littera initiali magna et cum spatio.

6 Codex: INSONTEUBI.

7 Codex: *columen* et *eius* supr. lin.

8 Ita Codex, non *possit.*

9 Maius coniicit Marcum Novium intelligere, Hauptius Ennium. Hic praeterea scribit: *et ut Quintus.*

pervince pertinaci pervicacia. Et Herodes te amat, et ego istic hoc ago, et qui te non amat, profecto neque ille animo intellegit, neque oculis videt: nam de auribus nihil dico, nam omnium [1] aures tuae voculae subserviunt sub iugum subactae [a]. Mihi et hodiernus dies verno die longior, et nox veniens hiberna nocte prolixior videtur atque videbitur. Nam cum maximo opere Frontonem meum consalutare, tum harum recentium litterarum scriptorem praecipue cupio conplecti. Haec cursim [2] ad te scripsi, quia Maecianus ur [3] gebat, et fratrem tuum maturius ad te reverti aecum erat. Quaeso igitur, si quod verbum absurdius, aut inconsultior sensus, aut infirmior littera istic erit, id tempori adponas: nam cum te ut amicum vehementissime diligam, tum [4] meminisse oportet, quantum amorem amico, tantum reverentiae magistro praestare debere. Vale, mi Fronto carissime et supra omnis res dulcissime.

Sota [5] Ennianus remissus a te, et in charta puriore et volumine gratiore et littera festiviore quam antea fuerat, videtur. Gracchus cum cado musti maneat, dum venimus: neque enim metus est Gracchum interea cum musto defervere posse. Valeas [6] semper, anima suavissima.

III. Domino Meo Fronto.

Omnium artium, ut ego arbitror, imperitum et indoctum omnino esse praestat quam saemiperitum ac semidoctum [b]. Nam qui sibi conscius est artis expertem esse [c], minus ad-

---

a *In margine*: Omnium aures tuis voculis sub iugum subactae sunt.
b *In margine*: Omnium artium ——— semidoctum.
c *In margine*: Minus audet qui se scit artis expertem.

---

1 Cod. pr. m. OϘNIB.
2 Cod. pr. m. *cum sim.*
3 Incipit Cod. Vat. p. 176. L. Volusium Maecianum iuris magistrum audiit Marcus, Capitolin. in M. c. 3. Laudant eiusdem prudentiam iuris amicumque appellant Divi Fratres Digest. XXXVII, 14. 17.
4 Maio videtur in Codice excidisse *me.*
5 Ita evidenter Codex. *Maius.* cf. Vahlenum in prolegg. ad Ennii fragmenta p. XC.
6 Codex: *Valeat.*

temptat, eoque minus praecipitat; diffidentia profecto audaciam prohibet[a]. At ubi quis leviter quid cognitum pro conperto |[1] ostentat, falsa fiducia multifariam labitur. Philosophiae quoque disciplinas aiunt satius esse numquam attigisse, quam leviter et primoribus, ut dicitur, labiis delibasse; eosque provenire malitiosissimos, qui in vestibulo artis obversati, prius inde averterint quam penetraverint[b]. Tamen est in aliis artibus ubi interdum delitiscas[2], et peritus paulisper habeare quod nescias. In verbis vero eligendis conlocandisque ilico dilucet: nec verba dare diutius potest[c], quin se ipse indicet verborum ignarum esse, eaque male probare, et temere existimare, et inscie contrectare, neque modum neque pondus verbi internosse.

Quam ob rem rari admodum veterum scriptorum in eum laborem[3] studiumque et periculum verba industriosius quaerendi sese commisere. Oratorum post homines natos unus omnium M. Porcius eiusque frequens sectator C.[4] Sallustius[d]: poetarum[e] maxime Plautus, multo maximeque Ennius, eumque studiose aemulatus L. Coelius, nec non Naevius[5], Lucretius, Accius etiam, Caecilius, Laberius quoque. Nam praeter hos, partim scriptorum animadvertas particulatim elegantis, Novium et Pom |[6] ponium et id genus in verbis[7] rusticanis et iocularibus ac ridiculariis, Attam in muliebribus, Sisennam in lasciviis[8], Lucilium in cuiusque artis ac negotii propriis.

---

a *In margine*: Diffidentia ——— prohibet.

b *In margine*: Malitiosissimi sunt qui in vestibulo obversati, prius inde averterint, quam penetraverint.

c *In margine*: In verbis eligendis verba dare nemo potest; in aliis tamen artibus interdum delitiscas et peritus paulisper habeare quod nescias.

d *In margine*: Porcius Cato unus omnium verbis quaerendis se commisit eiusque frequens sectator Gaius Sallustius.

e *In margine*: Qui poetae verbis studuerunt.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 175.

2 Ita Codex.

3 Codex: *laborum*.

4 Ita in contextu C. in margine G.

5 Haec tria verba addit sec. m.

6 Incipit Cod. Vatic. p. 146.

7 Orellius ad Hor. Epist. II. 1. 79: *diverbiis*, vix recte.

8 Cod. sec. m.: *lascivia*. Maius: *lascivis*.

Hic tu fortasse iandudum requiras, quo in numero locem M. Tullium, qui caput atque fons romanae facundiae cluet[a]. Eum ego arbitror usquequaque verbis pulcherrimis elocutum et ante omnis alios oratores ad ea, quae ostentare vellet, ornanda magnificum fuisse. Verum is mihi videtur a quaerendis scrupulosius verbis procul afuisse vel magnitudine animi, vel fuga laboris, vel fiducia[b], non quaerenti[1] etiam sibi, quae vix aliis quaerentibus subvenirent, praesto adfutura. Itaque conperisse videor, ut qui eius scripta omnia studiosissime lectitarim, cetera eum genera verborum copiosissime uberrimeque tractasse, verba propria, translata, simplicia, conposita, et quae in eius scribtis ubique dilucent, verba honesta, saepenumero etiam amoena: quom tamen in omnibus eius orationibus paucissima admodum reperias insperata adque inopinata verba, quae nonnisi cum studio atque cura atque vigilia adque multa[2] veterum carminum memoria indagantur. |[3] Insperatum autem adque[4] inopinatum vero appello, quod praeter spem atque opinionem audientium aut legentium promitur: ita ut si subtrahas, adque eum qui legat quaerere ipsum iubeas, aut nullum aut non ita ad significandum adcommodatum[5] verbum aliud reperiat. Quam ob[6] rem te magno opere conlaudo, quod ei rei curam industriamque adhibes, ut verbum ex alto eruas[7] et ad significandum adcommodes. Verum, ut initio dixi, magnum in ea re periculum est, ne minus apte aut parum dilucide aut non satis decore, ut[8] a semidocto, conlocetur: namque multo sa-

---

a *In margine*: Laus Ciceronis.

b *In margine*: Tullius caput adque fons romanae eloquentiae cluet: procul tamen a quaerendis scrupulosius verbis fuit vel animi magnitudine vel fuga laboris vel fiducia.

---

1 Codex: *quaerendi.* Correxit Maius.

2 Add. sec. m.

3 Incipit Cod. Vatic. p. 145.

4 Add. sec. m.

5 Codex: *aut non ita significandum adcommodandum;* tum emendatum: *adcommodatum.*

6 Add. sec. m.

7 Cod. pr. m. *erbas.*

8 Schopenus correxit. Codex pr. m.: *aut.*

tius est volgaribus et usitatis quam remotis et requisitis[1] uti, si parum significet[2].

Haut sciam an utile sit demonstrare, quanta difficultas, quam scrupulosa et ancxia cura in verbis probandis adhibenda sit[3][a], ne ea res animos adulescentium retardet aut spem adipiscendi debilitet[4]. Una plerumque littera translata aut exempta aut immutata vim verbi ac venustatem commutat et elegantiam vel scientiam loquentis declarat. Equidem te animadverti, quom mihi scripta tua relegeres, adque ego de verbo syllabam per |[5] mutarem, te id neglegere, nec multum referre arbitrari. Nolim igitur te ignorare syllabae unius discrimen quantum referat[b]. Os[6] *colluere* dicam; pavimentum autem in balneis *pelluere*, non colluere: lacrimis vero genas *labere*[7] dicam, non pelluere neque colluere; vestimenta autem *lavare*, non lavere: sudorem porro et pulverem *abluere*, non lavare; sed maculam elegantius *eluere* quam abluere. Siquid vero magis heserit nec sine aliquo detrimento exigi possit, plautino[8] verbo *elavere* dicam. Tum praeterea mulsum *diluere*, fauces *proluere*, ungulam iumento *subluere*. Tot exemplis unum adque idem verbum syllabae adque litterae commutatione in varium modum ad censum[9] usurpatur: tam hercule quam faciem medicamento *litam*, caeno corpus *oblitum*, calicem melle *delitum*, mucronem veneno[10], radium visco *inlitum* rectius dixerim.

Haut sciam an quis roget: num quis[11] me prohibet vesti-

---

a *In margine*: De verborum proprietatibus.

b *In margine*: Multum differt unius syllabae discrimen.

---

1 Codex: *requistis*.

2 Malo: *significent*. Et ita Schopenus.

3 Cod. pr. m. *sint*.

4 Cod. pr. m. *devilitat*.

5 Incipit Cod. Vat. p. 152.

6 Add. sec. m.

7 Ita Cod. pr. m.; at sec. m. *labare*.

8 Maius laudat Asinar. I, 2. 9; Rud. II, 7. 21; Trinumm. II, 4. 5.

9 Lege: *ac sensum*, vid. C. F. W. Mullerus in Ann. Fleck. XCIII. p. 490.

10 Excidisse videtur *praelitum* vel *superlitum* vel *collitum*. *Orellius*.

11 Codex: *nam quis*, quod correxi.

menta lavere potius quam lavare? sudorem lavare potius quam abluere dicere? Tibi vero nemo in ea re intercedere aut modificare[1] iure ullo poterit, qui sis liberis[2] [3] prognatus, et equitum censum praetervehare, et in senatu sententiam rogere: nos vero qui doctorum auribus servituti serviendae nosmet dedimus[4], necesse est tenuia[5] quoque ista et minuta summa cum cura persequamur. Verba prosus alii vecte et malleo, ut silices, moliuntur; alii autem caelo[6] et marculo, ut gemmulas, exculpunt[7] [a]: te aequius erit ad quaerenda[8] sollertius verba, quod correctus sis meminisse, quam quod depraehensus[9], detractare aut retardari. Nam si quaerendo desistes[10], numquam reperies; si perges quaerere, repperies. Denique visus es etiam mihi insuper habuisse, cum ordinem verbi[11] tui immutassem, uti ante tricipitem diceres quam Geryonam nominares. Id quoque ne ignores: pleraque in oratione, ordine inmutato, vel rata verba fiunt vel supervacanea[b]. Navem triremem rite dixerim; triremem navem supervacaneo addiderim. Neque enim periculum est, ne quis lecticulam aut redam aut citharam[12] triremem dici arbitretur. Tum praeterea[13] quom commemorares, cur Parthi[14] manuleis laxioribus uterentur, ita, opinor, scripsisti, *intervallis vestis*

a *In margine*: Alii verba vete (*sic*) vel malleo et silice moliuntur; alii caeolo (*sic*) et marculo, ut qui gemmas exculpunt.

b *In margine*: In alio: supervacua.

1 Usitatum est *modificari*. *Orellius*.

2 In Cod. repetitur: *liberis*. Orellius: *liber liberis prognatus*.

3 Incipit Cod. Vat. p. 151.

4 Orellius: *dedidimus*.

5 Hanc vocem Maius in margine vidit repetitam ut notabilem.

6 In marginis var. lect. latere videtur forma *caelolo*.

7 Cod. pr. m. *exculpent*.

8 Cod. pr. m. *querenda*.

9 Orellius mavult: *reprehensus*.

10 Cod. pr. m. *desistens*.

11 Codex: UE$\overset{B}{R}$I.

12 Codex: *chitaram*.

13 Codex: *praetereo*.

14 Vides sermonem esse de M. Caesaris oratione in senatu sine dubio recitata, in qua de rebus Parthicis actum est. *Maius*.

aestum ut *suspendi* di |[1] ceres . Ain tandem, quo pacto aestus suspenditur? Neque id repraehendo, te verbi translatione audacius progressum: quippe qui Enni sententia *oratorem audacem esse debere* censeam. Sit sane audax orator, ut Ennius postulat; sed a significando, quod volt eloqui, nusquam digrediatur[a]. Igitur voluntatem quidem tuam magno opere probavi laudabique quom verbum quaerere adgressus es; indiligentiam autem quaesiti verbi, quod esset absurda, repraehendi: namque manuleorum intervallis, quae interdum laxata videmus atque fluitantia, suspendi aestus non potest: potest aestus per vestis intervalla depelli, potest degi, potest demeare, potest circumduci, potest interverti, potest eventilari: omnia denique potius potest, quam posse suspendi; quod verbum suspendi[2] sustineri, non per laxamenta deduci, significat.

Post ista monui, quibus studiis, quoniam ita velles, te historiae scribundae praeparares. Qua de re cum[3] longior sit oratio, ne modum epistulae egrediar, finem facio. Si tu de ea quoque re scribi ad te voles, etiam adque etiam admonebis.

IV. M. Caesar M. Frontoni Magistro Suo [4]| Salutem.

Postquam vehiculum inscendi, postquam te salutavi, iter non adeo incommodum nos fecimus[5], sed paululum pluviae aspersi sumus. Sed priusquam ad villam[6] venimus, Anagniam devertimus mille fere passus a via. Deinde id oppidum anticum vidimus, minutulum quidem sed multas res in se antiquas habet, aedes sanctasque caerimonias[7] supra modum. Nullus angulus fuit, ubi delubrum aut fanum aut templum non sit.

---

a *In margine*: *Sit orator* audax et verborum translatione progressus, sed a significando quod volt eloqui nusquam digrediatur.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 150.

2 Cod. mendose: *super nequit.* Correxit Maius. Praeterea Ecksteinius rectissime vidit interpolatum esse *posse* in verbis *quam posse suspendi.*

3 Cod. pr. m. *ea re.*

4 Incipit Cod. Vatic. p. 149 lectu difficilis.

5 Codex: *non fecimus.* Correxit Ecksteinius.

6 Signinam, ut infra cognoscitur. *Maius.*

7 Codex: *caerimonia.*

Praeterea multi libri linitei[1], quod ad sacra adtinet[a]. Deinde in porta cum eximus[2], ibi scriptum erat bifariam sic: *flamen sume*[3] *samentum.* Rogavi aliquem ex popularibus, quid illud verbum esset? Ait lingua hernica pelliculam de hostia, quam in apicem suum[4] flamen cum in urbem introeat inponit. Multa adeo alia didicimus quae vellemus scire: verum id solum est quod nolimus, cum tu a nobis abes: ea nobis maxima sollicitudo est. Nunc tu postquam inde profectus es, utrumne in Aureliam an[5] in Campaniam abisti? fac scribas mihi: et an vindemias inchoaveris, et an ad villam multitudinem librorum tuleris; et illud quoque an me desideres; quod ego |[6] stulte requiro quom[7] tu per te facis. Nunc tu, si me desideras adque si me amas, litteras tuas[8] ad me frequentes mittes, quod mihi solacium adque fomentum sit. Nam decem partibus tuas litteras legere malim quam omnes Marsicos aut Gauranos palmites: nam Signini quidem isti nimis rancidos racemos et acidos acinos habent; quod vinum malim quam mustum bibere. Praeterea istas ubas multo commodius passas quam puberes manducare[b]: nam profecto malim eas pedibus calcare quam dentibus comesse. Sed tamen propitiae placataeque sint, et mihi pro istis iocularibus bonam veniam duint. Vale mihi homo amicissime, suavissime, disertissime, magister dulcissime. — Quom videbis in dolio mustum fervere, in mentem tibi veniat, mihi sic in pectore tuum desiderium scatere et abundare et spumas facere.[c] Semper vale.

a *In margine*: In alio: pertinet.

b *In margine*: . . . . . passas uvas quam . . . . manducare.

c *In margine*: Quom videbis — facere. (litteris fugitivis.)

1 Ita Codex.

2 Pro *exiimus*. *Orellius*.

3 Super additum in Codice.

4 Cod. in textu *pacem suum;* tum in margine scribit scholiastes *alibi in apicem*, quae unice lectio vera est. Cf. Dion. Hal. Ant. Rom. I, 80. *Maius*.

5 Add. sec. m.

6 Incipit Cod. Vat. p. 156.

7 Cod. sec. m. *quod.*

8 Add. sec. m.

V. Have mihi Magister Carissime[1].

Nos valemus. Ego hodie ab hora nona noctis in secundam diei bene disposito cibo studivi: a secunda in tertiam soleatus libentissime inambulavi ante cubiculum meum. Deinde |[2] calceatus, sagulo sumpto; nam ita adesse nobis indictum erat[a]; abii[3] salutatum Dominum[4] meum. Ad venationem profecti sumus, fortia facinora fecimus, apros captos esse fando audimus, nam videndi quidem nulla facultas fuit. Clivom tamen satis arduum successimus: inde post meridiem[5] domum recepimus. Ego me ad libellos. Igitur calceis detractis[6], vestimentis positis, in lectulo ad duas horas commoratus sum. Legi Catonis orationem de bonis Pulchrae[7], et aliam qua tribuno diem dixit. Io[8], inquis, puero tuo, vade quantum potes, de Apollonis[9] bibliotheca[10] has mihi orationes adporta. Frustra mittis[11]; nam et[12] isti libri me secuti sunt. Igitur Tiberianus bibliothecarius tibi subigitandus est; aliquid in eam rem insumendum, quod mihi ille, ut ad urbem venero, aequa divisione inpertiat. Sed ego orationibus his perlectis, paululum misere[13] scripsi, quod aut lymphis aut volcano dicarem: ἀληθῶς ἀτυχῶς σήμερον γέγραπταί μοι, venatoris plane aut vindemiatoris studiolum, qui iubilis suis cubiculum meum perstrepunt, causidicali prosum odio et tedio. Quid hoc dixi? immo recte dixi, nam meus quidem magister orator |[14] est. Ego videor mihi perfrixisse; quod mane solea-

---

a *In margine*: In alio: indicio erat.

---

1 Hanc lectionem Maius invenit in margine, nos frustra quaesivimus. In textu est *gravissime*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 155.

3 Cod. pr. m. *abivi*.

4 Cod. pr. m. *dominium*.

5 Ita Cod. sec. m. Pr. m. *posteridie*. Cf. supra II. 6: *antemeridie*.

6 Cod. pr. m. *detrantis*. Mox pr. m. *Legit* pro *Legi*.

7 Cod. sec. m. *Dulciae*.

8 Cod. pr. m. *Ioa*.

9 Malim Ἀπόλλωνος scribere litteris Graecis.

10 Cod. pr. m. *biblisothecab*.

11 Add. sec. m. An *mittes?*

12 Codex: *it*.

13 Ita Codex. Maius: *miserere*. Cf. epist. seq. Verum iam vidit Hauptius.

14 Incipit Cod. Vat. p. 190.

tus ambulavi an quod male scripsi, non scio. Certe homo alioqui[1] pituitosus[2], hodie tamen multo mucculentior[3] mihi esse videor. Itaque oleum in caput infundam et incipiam dormire; nam in lucernam hodie nullam stillam[4] inicere cogito: ita me equitatio et sternutatio defetigavit. Valevis[5] mihi, magister carissime et dulcissime, quem ego, ausim dicere, magis quam ipsam Romam desidero[a].

VI. Have mihi Magister Dulcissime.

Nos valemus. Ego aliquantum prodormivi propter perfrictiunculam, quae videtur sedata esse. Ergo[b] ab undecima noctis in tertiam diei partim legi ex agricultura Catonis, partim scripsi, minus[6] misere[7] mehercule[8] quam heri. Inde salutato patre meo, aqua mulsa sorbenda[9] usque ad gulam et reiectanda fauces fovi potius quam dicerem *gargarissabi*: nam et ad Novium credo et alibi. Sed faucibus curatis abii ad patrem meum et immolanti adstiti. Deinde ad merendam itum. Quid me censes prandisse?[c] panis tantulum, cum conchim[10], caepas et maenas bene praegnatis alios vorantis viderem. Deinde uvis metendis operam dedi |[11] mus et consudabimus et iuvilavimus[12] et *aliquot*, ut ait auctor[13], *reliquimus altipendulos*[14] *vindemiae superstites*. Ab hora sexta domum

a *In margine*: Ausim dicere, magis te quam ipsam Romam desidero.
b *In margine*: In alio: ego.
c *In margine*: Ad merendam — prandisse.

1 Cod. pr. m. *qui*.
2 Vocabulum repetitum in margine.
3 In margine: *muculentior* et mox pr. m. *olem* pro *oleum*.
4 Add. sec. m.
5 Cod. sec. m. *valebis*.
6 Cod. ꟿUS (IN superscr.).
7 Maius: *miserere*, cf. super. epist.
8 Cod. pr. m. *mercule*.
9 Cod. pr. m. *sorbemdo*, sec. m. *sorbendo*. Correxit Hauptius, qui praeterea scribit: *nam est apud Novium.*
10 Vox repetita in margine.
11 Incipit Cod. Vat. p. 189.
12 Cod. sec. m. *iubilavimus*.
13 An Novius?
14 Cod. *altipedulos* sed statim corr.

redimus: paululum studui atque id[1] ineptum. Deinde cum matercula mea supra torum sedente multum garrivi[a]. Meus sermo hic erat: quid existimas modo meum Frontonem facere? Tum illa: quid autem tu meam[2] Gratiam? Tum ego: quid autem[3] paserculam nostram Gratiam minusculam? Dum ea fabulamur atque altercamur, uter alterum vestrum magis amaret, discus crepuit, id est pater meus in balneum transisse nuntiatus est. Loti igitur in torculari cenavimus; non loti in torculari, sed loti cenavimus; et rusticos cavillantes audivimus libenter. Inde reversus, priusquam me[4] in latus converto ut stertam, meum pensum explico et diei rationem meo suavissimo magistro reddo, quem si possem magis desiderare, libenter plusculum macerarer. Valebis mihi Fronto, ubiubi es, mellitissime, meus amor, mea voluptas. Quid mihi tecum est? amo absentem.

VII. Habe mihi Magister Dulcissime!

Tandem tabellarius proficiscitur, et ego tridui |[5] acta mea ad te tandem possum dimittere. Nec quicquam dico; ita epistulis prope ad[6] XXX dictandis spiritum insumsi. Nam quod proxime tibi de epistulis placuerat, nondum ad[7] patrem meum pertuli. Sed cum, dis iuvantibus, ad urbem veniemus, admone me ut tibi aliquid de hac re narrem. Sed quae tua et mea meteoria[8] est, neque tu me admonebis, neque ego tibi narrabo, atque enim revera opus consulto est. Vale, meum — quid dicam, quidquid dicere satis non est? — vale meum desiderium, mea [lux, mea] voluptas.[9]

---

a *In margine*: Cum matercella mea multum garravi (*sic*).

---

1 Cod. pr. m. *ad*.

2 Codex: EAM. (TUM superscript)

3 Codex: EM. (AUT superscript)

4 Add. sec. m.

5 Incipit Cod. Vat. p. 184.

6 Add. sec. m.

7 Add. sec. m.

8 Vox repetita in margine.

9 Scriptum sec. m.

VIII. Magistro Meo Salutem.

Adventum tuum mihi frater tuus nuper εὐηγγελίcατο. Cupio mehercule possis venire, quod salute tua fiat: spero enim fore, ut etiam valetudini meae conspectus tuus aliquid conferat: Εἰc ὄμματ᾽ εὔνου φωτὸc ἐμβλέψαι γλυκύ, Εὐριπίδηc ait[1] opinor. Ego inpraesentiarum[2] sic me habeo, ut vel hinc aestimatu facile sit tibi, quod haec praecaria manu scribo. Sane quidem quod ad vires adtinet, incipiunt redire: pectoris etiam dolor nullus residuus; ulcus autem illud ΑΠΕΡΓΑΝΣΤΑΙ[3] τῆc ἀρτηρίαc. Nos remedia experimur et nequid opere nostro claudat, advigilamus. |[4] Neque enim ulla alia re tolerabiliora diuturna incommoda fieri sentio, quam conscientia curae diligentis et temperantiae medicis obsequentis. Turpe alioqui fuerit diutius vitium corporis quam animi studium ad reciperandam sanitatem posse durare. Vale, mi iucundissime magister. Salutat te mater mea.

IX. Domino Meo[5].

Accepi litteras tuas elegantissime scriptas, quibus tu intervallo desiderium litterarum mearum obortum tibi esse ais. Est igitur vera Socrati opinio, doloribus ferme voluptates conexas[a] esse, cum in carcere dolorem constricti vinculi voluptate resoluti conpensaret. Item profecto in nobis quantum molestiae absentia, tantum commodi adfert desiderium inritatum. Nam desiderium ex amore est. Igitur amor cum desiderio auctus est, quod est[6] in amicitia multo[7] optimum. Tum quod quaeris de valetudine mea, iam prius scripseram tibi, me umeri[8] dolore vexatum ita vehementer quidem, ut

a *In margine*: Socrati opinio est doloribus voluptates esse conexas.

1 Cod. secundum Maium: ἐμβλέψεται, Εὐρ. *ut op.* Correxit Schopenus. Cf. Eur. Ion. 732.

2 Vocabulum repetitum in margine.

3 Ita Maius sibi legere visus est. Fortasse ἀπεξήρανται.

4 Incipit Cod. Vat. p. 183.

5 In Indice haec epistola omittitur.

6 Add. sec. m.

7 Cod. pr. m. *multa*.

8 Maius iubet conferri Eutychen ap. Putsch. p. 2312.

illam ipsam epistulam, qua id significabam, scribendo dare operam nequirem; set uterer contra morem nostrum ....[1]

X. (Caesar Frontoni).

.... *Vale mi Fronto caris* |[2] sime. Mater mea te salutat. Consulem[3] nostrum saluta et matronam nostram.

XI. Caesar Frontoni.

Volentibus dis spem salutis nancisci videmur: alvi fluxus constitit, febriculae depulsae: macies tamen pertenuis[4] et tusiculae nonnihil restat. Profecto intellegis de parvola nostra Faustina[5] haec me tibi scribere, pro qua satis egimus. Tibi valetudo an pro meo voto se adcommodet, fac sciam, mi magister.

XII. Fronto Caesari.

Ut ego, di boni, consternatus sum lecto initio epistulae tuae! quod[6] ita scriptum fuit, ut tuum aliquod valetudinis periculum significari suspicarer. Postquam deinde illut periculum, quod quasi tuum principio litterarum tuarum acceperam, filiae tuae Faustinae fuisse apperuisti[7], quantum mihi permutatus est pavor! nec permutatus modo, verum etiam nescio quo pacto nonnihil sublevatus. Dicas licet: leviusne tibi visum est filiae meae periculum quam meum? tibine ita visum qui praefers Faustinam id[8] tibi esse, quod lucem serenam, quod diem festum, quod spem propinquam, quod votum

1 In extrema pagina Q. VIIII.

2 Desiderantur paginae quatuor. Incipit Cod. Vat. p. 142.

3 Intellige quem vis ex amicis aut necessariis Frontonis, fortasse fratrem. *Maius*.

4 Cod. pr. m. *peritenuis*.

5 Domitia Faustina, quae tenera aetate obiisse videtur. Inscriptio inventa est in Hadrianio: *Domitia Faustina, M. Aurelii Caesaris filia, imp. Antonini Augusti PP. neptis.*

6 Cod. pr. m. *quot*.

7 Alterum *p* deletum videtur.

8 Cod. pr. m. *at*.

|[1] impetratum, quod gaudium[a] integrum, quod laudem nobilem atque incolumem? Equidem ego quit mihi legenti litteras tuas subvenerit, scio; qua vero id ratione evenerit, nescio; nescio, inquam, cur magis ad tuum quam ad tuae filiae periculum consternatus sim: nisi forte, tametsi paria sint, graviora tamen videntur, quae ad aures prius accidunt[b]. Quae denique huiusce rei ratio, tu facilius scias, qui de natura et sensibus hominum scis amplius aliquid meliusque didicisti. Ego, qui a meo magistro et parente Athenodoto ad exempla et imagines quasdam rerum, quas ille εἰκόνας appellabat, apte animo compraehendundas adcommodandasque mediocriter institutus sum, hanc huiusce rei imaginem repperisse videor, cur meus translatus metus levior[c] sit mihi visus: Simile solere evenire onus grave umero gestantibus, cum illut onus in sinistrum ab dextro umero transtulere; quamquam nihil de pondere deminutum sit, tamen ut oneris translatio videatur etiam relevatio[2][d].

Nunc quoniam postrema parte epistulae tuae, qua meliuscule iam valere Faustinam nuntiasti, |[3] omnem mihi prosus metum ac sollicitudinem depulisti; non alienum tempus videtur de meo adversus te amore remissius aliquit tecum et liberalius fabulandi: nam ferme metu magno et pavore relevatis conceditur ludere aliquid[4] atque ineptire. Ego quanto opere te diligam, non minus de gravibus et seriis experimentis quam plerisque etiam frivolis sentio. Quae aut cuiusmodi sint haec frivola indicabo.

---

a *In margine*: Quod amatur, hoc est quod lux serena, quod dies festus, quod spes propinqua, quod votum impetratum, quod gaudium integrum.

b *In margine*: Etsi paria sint, graviora tamen videntur, quae ad aures prius accedunt (*sic*).

c *In margine*: In alio: leviter.

d *In margine*: Cum onus in sinistrum ab dextro umero transfertur, nihil de pondere deminuitur; tamen ipsa translatio relevatio est.

---

1 Incipit Cod. Vatic. p. 141.

2 Cod. pr. m. *elevatio*.

3 Incipit Cod. Vat. p. 132.

4 Cod. pr. m. *aliquod*.

Si quando[1] te *somno leni,* ut poeta ait, *placidoque revinctus*[2] video in somnis, numquam est quin amplectar et exosculer: tum pro argumento cuiusque somni aut fleo ubertim, aut exulto laetitia aliqua et voluptate. Hoc unum ex Annalibus sumptum amoris mei argumentum poeticum et sane somniculosum. Accipe aliut rixatorium iam hoc et iurgiosum. Nonnumquam ego te coram paucissimis ac familiarissimis meis gravioribus verbis absentem insectatus sum: olim hoc, cum tristior[3] quam par erat in coetu hominum progrederere, vel cum in theatro tu libros vel in convivio lectitabas: nec ego dum tu theatris, necdum[4] conviviis, abstinebam. Tum igitur te durum et intempestivum hominem, odiosum |[5] etiam nonnumquam ira percitus appellabam. Quod[6] si quis alius eodem te convicio audiente me detrectaret, aequo animo audire non poteram. Ita mihi facilius erat ipsum loqui, quam alios de te sequius quid dicere perpeti: ita ut Gratiam meam filiam facilius ipse percusserim quam ab alio percuti viderim[a]. Tertium de meis frivoleis[7] addam. Scis ut in omnibus argentariis mensulis, perguleis, taberneis, protecteis, vestibulis, fenestris, usquequaque, ubique imagines vestrae sint volgo propositae, male illae quidem pictae pleraeque et crassa, lutea immo, Minerva fictae scalptaeve; cum interim numquam tua imago tam dissimilis ad oculos meos in itinere accidit, ut non ex ore meo excusserit rictum osculei et somnum.

Nunc ut frivoleis finem faciam et convertar ad serium, hae litterae tuae cum primis indicio mihi fuerunt, quanto opere te diligam, cum magis perturbatus sum ad tuum quam

---

a *In margine:* Facilius filium quis suum caedit, quam caedi ab alio patitur.

---

1 Errore bis scriptum; corr. pr. m.

2 Credibile est hoc desumptum esse ex Annalium exordio.

3 cf. Capitolin. c. 4 et 15. Hauptius scribit: *in coetum hominum.*

4 *Dum* superadd. in Codice. Aliquid turbatum videtur esse. An *tum theatris?* Itaque in Epist. ad Amic. II, 3 dicere potuit: *Rusum studio circensium teneor,* quod scilicet intermiserat.

5 Incipit Cod. Vat. p. 131.

6 Codex: *quot.*

7 Ex *eis* fecit *is* emendator in hoc et in sequentibus aliquot verbis.

ad filiae tuae periculum: cum alioqui te quidem mihi, filiam vero tuam etiam tibi[a], ut par est, superstitem cupiam. Sed heus tu videbis, ne delator existas, neve indicio pareas[1] apud filiam, quasi vero ego te |[2] quam illam magis diligam. Nam periculum est, ne ex[3] ea re filia tua commota, ut[4] est gravis et prisca femina, poscenti mihi manus et plantas ad saviandum ea causa iratior subtrahat aut gravatius porrigat: cuius ego dei[5] boni! manus parvolas plantasque illas pinguiculas tum libentius exosculabor quam tuas cervices regias tuumque os probum et facetum.

XIII. Magistro Meo.

C. Aufidius[6] animos tollit, arbitratum suum in caelum fert: negat se hominem iustiorem, ne quid immoderatius dicam, ex Umbria ullum alium Romam venisse. Quid quaeris? iudicem se quam oratorem volt laudari: cum rideo, despicit: facile esse ait oscitantem iudici assidere, ceterum quidem iudicare praeclarum opus. Haec in me. Sed tamen negotium belle se dedit. Benest; gaudeo. Tuus adventus me cum beat, tum[7] sollicitat: cur beet, nemo quaerat; quam ob rem sollicitet, ego medius fidius fatebor tibi. Nam quod scribendum dedisti, ne paululum quidem operae ei, quamvis otiosus, dedi. Aristonis[8] libri me hac tempestate bene accipiunt, atque idem habent male: cum docent meliora, tum scilicet bene accipiunt; cum vero ostendunt, quantum ab his melioribus ingenium |[9] meum relictum sit, nimis quam saepe erubescit discipulus tuus sibique suscenset, quod viginti quinque natus annos nihildum bonarum opinionum et puriorum rationum

---

a *In margine*: Te quidem — superstitem [cupiam].

---

1 Lachm. ad Lucret. p. 405: meve *indicio* prodas — *quasi* vere *ego*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 138.

3 Add. supr. lin.

4 Add. sec. m.

5 Sec. m.: *di*.

6 Pisaurensis, ut videtur. Duxit Frontonis filiam. cf. Epist. ad Amic. II, 10.

7 Codex: *beatum*. Corr. Maius.

8 cf. Diog. Laert. VII, 2.

9 Incipit Cod. Vat. p. 137.

animo[1] hauserim. Itaque poenas do, irascor, tristis sum, ζηλοτυπῶ, cibo careo. His nunc ego curis devinctus obsequium scribendi cotidie in diem posterum protuli. Sed iam aliquid comminiscar; et quod orator quidam atticus Atheniensium contionem monebat, nonnumquam permittendum legibus dormire[a], libris[2] Aristonis propitiatis paulisper quiescere concedam, meque ad istum histrionum poetam[3] totum convertam, lecteis prius oratiunculeis tullianeis. Scribam autem alterutram partem: nam eadem de re diversa[4] tueri, numquam prosus ita dormiet Aristo, uti permittat.[5] Vale, mi optime et honestissime magister. Domina mea te salutat.

Legi Emendavi qui supra.

M. FRONTONIS
LIB. IIII. EXPL. IN. LIB. V.
EPISTULARUM
AD M. CAESAREM
ET INVICEM.

AD M. CAESAREM LIBRI V

INDEX.

---

a *In margine*: Orator Atheniensium contionem — dormire.

---

1 Codex: *animos*.
2 Codex: *in libris*, sed *in* videtur deletum.
3 Puta Plautum aut Novium. *Maius*. Hauptius scribit: *histrionicum poetam*.
4 Cod. pr. m. *deversa*. cf. ad M. Caes. V, 27.
5 Codex: *permittas*.
6 Incipit Cod. Vat. p. 128.
7 Codex: *unm*.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD M. CAESAREM ET INVICEM LIBER V.[11])

I. 1. Domino Meo.

Si quicquam nos amas, dormei[12] per istas noctes, ut forti colore in senatum venias et vehementi latere legas.

---

1 Infra in ordine *quom*.
2 Codex: *dolorem*.
3 Cod. tum hic tum in ordine — ↀIL·
4 Infra: *novum*.
5 Codex: *Et quaecumque*.
6 Incipit Cod. Vat. p. 127.
7 Infra: *Aridelus*.
8 Codex: *facit virsus*.
9 Infra: *salubre*.
10 Codex: *tam*.
11 Titulus deest in Codice.
12 Cod. sec. m. *dormi*.

II. 2. Magistro Meo.

Ego te numquam satis amabo; dormiam.

III. 3. Domino Meo.

Miserere, unum verbum de oratione ablega, et quaeso ne umquam eo utaris, *dictionem* pro oratione[1]. Vale, Domine, mea gloria immortalis. Matrem dominam saluta.

IV. 4. Rescriptum[2].

Cras me de hoc verbo tibi, si admonueris[3], defendam[4] . . . .

V. 20. (Caesar Frontoni).

. . . . . in viduo nunc, si videtur, dentes adprimamus tamen; et quo brevius iter sit tibi, recenti morbo, Caietae nos opperire. Facio delicias, quod ferme evenit quibus quod cupiunt tandem in manu est: differunt[5], afluunt[6], gestiunt; ego vero etiam fastidio[7] omnia[a]. Domina mater te salutat, quam ego hodie rogabo ut ad me Gratiam perducat. Vel fumum inquit patriae Caius[8] poeta. Vale mi, omnia mea, magister. Amo me quod te visurus sum.

VI. 21. Domino Meo.

Postquam profecti estis, genus[b][9] dolore arreptus sum[10],

---

a *In margine*: Quibus quod cupiunt in manu est tandem, statim diffluunt, affluunt et fastidiunt.

b *In margine*: Notandum genus dolore pro genu.

---

1 Cod. pr. m. *orationem;* tum deletum *m.*

2 Codex: ℞ et sic aliquoties infra.

3 Explicit quaternio X. Desiderantur paginae quatuor. Incipit Cod. Vatic. p. 106.

4 Schopenus: si *ad me veneris.* Hauptius improbat.

5 cf. var. lect. in margine.

6 In m. *affluunt.*

7 Eodem sensu ac Plautus Trucul. v. 40. *Maius.*

8 Quis Caius? Cum Iacobsio scribe: *Graius poeta.* Et ita iam Maius in Indice. Cf. supra I. 4.

9 Cod. sec. m. *genu.*

10 Cod. pr. m. *suam.*

verum[1] ita modico ut et ingrederer pedetemptim et vehiculo uterer. Hac nocte vehementior dolor invasit, ita tamen ut iacens facile patiar, nisi quid amplius ingruerit. Augustam[2] tuam vexatam audio. Diis[3] equidem salutem eius commendo. Vale, Domine dulcissime. Dominam saluta.

VII. 22. Magistro Meo.

Ludis tu quidem: at mihi peramplam anxietatem et summam aegritudinem, dolorem et ignem flagrantissimum[4] litteris his tuis misisti[5], ne cenare, ne dormire, ne denique studere libeat. Verum tu orationis hodiernae tuae habeas aliquod solacium; at ego |[6] quid faciam? qui et auditionis omnem iam voluptatem consumpsei[7] et metuo ne Lorium tardiuscule[8] venias et doleo quod interim doles. Vale, mi magister, cuius salus meam salutem inlibatam et incolumem facit.

VIII. 23. Magistro Meo.

Ego dies istos tales[9] transegi. Soror[10] dolore muliebrium partium ita correpta est repente, ut faciem horrendam viderim: mater autem mea in ea trepidatione inprudens angulo parietis costam inflixit; eo ictu graviter et se et nos adfecit. Ipse cum cubitum irem, scorpionem in lecto offendi: occupavi tamen eum occidere, priusquam supra accumberem. Tu si rectius vales, est solacium. Mater iam levior est, deis volentibus. Vale, mi optime dulcissime magister. Domina mea te salutat.

IX. 24. Domino Meo.

Quom te salvom et inlaesum dei praestiterunt, maximas

1 Cod. pr. m. *verbum.*

2 Augusta dicitur Faustina, quia filia Pii Augusti, etsi Marcus adhuc in Caesaris dignitate sistebat. *Maius.*

3 Cod. pr. m. *dies.*

4 Ita Codex; etsi alibi non semel *fragl.*

5 Emendat Schopenus: *inussisti.*

6 Incipit Cod. Vatic. p. 105.

7 Emendator delevit *e.*

8 Cod. pr. m. *tardiusculei.*

9 Schopenus: *male.*

10 Annia Cornificia Marci unica soror et natu minor. Cf. Capitol. in vit. M. c. 1. 4. 7. 9.

deis[1] gratias ago. Te certum habeo, cum tua instituta reputo, haud perturbatum: ego, quamlibet vos sapientes me inrideatis, consternatus equidem sum. Vale Domine dulcissime et deis curae esto. Dominam saluta.

X. 25. Domino Meo.

Modo mihi Victorinus indicat Dominam tuam |[2] magis caluisse[3] quam heri. Gratia leviora omnia nuntiabat. Ego te idcirco non vidi, quod ex gravidine[4] sum inbecillus. Cras tamen mane domum ad te veniam. Eadem, si tempestivom erit, etiam Dominam visitabo.

XI. 26. Magistro Meo.

Caluit et hodie Faustina: ét quidem id ego magis hodie videor mihi depraehendisse. Sed deis iuvantibus aequiorem animum mihi facit ipsa, quod se tam obtemperanter nobis accommodat. Tu, si potuisses scilicet, venisses. Quod iam potes et quod venturum promittis, delector mi magister. Vale mi iucundissime magister.

XII. 27. Domino Meo.

Quomodo manseris, Domine, scire[5] cupio. Ego cervicum dolore arreptus sum. Vale Domine. Dominam saluta.

XIII. 28. |[6] Magistro Meo Salutem.

Noctem sine febri videor transmisisse: cibum non invitus cepi: nunc ago levissime: nox quid ferat, cognoscemus. Sed mi magister, cervicum dolore te arreptum quo animo didicerim, profecto ex tua proxima sollicitudine metiris. Vale mi iucundissime magister. Mater mea salutat te.

---

1 Schopenus: Quod *te salvom — maximas* eis *gratias*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 88.

3 Codex: *maluisse*. Maius *valuisse*. Correxit Schopenus.

4 Ita Codex.

5 Maius legerat: *domi, nescire:* unde Schopenus *rescire*. Hauptius correxit.

6 Incipit Cod. Vat. p. 87.

XIV. 29. Domino Meo.

Cervicum, Domine, dolore gravi sum correptus[1], de pede dolor decessit. Vale Domine optime. Dominam saluta.

XV. 30. Magistro Meo Salutem.

Cervicum dolores si tertia quoque[2] die remiserint, erit quod meam redeuntem valetudinem maiorem in modum adiuvet, mi magister. Lavi et hodie et[3] ambulavi paulum, civi[4] paulo plus sumpsi, nondum tamen libente stomacho. Vale mi iucundissime magister. Mater mea te salutat.

XVI. 31. Magistro Meo Salutem.

Quom tibi etiam tum cervices doluerint, quo mihei[5] scriberes, non possum aequo animo ferre, neque sane volo aut debeo. Ego autem, iuvantibus votum tuum deis, lavi[6] hodie et civi quantum sat erat cepi: vino etiam libenter usus sum. Vale mi iucundissime magister. Mater mea te salutat.

XVII. 32. Domino Meo.

Dolores quidem cervicum nihil remiserunt, sed animo bene fuit, cum[7] te balneo et vino libenter usum cognovi. Vale Domine. Dominam saluta.

XVIII. 33. Domino Meo.

Gravissimo dolore inguinis sum arreptus, |[8] quo omnis dolor a dorso et lumbis incubuit. Vale Domine. Dominam saluta.

XIX. 34. Magistro Meo Salutem.

Doluisse te inguina[9] cognosco, mi magister; et cum recor-

---

1 Add. pr. m. *sum.*

2 Ita Codex.

3 Videtur deletum. *Maius.* Perperam Maius affirmat in Codice deletum esse *et* hodie.

4 Codex: *aut.*

5 Ita Codex, sed sec. m. *quo mihi.* Schopenus: Quod *tibi* — quom *mihi.*

6 Non satis apparet, quid pr. m. dederit.

7 Cod. pr. m. *qum.*

8 Incipit Cod. Vat. p. 102.

9 Eeksteinius mavult: *inguine.*

dor, quantam vexationem tibi iste dolor adferre soleat, gravissimam sollicitudinem patior. Sed me levat, quod spero illo spatio, quo perferebatur huc[1] nuntius, potuisse cedere fomentis et remediis omnem illam vim doloris. Nos aestivos calores adhuc experimur: sed cum parvolae nostrae, dixisse liceat, commode valeant, mera salubritate et verna temperie frui nos existimamus. Vale mi optime magister.

XX. 35. Domino Meo.

Patri tuo fac notum de infirmitate mea. An me quoque scribere ei debere putes, scribe mihi.

XXI. 36. Rescriptum.

Statim, mi magister, indicabo Domino meo necessitatem huius quietis tuae: velim tamen et a te scribi. Vale mi optime et iucundissime magister.

XXII. 37. Domino Meo.

Ego prodormii[2]. Materiam misi tibi: res seria est. Consul populi romani, posita praetexta, manicam induit, leonem inter iuvenes quinquatribus percussit populo romano spectante. Aput censores expostulat[3]. |[4] Διαcκεύαcον, αὔξηcον. Vale Domine dulcissime[5]. Dominam saluta.

XXIII. 38. Rescriptum.

Quando id factum? et an Romae? Num illud dicis in Albano factum sub Domitiano[6]? Praeterea in hac materia diutius laborandum est, ut factum credatur, quam ut irascatur[7]. Ἀπίθανοc ὑπόθεcιc videtur mihi, quod plane baluceis[8], qualem petieram. Rescribe statim de tempore.

---

1 Codex: *hoc*. Maius scribit *hic*.

2 Vide ad indicem.

3 Schopenus: *expostulatur*.

4 Incipit Cod. Vat. p. 101.

5 Perperam Maius: *iucundissime*.

6 cf. Suet. in vit. c. 4.

7 Schopenus: *augeatur*.

8 Ita evidenter Codex. Sed quid hoc monstri est? Iusto audacius Schopenus: ἀπίθανοc ὑπόθεcιc *videtur mihi*, non ubi clamare liceat *qualem petieram*. Latet, ut videtur, vocabulum Graecum.

XXIV. 39. Magistro Meo Salutem.

Vindemias laetas[1] quam firmissimo corpore agere te, mi magister, opto. Me adlevant nuntii de Domnula[2] mea commodiora deis iuvantibus indicantes. Vale mi iucundissime magister.

XXV. 40. Domino Meo.

In hortis vindemias ago: commode valeo: aegre tamen insisto[3] dolore digitorum in sinistro pede. Pro Faustina mane cotidie deos appello: scio enim me pro tua salute optare ac praecari. Vale Domine dulcissime. Dominam saluta.

XXVI. 41. Magistro Meo.

Ego adeo perscripsi, et[4] mitte aliud quod scribam; sed librarius meus non praesto fuit qui transcriberet. Scripsi autem non ex mea sententia; nam et festinavi et tua ista valetudo aliquantu|[5]lum detrivit mihi. Sed veniam cras petam, cum mittam. Vale mi dulcissime magister. Domina mea mater salutem tibi dicit. Nomen tribuni plebis, cui inposuit notam[6] Acilius censor, quem scripsi, mitte mihi.

XXVII. 42. Domino Meo.

Tardius tibi, Domine, rescribo; tardius enim libellum tuum aperui, quoniam ad agendum ad forum ibam. Ego commodius me habeo; tamen ulcusculum[a] adhuc altius est. Vale Domine dulcissime. Dominam saluta.

M. Lucilius tribunus pl.[7] hominem liberum civem romanum, cum collegae mitti iuberent, adversus eorum sententiam

---

a *In margine*: Ab ulcus ulcusculum.

---

1 Codex: *laetasque*.

2 Ita evidenter Codex.

3 Codex pr. m. *inisisto*.

4 Codex: *ut*. Orellius *tu mitte*.

5 Incipit Cod. Vat. p. 80.

6 Codex: *tam*. Correxit Maius.

7 Anno DCLX vel DCLXI apud Pighium, qui tamen alia censorum recitat nomina. Itaque de Acilio censore, qui notam imposuit Lucilio, quaerendum superest. *Maius*.

6*

ipsus[1] vi in carcerem compegit. Ob eam rem a censoribus notatur. Divide primum causam, εἶτα εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη ἐπιχείρησον καὶ κατηγορῶν καὶ ἀπολογούμενος. Vale, Domine, lux omnium tuorum. Matrem Dominam saluta.

XXVIII. 43. Magistro Meo.

Dies mihi totus vacuus erit. Siquid umquam me amasti, hodie ama et[2] uberem mi materiam mitte, oro et rogo καὶ ἀντιβολῶ καὶ δέομαι καὶ ἱκετεύω. In illa enim centumviralei non inveni praeter ἐπιφωνήματα. Vale optime magister. |[3] Domina mea te salutat. Volebam aliquid, ubi clamari debeat, scribere. Fave mi et quaere clamosam ὑπόθεσιν.

XXIX. 44. Domino Meo.

Perendie, Domine, te videbo: sum enim adhuc a cubito et cervice infirmus. Fer me[4], obsecro, nimia et ardua a te postulantem. Ita in animum meum induxi posse efficere quantum contenderis. Nec depraecor quin me oderis, nisei quantum postulo perfeceris, si, ut facis, animum et studium accommodaveris. Vale, Domine, anima mea mihi potior. Dominam matrem saluta.

XXX. 45. Domino Meo.

Annum novum faustum tibi et ad omnia, quae recte cupis, prosperum cum tibi tum Domino nostro patri tuo et matri et uxori et filiae[5] ceterisque omnibus, quos merito diligis, praecor. Metui ego invalido adhuc corpore turbae et inpraessioni[6] me committere. Si dei iuvabunt, perendie vos vota nuncupantis videbo. Vale mi Domine dulcissime. Dominam saluta.

---

1 Sic Maius. Codex: IPSUS (I supra S). Fortasse latet: *ipse iussit in carcerem compingi.*

2 Codex: *amet* (a supra e); tum *et* fortasse expunctum.

3 Incipit Cod. Vatic. p. 79.

4 Ita Schopenus. Maius uno vocabulo: *Ferme.*

5 Ergone haec epistula scripta videtur eo tempore, quo adhuc unica Lucilla erat, Marci filiarum natu maxima? *Maius.* Dixi de hac re in prolegomenis.

6 Ita Codex.

XXXI. 46. Magistro Meo Salutem.

Et ipse prospere sis ingressus annum. Omne votum tuum dei tibi ad usum tuum, qui noster idem erit, devertant[a]; atque ut facis pro ami|[1]cis bene optes, ceteris bene velis. Quae pro me praecatus es, scio te praecatum. Quod a[2] turba cavisti, tibi et meae curae consuluisti. Quietius idem fiet perendie, si dei *dent . Gratia*[3] tua officio functa est. Nescio an *Dominam* suam salutaverit. Vale mi dulcissime magister. Mater mea te salutat.

XXXII. 47. Magistro Meo.

Et nunc sanus et deinceps validus, laetus, compos omnium votorum agas[4] diem natalem, mi magister; quae mea praecatio sollemnis semper auctior fit, quanto magis accedit et mihi firmitas ad deligendum[5] et aetas suavissimae familiaritatis nostrae. Vale mi magister iucundissime mihi. Mater mea te salutat. Gratiae salutem dic[6].

XXXIII. 48. [Domino Meo.]

Quaecumque mihi prae[cari] *solitus sum*[7], in tua salute locata sunt: mihi sanitas, bona valetudo, laetitia, res prosperae meae ibi sunt, cum tu corpore, animo, rumore tam incolumi uteris, tam carus patri, tam dulcis matri, tam sanctus uxori, tam fratri bonus ac benignus. Haec sunt quae me cum hac[8] valetudine tamen cupientem vitae faciunt. Apsque te, satis[9] su|[10]perque et aetatis et laboris et artis et

---

a *In margine:* Omne votum — devertant.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 94.

2 Del. sec. m. Mox pr. m. *quietus.*

3 Tantum spatii est in Codice oblitterato. *Maius.*

4 Codex: *magis.* Correxit Maius.

5 Ita Codex. Praeterea Hauptius coniicit *familiaritati.*

6 Exin legi nequeunt duo breviores versiculi. *Maius.*

7 Tantum fere spatii est in Codice oblitterato. *Maius.* Tamen fortasse rectius Schopenus: prae*catus es.*

8 Codex: HAEC, sed aliquid expunctum videtur.

9 Cod. pr. m. *saltis.*

10 Incipit Cod. Vat. p. 93.

gloriae, dolorum vero et aegritudinum aliquanto plus quam satis superque. Filiae meae iussu tuo osculum tuli: numquam mihi tam suavis tamque saviata visa [est]. Dominam saluta, Domine dulcissime. Vale et fer osculum matronae tuae.

XXXIV. 49. Domino Meo.

Saenius Pompeianus in plurimis causis a me defensus, postquam publicum Africae redemit, plurimis causis rem familiarem nostram adiuvat. Commendo eum tibi, cum ratio eius a Domino nostro patre tuo tractavitur, benignitatem ingenitam tibi, quam omnibus ex more tuo[1] tribuis, ut huic et mea commendatione et tua consuetudine ductus inpertias. Vale Domine dulcissime.

XXXV. 50. Rescriptum.

Pompeianus meritis isdem, quibus te sibi conciliavit, me quoque promeruit. Quare cupio omnia ei ex indulgentia Domini mei patris obsecundare. Nam ea, quae tibi ex sententia procedunt, gaudia sunt mea. Vale mi magister iucundissime. Faustina et parvolae nostrae te salutant.

XXXVI. 51. Magistro Meo.

Si te in provincia, mi magister, adierit Themistocles quidam, qui se Apollonio magistro |[2] meo dicat philosophiae cognitum, eum esse[3] qui hac hieme Romam venerit et mihi voluntate[4] magistri per filium Apollonium sit demonstratus: ei tu, mi magister, velim quod possis bene facias, bene suadeas. Nam ius et aequom omnibus Asianeis[5] erit apud te paratissimum: sed consilium, comitatem, quaeque amicis sine ullo quoiusquam incommodo propria[6] inpertire fides ac religio proconsulis permittit, peto Themistocli libens impertias. Vale mi iucundissime magister. Rescripto nihil opus est.

---

1 Codex pr. m. *mortuo*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 104. De Apollonio Chalcedonio cf. Capitolin. in Pio c. 10 in Marco c. 2. 3. in Vero c. 2.

3 Codex: *sese*. Correxit Maius.

4 Codex: *voluptate*. Correxit Maius.

5 Ergo Asia provincia Frontoni regenda obvenit. *Maius*.

6 Cod. sec. m. *proprio*.

XXXVII. 52. Domino Meo.

Aridelus iste, qui tibi litteras meas reddit, a pueritia me curavit a studio perdicum usque ad seria officia. Libertus vester est; procuravit[1] vobis industrie; est enim homo frugi et sobrius et acer et diligens. Petit nunc procurationem ex forma[2] suo loco ac iusto tempore. Faveto ei, Domine, quod poteris. Si formam non cognosces hominis, ubi ad nomen Arideli ventum fuerit, memento a[3] me tibi Aridelum commendatum. Vale Domine dulcissime. Dominam saluta.

XXXVIII. 53. Domino Meo.

Utrum facti virtus ornaverit orationem, an |[4] oratio factum nobilissimum aequiperaverit, incertus sum[a]: certe quidem eiusdem dicta, cuius illa facta. Sed et fratris tui oratio me delectavit: nam et ornata fuit et cordata: et certum habeo eum minimum spatii habuisse ad meditandum.

XXXIX. 54. Rescriptum.

Reversus a convivio patris libellum tuum accepi, dimisso iam, ut cognosco, eo per quem fuerat allatus. Rescribo igitur vespera multa quod tu legas die crastino. Orationem patris mei parem materiae suae visam tibi, nihil mirum est, mi magister. Fratris autem mihi gratiarum actio eo laudavilior est, quo minus ad meditandum, ut coniectas[5], habuit spatii. Vale mi iucundissime mihi magister. Mater mea te salutat.

XL. 55. Domino Meo.

Cholera usque eo adflictus sum, ut vocem amitterem, singultirem, suspirio tum agerer[6], postremo venae deficerent,

a *In margine*: Utrum facti — incertus sum.

1 An potius dicendum *procurabit? Maius.*

2 Cod. pr. m. *ea orma.* Maius confert Cod. Iustin. I, 2. 20. Mox Codex pr. m. *iuo* pro *iusto.*

3 Addidit praepositionem Maius.

4 Incipit Cod. Vatic. p. 103. Loquitur Fronto de oratione Pii. Factum autem illud nobilissimum Pii fuit erga L. Verum, sive cum eum praetorem fecit, sive cum consulem. Lege Capitol. in Vero c. 3. *Maius.* Credo cum togam virilem sumeret, nam uterque de Vero loquitur quasi de puerulo.

5 Codex pr. m. *coiectas* et mox m̄ pro *mihi.*

6 Emendat Schopenus: *angerer*, coll. Gronov. ad Livium V, 48.

sine ullo pulsu venarum animo male fieret: denique conclamatus sum nostris; neque sensi aliquandiu: ne valneo quidem aut frigida aut cibo recreandi me ac fovendi medicis tempus aut occasio data, nisi post vesperam micularum minimum cum vino destillatum gluttivi[a]. Ita |[1] focilatus totus sum[2]. Postea per continuum triduum vocem non reciperavi. Sed nunc, deis iuvantibus, commodissime valeo, facilius ambulo, clarius clamito: denique, si dei iuvabunt, cras vehiculo vectari destino. Si[3] facile silicem toleravero, quantum pote ad te curram: tum vixero, cum te videro. Ad VII. Kal. Roma[4] proficiscar, sei dei iuvabunt. Vale Domine dulcissime, desiderantissime, causa optima vitae meae. Dominam saluta.

XLI. 56. Magistro Meo Salutem.

Post tempus te videre cupiebam. Quid tu censes post periculum, quod suffugisse te, mi magister, iterum deis ago gratias, lectis litteris tuis, quae me rusum quasi renovant, cum commemorares quo in loco fueris, consternarunt? Sed habeo te dis[5] volentibus; et, ut promittis, propediem videbo: et bene spero de bona longa valetudine. Salutat te mater mea. Vale mi iucundissime magister.

XLII. 57. Domino Meo.

Plurimos natales dies liberum tuorum prosperis tuis rebus ut celebres, parentibus probatus, populo acceptus, amicis probatus[6], fortuna et genere et loco tuo dignus, omni vita mea redemisse cupiam, non hac modo |[7] exigua vita quae mihi superest, sed illa etiam quam vixi, si quo modo inte-

---

a *In margine*: Micularum minimum — gluttivi.

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 86.

2 Codex: *sum totus sum*, sed prius *sum* videtur deletum. *Maius.*

3 Codex pr. m. *is*.

4 Cod. *Romae*. Corr. Maius.

5 Cod. pr. m. *dehis*.

6 Vix dubito quin hic vel supra librarius peccaverit bis inculcando *probatus* pro alio vocabulo. *Maius.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 85.

grum[1] redigi, ac pro te tuisque ac liberum tuorum commodis insolutum[2] dependi potest. Si facile ingredi possem, hic erat dies quo cum primis conplecti te cuperem: sed concedendum est pedibus scilicet, quando ipsi parum procedunt. Ego de aquarum usu delibero[3]. Si certius quid statuero, faciam tibi[4] notum. Vale mi Domine dulcissime. Faustinam tuam meis verbeis appella et gratulare, et matronas nostras meo nomine exosculare, sed, uti ego soleo, cum plantis illis et manibus. Dominam saluta.

XLIII. 58. Magistro Meo Salutem.

Salvos esto nobis, salva sit tibi[5] domus tua, salva nostra; quae si animum nostrum spectes, una est domus[a]. Recte scio autem, si vel difficulter ingredi posses, venturum te ad nos fuisse. Sed venies saepe et tecum celebrabimus, si dei volent, omnia festa nostra. Vale mi magister iucundissime. Mater mea te salutat.

XLIV. 59. Domino Meo.

Pueri dum e balneis me sellula, ut adsolent, advehunt, inprudentius ad ostium balnei fervens adflixerunt. Ita genum[b] mihi simul abrasum[c] |[6] et ambustum est: postea etiam inguem[d] ex ulcere extitit[7]. Visum medicis ut lectulo me tenerem. Hanc causam, si tibi videbitur, etiam Domino patri[8] tuo indicabis, si tamen videbitur. Etiam cras mihi adsistendum erit familiari. Hodierno igitur otio et quiete labori me

a *In margine*: Salva sit ——— est domus.

b *In margine*: Hoc genum, huius genus.

c *In margine*: Genum mihi abrasum. Superius ait: genus dolore arreptus sum.

d *In margine*: Inguem pro inguen.

1 Sec. m. fortasse *in integrum;* sed pr. m. certe quod dedi. Mox *acro* pro *ac pro.*

2 Ita evidenter Codex. Ceteroqui malim: *in solidum. Maius.*

3 Codex: *usum deliberos*, sed mox correct.

4 Superadditum in Codice.

5 Codex: *sittitibi*, sed mox correct.

6 Incipit Cod. Vat. p. 100.

7 Nempe eleganter exemplo Lucilii, cf. Festus v. *Tama.*

8 Cod. pr. m. *patre.*

crastino praeparabo. Victorinus noster aget: ne me acturum putes. Vale Domine dulcissime. Dominam saluta.

XLV. 60. Magistro Meo Salutem.

Auxisti curas mihi, quas opto quam primum relebes[1], sedatis tibi doloribus genus et inguinis. Me autem infirmitas Dominae meae matris quiescere non sinit. Eo accedit adpropinquatio partus Faustinae. Sed confidere dis debemus. Vale mi magister iucundissime mihi. Mater mea te salutat.

XLVI. 61. Domino Meo.

Ipsa die, qua proficisci destinabam, genus dolorem sensi. Spero in paucis diebus me recte fore. Vale Domine optime. Dominam saluta.

XLVII. 62. Magistro Meo Salutem.

Nunc denique opto, mi magister, iucundiora indices: nam doluisse te in id tempus, quo mihi scribebas, litterae declarant. Haec obambulans dictavi. Nam eum motum in praesentia ratio corpusculei desiderabat. Vindemiarum ¦[2] autem gratiam nunc demum integram sentiam[3], cum tua valetudo placatior esse nobis coeperit. Vale mi iucundissime magister.

XLVIII. 63. Domino Meo.

Plantae, Domine, dolore impedior: ideo vos per istos dies non salutavi. Vale Domine optime. Dominam saluta.

XLIX. 64. Magistro Meo.

Quom salubre tibi est facile[4] progredi, tunc et nobis conspectus tuus erit iucundus. Id ut quam primum eveniat et dolor plantae quiescat, di iuvent. Vale mi optime magister.

L. 65. Domino Meo.

Ego gravissime arreptus sum iterum ab altero inguine.

---

1 Ita Codex.

2 Incipit Cod. Vat. p. 99.

3 Codex: *sententiam*, sed statim corr.

4 Schopenus: *est* et *facile*.

LI. 66. Rescriptum.

Quom haec scribas mihi, magister, credo intellegis sollicitissimum me vota facere pro salute tua: cuius, dis iuvantibus, cito compotes erimus. Vale mi magister iucundissime.

LII. 67. Domino Meo.

Decem tanta te amo. Filiam tuam vidi. Videor mihi te simul et Faustinam infantes vidisse: tantum boni ex utriusque voltu est commixtum! Decem tanta te amo. Vale Domine dulcissime. Dominam saluta.

LIII. 68. Magistro Meo.

Et nos Gratiam, quod tui similis est, magis amamus. Facile ergo intellegimus, |[1] quanta apud te sit filiolae nostrae conciliatrix similitudo utriusque nostri: et omnino quod eam vidisti, est iucundum mihi. Vale mi optime magister.

LIV. 69. Domino Meo.

Tertius est dies, quod per noctem morsus ventris cum profluvio patior. Hac vero nocte ita sum vexatus, uti prodire non potuerim, sed lectulo me teneam. Medici suadent balneo uti. Multos nataleis tuos ut celebres[2], a dis praecatus sum. Vale Domine. Dominam saluta.

LV. 70. Magistro Meo.

Tu quoque intellegis, mi Magister, quid ego pro me optem: sanum et validum te deinceps, et hunc diem tuum sollemnem et ceteros vel nobiscum vel nobis utique securis pro te quam diutissime celebrare. Ceterum ego coniectavi statim fuisse eiusmodi aliquid quam ob rem te non viderim. Et, si dicendum est, delector potius talem quaerellam corpusculi quam dolores aliquos intercessisse. Praeterea de profluvio isto bene spero: nam etsi nunc te exhauserit, tamen, dis volentibus, confido salubriter sponte provenisse alvum tibi verno tempore, quom [3]alii consulto movent et machi-

1 In extrema pag.: Q. XI. Incipit Cod. Vat. p. 110.
2 Cod. pr. m. *celeres.*
3 An *quam?*

nantur. Vale mi iucundis|[1]sime magister. Mater mea te salutat.

LVI. 71. Domino Meo.

Fauces miseras habeo; unde etiam calui per noctem. In genu dolor est modicus. Vale Domine. Dominam saluta.

LVII. 72. Magistro Meo.

Iam habeo quod primum et praecipuum desiderabam: desisse febriculam colligo ex litteris tuis. Nunc, mi magister, quod ad fauces adtinet, brebi temperantia appelletur[2]; et mihi at[3] plenior nuntius veniet. Vale mi magister iucundissime mihi. Mater mea te salutat.

LVIII. 73. Domino Meo.

Vexatus sum, Domine, nocte diffuso dolore per umerum et cubitum et genu et talum. Denique id ipsum tibi mea manu[4] scribere non potui.

LIX. 74. Have mi magister optime.

Egone ut studeam, cum tu doleas? praesertim cum mea causa doleas? non me omnibus incommodis sponte ipse adflictem? merito hercule. Quis enim tibi alius dolorem genus, quem scribis nocte proxuma auctum, quis alius eum suscitavit, nisi Centumcellae, ne me dicam? Quid igitur faciam, qui nec te video et tanto angore|[5]discrucior? Adde eo quod etiamsi libeat studere, iudicia prohibent, quae, ut dicunt qui sciunt, dies totos eximent[6]. Misi tamen tibi hodiernam γνώ-

---

1 Incipit Cod. Vat. p. 109.

2 Ita evidenter Codex. Schopenus: *brevi* dolor *temperantia aspelletur, et mihi* a te *lenior nuntius veniet.*

3 Ita Codex.

4 Cod. pr. m. *manus.*

5 Incipit Cod. Vat. p. 84.

6 In ordine scribitur *exhibent.* Tum in margine scholium est: *in alio eximent. Maius.*

μην et nudiustertianum locum communem. Heri totum diem in itinere adtrivimus: hodie difficile est, ut praeter vespertinam γνώμην quicquam agi possit. Nocte, inquis, tam longa dormis? Et dormire quidem possum, nam sum multi somni; sed tantum frigoris est in cubiculo meo, ut manus vix exseri possit. Sed re vera illa res maxime mihi animum a studiis depulit, quod, dum nimium litteras amo, tibi incommodus aput Porcium[1] fui, ut res ostendit. Itaque valeant omnes Porcii[2] et Tullii[3] et Crispi, dum tu valeas, et te vel sine libris firmum tamen videam. Vale praecipuum meum gaudium, magister dulcissime. Domina mea te salutat. Γνώμας tres et locos communes mitte.

emendavi.

AD CAESAREM LIB. V.

M. FRONTONIS
AD ANTONINUM IMP.
ET INVICEM.
LIB. I.

AD ANTONINUM IMPERATOREM

INDEX.

---

1 Codex: *portum*, sed videtur emendatum *Porcium*. *Maius*.

2 Cod. pr. m. *Porci*.

3 *Tullilet*. cf. in Indice Epist. 37.

4 Incipit Cod. Vat. p. 83.

5 Cod. infra: *et ut tua*.

6 Cod. infra: *pullulos*.

7 Plenus est hic index, nam sequitur in eadem pagina epistula prima. *Maius*.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD ANTONINUM IMPERATOREM ET INVICEM LIBER I.)

I. Magistro Meo.

Bonum annum, bonam salutem, bonam fortunam peto[1] a dis die mihi sollemni natali tuo, compotemque me voti fore confido: nam quem sponte dei iuvisse volunt, et dignum ope sua iudicant, eum commendo benignitati eorum. Tu cum alia laetabilia, mi magister, in tuo animo festo die agitavis, numerato apud te qui te valde diligant: in iis primis hunc tuum discipulum ponito, inibi Dominum meum fratrem, πάθει φιλοῦντάϲ ϲε ἀνθρώπουϲ. Vale, et perennem[2] multis annis bonam valetudinem, mi magister optime, laetissimus incolumitate filiae, nepotum, generi. Nostra Faustina reficit sanitatem. Pullus noster Antoninus aliquo lenius tussit: quantum quisque in nidulo nostro iam sapit, tantum pro te praecatur. Iterum atque iterum ac|[3]porro in longam senectam bene vale, iucundissime magister. Peto a te — sed impetratum sit — ne te ob diem natalem Cornificiae[4] Lorium vexes. Dis volentibus Romae paucis diebus nos videbis. Sed post diem natalem tuum, si me amas, nox quae sequitur fac iam placide quiescas sine ullius instantis officii cogitatione. Hoc Antonino tuo da sollicite et[5] vere petentei.

II. Antonino Augusto Fronto.

Seni huic et, ut tu appellas, magistro tuo bona salus, bonus annus, bona fortuna, res omnis bona: quae tu scribis,

---

1 Cod. pr. m. *poeta.*

2 Hauptius: *perenna m. a. bona valetudine.*

3 Incipit Cod. Vat. p. 98.

4 Maius laudat Dionem Cassium in titulo de sententiis, Vol. V p. 214 Dindorf.

5 Cod. pr. m. *sollicitet.*

ea te mihi a dis[1] die tibi sollemnissimo natali meo praecatum: omnia mihi ista in te tuoque fratre sita sunt, Antonine meo cordi dulcissime: quos ego postquam cognovi meque vobis transdidi, nihil umquam prae vobis dulcius habui, neque habere possum, tametsi alios annos totidem de integro quantum vixi vivam. Hoc igitur unum coniunctis praecibus ab deis precemur, uti vos incolumes et florentes et reip. familiaeque vestrae prospere potentes aetatem longam degatis. Nec quicquam est praeterea, quod ego tantopere vel ab deis vel a forte fortuna vel a vobis ipsis impetratum |[2] cupiam, quam ut vestro conspectu et adfatu vestrisque tam iucundis litteris frui quam mihi diutissime liceat: eique ego rei, sei fieri possit, repuerascere opto.

Nam quod ad ceteras res alioqui adtinet, sat vitae est. Video te, Antonine, Principem tam egregium, quam speravi; tam iustum, tam innocentem, quam spopondi; tam gratum populo romano et acceptum, quam optavi; tam mei amantem, quam ego volui; tam disertum[3], quam ipse voluisti. Nam[a] ubi primum coepisti rursum velle, nihil offuit interdum noluisse[4]. Fieri etiam vos cotidie facundiores video et exulto quasi adhuc magister. Nam quom omnis virtutes vestras diligam et amplectar, fateor tamen praecipuum me et proprium gaudium ex eloquentia vestra capere. Itidem[b] ut parentes cum in voltu liberum oris sui liniamenta dinoscunt, ita ego cum in orationibus vestris vestigia nostrae[5] sectae animadverto, γέγηθε δὲ φρένα Λητώ· meis enim verbis exprimere

---

a *In margine*: Adhortatio ad eloquentiam.

b *In margine*: Itidem ut parentes cum in voltu liberum oris sui liniamenta dinoscunt, ita et magister cum in oratione discipuli vestigia facundiae suae animadvertit.

---

1 Codex: *abdis*. Maius locum perperam constituit. Fortasse praestat: *quia tu scr.* Schopenus: quod *tu scribis*.

2 Incipit Cod. Vat. p. 97.

3 Cod. pr. m. *dissertum*.

4 Plenius haec dicentur in epistulis de Eloquentia et de Orationibus. Marcus ipse de rebus suis I, 17 gratias agit diis quod in rhetoricis poeticisque studiis haud ampliores progressus fecisset, ne scilicet a gravioribus curis impediretur. *Maius*.

5 Codex: *nostra*.

vim gaudii[1] mei nequeo. Nec te recordatio ista urgeat, nec omnino angat, quod tibi conscius es non perpetuam operam eloquentiae dedisse. Nam ita|[2]res habet: qui magno ingenio praeditus recta via ad eloquentiam a[3] principio inductus atque institutus fuerit, tametsi interdum concessarit aut restiterit, ubi primum progredei denuo et pergere visum erit, coeptum illud iter confecerit setius[4] fortasse aliquo, minus tamen nihilo. Crede autem hoc mihi omnium hominum, quos ego cognoverim, uberiore quam tu sis ingenio adfectum comperisse me neminem: quod quidem ego magna cum lite Victorini nostri et magna eius cum bile adiurare solebam, cum eum adspirare ad pulchritudinem ingenii[5] tui posse negarem. Tum ille meus Rusticus[6] romanus, qui vitam suam pro unguiculo tuo libenter dediderit[a] atque devoverit, de ingenio tamen invitus et tristis aegre concedebat.

Unum tibi periculum fuit, Antonine, idem quod omnibus qui sublimi ingenio extiterunt, ne in verborum copia et pulchritudine clauderes: quanto enim ampliores sententiae creantur, tanto difficilius verbis vestiuntur[b]: nec mediocriter laborandum est, ne procerae illae sententiae male sint amictae, neve indecorius cinctae, neve sint seminudae[c]. |[7] Meministin eius orationis tuae, quam vixdum pueritiam egressus in

---

a *In margine*: Qui vitam suam — dediderit.

b *In margine*: Quanto ampliores — vestiuntur.

c *In margine*: Agendum ne sint male amictae, indecorius cinctae, seminudae.

---

1 Pr. m. ut videtur: *gaudi.*

2 Incipit Cod. Vat. p. 92.

3 Codex: *at.*

4 Ita Codex, non *serius.* Videtur sane Fronto imitari Plautum — ut supra in verbo *concessare* — Menaechm. V, 7, 57, ubi Codices mei habent *setius* et *secius*, non *sectius*, cuius postremae scripturae frustra fortasse rationem habet Forcellinus. Confer autem Gellium XVIII, 9. ubi item legere malim *setius. Maius.* De antiqua forma *sectius* egit Ritschelius Prol. Trinum. p. LXXV. Fleckeisen. Mus. Rhen. VIII. p. 221.

5 Cod. pr. m. *ingeni.*

6 De Marci impenso erga Rusticum studio satis dicit Capitolin. c. 3. Eius consilio Marcus se ab rhetoricis exercitiis abstractum fuisse ait de reb. suis I, 7. Nihilominus Rustico saepe se innocue succensuisse ait Marcus de Reb. s. I, 17. *Maius.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 91.

senatu habuisti[1]? in qua cum imagine utriculi ad exemplum adcommodandum usus esses, anxie verebare, ne parum pro loci et ordinis dignitate |τὴν εἰκόνα usurpâsses, meque primam illam longiusculam ad te[2] epistulam scripsisse, qua id, quod res est, augurabar, magni ingeni signum esse ad eiusmodi sententiarum pericula audaciter adgredi[a], sed quod eo opus esset, tuo te studio et nonnulla nostra opera adsecuturum, ut digna tantis sententiis verborum lumina parares[b]; quod nunc vides provenisse, et quamquam non semper ex summis opibus ad eloquentiam velificaris, tamen sipharis[3] et remis tenuisse[4] iter, atque ut primum vela pandere necessitas impulit, omnis eloquentiae studiosos, ut lembos et celocas, facile praetervehi.

Haec ut scriberem productus sum proxuma epistula tua, qua scripsisti exolescere paulatim quaecumque didicisses; mihi autem nunc cum maxime florere quae didicisti atque adolescere videntur. An parum animadvertis, quanto studio quantoque favore et voluptate dicentem te audiat senatus |[5] populusque romanus? et spondeo, quanto saepius audierit, tanto flagrantius amavit.[6] Ita multa et grata sunt ingenii[7] et oris et vocis et facundiae tuae delenimenta. Nimirum quisquam superiorum imperatorum; superioribus[8] enim te-

---

a *In margine*: Augurabar magni — audacter (*sic*) adgredi.

b *In margine*: Ut digna isdem verborum lumina parares.

---

1 cf. ad M. Caes. III, 8 et V, 1—4.

2 Codex: *se*. Non extat illa epistola.

3 Rectissima scriptura a graeco cίφαρος. Atque ita scribere oportet, non *supparum* vel *supparus* etiam apud alios auctores. Sane *siparum* legitur in Manilio V, 49, Tertulliano Apol. c. 16, et ita habent pleraque Isidori exemplaria orig. XIX, 3, teste Arevalo. Haec *Maius*, qui praeterea miratur Arrianum, apud quem scilicet tibiae genus erit: βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου, cύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς cιφάρους· εἶδος αὐλοῦ. Interpretationem hoc modo corrigemus: εἶδος αὐλαίου. Fideiussor Festus erit: *Siparium* quo in scenis mimi utuntur — alias *aulaeum*.

4 Paulo rectius fortasse videbitur *te tenuisse*.

5 Incipit Cod. Vatic. p. 82.

6 Nempe pro *amabit*.

7 Alterum *i* supr. lin.

8 Codex: *imperatoribus*. Correxit Schopenus.

comparare malo, ne viventibus compararem[1]; quisquam illorum his figurationibus uteretur, quae Graeci schemata vocant? Ne longius repetam, vel proximo senatu, cum Cyzicenorum gravem causam[2] commemorares, ita orationem tuam figurasti, quam figuram παράλειψιν[3] appellant, ut praetereundo tamen diceres et dicendo tamen praeterires[a]. In quo multa simul laudanda sunt: primum hoc te doctissime perspexisse sociorum graves aerumnas non perpetua neque recta aut prolixa oratione exaggerandas, indicandas tamen esse inpensius, ut digni senatus misericordia et auxilio viderentur; deinde ita breviter rem omnem atque ita valide elocutus es, ut paucissimis verbis omnia, quae res posceret, continerentur: ut non ocius aut vehementius terra urbem illam[4] quam animos audientium tua oratio moverit. Ecquid adgnoscis formam |[5] sententiae[6] tullianae? „ut non ocius aut vehementius terra urbem illam, quam animos audientium tua oratio moverit.“ Ut quisque amore quempiam deperit[7], eius etiam nevolos[8] saviatur. Sed mihi crede, amplissimum te iam[9] tenere in eloquentia locum[10], brevique summum eius cacumen aditurum, locuturumque inde nobiscum de loco superiore, nec tantulo superiore, quanto rostra foro et comitio excelsiora sunt, sed quanto altiores antemnae sunt prora vel potius carina[b]. Praecipue autem gaudeo te verba non obvia arripere, sed optima quaerere. Hoc enim distat[c] summus orator a me-

a *In margine*: Paralemsis, ut praetereundo dicamus et dicendo praetereamus.

b *In margine*: Locuturum de loco superiore quantum rostra foro et comitio celsiora sunt, quantum altiores antemnae prora vel carinis.

c *In margine*: Hoc enim *cet. oblitterata.*

1 Malim: *comparem. Maius.*

2 Maius laudat Reimarum ad Dionem LXX, 4. Schopenus scribit: *gravem casum.*

3 Cf. Dem. Phaler. de Eloc. 276.

4 Hic Maius Aristidem laudat.

5 Incipit Cod. Vat. p. 81.

6 Codex: *sentire*, sed cf. var. lect. paulo supra. Non dubitavi emendationem in textum recipere. Et nunc video ita iam correxisse Schopenum.

7 Codex: *dederit*, sed in margine *deperit. Maius.*

8 Ita sine diphthongo hic et in margine. *Maius.*

9 Codex: *lam.*

10 Codex: *locumtene*, sed statim corr.

diocribus, quod ceteri facile contenti sunt verbis bonis, summus orator non est bonis contentus, si sint ulla meliora.

Sed haec certo loco ac tempore pluribus vel scribemus ad te vel coram colloquemur[1]. Ut voluisti, Domine, et ut valetudo mea postulabat, domi mansi, tibique sum praecatus, ut multos dies natales liberum tuorum prospere celebres. Pullo nostro tussiculam sedaverit et dies clementior et nutrix eius, si cibis aptioribus vescatur, omnia enim remedia atque omnis[2] medelae fovendi[3] infantium faucibus |[4] in lacte sunt sitae[a].

In oratione tua Cyzicena, cum deos praecareris, *et si fas est, obsecro*[5] addidisti: quod ego me non memini legisse: obsecrari enim et resecrari populus aut iudices solebant[b]: sed me[6] forsitan memoria fugerit: tu diligentius animadvertito. Me quoque tussicula vexat et manus dexterae dolor, mediocris quidem, sed qui a rescribenda longiore[7] epistula inpedierit: dictavi igitur.

Quoniam mentio παραλείψεως habita est, non omittam quin te impertiam quod de figura ista studiosius animadverterim, neque graecorum oratorum neque romanorum, quos ego legerim, elegantius hac figura usum quemquam quam M. Porcium in ea oratione, quae *de sumtu suo* inscribitur[c], in qua sic ait: „Iussi caudicem[8] proferri, ubi mea oratio scripta erat de ea re quod sponsionem feceram cum M. Cornelio[9].

---

a *In margine*: Omnia infantium remedia sita sunt in lacte nutricis.

b *In margine*: Obsecrari . . . . . iudices solebant aut populus.

c *In margine*: Mire de paralempseos figura Cato usus est in oratione quae de sumtu suo inscribitur. — Exhibui hanc lectionem fide Maii, sed coniicio: *Quam* recte paral.

---

1 Manus sec.: *conloquemur*.

2 Ita Codex.

3 Sic altera manus; pr. m.: *offendi*. Maius mavult *fovendis*. Lege Favorinum apud Gellium XII, 1.

4 Incipit Cod. Vat. p. 108.

5 Videtur Frontoni verbum non solitum usurpari in precibus ad deos, cui opinioni obstare videntur quae dixit Festus voc. *ob vos sacro*. *Maius*.

6 Codex: *em*, sed correctum.

7 Codex: *longior*. Mox pr. m. *mittam* pro *omittam*.

8 Cod. pr. m. *claudicem*.

9 Sine dubio hic est Cornelius, contra quem habuit orationem

tabulae prolatae: maiorum[1] bene facta perlecta: deinde quae ego pro rep. fecissem leguntur. Ubi id utrumque perlectum est, deinde scriptum erat in oratione: „Numquam ego pecuniam neque meam neque sociorum per ambitionem dilargitus sum.“ Attat[2], noli noli scribere, inquam, istud: nolunt |[3] audire. Deinde recitavit: „Numquam ego[4] praefectos per sociorum vestrorum oppida inposivi, qui eorum bona, liberos diriperent.“ Istud quoque dele; nolunt audire: recita porro. „Numquam ego praedam neque quod de hostibus captum esset neque manubias inter pauculos amicos meos divisi, ut illis eriperem qui cepissent.“ Istuc quoque dele: nihilominus[5] volunt dici; non opus est recitato[6]. „Numquam ego evectionem datavi, quo amici mei per symbolos pecunias magnas caperent.“ Perge istuc quoque uti cum maxime delere. „Numquam ego argentum pro vino congiario inter apparitores atque amicos meos disdidi, neque eos malo publico divites feci.“ Enimvero usque istuc ad lignum dele. Videsis quo loco resp. siet, uti[7] quod reip. bene fecissem, unde gratiam capiebam, nunc idem illud memorare non audeo, ne invidiae siet. Ita inductum est male facere, inpoene; bene facere, non inpoene licere.“

Haec forma παραλείψεωϲ nova nec ab ullo alio, quod ego sciam, usurpata est. Iubet enim legi tabulas et quod lectum sit, iubet praeteriri. A te quoque novom factum, quod principium orationis tuae figura ista exorsus es; sicut multa alia nova et exi|[8]mia facturum[9] te in orationibus tuis certum habeo. Ita egregio ingenio natus es!

---

apud populum Cato, auctore Festo voce *repulsior*. *Maius*. Maius interpunxerat post *scripta erat*. Correxit Mommsenus.

1 Codex: *malorum*.

2 Ita Codex. Pro *scribere* Mommsenus coniicit *peribere*.

3 Incipit Cod. Vat. p. 107.

4 Codex: *Numquos*, quod correxi. Et ita Schaeferus. Praeterea Eck steinius supplet: *bona*, coniuges, *liberos*.

5 Ita Codex. Exspectabas: *nihil minus*. Et ita scribit Iordanus.

6 Prava est interpunctio apud Maium. Et nunc video iam correxisse Iordanum. Pro *cum maxime* Schaeferus mavult *quam maxime*.

7 Hauptius mavult *ubi*.

8 Incipit Cod. Vat. p. 90.

9 Cod. pr. m. *factaurum*.

III. Domino Meo Antonino Augusto Fronto.

Vidi pullulos tuos, quod quidem libentissime in vita mea viderim, tam simili facie tibi, ut nihil sit hoc simili similius. Feci prorsus conpendium itineris Lorium usque, conpendium viae lubricae, compendium clivorum arduorum: tamen vidi te non ex advorsum modo sed locupletius, sive me ad dexteram sive ad laevam convertissem. Sunt[1] autem dis iuvantibus colore satis salubri, clamore forti. Panem alter tenebat bene candidum, ut puer regius, alter autem cibarium, plane ut a patre philosopho prognatus. Deos quaeso sit salvus sator, salva sint sata, salva seges sit, quae tam similes procreat[a]. Nam etiam voculas quoque eorum audivi tam dulcis, tam venustas, ut orationis tuae lepidum illum et liquidum sonum[2] nescio quo pacto in utriusque pipulo[3] adgnoscerem[b]. Iam tu igitur, nisi caves, superbiorem[4] aliquanto me experiere; habeo enim quos pro te non oculeis modo amem, sed etiam auribus.

IV. Magistro Meo Salutem.

Vidi filiolos meos, quom |[5] eos tu vidisti; vidi et te, cum litteras tuas legerem. Oro te, mi magister, ama me ut amas; ama me sic etiam quomodo istos parvolos nostros amas: nondum omne dixi quod volo: ama me quomodo amasti. Haec ut scriberem, tuarum litterarum mira iucunditas produxit[c]. Nam de elegantia quid dicam? nisi te latine loqui, nos ceteros neque graece neque latine[d]. Domino meo fratri peto scriptites:

a *In margine*: Salvus sator sit, salva sata, salva seges quae similes procreat.

b *In margine*: Ut orationis tuae dulcem sonum in utriusque pulli tui pipulo agnoscerem.

c *In margine*: Tota haec panygyricus (*sic*).

d *In margine*: Te latine loqui, nos ceteros neque graece neque latine.

1 Nempe gemelli Marco iam Augusto nati filioli, Commodus et Antoninus, quorum hic quadrimus extinctus est. *Maius.*

2 Maius affert Dionem Cassium in titulo de Sententiis apud Dindorfium V, p. 206.

3 Cod. pr. m. *populo.* Cf. quoque var. lect. in margine.

4 Cod. pr. m. *superuiorem.*

5 Incipit Cod. Vat. p. 89.

valde volt ut hoc a te impetrem: desideria autem illius intemperantem me et violentum faciunt. Vale mi iucundissime magister. Nepotem tuum saluta.

V. Antonino Augusto Domino Meo.

Ante[1] gestum, post relatum, aiunt qui tabulas sedulo conficiunt. Idem verbum epistulae huic opportunum est, quae litteris tuis nuper ad me scriptis nunc demum respondet. Causa morae fuit, quod, cum rescribere instituissem, quaedam menti meae se offerebant non supino, ut dicitur, rostro scribenda. Dein senatus dies intercessit, et in senatu labor eo gravior perceptus, quod cum gaudio semul[2] altius penetraverat, ita ut cum sole ventus[a]. Nunc haec epistula quod non suo tempore praesto |[3] adfuerit, veniam in relationibus usitatam poscit, ne fraudi sit.

Quom accepi litteras tuas, ita rescribere coeperam: Ama me ut amas, inquis. Huic verbo respondere paulo verbis pluribus in animo[4] est: prolixius enim rescribere tibi tempore illo solebam, quo amatum te a me, satis compertum tibi esse tute ostendis. Vide quaeso, ne temet ipse defrudes[5] et detrimentum amoris ultro poscas: amplius enim tanto amari te a me velim credas mihi, quanto omnibus in rebus potior est certus praesens fructus quam futuri spes incerta[b]. Egone qui indolem ingenii tui[6] in germine etiam tum et in herba et in flore dilexerim, nunc frugem ipsam maturae[7] virtutis nonne multo multoque amplius diligam?[c] Tum ego stolidis-

a *In margine*: Labor cum gaudio si . . . . penetraverat ita ut cum sole ventus.

b *In margine*: Omnibus rebus potior praesens fructus quam futuri spes incerta.

c *In margine*: Ego qui i. i. t. i. germ . . . . . . in herba in flore d. n. f. i. non amplius diligam?

1 Cod. sec. m. *antea*. Cf. Cicer. de Orator. II, § 280.

2 Ita Codex. In margine: *simul*. *Maius*.

3 Incipit Cod. Vat. p. 96.

4 Codex: *animos*, sed corr. Credibile est et hic et alibi scriptum fuisse *animost*.

5 Ita Codex.

6 Cod. pr. m. *et tui*.

7 Codex: *naturae*.

simus habear agrestium omnium omniumque aratorum[1], si mihi cariora sint sata messibus[a]. Ego vero quae optavi quaeque vovi compos optatorum votorumque meorum damnatus atque multatus sum: in eam multam duplicatum amorem tuum desero; non ut antiquitus multas inrogari mos fuit mille minus dimidio[2]. Assae nutricis est infantem magis diligere quam adultum; suscensere etiam |[3] pubertati stulta nutrix solet, puerum de gremio sibi abductum et campo aut foro traditum. Litteratores etiam isti discipulos suos, quoad puerilia discunt et mercedem pendunt, magis diligunt. Ego quom[4] ad curam cultumque ingenii[5] tui accessi, hunc te speravi fore qui nunc es; in haec tua tempora amorem meum intendi. Lucebat in pueritia tua virtus insita, lucebat etiam magis in adulescentia: sed ita ut cum serenus dies[6] inluculascit lumine incohato[b]. Nunc iam virtus integra orbe splendido exorta est et radiis disseminata est: tu me ad pristinam illam mensuram luciscentis amoris tui revocas et iubes matutina dilucula lucere meridie[c]. Audi, quaeso, quanto ampliore nunc sis virtute, quam antea fueris: quo facilius credas quanto amplius amoris merearis, et poscere desinas tantundem.

Ut a pietate contendere te tibimet incipiam, obsequia erga patrem tua pristina[7] commemorabo, eaque cum praesentibus officiis comparabo. Quis ignorat ubi pater tuus minus valeret, te iuxta cum eo carere balneo, vino aqua etiam et cibo temet deducere solitum? nulla umquam te neque somni

---

a *In margine*: Agrestium aratorumque stolidissimus habear, si mihi cariora sint . . mess . .

b *In margine*: Lucebat — lumine inchoato (*sic*).

c *In margine*: Tu me ad amoris lucescentis crepusculum provocas, ego te ad meridiem, ubi ille integro orbe calor altus est.

---

1 Codex: *oratorum*: vera lectio in margine. Perperam Maius contrarium indicat.

2 Fateor me haec non intelligere. Ecksteinius suspicatur interpretationem pendere ex iis, quae Festus tradit in v. *multam.*

3 Incipit Cod. Vat. p. 95. Cod. pr. m. *pubertatis.*

4 Codex: *quod.* Correxit Maius.

5 Cod. pr. m. *ingeniei tuei.*

6 Add. sec. m.

7 cf. Capitolin. c. 5 et 6 et Dionem LXXI, 35.

neque vigiliae neque cibi[1], neque itineris tua tempora habuisse, sed patris temporibus servisse? . . . .

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD ANTONINUM IMPERATOREM ET INVICEM LIBER II.)

I. (Magistro Meo.)

. . . . . *legi ex Coe*|[2]lio paululum, et ex Ciceronis oratione, sed quasi furtim, certe quidem raptim: tantum instat aliud ex alio[3] curarum; quom[4] interim quies una librum in manus sumere. Nam parvolae nostrae nunc aput Matidiam in[5] oppido[6] hospitantur: igitur vespera ad me ventitare non possunt propter aurae rigorem. Vale mi Domine Magister. Dominus meus frater et filiae cum sua matre, cuius prae[7] . . . . . . avis ex animo tibi salutem dicunt.

Mitte mihi aliquid quod tibi disertissimum videatur,

---

1 Hic explicit pagina simul cum quaternione XII. In margine autem ubi repetitur locus, productior oratio est; ita tamen ut ibi desint verba ***neque cibi***, verba vero ***habuisse*** et ***servisse*** ad indicativum deflectantur ***habuisti*** et ***servisti;*** quae ego restituendā in ordinem curavi. *Maius.* Reliquae epistolae huius libri, ut vides, interierunt.

2 Incipit Cod. Ambros. p. 240. In huius folii pagina recta s. 239 laterculo priore medio Maius vidit verba: ***legi, emendavi,*** quae hodie evanuere. Ergo ibi desinit liber aliquis et incipit hic ad M. Antoninum Imperatorem. Ergo haec epistula *lio* cet. est prima huius libri vel certe prima ex his quae legi possunt. Maius titulum addidit. Ceterum fueritne hic liber revera secundus, prorsus incertum est; sed de ea re cf. Prolegomena.

3 Codex: *alia.*

4 Cod. corr. *qum.*

5 Duo verba evanida. Multum dubito an Maius recte legerit. cf. supra p. 39.

6 Minturnis puta aut Sinuessae, namque horum oppidorum cives inscriptiones fecerunt Matidiae apud Grut. CCLII. 9. MLXXXV. 3. *Maius.*

7 Septem verba quae praecedunt hodie evanida sunt: sequuntur quatuor fere verba quae ne Maius quidem legere potuit. Vocabulum *tibi,* quod Maius uncinis saepserat, recte legitur in Codice.

quod legam, vel tuum aut[1] Catonis aut[2] Ciceronis aut Sallustii aut Gracchi aut poetae alicuius: χρῄζω γὰρ ἀναπαύλης, et maxime hoc genus, quae me lectio extollat et diffundat ἐκ τῶν κατειληφυιῶν φροντίδων. Etiam si Lucretii aut Enni excerpta habes εὔφωνα . . . [3]φρα, et sicubi ἤθους ἐμφάσεις.

II. Domino Meo Antonino Aug. Fronto.

Ne ego post homines natos et locutos omnium facundissimus habear, cum tu M. Aureli mea scripta lectitas et probas |[4] et lucrativa tua in tantis negotiis tempora meis quoque orationibus legendis occupare non inutile tibi arbitraris nec infructuosum.

Quod sive amore inductus etiam ingenio meo delectaris, beatissimus equidem sum, quod tibi tam sum carus, ut esse videar etiam disertus: sive ita censes atque ita iudicio tuo et animi sententia decernis, mihi quoque iam disertus iure videbor, quoniam videar tibi.

Quod vero patris tui laudes a me in senatu designato et inito consulatu meo dictas[5] legisti libenter, minime miror: namque tu Parthos etiam et Hiberos sua lingua patrem tuum laudantes pro summis oratoribus audias.

Nec meam orationem, sed patris tui virtutem miratus es, nec laudatoris verba, sed laudati facta laudasti[a].

De tuis etiam laudibus, quas in senatu eadem illa die protuli, ita sentias velim: tunc in te eximiam indolem fuisse, nunc summam virtutem: frugem tunc in segete florentem, nunc messem perfectam et horreo conditam. Sperabam tunc, habeo nunc: spes in rem convertit[6][b]. Quod autem mitti a me tibi postulasti acceptis . . . .
. . . .

a *In margine*: Nec meam — laudasti.
b *In margine*: Tunc frugem in seg. flor. — convertit.

1 Maius legit *vel.*
2 Evanidum.
3 Spatium quatuor fere litterarum. Iacobsius: εὔφωνα στιφρὰ *et sicuti* ἦθ.
4 Sequitur Cod. Ambr. p. 233 scriptura fugaci.
5 Imo paulo posterius: cf. ad M. Caes. I, 8.
6 Ita sensu neutro etiam in penultima Alsiensi. *Maius.* Pro *habeo* Codex pr. m. *abeo.*

|[1] . . . Atticis propinque thymum[2] serpillumque hymmetium ruminantibus viris . . . . . .

. . . . vel graves ex orationibus veterum sententias arriperetis, vel dulces ex poematis, vel ex historia splendidas, vel comes ex comedis[3], vel urbanas ex togatis, vel ex Atellanis lepidas et facetas . . . .

III. (Magistro Meo Salutem.)

. . . . . . *explo*|[4]ratum atque expeditum sit, mi magister, quam tua clemens in officiis adversum te nostris interpraetatio. Scribo[5] igitur Domino meo pollicenti tibi multas suas litteras, comperisse te ex me quae mandavit[6]. Tum cetera adfectionis et comitatis tuae subnecte, mi magister: nam in litteris tuis, ut aequom est, adquiescit[7]. Ego biduo isto, nisi quod nocturni somni cepi, nihil intervalli habui: quam ob rem nondum legere epistulam prolixiorem Domino meo a te scriptam[8] potui: sed crastinam opportunitatem avide prospicio. Vale, mi iucundissime magister. Nepotem saluta.

IV. Magistro Meo Salutem.

Quom[9] salubritas ruris huius me delectaret, sentiebam non mediocre illud mihi deesse, uti de tua quoque bona valetudine certus essem, mi magister. Id[10] uti suppleas, deos oro. Rusticatio autem nostra μετὰ πολιτείας prorsus negotium illud est vitae[11] togatae. Quid quaeris? hanc ipsam epistulam paululum me porgere non sinunt instantes curae, quarum vacacio[12]

---

1 Sequitur Cod. Ambr. p. 234, quae tota interiit, praeter duas sententias in margine.

2 Ita Codex ut videtur per *y*. Maius *thimum*.

3 Ita Codex.

4 Lacuna. Sequitur ex alio quaternione Cod. Vatic. p. 144, lectu difficilis. Quinque litteras de coniectura addidi.

5 Rectius erit, ut opinor, *scribe*.

6 Puta de mittendis ad eum orationibus vel de scribenda Parthici belli historia. *Maius*.

7 An *adquiescet?*

8 Puta illam prolixam epistolam ad Verum de eloquentia. *Maius*.

9 Codex: *Quam*.

10 Cod. pr. m. *is*.

11 Codex: *veitae*, sed videtur correctum.

12 Ita Codex.

noctis demum aliqua parte contingit. Vale, mi iucundissime magister. Ciceronis epistulas, si forte |[1] electas, totas vel dimidiatas habes, inpertias, vel mone quas potissimum legendas mihi censeas ad facultatem sermonis fovendam.

V. Domino Meo.

Quinctus hic dies est ut correptus sum dolore membrorum omnium, praecipue autem cervicum et inguinum. Memini me excerpsisse ex[a] Ciceronis epistulis ea dumtaxat, quibus inesset aliqua de eloquentia vel philosophia vel de rep. disputatio: praeterea siquid eleganti aut verbo[2] notabili dictum videretur, excerpsi. Quae in usu meo ad manum erant excerpta, misi tibi. Tres libros, duos ad Brutum, unum ad Axium[3] describi iubebis, si quid rei esse videbitur, et remittes mihi: nam exemplares[4] eorum excerptorum nullos feci. Omnes autem Ciceronis epistulas legendas censeo mea sententia, vel magis quam omnes eius orationes. Epistulis Ciceronis nihil est perfectius[b].

VI. Domino Meo Fronto.

Quantam . . . sollicitudine . . ud tuo. Quo . . . . [5] . . . . tatem historiae aptam neque illam moderationem orationi accommodatam. Figuras etiam, quas Graeci[6] σχήματα vocant, illum historiae, hunc orationi congruentes adhibuisse: Sallustium antithetis honeste compositis usum[7]: *alieni adpetens, sui profusus; satis eloquentiae, sapientiae parum*; paronomasia etiam non absurda nec fribola, sed proba et eleganti:

---

a *In margine*: De in aliis.
b *In margine*: Epistulis Ciceronis nihil est perfectius.

---

1 Incipit Cod. Vatic. p. 143 lectu difficilis; amicus non contulit. Ultimum vocabulum pag. super. incertum est.
2 Fortasse: *verbo aut. Orellius.*
3 Cod. pr. m. *Auxilium.*
4 Ita Codex.
5 Lacuna paginarum, ut coniicimus, duodecim. Sequitur Cod. Vat. p. 158; tum p. 157, sed ubi incipiat nescio, nam totum folium nigrum est.
6 Codex: *graece*, sed in margine *Graeci.* Tum in eodem margine *scaemata* mendose pro *schemata.*
7 Sallust. Catil. c. 5.

simulator ac dissimulator; Tullium vero commotissima[1] et familiari oratoribus figura usum, quam scriptores artium ἐπαναφορὰν[a] vocant[2] . . . . [3]*Quis clarioribus viris quodam tempore iucundior? quis turpioribus coniunctior? quis civis meliorum partium aliquando? quis taetrior hostis huic civitati? quis in voluptatibus inquinatior? quis in laboribus patientior? quis in rapacitate avarior? quis in largitione effusior?* Et porro deinceps ab eodem isto verbo sententiae inchoantur. Si videbitur id quod animadvertit de te . .[4] citato an pro cetero ornatu ac tumultu medium illud inculcatum[5] sit: *cum omnibus communicare quod habebat:* nam mihi paulo hoc volgatius et ieiunius videtur. Non . .[6] post illa Sallusti et Tulli de Catilina L. Anton*i* . .[7] utus ait putabam ostendere[8] . . . . *praeter veteranum* . . [9]*re magna pars iuventutis sequebatur.*[10] Id*circo* hoc in sc*ripto* tu faceres idem quod pictor qui numquam equom pinge[11] . . . . pro . . .[12] pingit. Iugurthae forma eiusmodi est[13]: *Qui ubi primum adolevit, pollens viribus, decora facie, sed multo maxime ingenio validus, non se luxu neque inertiae corrumpendum*[14] *dedit; sed uti mos gentis illius est, equitare, iaculari, cursu cum aequalibus certare: et cum omnis gloria anteiret, omnibus tamen carus esse. Ad hoc pleraque tempora in venando agere, leonem atque alias feras primus aut in primis ferire, plurimum facere, minimum ipse de se loqui.* Na . . . .

a *In margine*: Quid est epanafora.

1 Non satis intelligo cur Maius scripserit *commodissima,*
2 Supple quatuor versiculos.
3 Cic. pro Coel. c. 6.
4 Supple duo fere verba.
5 Maius legit: *inculpatum.* Correxi.
6 Supple duo fere verba.
7 Supple unum verbum.
8 Supple duo fere verba.
9 Supple tres aut quatuor litteras.
10 Videntur nobis haec verba ex aliquo scriptore laudari.
11 Supple unum verbum.
12 Supple quinque fere versiculos.
13 Sallust. Iugurth. c. 6.
14 Codex: *neque corrumpendum.*

. . . .
[1] Artes inper*atoriae* honore [summo] habi*tae* . . quid . . sperent . . ab [per] . . tibi nat . . is . . qui tum . . rem . . omnia. |[2] Ne agri quidem forma praetereunda[a] [3]: *Mare saevum, inportuosum: ager frugum fertilis, bonus pecori, arbori infecundus: caelo terraque paenuria aquarum. Genus hominum salubri corpore, velox, patiens laboris. Nec*[4] *plerosque senectus dissolvit, nisi qui ferro aut bestiis interiere. Nam morbus haud saepe quem*[5] *superat* . . . .[6] non inscii.

In regnum animum intendit. ipse acer, bellicosus: at is, quem petebat, quietus, inbellis, placido ingenio, opportunus iniuriae, metuens magis quam metuendus.[7] . . . . . *In consule nostro multae bonaeque artes et*[8] *animi et corporis erant, quas omnis avaritia praepediebat: patiens laborum, acri ingenio, satis providens, belli haud ignarus, firmissimus contra pericula et insidias*[9] . . . deinde co . . .[10] *Exercitus ei* [b] *traditus a Spurio Albino proconsule iners, inbellis neque periculi neque laborum patiens, lingua quam manu promtior, praedator ex sociis, et ipse praeda hostium, sine imperio* |[11] *et modestia habitus. Ita imperatori novo plus ex malis moribus sollicitudinis, quam ex copia militum auxilii aut bonae spei accedebat.*[12] — *Nam Albinus Auli fratris exercitusque clade perculsus, postquam decreverat non egredi provincia, quantum temporis aestivorum in imperio fuit,*

---

a *In margine*: Agri forma.

b *In margine*: Forma corrupti exercitus.

---

1 Sequitur lacuna, ut videtur, paginarum quatuor. Incipit Cod. Ambr. p. 82, quae legi nequit.

2 Incipit Cod. Ambr. p. 81, obscura. Codex pr. m. *agrei.*

3 Sallust. Iugurth. c. 17. 20. 28. 44.

4 Malim sane: *laborum. Ac pler.* Apud Sallustium *nec* deest.

5 Ita Codex pro *quemquam* et duo superiora verba evanida.

6 Tres versus interciderunt.

7 Excidit versus unus et dimidius.

8 Ita add. in Cod.

9 Cod. Maio videbatur *invidias.* Tum evanuere quatuor litterae.

10 Tres litterae evanidae. Apud Sallustium legitur *traditur* et *laborum patiens*, non *laboris.*

11 Incipit Cod. Ambr. p. 95, admodum obscura, quam tamen contulit amicus usque ad: *postremo.*

12 Omisit Maius quae sequuntur litteras: FDOINIS: et ego nescio quid hoc sit.

plerumque milites in stativis castris habebat; nisi cum odos aut pabuli egestas locum mutare subegerat. Sed neque muniebantur[1] *neque more militari vigiliae deducebantur: ut cuique libebat, ab signis aberat. Lixae permixti cum militibus diu*[2] *noctuque vagabantur: palantes agros vastare, villas expugnare, pecoris et mancipiorum praedas certantes agere, eaque mutare cum mercatoribus vino advecticio et aliis talibus; praeterea frumentum publice datum vendere, panem in dies mercari: postremo quaecumque dici aut fingi queunt ignaviae luxuriaeque probra, ea in illo exercitu cuncta fuere et alia amplius. Sed in ea difficultate Metellum*[a] *non minus quam in rebus hostilibus magnum et sapientem virum fuisse* [*comperior*], *tanta temperantia inter ambitionem, saevitiam* . . Animo [3]| . . . . suetum . . ava[rum] . . iniu[rias] habuisset . . ab illo . . sae . . bene.

[4]Sed . . . et voluptatibus . . . .

[5]*Sed in his erat Sempronia*[b], *quae multa saepe virilis audaciae facinora commiserat. Haec mulier genere atque forma, praeterea viro liberis satis fortunata: litteris graecis et latinis docta: psallere, saltare elegantius quam necesse est probae: multa alia quae instrumenta luxuriae. Sed ei cariora semper omnia quam decus* . . . . *adflic*|[6]*tare sese, manus supplices ad caelum tendere, miserari parvos liberos,*

---

a *In margine*: De forma imperatoris.

b *In margine*: Sempronia *multa* saepe *viri*lis audaciae facinora *com*miserat.

---

1 Cod. sec. m. *munebantur.* Nota haec duo verba, quae desunt in plerisque Sallustii Codicibus. Praeterea apud Sallustium legitur: *milites stativis castris — uti cuique libebat — et palantes agros — probra, in illo exercitu.*

2 Ita Maius.

3 Incipit Cod. Ambr. p. 96, sed nihil in ea legi potest: sequitur tum p. 89, itidem obscura et lacunosa, in qua paucae tantum litterae conspiciuntur versus marginem exteriorem. Contulit tamen du Rieu columnam priorem, i. e. usque ad: *decus*. Altera legi omnino nequit.

4 Octavo versu a linea ita legitur (B· pro *bus*); Maius in margine videre sibi visus est: *et voluptatiba* (*b* pro *v*).

5 Decimo versu a linea. Sallust. Catil. c. 25, apud quem legitur: *in eis erat et luxuriae sunt.*

6 Incipit Cod. Ambr. p. 90, lacera, obscura, erasa: contulit du Rieu usque ad *pavere.* Exscribitur Sallust. Catil. c. 31.

rogitare, omnia pavere, superbia atque deliciis omissis. . . . . . Formis . . . miserat . . malus . . . ne damnum . . . misisti . . nonus. Sed . . . quem . . . sal . . .

VII. Magistro Meo.

Orationes desiderat sibi Dominus meus frater vel a me vel[1] a te quam primum mitti. Sed ego [malo] mi magister, tu mittas; easque ut in promptu haberes, exemplaria, quae apud nos erant, misi tibi. Ego mox alia conficiam, |[2] quae . . . . sine in[2] . . mora intercedenda[3] alia mihi scripsit. Vale mi dulcissime magister. Nepotem saluta.

VIII. Domino Meo.

Pro cetera erga me benivolentia tua fecisti, quod orationum, quas frater tuus Dominus noster desideraverat, mittendarum me gratiam inire voluisti. Adiunxi ultro ego tertiam orationem pro Demonstrato Petiliano, de qua illi scribsi; adiunxi, inquam[4], orationem pro Demonstrato, quam cum primum fratri tuo obtuli, didici ex eo, Asclepiodotum, qui oratione ista compelletur, a te non inprobari. Quod ubi primum comperi, curavi equidem abolere orationem: sed iam pervaserat in manus plurium, quam ut aboleri posset. Quid[5] igitur? quid? inquam. *Nisi*[6] Asclepiodotum, cum a te probetur, mihi quoque fieri amicissimum, tam hercule quam est Herodes summus nunc meus, quamquam extet oratio. Vale mi Domine dulcissime.

---

1 Addidit Maius; deest in Codice.

2 Incipit Cod. Vatic. obscura p. 72 Lectionem dedi Maii, qui adnotat inter *quae* et *sine* quatuor verba intercidisse et unum verbum inter *in* et *mora*. Du Rieu vidit: *quae* . . . . | XEO . . . . INE . N . . *mora*.

3 Heindorfius corrigit: *intercedente*.

4 Epistolam ad Verum habebimus infra.

5 Quae sequuntur in Codice interiere et Maius ea supplevit ex Epist. ad Verum.

6 Lacuna tanta fere est altero loco, nam in nostra epistola haec vix leguntur. Heindorfius scribit: *Quid igitur? quid nunc faciam? Asclepiodotum curabo* cet.

IX. Domino Meo.

Has interea orationes mittito. In le . .[1] duas delig . . .[2]

X. |[3] Domino Meo.

. . post . . per . . quid . . . ing . . nus tibi et cud . . ter . . . non . . potes . . nondum . . . aliqua in . . . tus. Nisi . . res . . ad[4].

XI. Magistro Meo Salutem.

. . ne . . sum . .[5]

Fragmentum.

Male me, Marce, praeteritae vitae meae paenitet.[6]

---

1 Supple quinque litteras.

2 Suppletis quatuor fere verbis explicit brevissima epistula. *Maius.*

3 Incipit Cod. Ambros. p. 71 erasa.

4 In his lacunis periit prope laterculum unum cum dimidio. *Maius.*

5 Reliquum est dimidium laterculum oblitteratum. *Maius.*

6 Charisius haec laudat p. 206 Keil. ex Frontone ad Antoninum invicem lib. II.

(M. FRONTONIS
EPISTULARUM AD VERUM IMPERATOREM AURELIUM CAESAREM
LIBER I.)

(Domino Meo.)[1]

. . . Sit, quod iubes, rectum fortasse sed serum: neque enim omnia, quae ratio postulat, etiam aetas tolerat. — An tu cycnum coges in ultima cantione cornicum voculas aemulari?[2]

. . . . *in*genio discrepanti iuberesne me niti contra naturam, adverso quod aiunt flumine[3]? Quid, si quis postularet, ut Phidias[a] ludicra aut Canachus deum simulacra fingeret? aut Calamis Turena[4] aut Polycletus[5] Etrusca? Quid si Parrhasium[6] versicolora pingere iuberet, aut Apellen unicolora, aut Nealcen magnifica, aut Nician obscura, aut Dionysium inlustria, aut lascivia[7] Euphranorem, aut Pausiam [p]*roe*[l]ia?[8] In poetis[b] autem quis ignorat ut gracilis sit

a *In margine*: Qui artificum quid melius singuli fecerint. Fictores nobiles Phidias *etc.*

b *In margine*: Quid singuli poetae proprium habent.

1 Ambigi potest de sede huius fragmenti, quod legebatur quatuor prioribus paginis Codicis Vaticani. Equidem in incerta re secutus sum coniecturam Maii haud improbabilem.

2 Utraque sententia a Maio exscripta e margine pag. 2, nam tunc iam totus contextus oblitteratus erat. Incipit post haec p. 1.

3 In margine, ubi sententia repetitur, legitur: *iuberesne me ingenio discrepante. Maius.*

4 Cod. sec. m. *turina.*

5 In margine *Polyclitus.*

6 In margine sine *h.*

7 Ita Codex.

8 Carie exesa est tum hoc tum aliis locis membrana huius paginae. Et quidem heic quatuor aut quinque litterae amissae videbantur in lacuna, praeter incertas duas quas uncis inclusi. Scripsi autem *proelia* propter Euphranoris tabulam proelii equestris, quam celebrat Plinius XXXV. 11. cum Pausania I. 3. *Maius.*

Lucilius, Albucius aridus, sublimis Lucretius, mediocris Pacubius[1], inaequalis Accius, Ennius multiformis? Historiam[a] quoque scribsere Sallustius structe, Pictor incondite, Claudius lepide, Antias invenuste, Seisenna[2] longinque, verbis Cato multiiugis, Coelius singulis. Contionatur[b] autem Cato infeste, Gracchus turbulente, Tullius copiose. Iam in iudiciis[c] saevit idem Cato, triumphat Cicero, tumultuatur Gracchus, Calvus rixatur.

Sed haec exempla fortasse contemnas. Quid? philosophi[d] ipsi nonne diverso genere orationis usi sunt? Zeno[3] ad docendum planissimus, Socrates ad coarguendum captiosissimus, Diogenes ad |[4] exprobrandum promptissimus, Heraclitus obscurus involvere omnia, Pythagora[5] mirificus clandestinis signis sancire omnia, Clitomachus anceps in dubium vocare omnia. Quidnam igitur agerent isti ipsi sapientissimi viri, si de suo quisque more atque instituto deducerentur? Socrates ne coargueret, Zeno ne disceptaret, Diogenes ne increparet, nequid Pythagora sanciret, nequid Heraclitus absconderet, nequid Clitomachus ambigeret.

Sed ne in prima ista parte diutius quam epistulae modus postulat commoremur, tempus est de verbis[e] primum quid censeas considerare. Dic sodes hoc mihi, utrumne, tametsi sine ullo labore ac studio meo verba mihi elegantiora ultro occurrerent, spernenda censes ac repudianda? An cum labore quidem et studio investigare verba elegantia prohibes, eadem vero, si ultro, si iniussu atque invocatu meo venerint, ut Menelaum[f] ad epulas[6], quidem recipi iubes? Nam istud qui-

a *In margine*: Quid historici proprium habent.
b *In margine*: De contionantium propriis.
c *In margine*: Quae in [causidicis] singulis fuerint propria.
d *In margine*: Et philosophi diverso genere atque oratione usi.
e *In margine*: Nunc de verbis.
f *In margine*: Menelaus invocatus ad epulas venit et receptus est.

1 Cod. sec. m. *Pacuvius*.
2 Cod. sec. m. *Sisenna*.
3 Codex: *Xeno,* infra *Zeno*.
4 Incipit Cod. Vat. p. 4.
5 Ita Codex.
6 In Codice repetitur *venerint*. Librarius priore loco delevisse

dem vetare, durum prosus atque inhumanum est: consimile ut si ab hospite, qui te Falerno accipiat, quod rure eius natum domi superfiat, Cretense postules vel Sa | [1] guntinum, quod malum! foris quaerendum sibi atque mercandum sit. Quid . . . .[a] [2] Haud igitur indicarent ea si . . . .[3] Quid nostra memoria Euphrates, Dio, Timocrates, Athenodotus? quid horum magister Musonius?[b] nonne summa facundia praediti, neque minus sapientiae quam eloquentiae gloria incluti exstiterunt? An tu[4] . . . consulto verbis usum[5] . . . . . ne pallium quidem sordibus obsitum candido et pure lauto praetulisset? Nisi forte eum tu arbitrare claudum quoque consulto factum, et servum consulto natum[c]. Quid igitur est? tam facile ille[6] . . . .

II. Magistro Meo.

. . . |[7] nostro, Calpurnium dico, contentio est, quem ego facile, et omnibus spectantibus, et te, si spectaveris, teste revincam, Pyladem[8] magistro suo[9] istum tanto meliorem esse,

a *In margine*: Epictetus incuriosus. Socrates, Xenophon, Antisthenes, Aeschines, Plato.

b *In margine*: Euphrates, Dio, Timocrates, Athenodotus et horum magister Musonius, philosophi eloquentissimi.

c *In margine*: Nisi forte Epictetum arbitrare etiam claudum consulto factum. Numquam volumtarias verborum sordes induisset. Forte et servus consulto natus est sapiens? sed ita eloquentia caruit pedum incolumitate.

videtur. Lachmannus Comm. in Lucret. p. 14: *ad epulas*, interim *quidem*. Orellius: *Menelaum ad epulas memorant* vel *aiunt*, *item recipi iubes*.

1 Incipit Cod. Vat. p. 3, in qua praeter marginem nunc nihil legi potest.

2 Legi nequeunt versus undecim huius laterculi. *Maius*.

3 Rursus legi nequeunt versus novem. *Maius*.

4 Supple duo verba. *Maius*.

5 Exin quinque versus legi nequeunt. *Maius*.

6 E marginis lemmate licet particulam supplere huius lacunae. *Maius*.

7 Incipit Cod. Ambros. p. 426. Suppleo: Mihi cum *nostro*.

8 Pantomimum cui extat inscriptio cum iconibus scenicis in aedibus bibliothecae Ambrosianae. *Maius*.

9 Tam magistro quam discipulo cognomen fuit Pylades, teste inscriptione apud Gruterum 331. 1. *Maius*.

quanto sit Apolausto[1] similior. Sed quod sine ioco[2] dicatur, iube Valerium istum Antonium dare mihi libellum, uti rescriptione quoque nostra gratia sententiae nostrae fiat. Epistulam tuam summa cum voluptate et solita cum[3] admiratione legi. Vale mi magister, Vero tuo dulcissime et carissime.

III. Magistro Meo.

Est quod ego[4] tecum graviter conquerar, mi magister, et quidem uti querellam dolor superet, quod ego te tanto post intervallo nec complexus neque adfatus sim, cum et in palatium veneris et postquam ego a Domino meo fratre vixdum discesseram. Equidem multum fratrem meum obiurgavi, cur me non revocavit[5]: neque culpam abnuere ausus est. Quantum, oro te, fuit ante mihi significare, te ad fratrem meum *venturum*[6] esse, velle me quoque visere, postremo redire me iubere, uti confabularemur? Quid enim, si me hodie domum arcessas, nonne omnibus omissis lubens curram? |[7] qui quidem aegerrime tulerim, quod non cotidie ad te commeem: quin gravissimum stationis nostrae id esse arbitrer, quod veniendi ad te adeo[8] . . . solus . . . ad te currissem.[9] Nunc oro saltem dum mi . . conte . . quom . . tum . . tument quin te . . exter . . lis expectem. Vale mi magister, Vero tuo carissime et humanissime.

---

1 Quem Verus e Syria adduxit. Itaque haec epistula scripta est post bellum Parthicum. Capitol. in Vero c. 8. Inscript. apud Grut. 313. 8. *Maius.* vid. quoque Lamprid. Commod. c. 7.

2 Codex: *loco.*

3 Om. Maius. Habet Codex.

4 Om. Maius.

5 Corr. *revocarit. Heindorfius.*

6 Quod periit, vocabulum septem vel octo litterarum, ita supplevi. Et video Schopenum quoque ita correxisse.

7 Incipit Cod. Ambros. p. 425 obscurissima; vix leguntur sex primi versus.

8 In sequentibus lacunis periit prope integrum laterculum. *Maius.*

9 Maius laudat *curristi* e Tertulliano de Fuga in Persecut. p. 12. Heindorfius ita ludit: *quod veniendi ad te adeo* pauca tempora suppetunt. Ego vel in *soleis*, si me vocasses, *ad te currissem. Nunc oro, saltem, dum mi*hi non vacat ad te *conte*ndere, rescribas *quom*odo valeas. Nec diu iam

IV. Domino Meo Vero Augusto.[1]

Quod heri, cum in palatium vestri visendi causa venissem, non [te vise]rim, non mea culpa evenisse ostendam paulo post. Quod*si volens* libens scienti animo *hoc officium non* persolvissem, hau[dqua]quam me paeniteret. Fuit [enim], fuit [haec] *causa, cur tu tam* [2]|[3] familiaribus litteris mecum expostulares. Neque tanto opere gauderem, sei, cum ad te venissem, summo cum honore ab[4] te appellatus essem, quam nunc gaudeo tanto me iurgio desideratum. Namque tu pro tua singulari humanitate omnes nostri ordinis viros, ubi praesto adsunt, honorifice adfaris, non omnes magno opere requiris absentes. Haec denique causa[5] est, in qua malim te mihi graviter irasci quam libenter ignoscere. Irasceris enim quanto[a] desiderantius desideras . . bis si amare desieris.[6] Enimvero cum tu tuusque frater in tantis opibus locati, tanta multitudine omnium generum omniumque ordinum, in quos amorem vestrum dispergitis, circumfusum[7], mihi quoque partem amoris vestri nonnullam impertiatis, quid me facere oportet, cuius spes[8] opesque omnes in vobis sunt solis sitae? Non ei tum pectus meum . . . quid . . aut ubi illos mihi ante[b] . . .[9]

---

a *In margine*: . . . . anto
. . . . . desideratum.

b *In margine*: . . . .
. . . . . m quam ut vos
. . . . immo reb
. . . . . illos mihi ante.

---

impedient negotia quamvis *tument*, *quin te* revisam aut d*extera* salvum . . *lis expectem.*

1 Duodecim versibus, qui vix legi possunt.

2 Maius addidit. Non vidit amicus meus. Mox pro *sei* sec. m. *si.*

3 Incipit Cod. Ambr. p. 444.

4 Maius scribit *ad*, Heindorfius *a te.*

5 Maius scribit *culpa.* Amicus vidit has litteras superstites: DENIC . . . . SA.

6 Haec est lectio Maii. Dabo quod hodie legitur in Codice, sed nihil sani extudi: *quanto* . . . *desiderantius desider* . . A . REꟾ . . . E . . TUꟾIIIЄCO . . A . . ENISSEꟾ . . . *bis.* Hi sunt duo versus cum dimidio.

7 Scr. *circumfusi. Heindorfius.*

8 Ab hac voce usque ad *praestare possim* nil videre in Codice licuit.

9 Supple versus in his lacunis ferme quinque. *Maius.*

praestare possim, quam ut vos illis anteponam. |[1] Sic enim profecto merebor, ut vos quoque illos mihi anteponatis.

Sed ne diutius defensionem meam differam, nulla, ut dixi, mea culpa accidit, ut te non convenirem. Nam ex hortis ego redii Romam ante diem quintum kal. april. diluculo, ut . . [2]si possem te longo post tempore con*venirem*[3]. Sed eo[4] . . est . . ne in tanta pergerem . . ut facerem? satin salvae ut percontarer? an ut complecterer? an ut exoscularer? an ut confabularer? an ego quarto post mense lacrimas vestras spectatum measque ostentatum venirem? Quid igitur postero die feci? Non sum ausus neque fratri tuo neque tibi scribere me ad vos esse venturum, sed ad libertum vestrum Charilam perscripsi his, si recte memini, verbis: Ἆρα cήμερον εὔκαιρόν ἐcτιν ἀφικέcθαι με πρὸc αὐτούc; cύ μοι δήλωcον ὡcανεὶ εὔφρων κἀμοὶ φίλοc· κἀμοὶ ὅδ᾽ ἐπέcτειλεν[5], ni ego in palatium

. . . .

. . . .

. . . . |[6]vestrae pro re nata occu*pationes* . . aliud . . . . . percontatum an videre me posset; postquam respondi posse, succidaneum sibi Tranquillum nostrum paravit, quem etiam

---

1 Incipit Cod. Ambr. p. 443.

2 Maius adnotavit sex litteras supplendas esse. Du Rieu in Codice vidit vestigia fere evanida, quae ducere videbantur ad: . . . PERILLA, sed locus admodum male habitus est. Fortasse lătet: *propter illa.*

3 Sic Maius. Du Rieu videre sibi videbatur: CO(?)SUERO, sed lectionem non praestat.

4 Supple versus decem. Tum sequitur ultimus versiculus prioris columnae; altera incipit a verbis: *ut facerem.* Supplet Heindorfius: *Sed eo* remorari visum *est* aliquantisper, *ne in tanta* vestra occupatione statim ad vos *pergerem.* Quid *ut facerem?*

5 Codex: . . \ЄhMЄPON ЄYKAIPON — — ЄMΦPΩN KAMOIOI ΛOCKAMOICЄOΠЄ . . COΛ., sed duodecim postremae litterae valde incertae sunt. Itaque quod dedi non certum est, sed tamen verisimile. Apud Maium posteriora tria verba omittuntur; priora prorsus absurde edita sunt.

6 Sequitur Cod. Ambr. p. 446, lacera, obscura, erasa. Sex tantum verba Maius vidit in margine, quae praeter postremum *aliud* du Rieu quoque vidit: primum tamen non videtur esse *vestrae*, sed *destrae.* Sequitur p. 445, itidem lacera. Suspicatus sum haec cum superioribus cohaerere; foliorum distributio suadet et argumentum epistolae non repugnat.

caenae succidaneum paraverat. Mea parum refert, quis me de caris tibi amicis diligat, nisi quod prior ratio est eius qui minus est nostri fastidiosus.[a] Ego . . . . . dem . . . . leo . . . [1] cerem. Nam is quoque ex tempore eum vidit. Invenit autem me Tranquillus cum frigeret, etiam nunc vetantem, sed minus . . belli . . [2] ago quanta Tranquilli industriae, qui nisi sciret quanto opere me diligeres, volumtarium hoc negotium sibi numquam expetisset.

AD VERUM.[3]

M. FRONTONIS

(EPISTULARUM) AD VERUM IMPERATOREM[4] AURELIUM CAESAREM

(LIBER II.)

I. [5] Domino Meo Vero Aug. Sal.

Iam iam, Imperator, esto erga me ut voles utque tuus animus feret. Vel tu me neglegito, vel etiam spernito: nihil denique honoris inpertito, *in* postremis[6], si videbitur, habeto.

a *In margine*: prior ratio — fastidiosus.

1 Versuum trium amissorum haec initia totidem: tertio versu pro *leo* Maius legit *uer*.

2 Supplendi, ut puto, duo versus. Ita Maius. Amicus e Codice adnotavit:

minus a . . . .
UUA .
DINITAT . . TANTASORI . . .

Sed frustra haec expedire conatus sum.

3 Post subscriptionem duorum versuum spatium. Ceterum errare mihi videntur, qui putent latere fragmentum epistolae ad M. Annium Verum: explicui in Prolegomenis, cur crediderim M. Caesarem ante adoptionem Frontone magistro non fuisse usum.

4 Hoc vocabulum in Codice non amplius apparet. Maius tamen vidit.

5 Post unius versus spatium.

6 Ita Maius. Amico inter *inpertito* et — *remis* tres tantum litterae intercidisse videbantur.

Nihil est ita durum aut ita iniurium quod [tu][1] facere adversum, |[2] si maxime velis, possis, quin ego ex te gaudiis amplissimis abundem[a].

Virtutes tuas bellicas et militaria[3] facinora tua atque consulta me nunc laudare tu forsitan putes[4]. Quibus ego rebus, tametsi sunt pulcherrimae in rem publicam imperiumque[5] populi romani optimae, amplissimae, tam[6] iis ego rebus laetandis virilem cum ceteris portionem voluptatis capio. Ex eloquentia autem tua, quam scriptis ad senatum litteris declarasti, ego iam hic triumpho.

Recepi recepi habeoque teneoque omnem abs te cumulatam parem gratiam: possum iam de vita laeto animo excedere, magno operae meae praetio percepto, magnoque monumento ad aeternam gloriam relicto. Magistrum me tuum fuisse aut sciunt omnes homines aut opinantur aut vobis credunt. Quod equidem[7] parcius mihimet adrogarem, nisi vos ultro praedicaretis: [id] quoniam [vos praedicatis][8], ego nequeo negare[b].

Bellicae igitur tuae laudis et adoriae[9] multos habes administros, multaque armatorum milia undique gentium accita victoriam tibi adnituntur et adiubant: eloquentia [vero][10] ausim dicere meo ductu, Caesar, meoque auspicio nata est[c]. |[11]

|[12] . . . spolia . . . .[13] *regi* Parthorum prompte et gravi-

---

a *In margine*: Nihil est — abundem.

b *In margine p.* 431: parcius praedicarem, nisi vos ultro diceretis: quod vos praedicatis nequeo negare.

c *In margine supersunt haec vestigia*: multaque armatorum — nata est.

---

1 Maius *mihi*, sed duae tantum litterae desunt.

2 Incipit Cod. Ambr. p. 432.

3 Cod. pr. m. *midictaria.*

4 Cod. pr. m. *ut est,* sed *est* erasum est et supra scr. *putes.*

5 Ita Codex. Maius *inperium.*

6 Ita Codex pro *tamen.* Archaismus est. *Maius.*

7 Codex: *aequidem,* sed corr.

8 Rem de se testatur Marcus de reb. I. 13. *Maius.* Heindorfius praefert: *vos quoniam praedicatis.*

9 Ita Codex. Ecksteinius laudat O. Muellerum in Festo p. 3 et Hildebrand. Appul. T. I. p. 580.

10 Nihil opus erat hoc *vero. Heindorfius.*

11 Sequitur Cod. Ambr. p. 431, quae tota erasa est.

12 Sequitur Cod. Vatic. p. 14.

3 Excidere versus octo.

ter respondisti[1]. Scilicet hoc te a centurionibus vel primipilaribus elegantissimis altercatoribus didicisse? Dausara[2] et Nicephorum[3] et Artaxata ductu auspicioque tuo armis capta sunt: sed arcem munitam et invictam et inexpugnabilem, quae in fratris tui pectore sita est, ad nomen Armeniaci quod recusaverat[4] sumendum, quis alius quam tu, aut quibus aliis tu quam eloquentiae copiis adortus es[5]? Comitem tibi ad impetrandum adscisti exercitum, sed loquentem exercitum[6], oratione pugnantem. In ea tu parte litterarum tuarum, ut fratrem amantem decuit, sententiis magis crebris et dulcibus usus es, et versa modulatione collocasti: quae cum legerem, in senatu enim per valetudinem non potui adesse, cum eloquentia tua fratrem tuum urgeri viderem, ita eum tacitis cogitationibus meis compellabam: Quid hoc rei est, Antonine? nam tibi video nomen quod recusaveras acci|[7]piendum esse et de[8] sententia decedendum. Quid nunc meae, quid philosophorum litterae agunt? Litteris militis vincimur. Ecquid autem pulchre scripsisse videtur? numquod verbum insolens aut intempestivum? aut num ego tibi videor gloriosum militem erudisse? Quin, quod votis omnibus expetisti, habes fratrem fortem, virum bonum dicendi peritum: eadem enim dicit[9] ille quae tu, sed ea minus multis ille quam tu. Qum[10] maxime haec ego mecum agitabam, qum orationi tuae successit Antonini oratio, di boni! quam pulchra! quam vera[11] multa! plane dicta omnia et verba delenifica[12], pietate et

---

1 Veri litteras ad Parthorum regem memorat Nazarius paneg. ad Constantin. c. 24, tum etiam Fronto in principiis historiae. *Maius.*

2 Cod. pr. m. *Dausaram.*

3 Aliis *Nicephorium. Maius.*

4 cf. Capitolin. in Marco c. 9.

5 cf. Capitolin. in Vero c. 8.

6 Tria verba apud Maium desunt. In sequentibus Hauptius scribit: *et* verba modulatiora *collocasti.*

7 Incipit Cod. Vat. p. 13.

8 Om. Maius.

9 Cod. pr. m. *dicet.* cf. Jordan. ad Caton. p. 80.

10 Ita Codex bis.

11 Ita Codex. Recte Hauptius: *quam* vero *multa.*

12 Cod. sec. m. *delefica,* ut videtur.

fide et amore et desiderio dilibuta[1]! Quid *agerem tum*[2] inter duos ambos meos? petitoremne an unde peteretur, magis laudarem? Antoninus erat quom[3] imperio obsequens; tu autem, Luci, cum obsequio eras prae amore imperiosus. Eas ego orationes ambas cum dextra laevaque manu mea gestarem, amplior mihi et ornatior videbar daduchis Eleusinae faces gestantibus, et regibus sceptra tenentibus, et quindecimviris libros adeuntibus[a][4]: deosque patrios ita comprecatus sum: Hammo Iupiter, te[5] *Libyae* . . . . [6] . . . . deorum etiam partim eloquentes se quam tacitos coli maluerunt[7] . . . . . . contumacia[b] ego . . sint . . . pervicacibus eloquentia incutiatur. Ne fulmen quidem aeque terreret, nisi cum tonitru caderet[c]. Ea[8] ipsa tonandi potestas non Diti patri neque Neptuno neque dis ceteris, sed imperatori summo Iovi tradita est: ut fragoribus nubium et sonoribus procellarum, velut quibusdam caelestibus vocibus, altissimum |[9] imperium a contemptu vindicaret[d]. Igitur si verum imperatorem generis humani quaeritis, eloquentia vestra imperat[e], eloquentia mentibus[10] dominatur: ea[f] metum incutit, amorem conciliat, industriam ex-

a *In margine:* Cum orationes utraque manu gestarem, amplior mihi videbar daduchis — adeuntibus.

b *In margine:* Ne fulmen—caderet. *Sec. m. repetiit. Apparent vestigia.*

c *In margine:* Ea ipsa — vindicaret. *Sec. m. repetiit. Apparent vestigia.*

d *In margine:* Laus eloquentiae.

e *In margine:* Verus imperator generis humani eloquentia est.

f *In margine:* Quid agat eloquentia.

1 Ita Codex.

2 Tantum spatii oblitterati in Codice est. *Maius.* Mox Cod. pr. m. *petitoremme.*

3 Ita Codex.

4 Ita Codex; perperam Maius legit *aduntibus.*

5 Codex: *etet,* sed corr. Maius tamen *et.*

6 Incipit Cod. Vatic. p. 29 partim oblitterata.

7 Haec unica sententia legitur in toto laterculo et repetita in summa pag. sec. m. Exin dimidium fere alterum laterculum legi nequit. *Maius.*

8 Haec sententia, ut insignis, incipit a littera grandi et spatio interiecto. *Maius.*

9 Incipit Cod. Vatic. p. 30.

10 Dubitabam num in Codice esset *mentib.* an *mentis.* *Maius.*

citat, inpudentiam extinguit, virtutem cohortatur, vitia comfutat, suadet, mulcet, docet, consolatur. Denique provoco audacter et[1] condicione vetere: omittite eloquentiam et imperate; orationes in senatu habere omittite et Armeniam subigite: alii quoque duces ante vos Armeniam subegerunt: sed una, mehercules, tua epistula, una tui fratris de te tuisque virtutibus oratio nobilior ad gloriam et ad posteros celebratior erit quam plerique principum triumphi. Ventidius ille, postquam Parthos fudit fugavitque, ad victoriam suam praedicandam, orationem a G. Sallustio[2] mutuatus est: et Nerva facta sua in senatu verbis rogaticiis[a] commendavit. Item plerique ante parentes vestros propemodum infantes et elingues principes fuerunt, qui de rebus militiae a se gestis nihil magis loqui possent quam galeae loquuntur. Postquam resp. a magistratibus annuis ad G. Caesarem[b] et mox ad Augustum tralata est, Caesari quidem facultatem dicendi video |[3]imperator*iam*[4] fuisse; Augustum vero saeculi residui[5] eleganter et latine, linguae etiamtum integro lepore potius quam dicendi ubertate praeditum puto. Post Augustum nonnihil reliquiarum iam et vietarum et tabescentium Tiberio illi superfuisse. Imperatores autem deinceps ad Vespasianum usque eiusmodi omnes, ut non minus verborum puderet, quam pigeret morum et misereret facinorum.

Quod quis dicat, non enim didicerant: qur[6] ergo imperabant; aut[7] imperarent gestu censeo, ut histriones; aut nutu, ut muti; aut per interpretem, ut barbari[c].

a *In margine, ubi repetitur locus, est* rogatariis.

b *In margine:* De G. Caesaris eloquentia, de Augusti dicendi lepore, de Tiberii nonnulla litteratae scientiae, de reliquorum imperatorum inperitia (*sic*).

c *In margine:* Si non didicerant, cur imperabant? imperarent gestu ut histriones, nutu ut muti, aut per interpretem ut barbari.

1 Om. Maius. Mox Hauptius *Armeniam* subigite pro *subicite,* quod legi videtur in Codice.

2 Notemus Sallustii deperditam orationem. Ventidii triumphum memorat praeter alios auctores Dio 49, 21. *Maius.*

3 Incipit Cod. Ambros. p. 412.

4 Tres posteriores litterae non apparent. Supplevit Maius.

5 Codex: RES . . . . . Niebuhrius: *residua elegantia.*

6 Ita Codex.

7 Heindorfius scribit *ut.*

Quis eorum oratione sua populum aut senatum adfari, quis edictum, quis epistulam suismet verbis componere potuit? Quasi phrenitis[1] morbus quibus implicitus est, aliena eloquentes imperitabant: ut tibiae sine ore alieno mutae[2] erant[a].

Imperium autem non potestatis tantummodo vocabulum, sed etiam orationis est[b]. Quippe vis imperandi iubendo vetandoque exercetur. Nisi bene facta laudet, nisi perperam gesta reprehendat, nisi hortetur ad virtutem, nisi a vitiis deterreat, nomen suum deserat, et imperator frustra appelletur . . . .
. . . .

|[3] partum suaderent imperium. Falsa pugna deferre militare flagitium testimonium . . capitali[c] . . . .

|[4] ~ pparcui non darem
d emem . . . at al
latum est.

Plerisque etiam indignus[5] indignus[6] paternus *lo*cus imperi*um* per manus detulit: hau*t* se*cus* quam pullis quibus omnia generis insignia ab ovo iam insita sunt, cristae et pluma et cantus et vigiliae. Regum pueris in utero

matris summa iam potestas destinata est: opstetricis manu imperium adipis*cuntur* . . . .
C . \ . . . tus . . . . . . agria
est cere . . . .
h . . . .
l . . . . *princi* . . . .
patus r*erum Romana*
rum . . . .
d
pli . cc . . . .
. . . . prior nemo . . .

---

a *In margine:* Tibiae sine alieno ore mutae erant.

b *In margine:* Imperator sciens esse debet litterarum. *Pro* Imperator *amicus vidit:* . . . . . atereque a . . *forte:* imperator aeque ac . . . .

c *In margine:* Veteris eloquentiae colorem adumbratum ostendit hac l. an . .

---

1 Cod. pr. m. *phretis:* sec. m. *phrenetis.*

2 Buttmannus scribit *muti.*

3 Incipit Cod. Ambros. p. 411, quam exhibeo fide Maii. Quod vidit est in margine: amicus nihil distinxit praeter: . . . . ΩUIC . . . CAPITAL . . . . *iussum est.* Sequitur alia sententia in margine mediae paginae, in qua haec tantum supersunt: . . . . *aem* . . *t* . . *eo* . *mp* . . . *appellatos.*

4 Incipit Cod. Ambros. p. 420, obscurissima, de qua quam potuit accuratissime retulit amicus. Primum dabo quod in ipso textu apparet, servata versuum distributione.

5 Pro *indignis.*

6 Erasum.

. . . .[1]
. . l
ERSES
. . ⅿ′ EX
TIAⅿ
CENTA
PARATUSNON
AQUILAEET
. . . . NONSI
. . . . . .

Insidiis saepe autem et
coniurationibus ace . . m
aliis imperium ed . . . . de
lata. . . .se . .SSEDNERIS
. . . . . C \LE
TESTA
. . . .
OR
. . . . . RA .
. . . .[a]

|[2] . . . .

|[3] . . . . Iam Cato Hispaniam recuperabat, iam Gracchus locabat Asiam et Karthaginem viritim dividebat[4] . . . . M. Tullius summum supraemumque os romanae linguae fuit . . . . . |[5] . . . vellet, Cicero autem modulatius; vos utriusque[6] operam gestantes me*hercules in* viam *re*ditis[7].

---

a *In margine:* Plerisque etiam indignis paternus locus imperium per manus detulit: haut secus quam pullis avibus, quibus omnia generis insignia, crista et pluma et cantus et vigiliae praesto sunt.

Regum bl . . . . (*excidere quatuor vel quinque vocabula*) in utero matris summa iam potestas destinata est: obstetricis manu imperium adipiscuntur.

Inter Remum et Romulum diversis montibus augur*antes aves de* rerum summa iudicaveru*nt. Et* regn*um* Persaru*m* . . . . . equm . . . . . sois seponet[8]) . . non cursu sed *equorum* priore in*nitu* . . . . pe . . . . ni . a . . . n . . . . umttu . . .

Legitur praeterea in imo margine:

. . . . ventia
. . . ista dimineen sorte
aversa in avv . . . ran
ser . . .

---

1 Incipit altera columna. Ceterum ut alibi, sic hic quoque quod supplevi, expressi litteris italicis, quae dicuntur.

2 Sequitur Cod. Ambr. p. 419, quae tota interiit.

3 Sequitur Cod. Ambr. p. 418, in qua tantum duae prostant sententiae in margine.

4 cf. Plutarch. in Gracchis, Cicer. II in Rull. 19, de Rep. III. 29. *Maius.*

5 Incipit Cod. Ambr. p. 417, perforata et lacunosa.

6 Codex: U.RIUSQ.: perperam Maius: *virtusque.*

7 Aliter Maius, sed perperam; in supplementis, quae exhibeo litteris italicis, secutus sum lacunarum spatia. Quinque postremae litterae apud Maium desunt.

8 Conicio: Et regnum Persarum *unus* regum *olim ten*uisse habet*ur* cet.

Exstant epistulae ver*bis* *i*doneis *in* ser*ie*[1] partim scribtae historiarum, vel a *singulis*[2] compositae: ut illa Thucydidi nobilissima Niciae ducis epistula ex Sicilia missa[3]: item apud G. Sallustium ad Arsacen regem Mithridatis auxilium implorantis litterae criminosae[4]: et Cn. Pompei ad senatum de stipendio[5] litterae graves[6]: et Aderbalis apud Cirtam obsessi invidiosae litterae . . . . .[7] omnes . . . . .[8] postulabat[9]: breves nec ullam rerum gestarum expeditionem continentes. Inlatae[10] autem, quo*modo* scribsisti tu, extant Catuli litterae[11], quibus . . a sema[12] . . dico . . historia tamen . . scribenda, si ad senatum scriberetur . . sensi horum suorum si in turmam[13] epistulae contulisset necessario . . expeditius et de . . quod [Paterculus] . . res inornatius scribsisse. Tuae litterae et eloquentes sunt ut oratoris, stre|[14]nuae ut ducis, graves ut ad senatum, ut de re militari non redundantes. Nam neque . . . eius . . de . . brevitatis . . coartatis . . fuit. Quis imperator quid ad senatum, [quom] debet loqui, epistulam scriberet? Eaque tibi . . . cultas . . de quibus scribendum erat cum . . dum . . Se denique cum . . . sicui priusquam *ali*quam prov(inciam) . . ad populum *di*cere, et crim. quod . . vos . . exercitus insup*er* aut . . meo non ipse . . vel quod . . no-

---

1 Codex: UCR . . |DONIS — SER — Supplementa Maii non satisfaciunt. Niebuhrius nesciebat quot litterae periissent.

2 Lacuna est octo litterarum; perperam Maius: *arte*.

3 Thuc. VII. 11. 16.

4 Hist. lib. IV.

5 Videtur legi *stipendiu*.

6 Hist. lib. III.

7 Codex: CIE . . Maius: *quibus*.

8 Maius: *patres*, sed non respondent vestigia.

9 Bell. Iugurth. c. 24.

10 Ita Codex: Maius: *latae*. Cetera vix legi possunt, nec contulit amicus.

11 Item apud Sallustium in amissis: is enim Catuli et Lepidi res gestas scripserat. Litterae autem Catuli fortasse nuntiabant bellum lepidianum ab se confectum ad Cosas. *Maius*. Hic, ut saepe, apud Niebuhrium videre est, quam temere Maius describendi negotio functus sit. Omnis nostra opera luditur; amicus meus locum non potuit conferre.

12 Niebuhrius: *senatu*.

13 Niebuhrius: *formam*.

14 Incipit Cod. Ambros. p. 408, lacera; non contulit amicus.

s(tros) . . vel quod Sohaemo[1] potius quam Vologaeso regnum Armeniae dedisset[2]; aut quod Pacorum regno privasset[3]; nonne oratione *hu*iusmodi explicarent? Et dedere num . . minore . . bello in . . de re . . operam gestantes . . scribtae . . . . . |[4] Summum eloquentiae genus est de sublimibus magnifice, de tenuioribus frugaliter dicere . . . . |[5] . . . . . . solitatim . . . . |[6] . . . ego hac re . vi cum . . ubi . . eos aput . . rum . . a belo . . vis.o . . neque officii obses . quam philosopham . . *con*cioni potes in isto que . . altius non . . cae . . here . . nihil . . ent . . *co*ercet . . quidem . . sumpsit se . . valeat. Hinc quae . . minusve . . ut principio incre*pa*ndum; ut post principia or . . candos . candos ubi gradus . . ubi gra . . habenis eloquentia per . . dum. Quando . . Etiam Viriathus, etiam Spartacus belli scientes et manu prompti fuerunt. Sed enim omnes universos quicumque post Romam conditam oratores extiterunt, illos etiam, quos in oratore Cicero eloquentiae civitate[7] gregatim donavit, si numerare velis, vix trecentorum numerum conplebis; quom[8] ex una Fabiorum familia trecenti milites fortissimi pro patria dimicantes uno die occubuerint[a]. Non[9] gentium milia . . sub pellibus . . unum etiam

---

a *In margine:* Ex una — uno die occubuerunt.

---

1 Niebuhrius conferre iubet Eckhel. VII. 91.

2 Cf. Iamblich. ap. Photium cod. 94, nec non Suidas v. Μάρτιος Βῆρος. *Maius.*

3 Videtur Aurelius ille Pacorus rex Armeniae magnae, cum fratre Meridate deinde Romae mortuo, cuius inscriptionem gruterianam 1091. 10 citavit Niebuhrius; quia scilicet Aurelii nomen satis indicat fuisse eum divorum Fratrum clientem: a quibus Armenia cum fratre excedere Romaeque vivere coactus fuisse videtur. Sed enim et Pacorus Lazis rex datus a Pio memoratur apud Capitolin. c. 9. *Maius.*

4 Sequitur Cod. Ambros. p. 407, in qua haec sola sententia legitur in margine, ducta e Cic. Orat. 29.

5 Sequitur Cod. Ambros. p. 406, evanida, praeter unicam vocem in margine.

6 Sequitur Cod. Ambros. p. 405, cuius alteram columnam: *Etiam Viriathus* conferre licuit.

7 Cf. Attici verba in Brut. 69. *Heindorfius.*

8 Codex: *quod.*

9 Septem ultimi versus fugaces.

. . vium, quem tu prae . . . . |[1] . . . . . . asinus er . . . . ad summum eloquentiae . . . . . . se eccum . . . . mamuu res post sa . . . . re summittere . . . . |[2] . . . . frustra sed ad . . us fidei commemoratae. Ceteros ars ac . . das re . . ac me . . opes . . quo . . coniu . . binos egenum meminisse[3].

His te consiliis, Imperator, a prima pueritia tua non circus profecto nec lorica, sed libri et litterarum disciplinae inbuebant. Cum multa eiusmodi consiliosa[a] exempla in historiis et in orationibus lectitares, ad rem militarem magistra eloquentia usus es[4 b].

Exercitus tibi traditus erat luxuria[5] et lascivia et otio diutino corruptus. Milites Antiochiae adsidue plaudere histrionibus consueti, saepius in nemore vicinae ganeae[6] quam sub signis habiti. Equi incuria[7] horridi, equites volsi: raro brachium aut crus militum[8] hersutum. Ad hoc vestiti melius quam armati: adeo ut vir gravis et veteris disciplinae Laelianus Pontius[9] loricas partim eorum digitis primoribus scinderet, equos pulvillis instratos animadverteret; |[10] iussu eius cornicula consecta, a sedilibus equitum pluma quasi anseribus devolsa. Pauci militum equum sublimitus insilire, ceteri aegre calce, genu, poplite repere: haud multi vibrantis hastas, pars maior sine vi et vigore, tamquam laneas, iacere. Alea in castris frequens[c], somnus pernox, aut in vino vigilia. Huius-

---

a *In margine:* consiliosa exempla.
b *In margine:* ad rem. m. m. eloquentia est.
c *In margine:* Forma armeniaci exercitus.

---

1 Sequitur Cod. Ambros. p. 414, quae interiit praeter duo fragmenta in margine, quorum prius duorum tantum verborum est; cetera ad alterum fragmentum pertinent.
2 Sequitur Cod. Ambros. p. 413.
3 In his lacunis latent versus octodecim.
4 Codex: *est.*
5 Ita Codex. Maius: *incuria.*
6 Apud Daphnen scilicet. cf. Volcatius in vita Cassii c. 5. *Maius.*
7 Cod. pr. m. *incuriam.*
8 Om. Maius.
9 De eo cf. inscript. ap. Grut. 457. 2. *Maius.*
10 Sequitur Cod. Vatic. p. 15 difficilis lectu.

cemodi milites quibus imperiis contineres et ad frugem adque industriam converteres, nonne te Hannibalis duritia, Africani disciplina, Metelli exempla[1] historiis perscripta docuerunt? Ipsum hoc tuum a te diu[ti]na prudentia consultum, quod non ante signis conlatis manum cum hostibus conseruisti, quam levibus proeliis et minutis victoriis militem imbueres, nonne Cato docuit, orator idem et imperator summus? Ipsa subieci Catonis verba, in quibus consiliorum tuorum expressa vestigia cerneres[2]. *Interea unamquamque turmam, manipulum, cohortem, temptabam quid facere possent: proeliis levibus*[3] *spectabam cuiusmodi quisque esset: si quis strenue fecerat, donabam honeste, ut alii idem vellent facere, atque in contione verbis multis laudabam. Interim aliquot pauca*[4] *castra feci. Sed ubi anni tempus venit, castra hiberna* . . . .

. |[5] . . . . Catonis imaginem de senatu proferri s[olit]am memoriae traditum est: si ob militaria facinora, cur non Camilli? cur non . . . . [6]lini? cur non Curii [aliorumque]? . . . .[a].

. . . .

II. Magistro Meo.

. . . . *necessa*|[7]rio correcta, vel in tempore provisa, vel celeriter curata, vel sedulo instructa, praedicare ipsa[8] apud te supersedi. Da verecundiae veniam, si urgentibus curis praepeditus negotia in manibus praeversus sum, speque[9] tuae erga me benignissimae facilitatis interim in scribendo cessavi.

a *Ad secundum laterculum in margine:* [Tres] triumphi de [Africanis].

1 Apud Sallustium in Iugurth. Maius.

2 Ita Codex; Maius: *cerneris.* cf. Iordan Caton. p. 35.

3 Codex: *lenibus.*

4 Cod. *aliquitau castra.* (o supra scriptum) Corr. *Maius.*

5 Postica pagina, 16, universa oblitterata est, ita tamen ut una copiosa sententia legatur in margine prioris laterculi, ex qua certo cognoscimus, verba Catonis desivisse ante finem, immo ante dimidium fere praedicti laterculi. *Maius.*

6 Supple paucas litteras. Maius.

7 Incipit Cod. p. 422.

8 Immo *ipse. Heindorfius.*

9 Cod. pr. m. *spe quae.*

Fiduciae amoris ignoscito[1], si piguit consilia me singularum rerum forsitan in dies mutanda sub incerto adhuc exitu dubia existimatione perscribere. Causam quaeso tam iustae cunctationis accipias. Cur igitur aliis quam tibi saepius? ut breviter absolvam: quoniam quidem, nisi ita facerem, illi irascerentur, tu[2] ignosceres; illi tacerent, tu flagitares; illis officium officio repensabam, tibi amorem pro amore debeam[3]. An velles ad te quoque me litteras invitum, querentem, festinantem, quia necesse erat potius quam quia libebat, darem[4]? Cur autem, inquies, non libebat? Quia neque dum quicquam eiusmodi effectum erat, ut te luberet ad gaudii societatem vocare. Curarum vero, quae me dies noctesque miserrimum habuere, et prope ad[5] desperationem summae rei per|[6]duxere[7], facere participem hominem carissimum, et quem semper laetum esse cuperem, fateor non lubebat. Nec enim illud lubebat aliud dolere[8], aliud loqui. Simulare Lucium quicquam adversus Frontonem, a quo ego prius multo simplicitatem verumque[9] amorem quam loquendi polite disciplinam didicisse me praedico! Equidem pacto quoque, quod inter nos iampridem intercessit, satis me ad veniam impetrandam paratum[10] esse arbitror. Denique[11], quamquam mihi lacessitus a[12] me saepius numquam tamen rescripsisses, dolebam hercules, sed pacti[13] memoria non suscensebam. Postremo quid plura? ne potius defendere me quam orare te videar: peccavi, fateor; adversus quem minime decuit: etiam id fateor. Sed tu melior esto. Satis poenarum lui, primum in eo ipso, quod

---

1 Cod. pr. m. *ignosgito*.
2 Cod. pr. m. *ut*.
3 *Debebam* rescribendum aut *debeo*. *Heindorfius*. Illud rectius.
4 Ita Codex.
5 Om. Maius.
6 Incipit Cod. p. 421.
7 Maius confert Capit. in Vero c. 6.
8 Cod. pr. m. *dolore*.
9 L. *verique*. *Heindorfius*.
10 Cod. pr. m. *paratam*.
11 Idem h. l. quod *saltem, certe*. *Heindorfius*.
12 Add. sec. m.
13 Codex: *facti*.

peccasse me sentio[a]: mox quod tantis terris disiunctus[1], qui te in vestigio exorare potuissem, tot interea mensibus dum meas litteras accipis, dum ego tuas recipio, cura discruciabor. Adhibeo tibi deprecatores humanitatem ipsam[b]: nam et delinquere humanum est, et hominis maxime proprium|[2] *ignoscere*[3] . .[c] . . . .

. . . .

III. Magistro Meo.

. . . . . |[4]illi suis litteris subdiderunt. Ea vero quae post meam profectionem gesta sunt, ex litteris a[5] me scribtis, a negotio cuique praepositis ducibus cognosces. Earum exemplaria Sallustius noster, nunc Fulvianus[6], dabit. Ego vero ut et consiliorum meorum rationes commemorare possis, meas quoque litteras, quibus quidquid gerendum esset, demonstratur, mittam tibi. Quodsi picturas quoque quasdam desideraveris, poteris a Fulviano accipere. Equidem quo magis te quasi in rem praesentem inducerem, mandavi Cassio Avidio Martioque Vero[7] commentarios quosdam mihi facerent, quos tibi mittam, ex quib*us tu*[8] mores hominum et censum[9] eorum cognosces. Quodsi me quoque voles aliquem commentarium facere, designa mihi qualem velis faciam, et ut iubes faciam. Quidvis enim subire paratus sum, dum a te res nostrae inlustrentur[10]. Plane non contempseris et orationes ad sena-

---

a *In margine*: Satis poenarum — sentio.

b *In margine:* Athibeo tibi depraecatores — ipsam.

c *In imo margine:* Athibeo tibi praecatores humanitatem ipsam, nam et delinquere humanum est et proprium hominis ignoscere.

---

1 Cod. pr. m. *disiunctis*.

2 Desinit folium.

3 Addit Maius, cf. marg.

4 Incipit Cod. p. 436. Utrum haec sit pars praecedentis epistulae an alius diversae incertum est. *Maius.*

5 Corr. *ad. Niebuhrius.*

6 Ad Fulvianum est epistol. 19 lib. I. ad Amicos.

7 Horum virtute bellum confectum est. Capitolin. in Ver. c. 7. *Maius.*

8 Cod. QUIB . . . .

9 An *sensum,* ut Horat. Sat. 1. 3. 97? *Heindorfius.*

10 Cod. pr. m. *inluscrentur.*

tum et adlocutiones nostras ad exercitum. Mittam tibi et sermones meos cum barbaris habitos. Multum haec tibi conferent. . . . .

Unam rem volo, non quidem demonstrare discipulus magistro, |[1] sed existimandam dare. Circa causas et initia belli diu commoraberis, et etiam ea quae nobis absentibus[2] male gesta sunt. Tarde ad nostra venies. Porro necessarium puto, quanto ante meum adventum superiores Parthi fuerint, dilucere, ut quantum nos egerimus appareat. An igitur debeas, quomodo πεντηκονταετίαν Θουκυδίδης explicuit[3], illa omnia corripere, an vero paulo altius[4] dicere, nec tamen ita, ut mox nostra, dispandere, ipse disspicies[5].

In summa meae res gestae tantae sunt, quantae sunt scilicet, quoiquoimodi[6] sunt: tantae autem videbuntur, quantas tu eas videri voles.

IV. Domino Meo Vero Augusto.

Quamquam me diu[7] cum ista valetudine vivere iampridem pigeat taedeatque, tamen ubi te tanta gloria per virtutem parta reducem videro, neque incassum vixero neque invitus, quantum[8] vitae dabitur, vivam. Vale Domine desiderantissime. Socrum et liberos vestros[9] saluta.

V. Magistro Meo.

Quidni ego gaudium tuum mihi repraesentaverim, mi magister carissime? Equidem videre me[10], et arte complecti, et multum exosculari cotidie videor mihi toto . . . .

. . . .

---

1 Incipit Cod. p. 435.

2 Cod. pr. m. *a nobis a sentim.*

3 Ita Codex; Maius: *exposuit,*

4 An *latius?* *Heindorfius.*

5 Ita Codex, sed alterum S supra lin.

6 Man. sec: *cuoicuoimodi.* Paulo aliter Maius.

7 Expectabam *diutius* vel *tam diu.* *Heindorfius.* An *medius fidius*?

8 Cod. pr. m. *reducem vixero neque invitus quantum;* cetera sec. m. supplevit.

9 Minime opus est vocabulum intelligere de pluribus, ut recte monet Niebuhrius.

10 Corr. *te.* *Heindorfius.*

VI. Domino Meo Vero Augusto.

. . . . |[1] animi mei perturbatione non possem[2]. Sed acceptis litteris tuis, ea re iam primum bona spes mihi ostentata est, quod tua manu scripseras: deinde quod post apstinentiam tridui et sanguinem satis strenue et prompte demissum[3], liberatum esse te periculo inpendentis valetudinis nuntiabas. Respirabi igitur et revalui, et apud[4] omnis foculos, aras, lucos sacros, arbores sacratas, nam rure agebam, supplicavi[5]. Et nunc expecto cognoscere ex tuis litteris, quantum medici isti dies promoverint ad vires reficiendas. Enimvero nunc maiore multo cura diligentiaque opus est, ut paulatim temet compleas[a], nec properes ad detrimenta virium resarcienda. Nam id quidem omnium opinione compertum et traditum est, sanguinem, ubi abundet, incursim detrahendum, postea pedetemptim esse reparandum[b].

Fac, oro te et obsecro, Domine, quod tuo egregio ingenio decet, temperes et reparcas et modificeris desideriis omnibus, quae nunc acriora solito et procaciora existere necesse est post apstinentiam, qua necessario in tem|[6]pore usus es[7]. Fratrem dominum saluta[8], quem salvom habebis, si tu salvus eris. Vale Domine dulcissime.

VII. Vero Augusto Domino Meo.

Quanta et quam vetus familiaritas mihi intercedat cum Gavio Claro, meminisse te, Domine, arbitror. Ita saepe de

a *In margine*: Maiore opus est diligentia ut paulatim temet compleas.

b *In margine*: Sanguinem — reparandum.

1 Incipit Cod. p. 434.

2 Scripta est haec epistula ad Verum, qui dum ad bellum Parthicum proficisceretur, Canusii ob intemperantiam aegrotavit. Temporis autem nulla habita ratio est, ut vides, ab illo vetere homine qui has epistulas disposuit. *Maius.*

3 Corr. *emissum. Heindorfius.* Medici, notante Ecksteinio, dicunt *sanguinem mittere,* cf. Cels. II. 10.

4 Ita Codex, non *aput.*

5 Ita Codex. Mox Hauptius emendat: *expeto cognoscere* et *medii isti dies.*

6 Incipit Cod. p. 433.

7 Codex: *est.*

8 Videlicet ad visendum Verum aegrotantem Marcus Canusium contenderat. Capitolin. in Vero c. 6. *Maius.*

eo aput te ex animi mei sententia sum fabulatus. Nec ab re esse puto memorem te tamen admonere.

A prima aetate sua me curavit Gavius Clarus familiariter, non modo iis officiis, quibus senator aetate et loco minor maiorem gradu atque natu senatorem probe colit ac promeretur; sed paulatim amicitia nostra eo processit, ut neque illum pigeret neque me puderet, ea illum oboedire mihi, quae clientes[1], quae liberti fideles ac laboriosi obsecuntur; nulla hoc aut mea insolentia aut illius adulatione; sed mutua caritas nostra et amor verus ademit utrique nostrum in officiis moderandis omnem detrectationem[a].

Quid ego memorem negotia in foro nostra minima maximaque ab eo curata? aut domi quod[2] uspiam recte clausum aut opsignatum aut curatum aut confectum |[3]quid vellem, me uni huic mandasse et concredidisse?

Sed quod alumnus meus aegre tuleraret, valetudini meae curandae ita semper studuit, tantam omni tempore etiam operam dedit, ut excubaret etiam aegro mihi, et, ubi meis ego uti manibus per valetudinem non possem, manu sua cibos ad os meum adferret. Postremo si quid humanitus, absente Victorino et domino fratre meo, mihi accidisset, huic iusta corpori meo curanda mandavi. Praesentibus etiam illis, ab hoc potissimum corpus meum contrectari volui, quo minus doloris ad fratrem et generum meum ex contactu ullo[4] corporis mei perveniret.

Haec mihi cum Gavio Claro iura sunt[b]. Iam ego, si res familiaris mihi largior esset, ne quid ad senatoris munia facile toleranda deesset[5], omni[6] ope subvenirem: neque um-

a *In margine:* Mutua caritas nostra et amor verus ademit utrique nostrum in officiis moderandis insolentiam et adulationem.

b *In margine:* Haec mihi — sunt.

1 Fuere igitur, qui a libertinis diversi essent, clientes Antoninorum adhuc aetate, ad quam omnino multa ex veterum more duraverunt. *Niebuhrius.*

2 Heindorfius: *quoties;* Hauptius: *quom.*

3 Incipit Cod. p. 424.

4 Codex: *contactuu . . .*

5 Codex: *dessent,* et corr. *deessent.*

6 Legerim: *omni ei ope. Heindorfius.*

quam[1] ego huius negotii causa[2] eum trans mare proficisci paterer. Nunc et nostrae res haud copiosae et huius paupertas artior[a] me compulerunt, ut eum invitum expellerem in Suriam ad legata, quae ei in testamento hominis amicissimi obvenerunt, persequenda.

Quae paupertas Claro meo nulla ipsius culpa optigit, [3]sed neque paterna ulla neque materna bona fruenda percepit: eaque fine heres patri fuit, ut creditoribus paternis aegre satisfaceret. Ceterum parsimonia et officiis et frugalitate onera quaestoria et[4] aedilicia et praetoria perfunctus est[b]. Cui[5] quidem per apsentiam eius divus pater vester sumptum praeturae de fisco vestro cum expendisset[6], ubi primum in urbem Clarus reconciliata sibi valetudine rediit[7], omne fisco vestro persolvit.

Nihil isto homine officiosius est, nihil modestius, nihil verecundius. Liberalis etiam, si quid mihi credis, et in tanta tenuitate, quantum res patitur, largus.

Simplicitas, castitas, veritas, fides romana plane, φιλοcτοργία vero nescio an romana; quippe qui nihil minus in tota mea vita Romae repperi quam hominem sincere φιλόcτοργον: ut putem, quia reapse nemo est Romae φιλόcτοργοc, ne nomen quidem huic virtuti esse romanum[8].

Hunc tibi, Domine, quantis possum praecibus commendo. Si umquam me amasti sive amaturus umquam es, hunc a me fidei tuae atque opi traditum tuearis peto[9].

---

a *In margine:* Huius paupertas artior.
b *In margine:* Ceterum parsimonia officiis et frug. — perfunctus est.

---

1 Codex: NCQ . . . . . \ᗰ; et sunt vestigia scriptum fuisse — *quam.* Perperam Maius *sane.*

2 Codex: *causaussa,* sed corr.

3 Incipit Cod. p. 423. Codex: *optigit.*

4 Ita Codex.

5 Codex: *cum.* Maius: *cui,* quod sane postulatur. Coniectura est Heindorfii.

6 Ita Codex. Mos is fuit Antonini Pii, ut testatur Capitolinus. *Maius.*

7 Ita Codex: *redit* Maius.

8 Cf. Marcum de Reb. S. I. 11: παρὰ Φρόντωνοc· — οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ᾽ ἡμῖν εὐπατρίδαι ἀcτοργότεροί πωc εἰcίν.

9 Om. Maius.

Quaeras fortasse quid pro eo . . . .

. . . .

VIII. Vero Augusto Domino Meo.

. . . . |[1] desideretur is honor, quo pariter quisque expetit, siquid honoris aliis impertitum videat. Probasti me laudastique consilium, neque tamen triduo amplius vel quatriduo id a te optinere potuisti, ut mihi verbo salutem responderes; sed ită excogitasti: primum me intromitti in cubiculum iubebas: ita sine cuiusquam invidia osculum dabas, credo ita quom[2] animo tuo reputans: mihi, cui curam cultumque tradidisses oris atque orationis tuae, ius quoque[3] osculi habendum, omnisque eloquentiae magistros sui lege[4] fructum cap[ere saltem] in vocis aditu locatum[5]. Morem denique saviandi arbitror honori eloquentiae datum. Nam cur os potius salutantes ori admovemus quam oculos oculis, aut frontes frontibus, aut quibus plurimum valemus, manus manibus, nisi quod honorem orationi impertimus? Muta denique animalia oratione carentia etiam osculis carent. Hunc ego honorem mihi a te habitum [pendo][6] maximo et gravissimo pondere. Plurima praeterea tua erga me summo cum meo honore et dicta et facta sensi. Quotiens tu me manibus |[7] tuis sustinuisti, adlevasti aegre adsurgentem, aut difficile progredientem per valetudinem corpuris[8] paene portasti? quam hilari voltu semper placato tu nos[9] adfatus es? quam libenter conseruisti[10] sermonem? quam diu produxisti? quam invitus terminasti?

---

1 Incipit Cod. p. 430, obscura.

2 Cod. sec. m.: *cum*.

3 Oblitteratum.

4 Ita Codex; Maius minus recte dubitat.

5 Ita Maius. Codex: CAPE . . SA . . . . . et *locato*, quamquam multum dubito an haec sententia integra sit. Heindorfius supplet *capere debere*.

6 Supplet Maius. Non est lacuna.

7 Incipit Cod. p. 429, obscura in fine.

8 Ita Codex.

9 Maius: *placatissimo nos:* Codex: pla . . . . Excidere decem litterae. Hinc coniecit amicus quod dedi in textu.

10 Ita Codex; Maius *consevisti*. Ecksteinius laudat Drakenborch. ad Liv. X. 24. 5.

quae ego pro maximis duco. Sicut[1] in extis diffisa[2] plerumque minima et tenuissima maximas significant prosperitates[a], ut formicularum et apicularum ostentis res maximae portenduntur, item[3] vel minimis et levissimis ab uno et Vero principe habitis officii et bonae volentiae signis significari arbitror ea quae amplissima inter homines[4] et exoptatissima sunt, amor honorque[b].

Igitur quaecumque a Domino meo[5] tuo fratre petenda fuerunt, per te petita atque impetrata omnia malui.

IX. Domino Meo Vero Augusto.

Fatigatum me valetudine diutina et praeter solitum gravi, ac gravissimis etiam luctibus paene continuis adflictum: nam in paucissimis mensibus et uxorem carissimam et nepotem trimulum amisi: *ex hisce*[6] me malis perpulsum recreatumque |[7] tamen aliquantum fateor, quod te meminisse nostri et quaedam nostra desiderasse cognovi. Misi igitur quae Dominus meus frater tuus litteris tuis admonitus mittenda censuit. Adiunxi[8] praeterea orationem pro Demonstrato, quam cum fratri tuo primum optuli, didici ex eo Asclepiodotum, qui oratione ista compelletur, a te non inprobari. Quod ego ubi comperi, curavi equidem abolere orationem: sed iam pervaserat in manus plurium, quam ut aboleri posset.

---

a *In margine superiore:* In extis — prosperitates.

b *In margine inferiore:* ut formicularum et apicularum ostentis res maxime portenduntur, ita vel minimis ab uno principe benivolentiae signa amplissima inter homines ostenduntur amor honorque.

---

1 Sequitur locus in Codice oblitteratus. Maii lectio quam damus, non desumta est e textu, in quo diversa vestigia apparent, sed e margine.

2 Ita Cod. pro *diffissa.*

3 Ita Codex, ut videtur.

4 Ita Codex. Aliter Maius.

5 Vocabuli vestigia cernas.

6 Tantum fere spatii est in Codice. *Maius.* Heindorfius scribit: (erectum) *recreatumque.*

7 Incipit Cod. p. 428.

8 Cf. Epist. ad Antonin. Imp. II. 8.

Quid igitur? quid inquam? *Nisi*[1] Asclepiodotum, cum a te probetur, mihi quoque fieri amicissimum: tam hercule quam est Herodes summus nunc meus, quamquam extet oratio.

Egit praeterea mecum frater tuus inpense, quod ego multo inpensius adgredi cupio, et ubi primum commentarium miseris, adgrediar ex summis voluntatis opibus: nam de facultate tute videbis, qui me idoneum censuisti.

X. Magistro Meo.

Certum esse te, mi magister carissime, etiamsi reticeam, nihil dubito, quantae mihi acerbitatis[2] sit tua omnis vel minima tristitia. Enim|[3]vero cum et uxorem per tot annos caram et nepotem dulcissimum paene simul amiseris[4] maxi . . te a me . . magistrum doctis dictis consolari audeam . . tuam . . enim . . tum . . delibera . . . Nunc ad reliqua litterarum tuarum convertar. Delectatus . ua th . . mem . . in grav . . rit . . veri . . . Quid [or]as, mi magister? . . nisi qui . . a me munus aut no . . mus defendisset, qua si deficis . . quid aliud ego doctior quicquam aut expeto aut somnio . . . .

---

1 Dedi lectionem Maii, sed Codicis vestigia non respondent:

QUIDIK——IEREQ . .
INQUAOI \ . . . . cIAS
CLEP.

Sed quis haec expediet?

2 Corr. *acerbitati. Heindorfius.*

3 Incipit Cod. p. 427, quae interiit praeter tres primos versus.

4 Heindorfius explet: *amiseris, maxi*ma tibi vitae solatia, quibus ego *mag.*

(M. CORNELII FRONTONIS AD M. ANTONINUM DE ELOQUENTIA[1].)

I. (Antonino Augusto Fronto.)

. . . . . . |[2] . . . . . castella verborum, conciliabula verborum loco, gradus, pondera, aetates, dignitatesque dinoscere: ne in oratione praepostere, ut in temulento ac perturbato convivio, conlocentur[3]: quae ratio sit verba geminandi et interdum trigeminandi, nonnumquam quadriplicia[4], saepe quinquies aut eo amplius superlata ponendi: ne frustra neve temere verborum strues acerventur[a], sed ut certo ac sollerti termino uniantur.

Post ista omnia investigata, examinata[5], distincta, finita, cognita: verborum omnium, ut ita dixerim, de[6] populo, sicut

a *In margine:* Ne temere ne frustra verborum strues acerbentur.

1 Sequuntur aliquot folia, quorum series non certis argumentis et indiciis potest restitui. Maius in editione negligenter rem administravit, qui folia interdum ita disposuerit ut unum folium inter duos quaterniones distribueretur. Quod dedi, explicui in Prolegomenis; concedo non omnia in ea dispositione esse certissima, sed tamen mihi videor aliquanto propius ad veritatem accessisse. Titulum qui in Codice deest, sumsi a Maio, qui Niebuhrium in ea re sequebatur. Non admodum utile et fructuosum esse duxi omnia Maiana describere, sed si quis inspiciet p. 226 et 238 Ed. Rom. videbit ipsum virum eminentissimum intellexisse turbatum foliorum ordinem a se non restitutum fuisse; quo magis venia danda erit, si in quibusdam obscuris et laceris paginis ratio me interdum fugisse videbitur. Lucro tamen deputo quod mox in tractatu de orationibus e luto emergemus.

2 Incipit Cod. p. 404.

3 Haec sententia itidem legitur in margine. Quinque prima verba, quae sensu vacua sunt et artes nostras eludunt, assumsi e margine in quo solum leguntur. Errat Maius qui haec verba in fine seq. pag. collocavit, quamquam fateor mea nihil interesse, quum „in temulento convivio" verba praepostere collocentur.

4 Ita Codex.

5 Ita Codex. Maius: *geminata.*

6 Non apparet in textu; sed vid. marg.

in bello ubi opus sit legionem conscribere, non tantum voluntarios legimus, sed etiam latentis militari aetate conquirimus; ita, ubi verborum praesidiis opus sit, non voluntariis tantum, quae ultro obvenerint, utemur, sed latentia eliciemus atque ad imperandum[1] indagabimus[a].

Hic illud, etiam ut ego arbitror, scite a nobis conventum[2], quibus rationibus verba quaerantur, ut non hiantes oscitantesque exspectemus, quando verbum ultro in linguam quasi palladium de caelo depluat[3]; sed ut regiones verborum et saltus noverimus, ut ubi quaesitis opus sit[4], per viam potius ad vestigandum, quam invio progrediamur[b].

Certa igitur loca sunt a vobis[5] . . . . |[6] . . . . . . In primis oratori cavendum, ne quod novum verbum ut aes adulterinum percutiat, ut unum et id[7] verbum vetustate noscatur et novitate delectet . . . . |[8]. . . officiorum genera duo, rationes tripertitae. Prima species substantiae, ut sit; altera qualitatis, ut talis sit; tertia rei, ut re ipsa[9], cuius causa superiora officia suscepit, expleat . . . . *dis*[10] cendae exercendaeque sapientiae:

---

a *In margine:* De populo verborum sicut in bello ubi opus est legionem scribere non —— latentes ita etiam in verbis non obvia, sed etiam latentia elicienda sunt et indaganda.

b *In margine:* Non expectandum verbum quod ultro in l. q. p. defluat, sed regiones saltusque verborum *quaer*ere oportet, ut non invio sed *iti*nere quaeramu*s*.

---

1 Confert Maius Cic. ad Fam. IX. 28 et Sallustii: *Iugurtha cum ad imperandum Tisidium vocaretur.*

2 An *commentandum* vel *comminiscendum? Heindorfius.* An *inventum?*

3 Cod. pr. m. *diiluat,* h. e. *dipluat.*

4 Codex: *sit ut.*

5 Fortasse: *a nobis exploranda. Heindorfius.*

6 Sequitur Cod. p. 403 erasa, cuius unica sententia superest in margine.

7 Maius coniicit: *idem.* Eckstelnius: *ut una id verbum et vet.*

8 Sequitur Cod. p. 402, in qua nihil apparet praeter unam sententiam in margine.

9 L. *rem ipsam. Niebuhrius.*

10 Sequitur Cod. p. 401, cuius tres versus contulit amicus. Heindorfius qui nesciebat superiora e margine descripta esse ita locum constituit: ut *rem ipsam* — expleat, *id est munus dis*cendae — speciem rei *dicebat* negotiis *solum* terminatam — verum *docebat* — retineo *velut* prima — sint *elementa* quae — pertinent *curare.*

tertiam autem hanc speciem, rei dico, ac negotiis solam terminatam, se *q*uasi contentam. Hac officiorum partitione, si tamen aut ille[1] verum aiebat aut ego olim audita memoria retineo, ut prima homini ad sapientiam tendenti sint [moli]-menta quae ad vitam salutemque pertinent[a] [conservandam]. Igitur et prandere et lavari et ungui[2] et cetera eiusmodi munera sunt sapientis officia. Quamquam neque in balneis quisquam sapientia . . neque ut circa . . ad mensam cenarit, prandio vomerit, sapientiam ructarit[b] . . si ederis . . nisi vixeris. Quid igitur istic admonendus es? ne tin . . hoc . . prandio et mensa[3] situm existimes. Non est sapientiae negotium vesci; sed sine vita, quae civo constat, nulla sapientia, studia nulla esse possunt. Nunc . . vides igitur . . . officia[4] . . . . . |[5] At non aeque sequentia officia, quae sunt qualitati cuiusque accommodata[c], possunt omnium esse communia[d]. Aliud prandium gubernatori commune et aliud pugili de integris tegoribus[6]. Aliud prandendi tempus, alia lavatio, alius somnus, alia pervigilatio.

Considera igitur, an in hac secunda ratione officiorum contineatur eloquentiae studium. Nam Caesarum est in senatu quae e re sunt suadere, populum de plerisque negotiis in concione appellare, ius iniustum corrigere[7], per orbem

---

a *In margine*: Prima officiorum species sapientis, eorum scilicet quae ad vitam salutemque pertinent.

b *In margine*: Prandio comeso sapientiam ructarit non est sapientiae neque quae civo constat esse sapientia non potest.

c *In margine*: Secunda species qualitatis haec est.

d *In margine*: quae possunt omnium esse communia, sed diversa sunt et quae communia omnibus. *[Maius haec postrema in textu posuit.]*

---

1 Fortasse Dionysius Frontonis magister. *Maius.*

2 Ita Codex.

3 Maii schedae exhibebant *mensam.* Heindorfius tentabat: Quid igitur istic admonendus es? ne *studium* hoc *sapientiae in* prandio et mensa situm existimes.

4 Supple versus septem. Heindorfius: vides igitur *prima haec* officia *omnium esse hominum.*

5 Incipit Cod. p. 396.

6 Ita Codex pro *tergoribus* vetere orthographia. *Maius.*

7 Perperam Maius legit: *corripere.* Codex evidenter habet quod dedi.

terrae litteras missitare, reges[1] exterarum[2] gentium compellare, sociorum culpas edictis[3] coercere, benefacta laudare, seditiosos compescere, feroces territare. Omnia ista profecto verbis sunt ac litteris agenda. Non excoles igitur id quod tibi totiens tantisque in rebus videas magno usui futurum? An nihil referre arbitraris qualibus verbis agas, quae non nisi verbis agi possunt? Erras, si putas pari auctoritate in senatu fore Thersitae verbis expromptam sententiam, et Menelai aut Ulixi orationem[a], quorum Homerus et vultus in agendo et habitus et status et voces [ca]noras ac modulationum eloquentiae genera diversa no*tavit*[4] .[b]. . . . .|[5]. . . . . . . Quisquam vereri potest, quem inridentius quam dictorum [eius causa haud[6]] contempserit . . . .[7] cum . . . . magn . . arte taceat . . . in*q*uit ne te rei illis vi . . . . uter contemnant . . . .[8] Nemo tanta auctoritate est, qui non, ubi peritia deficitur, ab eo qui peritior est despiciatur . . . . . .[9] medebor. temnor . . . . gy*p*so . . . . . . mersit . . . . .
[10]Tibi tanta eloquentia parta est, quae ad laudem etiam su-

---

a *In margine*: Non talem auctoritate Thersitae est exprompta sententia quam Menelai aut Ulixis oratio.

b *In margine*: Quae res auctoritatem *sententiarum* imminuat.

---

1 Ita Codex.

2 Perperam Maius: *leges celerarum.* Prima littera vocabuli *reges* fere evanuit.

3 Perperam Maius: *dictis.*

4 Ita cum Heindorfio Maius, qui tamen in Codice videre sibi visus est: *non denique.* Supplet Heindorfius: *Denique principum etiam auctoritatem eloquendi minuit inscitia.*

5 Sequitur Cod. p. 395, quae interiit praeter ea, quae amicus in margine legere potuit.

6 Supplementum Maii, quod tamen non convenit cum vestigiis in Codice.

7 Quod sequitur legitur in imo margine.

8 In summo margine columnae alterius. Berolinenses qui nesciebant haec omnia e margine desumta esse, fallacibus coniecturis sed ingeniosis lacera fragmenta consarcinarunt.

9 In imo margine.

10 Haec apparuerunt in textu.

persit . . . . |[1] . . . . comisese . . sido . . . . nil ac capillus etsi non cottidie acu ornandus, tamen pectine cotidie expediendus est . . . . |[2] fuisse Croesum et Solonem, Periandrum et Polycraten, Alcibiaden denique et Socraten[a].

Quis dubitat sapientem ab insipiente vel praecipue consilio et dilectu rerum et opinione discerni[3]? Ut si sit optio atque electio divitiarum atque egestatis, quamquam utraque et malitia et virtute careant, tamen electionem laude et culpa non carere. Proprium namque sapientis officium est recte eligere[b], neque perperam vel postponere vel anteferre.

Si me interroges, concupiscamne bonam valetudinem, abnuam equidem, si sim philosophus: nihil est enim fas concupiscere sapienti aut adpetere, quod fors fuat an frustra concupiscat; nec quidquam, quod in manu fortunae situm videat, concupiscet.

Tamen si necessario sit altera res eligenda, Achillei[4] potius pernicitatem eligam quam debilitatem Philoctetae[c].

Simile igitur in eloquentia servandum: non opere nimio concupiscas igitur, nec opere nimio aversere: tum[5] si eligendum sit, longe longeque eloquentiam infantiae praeferas[d].

Audivi te nonnumquam ita dicentem: at enim cum aliquid pulchrius elocutus sum, placeo mihi ideoque eloquentiam fugio. Quin tu potius illud |[6] corrigis ac mederis, ne[7] placeas

---

a *In margine paginae superioris:* . . . . . emin dis . . . . . e Croe . . . . . Socrates . . . . en.

b *In margine*: Sapiens ab insipiente consilio plerumque dilectu et opinione discernitur. Proprium sapientis recte eligere.

c *In margine*: Sapiens nihil ex his, quae in manu fortunae videat, concupiscit. In electione tamen sapiens Achilli potius pernicitatem quam Philoctetae debilitatem praeoptet.

d *In margine*: eloquentia*m opere* nimio concupiscendam sapienti si eligendum sit eam infantiae praeferendam.

---

1 Sequitur Cod. p. 394 quae interiit praeter unicam sententiam in margine.

2 Incipit Cod. p. 393.

3 Ita Codex; *discerent.* Maius.

4 Cod. sec. m. *Achilli.* cf. Horat. Carm. I. 15. 34 et Epod. 17. 14.

5 Malim *tamen. Heindorfius.*

6 Incipit Cod. p. 400.

7 Cod. pr. m. *nec.*

tibi? non[1] ut id, propter quod places, repudies. Nam ut nunc facis, alibi tu medicamenta obligas. Quid tandem? si tibi placebis quod iuste iudicaris, iustitiam repudiabis? si placebis tibi pio aliquo cultu parentis, pietatem spernabere[2]? Places tibi cum facundus: igitur verbera te[3], quid facundiam verberas?

Tametsi Plato[4] ita diceret itaque te compellaret: O iuvenis, periculosa est tibi praepropera placendi fuga: novissimum namque homini sapientiam colenti amiculum est gloriae cupido[a]. Id novissime[5] exuitur. Ipsi ipsi, inquam, Platoni in novissimum usque vitae finem gloria[6] amiculum erit.

Illud etiam audisse me memini, pleraque sapientes viros id inest[7] scitis mentis atque consultis habere debere, quorum interdum usu abstineant; itemque interdum nonnulla in usu habere debere, quae dogmatis improbent; neque ubique rationem sapientiae rectam et usum vitae necessarium congruere.

Fac te, Caesar[8], ad sapientiam Cleanthis aut Zenonis[9] posse pertingere, ingratiis[10] tamen tibi purpureum pallium erit sumendum, non pallium philosophorum soloci[11] lana[b]. Purpureo . . . . |[12] . . . . Cleanthes aqua de puteo extrahenda victum quaerebat: tibi saepe-

---

a *In margine*: Periculosa — cupido.

b *In margine:* Non ubique rat. rect. sap. et usus vitae necessarium congruere, ut imperatori si philosophetur, ingratiis etiam purpureum erit pallium sumendum, cum philosophus habeat consucidum.

---

1 L.: *ne placeas tibi*, quam *ut id. Heindorfius.*

2 Triumviri: *aspernabere.*

3 Codex: *verberantem.* Correxit Niebuhrius. Codex praeter ea: *facundia.*

4 Ita Codex admodum perspicue. Maius: *placita.* Niebuhrius: *placida.* cf. Plat. ap. Athen. XI. 507 D.

5 Maius legit: *novissimum,* fortasse recte, sed Codex habet *novissime.* cf. Tacit. Hist. IV. 6 et Plut. *An seni resp. ger.* p. 783 D. Videantur Schneidewinus in Philologo VII p. 321 et Cobetus in Mnemos. V p. 232. Adde Wyttenbach. in Epist. Critic. de Iuliano p. 49.

6 Codex: *gloriam.*

7 Exhibeo Codicis lectionem, quam non intelligo. Maius delet *inest.*

8 Cf. ad Anton. Pium I. 1.

9 Ita Codex. Maius legerat *Xenonis.*

10 Cf. M. Aurel. de reb. s. VI. 13. IX. 36.

11 Solox (inquit Festus) lana crassa vel pecus lana contextum. *Maius.*

12 Sequitur Cod. p. 399, erasa, praeter unicam sententiam in margine.

numero curandum in theatro crocum longe adque alte exprimatur[1] . . . . |[2]. . . . Diogenes Cynicus non modo nullam pecuniam quaesivit, sed etiam propriam neglexit . . . .[3] udaque eati pa . . i . . . . mensa et part . . . . . [4]familia tu . . . vasit famae . . . . usa . . Socrate . . . . sapientior . . . . . .[5] dianii . . . . doabunse . . . . vocare . . . . . . dat. . . . .

|[6] Immortales seirint[7] comitium et rostra et tribunalia Catonis et Gracchi et Ciceronis orationibus celebrata hoc potissimum saeculo conticiscere? orbem terrae, quem vocalem acceperis[8], mutum[9] a te fieri?

Si linguam quis uni homini execet[10], immanis habeatur; eloquentiam[11] humano generi exsecari mediocre facinus putas? Non hunc adnumeras[12] Tereo aut Lycurgo? qui Lycurgus quid tandem mali facinoris admisit, quom[13] vites amputavit? Multis profecto gentibus ac nationibus profuisset vinum undique gentium exterminatum[a].

Tamen Lycurgus poenas caesarum vitium luit. Quare metuendam censeo divinitus poenam eloquentiae extermina-

---

a *In margine:* Si l. q. uni homini . . . secet i. hab. ut Tereus, si vitem ut Licurgus; et tamen quid mali fac. adm. quod v. amp.? Multis gent. profecto et vinum undique gentium exterminavit.

---

1 De croci usu voluptario Plinius H. N. XXI. 6, Apuleius Metam. X. Ed. Elm. p. 255. *Maius.*

2 Sequitur Cod. p. 398, evanida, praeter ea quae e margine descripsimus.

3 In fine columnae prioris.

4 Initio columnae alterius.

5 In ima pagina.

6 Incipit Cod. p. 397.

7 Ita Codex; Maius: *dei siverint.* Hauptius scribit: *Immortales dei ne seirint.*

8 Hic ni fallor apparet, epistolam scriptam esse ad M. Antoninum iam Imp., non ad M. Caesarem, ut voluit Maius.

9 Codex: *mutuum.*

10 Ita Codex, non *exsecet.*

11 Codex: *eloquentia.*

12 C. F. W. Mullerus in Annal. Fleckeiseni XCIII p. 491: *adsimulas.* coll. Laud. fumi et pulv.

13 Codex: *quam.*

tae[a]. Nam vinea[1] in unius tutela dei sita: eloquentiam vero multi in caelo diligunt[b]: Minerva orationis magistra, Mercurius nuntiis praeditus[2], Apollo paeanum auctor, Liber dithyramborum cognitor[3], Fauni vaticinantium incitatores, magistra Homeri Calliopa, magister Enni Homerus et Somnus.

Tum[4] si studium philosophiae in rebus esset solis occupatum, minus mirarer, quod tanto opere verba contemneres. Discere te[5] autem ceratinas et soritas et pseudomenus, verba contorta |[6] et fidicularia, neglegere vero cultum orationis et gravitatem et maiestatem et gratiam et nitorem, hoc indicat loqui te quam eloqui malle[c], murmurare potius et friguttire quam clangere. Diodori tu et Alexini[7] verba verbis Platonis et Xenophontis et Antisthenis anteponis? Ut siquis histrioni[8] studiosus, Tasurci[9] gestu potius quam Roscii uteretur: ut si in natando, si aeque liceret, ranam potius quam delphinos aemulari mallet[d], cotornicum potius pinnis breviculis quam aquilarum maiestate volitare.

Ubi illud acumen tuum? ubi suptilitas? Evigila et adtende, quid cupiat ipse Chrysippus. Num[10] contentus est docere, rem ostendere, definire, explanare? non est contentus: verum auget in quantum potest[e], exaggerat, praemunit, iterat, differt, recurrit, interrogat, describit, dividit, personas

---

a *In margine:* Metuendam censeo div. poen. eloq. exterm.

b *In margine interiore:* . . . rum in caelo eloquentiam diligunt.

c *In margine:* Discere cerat. — fid.; cultum vero orat. et gratiam maiestatemque neglegere hoc indicat —— malle.

d *In margine:* Murmurare et frig. q. clangere: in natando si liceret aeque, ranam aut delphinos potius imitaretur.

e *In margine:* Mire de ingenio Chrysippi.

---

1 Buttmannus mavult *vina.* Praeterea Cod. pr. m. *diligent.*

2 Cf. ad M. Caes. III. 9.

3 Heindorfius: *conditor.*

4 Buttmannus mavult *tamen.*

5 Ita Codex; om. Maius.

6 Incipit Cod. p. 392.

7 Maius confert Cic. Acad. IV. c. 24. Adde Diog. Laert. II, 109.

8 Ita Codex. Berolinenses: *histrioniae.* Iubet tamen Maius conferre Plaut. Mil. III. 1. 207.

9 Ita Codex. Maius accepit de Panurgo, de quo Cicero pro Rosc. Com. 10, 27.

10 Codex: *nunc.*

fingit, orationem suam alii accomodat: ταῦτα δ᾽ ἐστὶν αὔξειν, διασκευάζειν, ἐξεργάζεσθαι, πάλιν λέγειν, ἐπαναφέρειν, παράπτειν, προσωποποιεῖν[1].

Videsne ab eo paene omnia oratorum arma tractari? Igitur si ipse Chrysippus his utendum esse ostendit[2], quid ego amplius postulo, nisi ut ne verbis[3] dialecticorum, sed potius Platonis . . . .|[4] . . . Gladio dimicandum; sed interest robiginoso an splendido . . . . cum bon . . . Epictetum . . . . sedentem . . . la placebat . . si ausus esset, epitaphium[5] . . . aut sat . . suum . . . . illam lau . . . . ma pertulisset . . . .[6] . . . . ira . . . . sa . . . sub umbra . . . *ni*kil unquam . . mionis . . tot et es . . Si us . . egge . . Anaxagorae non Alexini sycophantae auditor[7] . . conamen . . . .|[8] . . . Tragicus Aesopus fertur non prius ullam suo induisse capiti personam, antequam diu ex adverso contemplaretur pro personae vultu gestum sibi capessere ac vocem . . . . . . stillicidiis . . . .[9] An maiorem[10] tragoediam putas Amphiaraum[11] scribere, quam de terrarum hiatu dicere . . .[12] tu de fulmine disputas . . bere quam . . quando . . .

1 Cod. προσωποιεῖν. Petuntur haec e Chrysippi arte rhetorica, quam memorat Laertius. *Maius.* Cf. Baguet. Comment. de Chrysippo p. 254. Ceterum παράπτειν ex Edit. Rom. est; in Edit. Mediol. Maius scripserat παρειπεῖν pro eo quod in Codice legerat παραιπεῖν. Buttmannus malebat παραινεῖν. Amicus legisse videtur παράπτειν· certe nihil adnotavit.

2 Cod. pr. m. *ostendiset.*

3 Niebuhrius: *verubus*, coll. Virg. Aen. VII. 665.

4 Sequitur Cod. p. 391, quae tota periit, praeter ea quae leguntur in margine. In textu vix cernas haec: *Gladio dimicand*um *esse contra* . . . . . *re.*

5 In hoc fragmento quaedam sunt quae amicus non potuit dignoscere, sed expressi fide Maii.

6 In margine alterius columnae.

7 Pericles. cf. Cic. de Orat. III. 34. *Maius.* Adde Orat. 4, 15.

8 Sequitur Cod. p. 390, quae itidem periit praeter quasdam adnotationes in margine.

9 In altera columna.

10 Niebuhrius: *maiorem rem.*

11 Codex: *Amphiarum.*

12 Du Rieu nil vidit praeter haec: . . . *q. ao* . . . . . . *liocaea . de fulmine d . . sputas.*

. . . .[1] dialecticorum verbis scribat: suspirantem, tussientem immo Iovem scripserit, non tonantem. Para potius orationem dignam sensibus, quos e philosophia hauries; et |[2] quanto honestius sentis[3], tanto augustius dicas[a]. Quin erige te et extolle, et tortores istos, qui te ut abietem aut alnum proceram incurvant et ad chamaetorta[4] detrahunt, valido cacumine tuo excute, et tenta an usquam ab [eloquentia][5] discesseris. Sed comitem philosophiae . . sermones gibberosos retortos[6] . . . .[7] si tenueris, contemnas; quom contemseris, nescias. Dic, obsecro, mihi, de dialecticis istis ecquid tenes? ecquid tenere te gaudes? Nolo mihi dicas; aput te ipse reputa. Ego illud praedico[8], quom plurimos amicos in hac disciplina tenueris . . . .

. . . .

II. (Antonino Augusto Fronto[9].)

. . . . nullius ante, nisi unius Caii Sallusti trita solo[10] sensum dictu periculosum et paene opstetricium pulcherrimo cultu et honestissimo ornatu protulisti.

---

a *In margine*: quanto honestius sentis . . . . tius dicas . . . . . dicas dabi . . . .

---

1 Lacuna versuum sex. Excidisse videntur in Romana editione: Dabit philosophia quod dicas, dabit eloquentia quod . . . . dialecticorum cet. Heindorfius coniicit: *Dabit eloquentia qui* (s. *quomodo*) *dicas. Nam si quis dialecticorum* cet.

2 Incipit Cod. p. 389, quae est ultima quaternionis XXVII; haec prima nota servata est post quat. duodecimum.

3 Recte Heindorfius: *senties*, modo corrigas quoque *dices* cum Ecksteinio.

4 Vocabulum repetitum in margine, sed sine diphth. Recte tamen Niebuhrius: *chamaestrota*. Puta myrtum et buxum, vide Laud. Negleg.

5 Suppleverim potius *honestate*. Tum ita fere legerim: *sed comitem philosophiae* (eloquentiam adscisce et istos) *sermones gibberosos, retortos* (abiice quos) *si tenueris* cet. *Heindorfius.*

6 Repetitum in margine.

7 Lacuna versuum tredecim.

8 Maius legit *praedicabo*, fortasse recte, sed Codex habet *praedico.*

9 Incipit Cod. p. 380. Ingens est lacuna paginarum 32, nam hic incipit quaternio XXX. In fine paginae evanida scriptura est; p. 379 quae sequitur itidem legi nequit nec indicare possum ubi incipiat.

10 Ductum e Lucretio I. 925, observantibus triumviris.

Εὔφρανας, ὑπερεύφρανας, σώζεο μοι[1].

Quod librari manu epistula scribta est, a labore gravi digitis consului qui sunt iam in suspicione.

III. Antonino Augusto Fronto[2].

Quid . . scrutetur qua . . propera. Neque balbam virginem, quae vestalis sit, capi fas est, neque sirbenam[3] . . . . Verba de balbutientibus ponenda varie[4] . . minus . . balbuttientium *vitium*[5] his ferme verbis significatur[a]: vox impedita, vox vincta, vox difficilis, vox [fracta], vox imperfecta, vox absona. His contraria quaerenti tibi subvenisse certum habeo: vox expedita, vox absoluta, vox facilis, vox [perfecta], vox [amabilis]. Tua vox . . vere . . . non . . his omnibus . . . percensio sit . . . . |[6] Vocis modulatae amatores primas audisse feruntur aves vernas luco opaco. Post pastores recens repertis fistulis se adque pecus oblectabant. Visae fistulae longe[7] avibus modulatiores . . murmurantium |[8] voculis in luco eloquentiae oblectantur.

Ennium deinde et Accium et Lucretium[9] ampliore iam mugitu personantis tamen tolerant.

At ubi Catonis et Sallustii et Tulli tuba exaudita est, trepidant et pavent et fugam frustra meditantur. Nam illic quoque in philosophiae disciplinis, ubi tutum sibi perfugium putant, Platonis fone[mat]a erunt audienda.

---

a *In margine:* Quibus vocabulis appellentur sirbeni.

---

1 Ita Maius. Amicus e Codice nihil enotavit, sed aliud quid latere manifestum est; v. c. καθωσίωμαί σοι. Mox pro *manu* pr. m. *manum*.

2 Sequentia admodum obscura sunt praeter duo prima vocabula.

3 Haec sententia e margine est. De voce *sirbenus* cf. Gell. I. 12.

4 Quinque haec verba in margine sunt, neque satis constat utrum sint e textu exscripta, an potius scholii more addita; sed hoc magis videtur ob variatam orthographiam *balbuti* pro *balbutti*. *Maius.*

5 Tantum est in Codice spatium. *Maius.*

6 Sequitur Cod. p. 374, quae interiit praeter pauca in margine.

7 Codex: *longae.*

8 Incipit Cod. p. 373.

9 Ita Codex amico exhibere visus est, Maio *Locretium.*

Haec in eos fabula competit, qui nulla indole praediti eloquentiam desperantes fugitant.

Tibi, Caesar, ut cui maxime, sublime et excelsum et amplificum ingenium ab dis datum est. Nam primi tui sensus et incunabula studiorum tuorum mihi cognita sunt.

Elucebat[1] iam tunc nobilitas mentis et dignitas sententiarum, quibus sola . . . .[2] deerant verborum lumina[a]: ea quoque variis exercitationibus instruebamus.

Ibi[3] tu mihi videre mor[a tempor]ali[4] et laboris taedio defessus eloquentiae studium reliquisse, ad philosophiam devertisse, ubi nullum prohoemium cum cura excolendum, nulla narratio breviter et dilucide et callide collocata[5], nullae quaestiones partiendae, nulla argumenta quaerenda, nihil exaggerandum[b] . . . .|[6] . . . . . mutilum perficere, hiulcum fartis iugare . . . . . . Consiliario huic magis aetati opus est quam auxiliario . . . . .[7] ma . . . . cum ea . . . . . es . . . vigare . . . .|[8] . . Nonne omnis oratorum copias sectabare[9], refutandi sollertiam, augendi facultatem, eludendi venustatem, permovendi delectandique, deterrendi incitandique, ornandi, conciliandi, inflammandi[10], laxandi audientium animos, aut alliciendi, rectam quandam in dicendo potentiam ac potestatem?

---

a *In margine:* Elucebat in puero iam — quibus sola deerant verb. lum.

b *In margine:* Prohoemium aliquod excogitandum, narratio brevis, lucida, callida, quaestiones partiendae, argumenta quaerenda, exaggerandum.

---

1 Quod Maius addit *in puero*, in textu non legitur.

2 Quattuor litteras Maius prorsus omisit, neque ego potui expedire: TUIU. Amicus diserte adnotat non esse *tunc*.

3 Reliqua in hac pagina vix apparent.

4 An forte *morem imitatus saeculi. Heindorfius.*

5 L. *collocanda. Niebuhrius.*

6 Incipit Cod. p. 378; in textu hodie nihil distinguitur, Maius vidit quinque verba. Sententia quae sequitur legitur in margine.

7 In imo margine.

8 Incipit Cod. p. 377.

9 Codex: *sectavere.* Correxit Niebuhrius.

10 Codex: *infamandi.* Correxit Niebuhrius.

Tum si quando tibi negotiis districto perpetuis[1] orationis conscribundae tempus deesset, nonne te tumultuaris[2] quibusdam et lucrativis[3] studiorum solaciis fulciebas[a], synonymis colligendis, verbis interdum singularibus requirendis? ut[4] veterum commata, ut cola[5] synonimorum[b] ratione converteres, ut de volgaribus elegantia, de contaminatis nova redderes[c], imaginem aliquam accommodares, figuram iniceres, prisco verbo adornares, colorem vetusculum adpingeres. Haec si propterea contemnis, quia didicisti, philosophiam quoque discendo contemnes.

Sed non ea sunt ista quae possis contemnere: possis sane non amare. Ut olim Crassus tristis risum oderat[6]; ut nostra hic memoria Crassus[7] lucem fugitavit[d]; ut nostra itidem memoria vir consularis campos formidabat, pomtinum cam*pum* . . . .|[8] . . . An tibi saepe . . supersit . . tamen si dixisses nonnumquam . . satis consuluisses . . is . . supra . . adhuc . . modum. Verum etiam saepe vir sapientissimus . . nescit novo plane modo. Sed ita res tulerunt . . de puteo quoque. Puteus istic minus sorderet . . si ita . . Ver . . tum mihi . . . . . . *senten*|[9]tias inopinatas, aliis . . . . tactas[10]. Tanto maius periculum sententiis inest, nisi figurationibus moderatis temperantur. Graecis verbis fortasse aper-

---

a *In margine:* Si tempus deesset — fulciebas.

b *In margine*: veterum commata et cola synonimorum.

c *In margine*: ut de vulgaribus — redderes.

d *In margine*: Crassus tristis risum oderat, alter Crassus minor lucem fugitavat multaque loca clausa lecticula praetervehebatur.

---

1 Scr. *perpetuae*. *Niebuhrius*. Hauptius: *perpetis*.

2 Ita Codex.

3 Buttmannus iubet conferre Spaldingium ad Quintil. X. 7. 27.

4 F. *aut ut.*, *Niebuhrius.*

5 Codex: *colas.*

6 Plin. N. H. VII. 19.

7 Spartian. Hadr. c. 5. Dio C. 68. 3. 16. *Maius.*

8 Sequitur Cod. p. 386, in qua hodie nihil discerni potest praeterquam in margine: *De Amicitia.*

9 Incipit Cod. p. 385, obscura, in qua perpauca legi potuerunt.

10 Ita Codex; Maius *expectatas.*

tius significabo: τὰ καινὰ καὶ[1] παράδοξα τῶν ἐνθυμημάτων εἰ . . πε αὐτὰ πλα . . . πε ηπιθαν . . δὲ τὸ οι . . τὶ καὶ . . πειπ . . Hoc ego anim . . nullis rationibus . . liber[a] . . rarus. Scias igitur in hoc uno eximiam[2] eloquentiam tuam claudere.

Moneo igitur Marcum meum etiam atque etiam, et ut meminerit obsecro, quotienscumque ἀδοξότερον ἐνθύμημα animo conceperis, volvas illud, temet[3] diversis et variis[4] figurationibus verses temptesque et verbis splendidis excolas. Nam quae nova et inopinata audientibus sunt, periculum est nisi ornentur et figurentur, ne videantur absurda[b].

Cetera omnia tibi in eloquentia expolita et[5] explanata sunt. Scis verba quaerere, scis reperta recte collocare, scis colorem sincerum vetustatis appingere[c], sententiis autem gravissimis et honestissimis abun*dare*[6] . . . . . . *pri*|[7]ma conditio est; ubi semel patefactae[8] sunt, facile cognitae negleguntur. Contemni denique et nullo honore esse rhetora videas; observari autem et omnibus officiis coli dialecticos, quod in eorum rationibus semper obscuri aliquid et tortuosi[9], eoque fit ut magistro discipulus haereat semper et inserviat, vinctus perpetuis quibusdam vinculis attineatur.

Dicet aliquis: tu igitur praeter ceteros nimirum verbis pulchris et insignibus uteris[10]? ego immo volgaribus et obsoletis. Quid igitur est? nisi istud saltem scirem, deterioribus uterer.

---

a *In margine*: Mire.
b *In margine*: Nam — absurda.
c *In margine:* Colorem — appingere.

---

1 Maius legit τά. Cetera usque ad *claudere* interiere neque conferre licuit.

2 Cod. videtur *eximum*. Correxit Niebuhrius.

3 An *volvas illud tecum*. *Heindorfius*. Ingeniose Hauptius: *volvas illud* identidem et *diversis*.

4 Duo vocabula ap. Maium excidere.

5 Reliqua evanida. Niebuhrius mavult *expedita*.

6 Berolinenses: *abun*das.

7 Incipit Cod. p. 376.

8 Ita Codex; aliter Maius.

9 Deest in Codice *sit*.

10 Codex: *utens*, quod correxit Niebuhrius.

IV. Antonino Augusto Fronto.

Pleraque in oratione recenti tua, quod ad sententias attinet, animadverto egregia esse; pauca admodum uno tenus verbo corrigenda; nonnihil interdum elocutione novella parum signatum. Quae melius visum est particulatim scribere: ita enim facilius perpendes singula, et satis temporis ad inspiciendum habebis, ut qui plurimis negotiis aut agendis occupatus sis aut actis defessus.

Igitur in prohoemio quae egregie a te dicta putem, quaeque arbitrer corrigenda, scribsi tibi. Scripturum deinceps pro amore in |[1] te meo confide cetera. Prima ergo pars tota mirifica est, multis et gravibus sententiis referta, in quibus eximiae sunt . . . . Si recte . . . quo genere Cato . . sertes . . primis . . . et hoc genere . . moderatae et . . nonnullo . . esse. Si parce et cum dignitate . . . Multo deinde gravior et severior subiuncta . . . . Si nihil . . . nobis opinionis . . . . |[2]. . Tralatum, tum . . . res ita impule[rint] . . . vincas. Inesse . . muni . . te . . versum e . . ent. Alterum proprium, comes; alterum translatum, opifex. Neque ulla verbis istis inter se communio inest neque propinquitas. Offendit igitur aures ingruens diversitas[3] nat . . . sapere . . tissim . . Sallustius[4] . . *quique manu, ventre, pene bona patria laceraverat.*

Vides quantum similitudine verborum formae adsecutus sit, ut verbum postremum, quamquam parum pudicum, non indecorum esse videatur: ideo scilicet, quod . . verba similia praecedant. Quod si ita haec verba contra dixisset: quique pene bona patria laceraverat, indita[5] obscenitas verbis appareret . . trat . . eis . . [ventre] manu venere[6]. Ad . . aures;

1 Incipit Cod. p. 375, cuius nulla vestigia hodie supersunt.

2 Incipit Cod. p. 384, cuius incerta sunt vestigia.

3 Heindorfius supplet *formae.*

4 Catilin. c. 14.

5 Codex: *inedita.* C. F. W. Mullerus in Annal. Fleckeiseni XCIII p. 490 mavult *insita.* F.: *foeditas obscenae vocis appareret. Buttmannus* Ecksteinius dubitanter coniicit *inaudita.* Idem in superioribus supplet *quod* id *verba s. p.*

6 Cod. videtur habere *venire. Maius.* Immo *ventre*, nam quod primo loco *ventre* posuit Maius, temere fecisse videtur.

tertioque . . . . |[1] διαcκευῇ et παρεκβάcει carendum.

Enimvero ad philosophos librum legas; magistro interpretanti tacitus adtendas; intellexisse adnuas; aliis legentibus ipse plerumque dormites; audias τί τὸ πρῶτον, τί τὸ δεύτερον diu multumque numerari[2]; εἰ ἡμέρα ἐcτὶν, φῶc[3] ἐcτὶν fenestris patentibus laborari. Securus inde abeas, cui nihil per noctem meditandum aut conscribendum, nihil magistro recitandum, nihil de memoria pronuntiandum, null[a verborum] indagatio, nullius synonymi[4] ornatus, nihil de graeco in nostram linguam [pariter] vertendum. In eos quoque meus magister Dionysius tenuior et[5] compositam fabulam protulit de disceptatione vitis et arboris ilicis[a].

Vitis se ante ilicem ferebat, quod suavissimum fructum hominum conviviis et deorum[6] altaribus crearet. Idem[7] dulce esu, idem haustu iucundum. Tum se maiore cura quam Cleopatram reginam ornari, comptius quam Laidem formosam. Pampinos suos ita pulchros esse, ut necterentur ex eis Libero thyrsi, corona Sileno, nymphis bacchisque redimicula; ilicem esse horridam, infructuosam, inamabilem: creare boni aut amoeni numquam quicquam |[8] praeter glandem . . . .[9]

---

a *In margine:* De laude vitis quam ilicis, et de disceptatione, quam sibi invicem retulerunt.

---

1 Paginae 383 quae sequitur, nihil superest. Incipit Cod. p. 388.

2 Codex: *numerare*. Sequuntur, ut videtur, duo versus fugaces.

3 Codex: πῶc, quod Maius non correxit! — Omnino Fronto prae oculis habet Sextum empiricum Marci magistrum cuius haec ipsa verba leguntur pyrrhon. II. 14 ff. 198 sqq. et contra log. 11 ff. 418 sqq. Atque hinc confirmare licet Sextum illum chaeronensem revera eundem esse atque hunc empiricum, contra criticorum dubitationes. Harum autem argutiarum causa ipse Marcus cum ab aliis irrisus est, tum etiam ab Avidio Cassio. Capitolin. in huius vita. *Maius*.

4 F.: *nullus in synonymis ornatus. Heindorfius*.

5 Maius inserit *illam*, quo vocabulo Codex caret.

6 Dedi lectionem Maii, sed non satis est spatii in Codice qui habet DIC. Malo *deum* cum Ed. Mediol.

7 Heindorfius: *item* dulce esu, *item* h. i.

8 Incipit Cod. p. 387.

9 Periit in sequentibus lacunis laterculum unum cum dimidio. *Maius*.

et in lacerata. Item vos . . . [1] Nunc ego consulto in fabulis finem facio, ut, siqua acrius dicta sunt, permixta fabulis molliantur.

M. FRONTONIS

. . . .

Legi Emendavi qui supra.

(M. CORNELII FRONTONIS
AD M. ANTONINUM DE ORATIONIBUS[2].)

(Antonino Augusto Fronto.)

. . . . . |[3] pauca subnectam fortasse inepta, iniqua. Nam rusus[4] faxo magistrum me experiare. Neque ignoras omnem hanc[5] magistrorum vanam propemodum et stolidam esse. Parum eloquentiae[6], et sapientiae nihil[7]. Feres profecto bona[8] venia veterem potestatem et nomen magistri me usurpantem denuo.

Fateor enim, quod res est, unam solam posse causam incidere, qua causa claudat[9] aliquantum amor erga te meus: si eloquentiam neglegas. Neglegas tamen vero potius censeo quam prave excolas. Confusam eam ego eloquentiam, catachannae[10] ritu, partim igneis[11] nucibus Catonis, partim Senecae mollibus et febriculosis prunuleis insitam, subvertendam

---

1 Sequens sententia legitur in margine.

2 Tituli nulla remanent vestigia.

3 Incipit Cod. p. 382.

4 Cod. sec. m. *rursus.*

5 Excidit substantivum. Maius supplet *turbam.* Heindorfius: *ordinem hunc magistrorum vanum — et stolidum esse.* Orellius: *nationem vanam.*

6 Codex: *eloquentia.* Hauptius delet *et.*

7 Imitatio Sallustii, ut saepius.

8 Cod. pr. m. *buona.*

9 Pro *claudicet. Maius.*

10 Cod. *catahannae.* Vera scriptura in margine, ubi vocabulum repetitur. cf. ad M. Caes. II. 14. Hauptius scribit: Confusaneam *ego eloq.*

11 Ita Codex. Buttmannus: *ligneis.* O. Iahnius in Mus. Rhen. 1845 p. 156 ingeniose: *iligneis.* Et ita iam Orellius.

censeo radicitus, immo vero Plautino[1] trato[2] verbo, exradicitus. Neque ignoro copiosum sententiis et redundantem hominem esse: verum sententias eius tolutares video nusquam[3] quadripedo concito cursu tenere, nusquam pugnare[4], nusquam [ma]iestatem studere, ut Laberius, dictabolaria immo dicteria potius eum quam dicta continere[5].

Itane existimas graviores sententias [et eadem de re] apud Annaeum istum reperturum te quam apud Sergium[6]? Sed non modulatas aeque; fateor: neque ita |[7]cordaces[8]; ita est: neque ita tinnulas[9]; non nego. Quid vero si prandium idem utriusque[10] apponatur, at positas[11] oleas alter digitis prendat, ad os adferat, ut manducandi ius fasque est ita dentibus subiciat; alter autem oleas suas in altum iaciat, ore aperto excipiat, exceptas, ut calculos praestigiator[12], primoribus labris[a][13] ostentet? Ea re profecto pueri laudent[14], convivae delectentur; sed alter pudice pranderit, alter labellis gesticulatus erit.

a *In margine:* Primoribus labris: finxit nominativum singularem hoc prim. r labrum.

1 Mostell V. 1. 63 [v. 1112 R.].

2 Ita Codex. Maius: *irato.* Riesius in Annal. Fleckeiseni XCI p. 146 coniicit *translato;* Hertzius ibid. XCIII p. 579 *tralato,* quod igo quoque conieceram; Ritschelius *irati;* Iordan. Caton. p. XCVIII *utar;* Hauptius *farto;* Ecksteinius *raro.*

3 Maius *quamquam;* non eo ducunt vestigia in Cod.

4 Heindorfius: *pungere.*

5 Horum verborum lectionem dedi sec. Maium; sed si in Codice hodie quoque legi possent, appareret, ut opinor, eum errasse. Amicus vidit: *studere* . . . . *dictabolara* . . . . . *teria.* Ingeniose Heindorfius: et, *ut Laberius* ait, dictabolari, *immo dicteria potius eum quam dicta* continuare.

6 Quod doleo, haec quoque pleraque omnia evanuerunt. Pro *in* quod legerat, Maius dedit *te.* De Sergio vide iudicium Quintiliani Inst. VIII. 3. 33.

7 Incipit Cod. p. 381.

8 An *cordaceas? Heindorfius.* Hauptius: *crepaces.*

9 Cod. pr. m. *atinnulas.*

10 Ita Codex.

11 Cf. Lachm. Comm. in Lucret. p. 352. Nempe legendum *adpositas.*

12 Cod. *praestrigiator.*

13 Cod. pr. m. *laboris.* Ecksteinius laudat Cic. pro Cael. 12, 28; de Orat. I. 19. 88; Plaut. Trinumm. v. 910; Oudendorp. in Appul. Met. p. 66.

14 Maius confert Quintiliani iudicium Instit. X. 1. Recte Iacobsius: *plaudant.*

ter quoque nonnulla. Etiam lamminae interdum argentiolae cloacis inveniuntur; eane re cluacas[1] purgandas redimemus?

Primum illud in isto genere dicendi vitium turpissimum, quod eandem sententiam milliens alio atque alio amictu indutam[a] referunt[2]. Ut histriones, quom[3] palleolatim[4] saltant, caudam cycni, capillum Veneris, Furiae flagellum eodem pallio demonstrant: ita isti unam eandemque sententiam multimodis faciunt[5], ventilant, commutant, comvertunt, eadem lacinia salutant[6], refricant eandem unam sententiam saepius quam puellae olfactariae[7] sucina.

Dicendum est de fortuna aliquid? omnis ibi Fortunas antiatis, praenesti|[8]nas, respicientis, balnearum[9] etiam Fortunas omnis cum pennis[10], cum roteis[11], cum gubernaculis reperias.

Unum exempli causa poetae prohoemium commemorabo, poetae eiusdem temporis eiusdemque nominis; fuit aeque Annaeus[b]. Is initio carminis sui septem primis versibus nihil aliud quam *bella plus quam civilia* interpraetatus est. Nu[nc hoc] replicet[12] quot[13] sententiis? *Iusque datum sceleri:*

Una sententia est. *In sua victrici conversum viscera:*

Iam haec altera est. *Cognatasque acies:*

Tertia haec erit. *In commune nefas:*

Quartam numerat. *Infestisque obvia signa:*

At enim sunt quaedam in libris eius scite dicta, gravi-

---

a *In margine:* Vitiosum dicendi genus eandem sententiam alio atque alio amictu induere.

b *In margine:* Vituperat Lucanum.

---

1 Ita Codex.

2 Nempe Fronto is est, qui iure suo de hoc vitio queratur!

3 Codex: *quam.*

4 Cf. Plaut. Pseud. V. 1. 28.

5 Orellius: fortasse *iaciunt.*

6 Maius coniicit: *saltant.* Orellius: *involutant.* Hauptius: *eandem laciniam volutant.*

7 Hauptius et Usenerus in Annal. Fleckeiseni XCI p. 268 *olfactoria.*

8 Explicit quaternio XXX, cuius notam amicus primus vidit. Incipit Cod. p. 344.

9 Maius laudat Grut. inscr. 73. 5.

10 Cod. pr. m. *phenis.*

11 Cod. sec. m. *rotis.*

12 Ita Codex.

13 Codex: *quod.*

[Appel]lat quoque quintam. *Signis*[1] *pares aquilas:*
Sexta haec Herculis aerumna. *Et pila minantia pilis:*
Septima: de Aiacis scuto corium.
Annaee, quis finis erit?

Aut si nullus finis nec modus servandus est, qur non addis *et similes lituos?* Addas licet *et carmina nota tubarum*[2]. Sed et loricas et conos et enses et balteos et omnem armorum supellectilem sequere[3].

Apollonius autem; non enim Homeri prohoemiorum par artificium est; Apollonius inquam, qui Argonautas scripsit |[4], quinque re . . . .[5] quattuor versibus narrat: κλέα φωτῶν, viros qui navigassent: οἳ Πόντοιο κατὰ στόμα, iter quo navigassent: βασιλῆος ἐφημοσύνῃ Πελίαο, cuius imperio navigassent: ἐΰζυγον[6] ἤλασαν Ἀργώ, navem qua vecti essent. Isti autem tam oratores quam poetae consimile[7] faciunt atque[8] citharoedi solent, unam aliquam vocalem litteram de Henone[9] vel de Aëdone multis et variis accentibus [cant]are.

Quid ego verborum sordes et illuvies? quid verba modulate collocata et effeminate fluentia[10]? . . [Ibi igitur] . . et aversantes . . nare hoc elegantiae[11] genus. *Uti* clipeo te Achillis in orationibus oportet, non parmulam ventilare neque hastulis histrionis ludere[a]. Aquae de sipunculis concinnius

---

a *In margine:* Clipeo — ludere.

---

1 Ita Codex: *Signis pares.* Heindorfius requirit: *Accumulat quartae quintam.* Orellius: *accumulat quoque quintam.*

2 Iam Niebuhrius hunc versum esse vidit.

3 Imo: *exequere. Niebuhrius.*

4 Incipit Cod. p. 343.

5 Supple unum versum cum dimidio. Neque igitur sufficit cum Niebuhrio scribere: *res diversas.*

6 Haec est lectio Maii. Du Rieu vidit: *navigassent* . . . . CUIREINAU . . . . ἤλασαν. Itaque Frontonem dedisse suspicor: μετὰ κῶας, *cui rei navigassent:* ἤλασαν cet. Hac ratione quinque res constabunt. Maius in Ed. Mediol. fere eodem modo.

7 Cod. pr. m. *consimiles.*

8 Codex: *ut quae.*

9 An *Haemone?* Peerlkampius in Horat. Sat. p. 38 legit: *de Inone et Adonide — iterare.*

10 Haec sententia in textu periit, sed apparet in margine. Tum incipit altera columna, quae nequit legi praeter adnotationem in margine.

11 Eckstenius coniicit *eloquentiae.*

saliunt quam de imbribus[1] . . . rem laudant . . quaerit . . quis istorum . . pandere . . apud . . . .[2] Oculos convenientes dixisti. Quis clamor iteratur[3]? apparuit enim utrumque verbum quaesitum et inventum: quod ubi verbum invenisti[4], cavere pulchre sciv[isti]. Impediti voce dicuntur qui balbuttiunt, et contrarium est soluta et expedita voce, multo melius apparuit enodata. Quaesisse te arbitror ex eodem isto loco, quod est ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, cum imperfecta vox balbuttientium sit, potuisse dici perfectam. Quae ignoras . . . .[5] oculos convenientes dixisti . . . .[6] inprobatur hic locus ab . . . .[7] significatione est. Theodorus[8] ἀπὸ τοῦ πολλαχῶς[9] λέγεσθαι appellat. Nam convenire et[10] decere[11] et aptum esse et congruere[12] Graeci ἡρμόσθαι[13] appellant.

Non dubito alia item verba percensuisse. Nam straboni oculi[14] dispares sunt: potuisse te[15] pares aut impares dicere; disconcinnos illos, hos[16] concinnos dici potuisse; convenientes multo melius.

Dicas fortasse, quid in orationibus meis novicium, quid crispulum, quid luscum, quid purpurisso litum[17], aut [tumidum aut][18] pollutum? Nondum quicquam; sed vereor . . . . . .[19]

---

1 An *imbricibus?*

2 Incipit Cod. p. 350, obscura.

3 An *iteratus?* Maius om. *verbum.*

4 Codex: *investi.*

5 Supple unum versum et duas litteras.

6 Supple dimidium versum.

7 Supple versum et dimidium.

8 Cf. ad M. Caes. III. 8.

9 Codex. . . . . αχῶς; et apparent vestigia recte suppleri πολλαχῶς.

10 Ita Codex.

11 Codex: *dicere.*

12 Ita Codex; aliter Maius.

13 Codex: ἡρμοσ . . λε., sed vera lectio non dubia est.

14 Cod. pr. m. *oculoi.*

15 An *potuisses? Heindorfius.*

16 Ita Codex ut videtur: Maius *hos illos.*

17 Heindorfius latere supicatur: *aut cerussa pollinctum.* Pro *luscum* Eeksteinius scribit *fuscum.*

18 Ita Maius. Amicus distinxit: . UOI . . . .

19 Supple sex litteras.

eas promo . . . . en . . . . . . n u[1] . . . . unt.

Laudo censoris *il*lud[2], qui ludos talarios *effugeret*[3], |[4] quod semet ipsum diceret, cum ea prae*teris*set[5], difficile dignitati servire, quin ad modum crotali aut cymbali pedem poneret. Tum praeterea multa sunt in isto genere dicendi sinceris similia, nisi quis diligenter examinat[a]. *Iusque datum sceleri:* Q.[6] Annaeus ait. Contra Sallustius: *omne ius in validioribus esse.* Gallicanus quidam declamator cum Macedones deliberantis, Alexandro morbo mortuo, an Babylonem . . . . . .[7] quid si utens, com . . . . .[8] nes, inquit.

Factum[9] est: eodem hoc *ver*bo Enni . URCMIAK . . . CA cla*udi* ait, factum est . . et *faci*nus com*memo*rabile[10]: Tiberis est, Tusce, Tiberis, quem iubes cludi[11]: Tiber amnis et dominus et fluentium circa regnator undarum[12]. Ennius: *Postquam consistit*[13] *fluvius qui omnium princeps, qui sub cae-*

a *In margine:* Multa sunt similia sinceris, nisi scrupulosius examinentur.

1 In his lacunis perierunt tres versus.

2 Nempe quinque litterae evanidae.

3 Novem litterae.

4 Incipit Cod. p. 349.

5 In Codice legi videtur: *prae . . . . . . set.* Maius non expedivit hanc sententiam. Lectores videant an res mihi melius cesserit.

6 Ita Maius legebat.

7 Supple octo litteras. Fortasse: *an Babylone manerent.*

8 Supple quinque litteras. Fortasse: *commode mones.*

9 Ita in Codice a linea. — Vitium a Frontone notatur in repetita locutione *factum est. Buttmannus.* Consulenti patebit eius supplementa minime convenire cum Cod. lacunis.

10 Lacunas indicavi quantum potui accuratissime. De loco restituendo equidem despero. Quae supplevi, dedi litteris italicis.

11 Cod. sec. m. *claudi.* Videntur verba edicti illius quo M. Aurelius Tiberim inundantem coerceri iusserit. Illam certe urbanam calamitatem sub initiis imperii divorum Fratrum contigisse ait Capitolin. in M. cap. VIII eamque cura principum fuisse temperatam. *Maius.*

12 Videtur Marcus edicto suo Virgilium imitatus Aen. VIII. 77: *corniger hesperidum fluvius regnator aquarum. Maius.* Non opinor Maium intellexisse quid Fronto dicat; erunt fortasse aliquando qui hanc paginam expediant: equidem operam perdidi.

13 Cod. CONST . . TI, sed litterae fugaces. Cicero Orat. 48, 161: *qui est omnibu princeps.* Vahlenus conferendus et Beckerus in Diario Marb. 1849 p. 331.

rulco[1], ait. Peritia opus est, ut vestem interpolem a sincera discernas. Itaque tutissimum est lectionibus huiusmodi apstinere. Facilis ad lubrica lapsus est.

Unum edictum tuum memini me animadvertisse[2], quod . . RN . . ↳ .[3] scribseris . . . C . . S . . E . . . N . . E .[4] aliquo libro; cuius edicti initium . . .: *Florere* INRUIS . . . . .[5] *inlibatam iuventutem*[6].

Quid hoc est, Marce? Hoc|[7] nempe dicere vis, cupere te Italica oppida frequentari copia iuniorum. Quid in primo versu et verbo primo facit *florere?* Quid significat *inlibatam iuventutem?* Quid sibi volunt ambitus isti et circumitiones? Alia quoque eodem edicto sunt eiusmodi. Revertere potius ad verba apta et propria et suo suco imbuta. Scabies, porrigo ex eiusmodi libris concipitur[a]. Monetam illam veterem sectator. Plumbei[8] nummi et cuiuscemodi[9] adulterini in istis recentibus nummis saepius inveniuntur, quam in vetustis, quibus signatus est Perperna[10] vel TRERE . . . . .[11]

Quid igitur? non malim mihi nummum Antonini aut

---

a *In margine*: Revertere ad verba apta et propria ac suo inbuta suco; scabies, porr. ex eiusmodi l. c.

---

1 Cod. *civilia.* Correxit Ilbergius.

2 Eo ducunt Codicis vestigia; *me enim advertisse* Maius.

3 Ita Codex. An *ambitiose?*

4 Ita Codex.

5 Tantum est spatium.

6 Fortasse: *cuius edicti initium erat: Florere, inquis, video, inlibatam inventutem.* Heindorfii supplementum non convenit cum spatiis in Codice.

7 Incipit Cod. p. 352.

8 De plumbeis nummis Maius laudat Ficoronum praef. ad part. II. *i piombi antichi;* itemque Eckhelium t. I. p. 20; t. VIII p. 318.

9 Ita Codex. Berolinenses iubent conferri Oudendorp. ad Appul. Met. 8 p. 554, Cort. ad Sallust. Catil. 39 extr. Ecksteinius laudat Gronov. in Gell. II. 8, Davis. in Cic. Legg. II, 5, Zumpt. in Cic. Verr. p. 921, Madvig. in Cic. Fin. III, 9, 30.

10 Ita evidenter Codex. *Maius.*

11 Quo quis ingeniosior, ex his vestigiis eo facilius aliquid eruet. Sed suspicionibus nihil proficitur in loco conclamato. Maius supplet *tr[ebo]:* litterae in Codice non satis certae sunt.

Commodi aut Pii? Polluta et contaminata et varia et maculosa maculosioraque[1] quam nutricis pallium[2][a]?

Omni ergo, *mi Marce*[3], opera, si possit *fieri*, linguam [communem[4]] reddas: verbum aliquod adquiras non fictum a te, nam id quidem absurdum est, sed usurpatum concinnius aut congruentius aut commodatius. *Tantum antiquitatis curaeque pro Italica gente maioribus fuit:* Sallustius[5] ait.

Antiquitatis verbum usitatum, sed nusquam [eo] sensu usurpatum [neque] probe adscitum. Nam volgo dicitur, quod potius sit, antiquius esse. Inde[6] ipsa Sallustio derivata. Et quoniam|[7] minus[8] . . et minus est verbum . . sequenti verbo [sec]tatus. Antiquitatis [eos aeque] hoc modo . . municipes sacrorum[b] . . [actus] . . Quid . . arem . vale . . poculum . . ad hoc mire . . hoc genus verborum Accius[9] Plautus sanus . . numero uno . . dere rem . . le *q*uae reno . . de vi re . .

Legi Emendavi qui supra.

M. FRONTONIS

AD M. ANTONINUM DE ORATIONIBUS.

M. FRONTONIS

EPISTULAE AD ANTONINUM PIUM.

---

a *In margine*: Maculosior quam nutricis pallium.
b *In margine*: Municeps sacrorum.

---

1 Cod. pr. m. *maculosioremque*, sed correctum videtur.
2 Plaut. Bacch. III. 3. 30.
3 Supplementum Maii; du Rieu tamen vidit: . \ ET . . .
4 Sic dedi cum Maio: hodie haec tria vocabula prorsus evanuerunt.
5 Histor. lib. VI, cf. Serv. ad Virg. Georg. II. 209, notante Maio. Servium locum Frontoni debere suspicor.
6 Post hanc vocem legitur, quod Maium fugit, IIPC . ., sed ignoro quid hic lateat. Ecksteinius scribit: *Inde prodit ista Sallustio derivatio.*
7 Incipit Cod. p. 351, quae exceptis paucissimis legi nequit.
8 In sequentibus lacunis periit fere laterculum. *Maius.*
9 Ita Maius *Accius*, non *Maccius*.

EPISTULARUM

AD ANTONINUM PIUM

INDEX.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULAE AD ANTONINUM PIUM.)

I. Imperatori Antonino Pio Augusto Fronto[4].

Ut meministi, Caesar, cum tibi in senatu gratias agerem[5], desiderio quodam . . . quae distuler . . dicit . . nere senatu frequentior *inter*sum. Nam . . litteras quae *eo* die recitabantur . . tes . . librum. Dominus . .[6] Bene vale.

II. M. Frontoni Antoninus Caesar[7].

Quanta . .[8] me tuo . hercule . . optimo|[9] in[10] tam trita et assidua tibi materia[11] invenire et posse. Sed videlicet

---

1 Sequitur Cod. p. 342, quae legi non potest.

2 Legi nequit initium unius epistolae. Fuit, ni fallor, prima libri II ad Amicos.

3 Tres epistolae errore huc relatae sunt, ut infra dicemus suo loco.

4 Utrum Maio debeatur titulus an Codicis librario non definio.

5 Nempe pro consulatu, cf. Ep. ad M. Caes. II. 1 sqq. Quod cum nunc, reperto Vaticano Codice, satis certum videatur, apparet minus recte dubitasse Niebuhrium, an Imperatorem Fronto Caesarem appellare potuisset.

6 Prope universa periit haec epistula versuum XXV. *Maius.* Itaque non sufficiunt supplementa Heindorfii, qui proponit: desiderio quodam *dicendi* quae distuler*am*, senatu frequentior*e executus* sum.

7 Huius epistulae mentio est ad M. Caes. II. 6. *Maius.*

8 Perierunt versus octo. *Maius.*

9 Incipit Cod. p. 341.

10 Hodie est in Codice spatium trium litterarum.

11 Ergo Fronto saepe publicam laudationem Pio dixerat, sicut antea Hadriano. Cf. ad M. Caes. II. 4. *Maius.*

valde potens est, quod summe efficere possis, etiam velle. Nihil istis sensibus validius, nihil elocutione, salva sanitate ta*men*[1], civilius. Neque enim hoc committam[2], ut te iustissima laude fraudem, dum metuo, ne insolenter laudes meas laudem. Bene igitur accepisti et rectissimo opere, cui plane, seposita materia, omnis honor debetur: ceterum ad ostentandum[3] mihi animum tuum non multum egit: nam esse te benignissimum omnium factorum et dictorum meorum conciliatorem bene noveram. Vale mi Fronto, carissime mihi.

Illa pars orationis tuae circa Faustinae meae honorem gratissime a te adsumta verior mihi quam disertior visa est. Nam ita se res habet: mallem mehercule Gyaris cum illa quam sine illa[4] in Palatio vivere[a].

III. Antonino Pio Aug. Fronto.

Si evenire posset, Imp., ut amici ac familiares nostri nostris moribus cuncta agerent[5], maxime vellem: tum[6], si non moribus, at saltem ut consiliis ubique nostris uterentur[b].

Sed quoniam suum[7] cuiusque ingenium vitam gubernat[c], fateor aegre ferre me, quod amicus meus |[8] Niger Censorius testamento suo, quo me heredem instituit, parum verbis temperarit.

Id ego factum eius improbus sim si defendendo purgare

---

a *In margine*: Mallem — vivere.

b *In margine*: Si evenire posset ut am. — agerent, maxime vellem: tum si — uterentur.

c *In margine*: Sed quoniam suam cuiusque ingenium vitam gubernat.

---

1 Cod. TA . . ., quod supplevi *tamen*. Maius vocem omisit.

2 Cod. *omittam*. Correxit Maius.

3 Codex: *ostantandum*.

4 In Codice videtur esse *ulla*. Faustina tribus annis ante diem obiisse videtur.

5 Mavult Heindorfius: id *maxime*.

6 Cod. p. m. *tuum*.

7 Nota in margine *suam*.

8 Incipit Cod. p. 356. Consul Niger occurrit annis 870 et 891, primo videlicet et ultimo Hadriani imperantis anno. *Maius*.

postulem[1]; immemor amicitiae, nisi saltem[2] deprecando sublevem.

Fuit sine dubio Niger Censorius verborum suorum inpos et minus consideratus, sed idem multarum rerum[3] frugi vir et fortis et innocens[a]. Tuae clementiae est, Imp., unicam hominis verborum culpam cum ceteris eius recte factis ponderare.

Ego quidem cum ad amicitiam eius accessi, a . . . . crem c . . . . m[4] strenua opera domi bellique promeruerant[5]. Ut ceteros eius amicos omittam, Turboni Marcio[6] et Erucio Claro[7] erat familiarissimus: qui duo[8] egregi viri alter equestris, alter senatorii[9] ordinis primari fuerunt. Postea vero ex tuis etiam iudiciis ei plurimum et honoris et auctoritatis accesserat. Talis ego viri amicitiam adpetivi.

Haud sciam[10] an qui dicat debuisse me amicitiam cum eo desinere[11], postquam cognoveram gratiam eius apud animum tuum imminutam.

Numquam ita animatus fui, Imp., ut coeptas in rebus prosperis amicitias, si quid adversi increpuisset, desererem[b]. Et omnino; cur enim non sententiam |[12]animi mei expromam?

---

a *In margine*: Verborum inpos et minus consideratus, frugi, fortis, innocens.

b *In margine*: Numquam — desererem.

---

1 Cod. pr. m. *postulom*.

2 Cod. pr. m. *salutem*.

3 Ad M. Caes. I. 8: *omnium rerum sanus*. Quae perinde dicta sunt atque ap. Cic. pro Quint. 3: *ceterarum rerum paterfamilias et prudens et attentus*. Vide Hotom. Observ. IV. 11. Graev. ad Cic. de Sen. 2. *Buttmannus*.

4 Accurate dedi Codicis lectionem; aliter Maius. Heindorfius scire non poterat octo tantum litteras periisse.

5 Cod. pr. m. *promeruerunt*.

6 Cf. Dion. Cass. 69. 18. Spartian. Hadr. 5. *Maius*.

7 Cf. Dion. Cass. 68. 30. Plin. Ep. II. 9. Gell. Noct. Att. VII. 6. 12 XIII. 18. 2. *Maius*.

8 Cod. pr. m. *duos*.

9 Cod. videtur habere *senatori*, sed postrema littera incerta est.

10 Scr. *scio*. *Heindorfius*.

11 Cod. *desinire*.

12 Incipit Cod. p. 355, cuius scriptura difficilis lectu est.

ego [a] eum qui te non amabit, hostis numero habebo: quem vero tu minus amabis, miserum potius quam hostem iudicabo. De . . . . . .[1] Permultum refert inprobes aliquem an oderis . . ciis et consiliis indigebat. Atque utinam Niger, sicut in plerisque mihi post paruit, ita consilium *meum in* testamen*to conficiendo ro*gasset! Haud umquam tantam maculam memoriae suae inussisset verbis immoderatis ipsum se potius quam alios laedentibus [b]. Nec [2]. . intervallum intercessisset, quo . . . . .[3] . . . .|[4] virum illo ipso tempore quo offendit: sed amando ita offendit, ut pleraque animalia, quibus abest ars et sedulitas educandi, ova atque catulos suos unguibus aut dentibus male contrectant, nec odio sed imperitia nutricandi opterunt [c].

Ego certe deos superos inferosque et fidem arcanam humanae amicitiae testor, me semper auctorem fuisse, cuius . . . [5]me . . animo . . utraque causas . . . et sane . . . hominem . . eum incidisse magis doleas, sed fideliter quem . . in eodem [agere] velle, in quo . .[6] et sane . . expectari poterat, in eo quem [corre]xerat. Nec . . tanta benignitas et tot beneficia . . tri tibi autem non . . equidem . . cumque habeat suum finem. Res autem istas, quas nec [tacere] voluimus, nec [negare] credimus, et, si dii aequi sunt, veras et congruentes simplicitati nostrae amicitiae semper adsequamur.

---

a *In margine*: Panegyricus.

b *In margine*: Haud umquam — suae inusisset — alios laudentibus.

c *In margine*: Amando offendit — abest ars et sedul. educandi, ova adque c. s. ungibus a. d. m. c. n. o. s. inperitia n. obterunt.

---

1 Lacuna versuum XVIII, excepta tamen sequente sententia, quae in margine legitur. *Maius.* Idem scripsit *aliquid* pro *aliquem.*

2 Supple fere unum versum. *Maius.*

3 Lacuna versuum IX cum dimidio. *Maius.*

4 Incipit Cod. p. 346.

5 In sequentibus lacunis usque ad epistulae clausulam perierunt versus prope XL. *Maius.* Mox sequitur pagina 345, sed neglleximus adnotare a quibus verbis incipiat.

6 Ita editiones Mediol. et Rom Sed in add. Ed. Mediol., quod Maium postea fugisse videtur: *agere velle, in quo . . . animo . . . . utraque causas . . . . et sane . . . expectari poterat, in eo quem (revexerat. Nec moverat) tanta benignitas* cet.

IIII. Domino Meo Caesari[1].

Niger Censorius diem suum obiit. Quincuncem bonorum suorum nobis reliquit testamento cetera honesto, quod ad verba vero adtinet inconsiderato: in quo irae magis quam decori[2] suo consuluit. Inclementius enim progressus est in Cavium Maximum[3] clarissimum et nobis observandum virum.

Ob eam rem necessarium visum scribere me Domino nostro patri tuo et ipsi Cavio Maximo difficillimae quidem rationis epistulas: in quibus et factum Nigri mei, quod inprobabam, non repraehendere nequibam; et tamen amici atque heredis officium, ut par erat, retinere cupiebam. Haec ego te, ut mea omnia cetera, scire volui: conatus[4] mehercules ad te quoque de eadem re prolixiores litteras scribere: sed recordanti cuncta mihi melius visum non obtundere te neque a potioribus avocare.

V. Antonino Pio Aug. Fronto.

Vitae[5] meae parte adpicisci[6] cupio, ut te complecterer felicissimo et optatissimo initi imperii die, quem ego diem natalem salutis, dignitatis, securitatis meae existimo. Sed dolor umeri gravis, cervicis vero multo gravissimus ita me adflixit, ut adhuc usque vix inclinare me vel erigere vel convertere possim: ita immobili cervice utor. Sed apud Lares Penates deosque familiares meos et reddidi et suscepi vota, et praecatus sum, uti anno insequenti bis te complecterer ista die, bis pectus tuum et manus exoscularer, praeteriti simul et[7] praesentis anni vicem persequens.

VI. Ab Augusto Rescriptum.

Cum bene perspectas habeam sincerissimas in me adfectiones tuas, tum et ex meo animo non difficile *mihi per-*

---

1 Deest in Indice.

2 Cod. pr. m. *decoris.*

3 Qui sub Pio praefectus praetorio fuit. cf. Gruter. Inscript. 258. 8. Plin. Ep. III. 2. *Maius.* In Ed. Mediol. perperam legitur: *observandissimum.* Mox Cod. pr. m. *scriberem;* sec. m. *scribere me.*

4 Incipit Cod. p. 348.

5 In Indice: *Carius vitae* cet. Heindorfius: *Carius quam v.*

6 Ita Codex.

7 Codex: *ea.*

suasi[1], mi Fronto karissime, vel praecipue hunc diem, quo me suscipere hanc stationem placuit, a te potissimum vere religioseque celebrari. Et ego quidem et vota tua et te mente, ut par erat, repraesentavi|[2] . . . .

VII. (Cavio Maximo Fronto.)

Cum gravitatem[3] . . . . . . Dolor iracundiae coniunctus mentem hominis perturbavit . . . Virtutibus ceteris iracundia venenum ac pernicies fuit . . . . *Sed nemo meum erga Nigrum amorem vituperet,* |[4]qui non tuum ante repraehenderit.

Postremo neque ego Nigrum propter te amare coeperam, ut propter te eundem amare desinerem[a]; neque tu me a Nigro tibi traditum diligere[5] coepisti. Quamobrem tecum[6] quaeso, nequid obsit amicitia nobis, quae[7] nihil profuit.

Iam si dicendum sit, deos testor me saepe vidisse Nigrum Censorium ubertim flentem desiderio tui atque huius discidii dolore.

Sed erit fortasse tempus aliud, quo[8] ego memoriae eius placem te ac mitigem.

Interim nequid loci malignis hominibus adversus me apud aures tuas pateat, Π . . . ΟΕ . . Ο Ι . perperam . . | . . fidem: quam quom firmam et sinceram cum Censorio servaverim, multo magis profecto tecum perpetuam atque incorruptam retinere conitar[9].

---

a *In margine:* Non ego N. p. te amare coeperam, propter te amare desin.

---

1 Ita Maius; amicus e Codice descripsit: difficile *nec mi Fr.*; sed nunc quidem mihi errasse videtur. Heindorfius: *tum et ex litteris tuis animo meo non difficile persuasi.*

2 Explicit Cod. p. 348. In pag. 347, quae sequitur, nihil discerni potest. Sequitur p. 354, quae duas habet sententias in margine.

3 Ex indice suppletum. Titulus epistulae sumtus ex Indice libri sec. ad Amicos, quem vide.

4 Litteras italicas Maius supplevit. Incipit Cod. p. 353.

5 Maius: *amare.*

6 Archaismus, cf. Plaut. Rud. III. 4. 68. Gell. XX. 1. *Heindorfius.* Maius addit Terent. Hecyr. IV. 4. 64.

7 Codex: *qui.*

8 Codex: *quod.*

9 Ita Codex.

VIII. Antonino Pio Augusto Fronto.

Omnem operam me dedisse, sanctissime Imp., et inpenso studio cupisse fungi proconsulari munere[1], res ipsa testis est. Nam et de iure sortiendi, quoad incertum fuit, disceptavi et postquam iure liberorum prior alius apparuit, eam quae mihi remansit splendidissimam provinciam pro electa habui. Post illa quae[cumque] ad instruendam|[2] provinciam adtinerent, quo facilius a me tanta negotia per amicorum copias obirentur, sedulo praeparavi. Propinquos et amicos meos, quorum fidem et integritatem cognoveram, domo[3] accivi. Alexandriam ad familiares meos scripsi, ut Athenas festinarent, ibique me operirentur[4], iisque graecarum epistularum curam doctissimis viris detuli. Ex Cilicia etiam splendidos viros, quod magna mihi in ea provincia amicorum copia est, cum publice privatimque semper negotia Cilicum apud te defenderim, ut venirent hortatus sum. Ex Mauretania quoque virum amantissimum mihique mutuo carum Iulium Senem ad me[5] vocavi, cuius non modo fide et diligentia, sed etiam militari industria circa quaerendos et continendos latrones adiuvarer. Haec omnia feci spe fretus, posse me victu tenui et aqua potanda malam valetudinem, qua[6] impedior, si non omnino sedare, [cer]te ad m[aius] intervallum [eius][7] impetus mitigare. Ita evenit, ut solito diutius bene valerem et fortis vigerem: adeo ut etiam duas amicorum causas non minimi laboris aput te tutatus sim. Ingruit deinde tanta vis valetudinis, quae mihi ostenderet, omnem spem illam |[8]*inritam fuisse* . . . .

---

1 Legesis ad M. Caes. V. 37. *Maius.*

2 Explicit quaternio XXXI; videtur quidem legi in Codice XXX, sed error manifestus est, quia hunc numerum iam habuimus p. 381 Cod. Sequitur Cod. p. 332.

3 Nempe Cirta. *Maius.*

4 Ita Codex.

5 Vocabulum suprascr.

6 Cod. pr. m. *quam.*

7 Ita Maius. Amicus vidit in Codice: EQ.EC . . . . IS.

8 Sequitur Cod. p. 331, quae tota erasa est. In seq. pag. 330 nihil legitur praeter unicam sententiam in margine.

IX. (Antonino Pio Augusto Fronto.)

. . . . Amicorum meorum fecit modestia, nequid inprobe peterem . . . . |[1] Equitis Romani unius contubernalis mei Sextii Calpurnii[2] dignitatem rogatu meo exornasti duabus iam procurationibus datis. Ea ego duarum procurationum beneficia quater numero; bis cum dedisti procurationes, itemque bis cum excusationes recepisti.

Supplicavi tibi iam per biennium pro Appiano[3] amico meo, cum quo mihi et vetus consuetudo et studiorum usus prope quotidianus intercedit. Quin ipsum quoque certum habeo et adfirmare ausim eadem modestia usurum, qua Calpurnius Iulianus meus usus est: dignitatis enim suae in senectute ornandae causa, non ambitione aut procuratoris stipendii[4] cupiditate optat adipisci hunc honorem. Cum[5] primum pro Appiano petivi, ita benigne admisisti preces meas, ut sperare deberem[a].

Proximo superiore anno petenti mihi propitius multa respondisti: illud vero etiam comiter, futurum ut cum Appiano, me rogante, procurationem dedisses, causidicorum scatebra exoreretur idem petentium[6]. Meministi etiam quem de Graecia propitius et ridens nominaveris.

Sed multa distant: [ae]tas, orbitas, cui leniendae s[ola]ciis opus est. Ausim |[7] dicere honestatem quoque et probitatem

---

a *In margine*: Ita benigne — deberem.

---

1 Incipit Cod. p. 329.

2 Ad Calpurnium est Pii rescriptum dig. XL. 1. 8. Calpurnius quidam appellatur in ep. 1 libri II ad Verum: item in Faustinae epist. vit. Cass. cap. 10: denique in vita Marci cap. 8. *Maius.*

3 Appianus in praef.: τίς δὲ ὢν ταῦτα συνέγραψα, πολλοὶ μὲν ἴσασι καὶ αὐτὸς προέφηνα· σαφέστερον δ᾽ εἰπεῖν Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεὺς ἐς τὰ πρῶτα ἥκων ἐν τῇ πατρίδι καὶ δίκαις ἐν Ῥώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν βασιλέων, μέχρι με σφῶν ἐπιτροπεύειν ἠξίωσαν.

4 Codex: *stipendiis.* Orellius: *procuratorii stipendii.*

5 Cod. pr. m. *Quam.*

6 Suum causidici officium et procuratoris augustalis memorat Appianus hist. prohoem. fin. *Maius.*

7 Incipit Cod. p. 340.

inter duos bonos viros nonnihil tamen distare: quod propterea facilius dico, quoniam illum, cui amicum meum antepono, non nominavi.

Postremo dicam, quomodo simplicitas mea et veritas me dicere hortantur[1] et fiducia amoris erga te mei, profecto aequius esse illum quoque propter me impetrare.

Memento etiam, Domine Imp., cum ille meo exemplo petet, me biennio hoc petisse. Igitur illi quoque, si videbitur, post biennium dato.

Fecerit exemplo nostro, si ipse quoque se tibi impetraverit excusare[2].

1 Codex: *hortatur* et fortasse *hortãtur*.

2 Sequuntur tres postremae epistolae, quas vidimus in Indice. Quae cum etiam legantur in libro secundo ad Amicos, illuc cum Maio retuli, quia non datae sunt ad Antoninum Pium. Ibi igitur adscripsi varias lectiones, quas invenire potuit meus amicus, nam postrema epistola prorsus interiit et maxima pars penultimae epistolae. In extrema pagina 340, quam modo descripsi, leguntur prima verba epistolae *Legam, fili:* sequuntur paginae 339 et 338, quae prorsus evanuere, praeterquam quod in altera columna p. 338 Maius vidit verba: *Legi Emendavi.* Sequitur p. 337, quae continet Epistularum ad Amicos Libri primi Indicem, capite truncatum: nempe excidisse videntur initia trium epistolarum. Maius in ordinandis foliis erravit.

EPISTULARUM AD AMICOS LIBRI I

INDEX.

(M. CORNELII FRONTONIS EPISTULARUM AD AMICOS LIBER I.)

I. |[7]Fronto Cl. Severo Salutem.

Commendandi mos initio dicitur benivolentia ortus, cum suum quisque amicum ali[8] amico suo demonstratum conci-

---

1 Du Rieu vidit in Codice: *Acli . . . . Plariano;* exhibui Maii lectionem. Fortasse praestat: *Aeliano Pl.*

2 Du Rieu nihil vidit praeter haec: *Aud* . . . .

3 Hodie legitur: *Aufido* et spatium quod certa emendatione supplevi.

4 Codex: *orationes.*

5 Codex: *A . . . . Victorino Vener.*

6 Supplevit Maius et apparent vestigia.

7 Incipit Cod. p. 328. De Severis pluribus qui Frontonis aetate vixerunt disputat Niebuhrius, quem vide.

8 Maius ita se legisse affirmat; hodie locus non satis potest discerni. Ecksteinius affert *ali* e Seneca Controv. IX, 25, 23 p. 258. Bursian. et laudat Lachmann. in Lucr. IV, 637.

liatumque vellet. Paulatim denique iste mos progressus est, ut etiam eos, qui publico vel privato iudicio disceptarent, non tamen inproba res videretur iudicibus ipsis aut iis, qui consilio adessent, commendare[1]: non opinor, ad iustitiam iudicis labefactandam vel de vera sententia deducendam[2]; sed[3] iste in ipsis iudiciis mos inveteratus erat, causa perorata laudatores adhibere, qui *quid de* reo[4] existimarent, pro sua opinione cum fide expromerent. Item istae commendantium litterae laudationis munere fungi visae sunt. Quorsum hoc tam ex alto prohoemium? Ne me existimasses[5] parum considerasse gravitatem auctoritatemque tuam commendando Corneliano[6] Sulpicio familiarissimo meo, qui propediem causam apud vos dicturus est. Sed, ut dixi, veteris instituti exemplo necessarium meum laudare apud te ausus sum. Industrius vir est, strenuus, ingenio libero ac liberali, patriae amantissimus, innocentia fretus magis quam confidens, litterarum studio et bonarum |[7] artium elegantia mihi *acceptissimus*[8] . . . . iusso[a] . . . .[9] . . . iam . . quicum mi[hi] . . *in*[10]tercedit. Neque forte aut temere necessitudine ista sumus copulati, nec ultro me amicitiam Korneliani[11] adpetisse fateor[12]. Laus ad me de ingenio eius iam pervaserat[13], quam veram ad aures meas accidisse usu didici multisque

a *In margine*: Iusso, non iussu, quia pluraliter his iussis facit.

1 Schopenus: *nec* tamen — *commendarent.*

2 Codex: *deducencom.*

3 Schopenus: *sed* ut *iste* — *expromerent, item istae.*

4 Codex: *qui* . . . . . *reo*. Schedae Maii: *quidquid ergo.*

5 Corr. *existimassis*. *Heindorfius.*

6 Eidem cui Phrynichus Eclogen inscripsit, quod in conscribendis prolegomenis ad Photium sero vidi.

7 Sequitur Cod. p. 327, quae periit excepta unica sententia et adnotatione in margine. Sequitur p. 326, quae tota oblitterata est. Sequitur Cod. p. 325.

8 Supplevit Heindorfius.

9 Perierunt tres versus initio p. 325.

10 Incipit quartus versus.

11 Ita Maius. Amicus e codice enotavit: *amici* . . . . . NELIA . . NI.

12 Ita Codex, non *fatear*; sequitur NA, i. e. *nam*, sed erasum.

13 Codex: *apervaserat.*

documentis expertus sum. Habitavimus una, studuimus una, iocum seriumque participavimus, fidei consilii*que* periculum[1] fecimus[a], omnibus modis amicitia nostra et voluptati nobis et usui fuit. Quamobrem quantum plurimum possum, tantum |[2]*te* quae[so], ut carissimo mihi homini in causa faveas . . .[3] citarit ad accusationem nostri ordinis virum. Sed lectis concilii commentaris[4] ta . . plane . . facit . . [5][propul]sare conisus est. Sollicitudo [animi] mea . .[6] multis[7] eum verbis commendare: sed fidum amorem nostri spondet . .[8] quid postulem, orationem vobis unum meum verbum visum iri.

II. Φρόντων Ἀπ. Ἀπολλωνίδῃ[9].

Κορνηλιανὸν Σουλπίκιον φιλεῖν ἠρξάμην ἥσθε|[10]ὶς τῷ τε τρόπῳ τἀνδρὸς καὶ τοῖς λόγοις· πέφυκεν γὰρ πρὸς λόγους ἄριστα. Οὐκ ἂν δ' ἔξαρνος εἴην τὰ πρῶτα παρ' ἐμοὶ φέρεσθαι τὴν ἐκ παιδείας φιλίαν συσταθεῖσαν· παιδείαν δὲ ταύτην λέγω τὴν τῶν ῥητόρων· αὕτη γὰρ δοκεῖ μοι ἀνθρωπίνη τις εἶναι[11]· [12]τῶν φιλοσόφων θεία τις ἔστω. Βοήθησον οὖν τὰ δυνατὰ Κορνηλιανῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ κἀμοὶ φίλῳ καὶ οὐ φιλοσόφῳ[13].

---

a *In margine*: Habitavimus — fecimus.

---

1 Ita Maius. Amicus in Codice vidit: CONS . . . I . . . N . O . LUC9; hinc addidi *que*.

2 Incipit altera paginae columna, quam non contulit amicus.

3 Supple tres versus. *Maius*.

4 Ita Codex pro *commentariis*.

5 Supple duos fere versus in his tribus lacunis. *Maius*.

6 Supple tres litteras. *Maius*.

7 Maius legebat *limitis* pro *multis*. Coniectura est Heindorfii.

8 Supple tria fere verba. *Maius*.

9 Apollonidem quendam chirurgum laudat Artemidorus, Frontonis nostri aequalis, de Somn. IV. 3. *Maius*.

10 Incipit Cod. p. 336.

11 Codex: νειναι.

12 Videtur addendum ἡ δὲ. *Buttmannus*.

13 Ita Maius, qui praeterea adnotavit breve vocabulum hic supplendum videri. Et periisse septem vel octo litteras apparet ex editione Mediol., in qua Maius dederat ἀνδρὶ δαμοφίλῳ καὶ [φίλῳ] καὶ οὐ φιλοσόφῳ. Amicus nihil distinxit praeter haec: φίλῳ Κ . Λ . . . . Quod locus postulat, satis convenit cum hoc spatio viginti litterarum: καὶ λογίῳ καὶ οὐ φιλοσόφῳ.

III. Fronto Lolliano Avito[1] Salutem.

Montanum Licinium[a]; ita te reducem complectar, quo iureiurando mea tuaque salus aeque continetur; sic diligo, ut non temere quemquam eorum, quiscum mihi hospitii iura sunt, Montano meo anteponam. Quotienscumque[2] Romam venit, in meo contubernio[3] fuit, meis aedibus usus[4] est: una nobis mensa semper: postremo omnium paene rerum consiliorumque communicatio et societas fuit. Huic tantum honorem haberi a te velim, quantum tuo hospiti[5] contubernali consiliari tributum . . . . [6]tuo postulares. Bonarum artium[7] sectator est meus[8] Montanus, tum doctrina et facundia est eleganti. Etsi sentio me meo artificio nimium favere[b] ei, quod ipse nihil . . . .[9] eloquentiae antetulerit . . . . | [10] . . . Aput me antiquissimum locum laudis eloquentia possidet. (Laus Eloquentiae) . . . . Ex summis benignitatis opibus tribuas. Nihil postulavit pro sua verecundia, nisi quod probum honestumque sit et tibi datu et sibi postulatu . . . . [11]. .

a *In margine*: De amicitia.
b *In margine*: Sentio me m. a. n. favere.

1 Consuli anno post Frontonem, Pii imperantis septimo. cf. Capitol. in Pertinac. c. 1. Apulei. Apolog. Digest. lib. II. 3. Fuit proconsul Africae et praeses Bithyniae. *Maius.*

2 Cod. pr. m. *Quotiensquomque.*

3 Cod. pr. m. *contibernio. Contubernium* pro *hospitio;* vid. Niebuhrius.

4 Ita Codex; Maius legit *us* pro *usus.*

5 Ita videtur legi in Codice, sed res incerta est.

6 Non satis accuratus fuit Maius in hoc loco referendo. Amicus haec vidit: *consiliari* IRIBUTUOCR . A . . . ., tum legi nequeunt duae litterae et unus versus. Facili negotio omnia sic suppleveris: *tributum optares vel potius summo iure tuo postulares.*

7 Haud satis certum hoc vocabulum est.

8 Ita Codex.

9 Excidere octo litterae. An *hucusque?*

10 Sequitur Cod. p. 335, in qua nihil distinguitur praeter duas sententias in margine et in textu illa verba: *Ex summis — tribuas.*

11 Sequitur p. 334 tota evanida praeter sententiam in margine. — Eadem dicuntur ad Verum Imp. ep. II, 7.

Frugi, probus, philostorgus, cuius rei nomen aput Romanos nullum est . . . .|[1] . . . Facundissimo omnium, quae tua nobilitas est . . . . aegre abstractum contubernio meo, quod pectoris valetudine correptus le*vari isto* caelo posse *sibi magnò*pere videatur; quod ut fiat opto. Cum[2] eum inter paucissimos diligam, fac mihi cape . .[3] eum praesentem accipias, et propicia[4] . . iuxta . . salutem . . cupio . . ita generatus est . . . .

IIII. Accr[ilio[5] Pl]ariano Salutem.

Iulium Aquilinum[6], virum, siquid mihi credis, doctis|[7]simum, facundissimum, philosophiae disciplinis ad optimas artis, eloquentiae studiis ad egregiam facundiam ex iure[8] eruditum, commendo tibi quam possum studiosissime. Decet a te gravissimo et sapientissimo viro tam doctum tamque elegantem virum non modo protegi sed etiam provehi et inlustrari. Est etiam, siquid mihi credes, Aquilinus eiusmodi vir, ut in tui ornamentis ae[que ac] nostri merito numerandus sit. Non dubitabis ita esse ut dico, si eum audire [dispu]tantem de Platonicis disciplinis dignatus fueris. Perspicies pro tua prudentia intelligentiaque summa maiorem[9] fama, luculentissimum[10] verborum apparatu[a], maxima frequentia[11] sententiarum. Quom

a *In margine*: Laus Aquilini.

1 Sequitur p. 333, in qua hodie nil legitur praeter illa in margine: *Facundissimo — nobilitas est.* Quae Maius praeterea legit, sunt ex altera columna.

2 Ita Maius, qui tamen sibi videbatur legere *Exim.*

3 Supple paucas litteras.

4 Exin supersunt usque ad finem epistulae versus IX, quorum non nisi verba sequentia leguntur.

5 De hoc nomine vide ad Indicem.

6 Iulium quendam Aquilinum legimus in inscriptione reperta haud procul Aquileia. Gruter. 115. 7. Murator. 888. 6. *Maius.*

7 Explicit quaternio XXXII. Incipit Cod. p. 308.

8 Niebuhrius: *eximie.* Schopenus: *ex tempore.*

9 Codex: *minorem.* Coniectura est Heindorfii.

10 Schopenus: *luculentissimo.*

11 Codex: *frequentiam.*

haec ita esse deprehenderis, scito amplius esse in hominis moribus; tanta probitate est et verecundia. Maximi concursus ad audiendum eum Romae saepe facti sunt. Plurimi nostri ordinis viri facundiam eius non modo probant, sed[1] etiam admirantur. Officio necessario inductus est, ut [hinc] proficisceretur ad consolandam consobrinam suam casu gravi adflictam. Quantumcumque Aquilino meo honoris tribueris, id te mihi tribuere existimato.

V. |[2] **Fronto Cl. Iuliano Salutem.**

Cuperemus profecto, mi Naucelli[3] carissime, eo nos fato praeditos, ut si mihi liberi etiam virilis sexus nati fuissent, eorumque aetas hoc potissimum tempore ad munia militiae fungenda adolesceret, quo tempore tu provinciam cum exercitu administrares, uti sub te mei liberi stipendia mererent. Non longe aberit quin hoc, quod uterque cuperemus, evenerit. Nam Faustinianum Statiani[4] mei filium non minus diligo neque minus eum diligi cupio, quam si ex me genitus esset. Is nunc sub te merebit. Tu *st*udium meliore bono an . .[5] Quantum ex tua benivolentia Faustinianus[6] ornamenti adsequetur, tantum tu voluptatis ex Faustiniani elegantia capies. Quam doctus sit, mihi crede; quam rei militaris peritus, praedicant omnes, sub quibus meruit. Sed tum demum doctrinae industriaeque suae fructum sese percepisse putabit, ubi se tibi probarit. Fac periculum[a] in militiae muneribus, fac periculum in consiliis iudiciariis[7], fac periculum in litteris, omni denique prudentiae et facilitatis usu vel

---

a *In margine*: Laus exercitationis.

---

1 Codex: sed *eius* etiam.

2 Incipit Cod. p. 307, obscura.

3 Cognomen hoc occurrit multo posterius in epistulis Symmachi. *Maius.*

4 Maius: *Sta[tirni]*. Amicus vidit . . . . . *ni.* Sed infra veteris scripturae vestigia demonstrant Buttmannum rectissime scripsisse *Statiani.*

5 Supple sex fere litteras. *Maius.*

6 Faustinianum Cerellium occidit cum Iuliano item Cerellio indicta causa Severus imp. Spart. in huius vita c. 13. *Maius.*

7 In ultima syllaba posterius *i* suprascr.

serio vel remisso, semper et ubique eum parem sui invenies[a]. Patrem vero eius egregium, virum, nisi tute nosses, satis |[1] ego laudare non possem. Quin aliquanto minus dixerim, tametsi plurimum dixero. Prosus ego Statiani mei filium qualemcumque diligerem, tam hercule quam Faustiniani mei[2] patrem qualemcumque carum haberem. Nunc vero uter utri plus apud me gratiae conciliet, ignoro; nisi quod utrumque impensius alterum alterius gratia diligo[b].

VI. Fronto Avidio Cassio[3] Salutem.

Iunius Maximus[4] tribunus, qui laureatas[5] Romam adtulit litteras, non publico tantum munere strenue, sed privato etiam erga te officio amice functus est; ita de laboribus et consiliis tuis et industria et vigilantia praedicator ubique frequentissimus extitit. Ad me quidem minus valentem cum in suburbanam villam venisset, numquam cessavit in vesperum usque fabulas nectere itinerum tuorum et disciplinae ad priscum morem institutae ac retentae; tum in agmine ducendo et manu conserenda strenuissimi vigoris tui et consultissimae opportunitatis[6]; prorsus ut nullus miles Plautinus de suis quam hic de tuis virtutibus gloriose[7] praedicaret[c]: nisi quod Plautus de suo milite cum lepore, hic de te cum amore et cum summa fide|[8]. Dignus est quem diligas et suffragiis tuis ornes. Tuae propriae gloriae addideris, quantum dignitati praedicatoris tui adstruxeris[9].

---

a *In margine*: Semper — invenies.
b *In margine*: Uter utriusque aput me — inpensius — diligo.
c *In margine*: Nullus — virtutibus gloriatur.

---

1 Incipit Cod. p. 322.
2 Cod. perperam addit: *filium*.
3 Ei scilicet qui postea tyrannidem arripuit. *Maius*.
4 Ad Iunium Maximum scribuntur duae huius libri litterae. *Maius*.
5 Scilicet de victoria Parthica. *Maius*.
6 Cf. Vulcatium in Cassii vita. *Maius*.
7 Ita Codex. Maius legit *gloriatur*.
8 Incipit Cod. p. 321.
9 Codex: *adtruxeris*.

VII. Fronto Aufidio Victorino Salutem.

Antoninus Aquila[1] vir doctus est et facundus. Quod tu dicas: audistine eum declamitantem[2]? non medius fidius ipse audivi, sed credidi adfirmantibus id doctissimis et honestissimis et mihi carissimis viris, quos et iudicare recte posse et ex animi sententia testimonium perhibere certo scio. Velim, domine, ut adiuves eum, quo facilius in civitate aliqua istius provinciae[3] publice instituendis adulescentibus adsciscatur. Impense istud a te peto: fautum[4] enim Aquilae volo honoris eorum causa, qui pro eo studiose laborant: nec ita ei studerent profecto, nisi[5] dignum tanto studio arbitrarentur; nec, nisi facundiam eius magnopere probarent, tibi eum commendare[6] tantopere postularent, quom te gravissimum et prudentissimum iudicem[7] cum aliarum rerum, tum vel praecipue eloquentiae sciant. Ego vero etiam nomine[8] hominis faveo[a], ut sit ῥητόρων ἄριστος, quoniam quidem Aquila appellatur.

VIII. Fronto Passieno Rufo Salutem.

Aemilius Pius cum studio|[9]rum elegantia, tum morum eximia probitate mihi carus est. Commendo eum tibi, frater. Nec ignoro nullum adhuc inter nos mutuo scribtitantem[10]

---

a *In margine*: Faveo illa re.

---

1 Aquila natione galata, discipulus Chresti, rhetor probatissimus apud Philostratum in Chresto. Aquilam oratorem citat Consentius ed. Putsch. p. 2026. Aquilae Romani habemus libellum *de figuris* cet. *Maius.*

2 Ita Codex, non *declamantem.*

3 Litterarum in Gallia sedes secundum Frontonis apud P. Consentium fragmentum Remis (Durocortoro) videtur fuisse. Aufidius praeses erat in Germania Romana. *Niebuhrius.*

4 Codex: *factum.* Correxit Heindorfius.

5 Cod. pr. m. *profectionis.*

6 F. *commendari. Niebuhrius.*

7 Recole ad M. Caesarem IV. 13. *Maius.*

8 Heindorfius: *nomini* vel subaudiendum *ei.*

9 Incipit Cod. p. 320, obscura.

10 Ita Codex. Reponendum *scribtitandi* vel *scribtitantium.* Hoc mavult Heindorfius, laudatis Tacit. Annal. II. 1; Hist. I. 4; Agric. Vit. c. 4; Dial. de Orat. 29. Praeterea in Codice pr. m. bis scripsit *usum.*

usum fuisse; quamquam ego te optimum virum bonarumque artium sectatorem communium amicorum fama cognossem, et tu fortasse aliquid de me secundi rumoris acceperis: sed nullum[1] pulchrius amicitiae copulandae reperire potui quam adulescentis optimi conciliandi tibi occasionem. Ama eum, oro te. Cum ipsius causa hoc peto, tum mea quoque. Nam me etiam magis amabis, si cum Pio[2] familiarius egeris. Novit enim Pius nostra omnia, et in primis quam cupidissimus sim amicitiarum quom eiusmodi viris, qualis tu es, copulandarum.

IX. Fronto Caelio[3] Optato Salutem.

Sardius Saturninus artissima mihi familiaritate coniunctus est per filios suos doctissimos iuvenes, quos in contubernio mecum adsiduos habeo. Magnopere eum tibi, frater, commendo, et peto, si quid negotii eum ad te eduxerit[4], carissimum mihi virum omni honore dignum iudices et ope tua protegas.

X. Fronto Petronio Mamertino[5] Salutem.

Sardius Saturninus filium habet Sardium Lupum, doctum et facundum|[6] virum, de mea domo meoque contubernio in forum deductum, ad omnis bonas[7] artis a me institutum, frequentissimum auditorem tuum[que] maximum laudatorem[8] . . . [9]minus [augerem] habuit . . . egregias . . gravissim[um] . . ta mihi . . cum Sardio Saturnino, qui aliq . . . . . nos|[10]trae numeres ac diligas.

---

1 Ita Codex.

2 Codex: *cupio*. Mox fortasse *cupidus* scribendum pro *cupidissimus*.

3 Ita Codex per *ae*.

4 Expectabam *duxerit* vel *deduxerit*. *Heindorfius.*

5 Pater hic fuit Petronii Mamertini, cui Marcus filiam collocavit in matrimonium. Nisi potius est ipse Marci gener. Cf. Capitolin. in Commodo c. 7. *Maius.*

6 Incipit Cod. p. 319, obscura.

7 Cod. ut videtur *bonis*.

8 Hinc usque ad epistulae finem perierunt versus XVII.

9 Supple verbum breve. *Maius.*

10 Incipit altera columna.

XI. Fronto Velio Rufo[1] Seni Salutem.

Figurae orationis sunt quae maxime orationem ornant[a]. Duplex autem genus est figurarum: aut enim verborum[2] figurae sunt aut sententiarum. In figuris verborum est tropos[3], metaphora. Hac figura usus sum, cum figuram[4] dixi de corpore, in quo neque sincerus[5], neque aqua pura, neque ullus umor liquidus, sed ita ut in palude corrupta omnia. Quod autem plerosque [fugit][6] te hominem vehementem, et cum doctrina tum multo magis natura validum [scirem artes] eius modicae . .[7] as aliter . . . .

XII. (Aufidio Victorino Genero Salutem.)

Litteras [qua]s domine . . . . *Di, si recte* |[8] meremur, et mihi filiam et tibi uxorem, ut recte proveniat, favebunt, et familiam nostram liberis ac nepotibus augebunt, et eos, qui ex te geniti sunt eruntque, tui similes praestabunt. Cum isto quidem sive Victorino nostro sive Frontone[9] cotidianae mihi lites et iurgia intercedunt. Qum

a *In margine*: De figuris bene disseritur.

1 Hic est quem memorat Marcus de reb. XII. 27; vel is quem occidit Commodus. Capitol. c. 4. *Maius.* Philibert-Soupé p. 26 cogitat de Rufo, Herodis discipulo, quem memorat Philostratus Vit. Sophist. II. 17.

2 Codex: *verbum.*

3 Codex: *topros.*

4 Schopenus: *paludem.* Ecksteinius: *lacunam.*

5 Niebuhrius: *neque* sanguis *sincerus.*

6 Heindorfius coniicit: *Quod autem plerosque* offendit, quod dixi *te hominem vehementem: cum doctrina, tum multo magis natura validum dixi* . . . . . .

7 Supple quattuor litteras. *Maius.*

8 Incipit Cod. p. 324. Titulus et epistolae initium ex indice sumta sunt. Videntur hic deesse duae paginae, quibus Codex Ambrosianus caret, nam folium, quod tractamus, dimidiatum est et paginae 309 et 310 non Frontonem habent, uti quis suspicetur, sed Gothica fragmenta. Ceterum satis longam fuisse illam ad Velium Rufum epistolam nemo mirabitur.

9 Loquitur Fronto de Victorini filiolo, qui apud se educabatur, M. Aufidio Victorino Frontone; qui deinde pater fuit, ut arbitror, M. Aufidii Frontonis, cuius Pisauri exstat sepulcrum cum inscriptione. *Maius.* Aliter Niebuhrius, quem vide ad Epistolam *de Nepote Amisso.* Supplet Heindorfius: Conservabunt di boni si *meremur*. . . . Deinde: et *ut recte prov.*

tu nullam umquam mercedem ullius rei agendae dicendaeve a quoquam postularis[1], Fronto iste nullum verbum prius neque frequentius congarrit quam hoc *DA*: ego contra quod possum aut chartulas ei aut tabellas porrigo, quarum rerum petitorem eum esse cupio. Nonnulla tamen et aviti ingeni[2] signa ostendit. Uvarum avidissimus est; primum denique hunc cibum degluttivit, nec cessavit per totos paene dies aut lingua lambere ubam aut labris saviari ac[3] gingivis lacessere ac ludificari[4]. Avicularum etiam cupidissimus pullis gallinarum, columbarum, passerum oblectatur: quo studio me a prima infantia devinctum fuisse saepe audivi ex his[5], qui mihi eductores aut magistri fuerunt. Senex etiam quanto perdicum studio tenear[6], nemo est qui me leviter noverit quin sciat[7]. Nullum est enim factum meum dictumve, quod clam ceteris esse velim: quin cui rei mihimet ipse conscius sim, ceteros quoque omnes iuxta mecum scire velim[a] . . . . . .

XIII. |[8] Fronto Victorino [Genero] Salutem.

Graviter oculos dolui . . [9] nullus dolor[b] . . . . [10] aut . . interis[11] . . aut internati oriebantur. Internatium[12] Graeci ieron oston, Suetonius[13] Tranquillus spinam sacram

a *In margine*: Nullum est enim factum aut dictum meum quod clam — scire velim.

b *In margine*: Nullus dolor acrior *(vocabulum incertum)* . . . . . lateris aut internat . . . . . . Seetonius degerem.

1 De Victorini abstinentia lege Dionem LXXII. 11. *Maius.*

2 Cod. sec. m. *ingenii.*

3 Ita Codex, non *aut.*

4 Ita Codex; *ludicrari* Maius.

5 Malim: *iis.*

6 Cf. ad M. Caes. V. 37.

7 Ita Codex; *qui nesciat* Maius.

8 Sequitur Cod. p. 323, quae hodie prorsus interiit praeter quaedam in margine. Suspicor Maium Epistolae inscriptionem et prima verba non legisse in Codice, sed ex Indice supplevisse.

9 Desunt aliquot, ut puto, versus. *Maius.*

10 Supple unum verbum. *Maius.* Fortasse *acrior*, ut in margine.

11 Desunt aliquot fortasse litterae. *Maius.* Malim.: *lateris.*

12 Maius scribit *inter nativum. Internatium* est eximia Hauptii emendatio in Herme I p. 23. Ceterum mihi verisimile videtur Maium omnia haec non in textu invenisse, sed in margine.

13 Codex: *Seetonius. Maius.* Primus ergo et fortasse unus Suetonius

appellat. Ego me neque graecum neque latinum vocabulum ullius membri nosse mallem, dum istius doloris expers vitam degerem . . . .

XIV. (Fronto Victorino Salutem.)

Ad maius tempus . . . . |[1] et Varianis[2] alumnis masculis feminisque sestertium deciens[3] singulis reliquit usurarium proprius[4] quam propri[um]: nam quinquagena annua ab Augusta[5] singulis dari iussit. Plerique omnes, qui eam curaverant, frustra fuerunt. Ne librae quidem singulis ponderatae[6] sunt. Ausi tamen sunt nonnulli[7] navi scilicet et strenui viri codicillos, quos iampridem Matidia inciderat, obsignare, cum illa sine sensu ullo iaceret. Ausi[8] etiam sunt codicillos istos apud[9] Dominum N. ut probe ac recte factos tueri ac defendere[10]. Nec sine metu fui, nequid philosophia perversi suaderet. Quid ad eum de re scripserim, ut scires, exemplum litterarum[11] misi tibi.

In oratione Bithyna, cuius partem legisse te scribis, multa sunt nova addita, ut arbitror, non[12] inornate: locus in primis de acta vita, quem tibi placiturum puto, si legeris

---

sacram dixit spinam, quae vulgo et a medicis *spina* nominaretur. Spinam Glossae vett. explicant ἄκανθαν καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ἢ ῥάχιν. *Heindorfius.*

1 Cod. p. 314 quae sequitur prorsus oblitterata est. Incipit Cod. p. 313, itidem obscura. Inscriptionem et prima verba Maius sumsit ex Indice.

2 Vel *Vananis*, nam dubia est lectio Codicis. *Maius.* Certe non est *Vanianis.* Praeterea haec Maius: Num filii Variae Hedonis, qui tutore utebantur Vario Hermete? Certe de Variae filio pupillo exstat divorum Fratrum rescriptum Dig. XL. 12. 27. Praeterea Varus consul fuit anno Pii imperantis ultimo.

3 Ita Maius. Amicus descripsit: UECENS.

4 Ita Codex.

5 Faustina Marci. *Maius.*

6 Codex: *libris — ponderati.* Correxit Maius.

7 Codex: *Aut si tamen ponderati sunt nonnulli.* Correxit Maius.

8 Cod. p. m. *Aut si.*

9 Ita Codex, non *aput.*

10 De re eiusmodi citat Antonini rescriptum Caius II. 120. *Maius.*

11 Quas nos habemus ad calcem lib. II. ad M. Caes.

12 Ita Maius. Codex: C.ONUT. Schopenus: *non inornate, ut locus.*

quid[1] in simili re M. Tullius pro L.[2] Sylla egregie scribtum reliquit: non ut par pari compares, sed ut aestimes nostrum mediocre ingenium quantum ab illo eximiae eloquentiae viro abfuat[3].

XV. Fronto Praecilio Pompeiano[4] Salutem.

Verum ex me, mi Pompeiane, uti res est audies; velimque te mihi verum |[5] dicenti fidem habere. Orationem istam pro Bithynis ante annum fere in manus sumpseram et corrigere institueram. Tibi etiam Romae tunc agenti nonnihil[6] de ista oratione promiseram. Et quidem, si recte memini, cum[7] sermo inter nos de partitionibus[8] orationum ortus esset, dixeram et prae me tuleram, satis me diligenter in ista oratione coniecturam[9], quae in crimine mandatae caedis verteretur, divisisse argumentis ac refutasse. Interea nervorum dolor solito vehementior me invasit, et diutius ac molestius solito remoratus est. Nec possum ego membris cruciantibus operam ullam litteris scribendis legendisve impendere; nec umquam istuc a me postulare ausus sum. Philosophis etiam mirificis hominibus dicentibus, sapientem virum etiam in Phalaridis[10] tauro inclusum beatum nihilominus fore[11], facilius crediderim beatum eum fore, quam posse tantisper amburenti in aheno prohoemium meditari aut epigrammata[12] scribere. Reconciliata deinde mihi longo post tempore commoda valetudine alias egi res potius: adversus istam orationem alienato animo fui; nec pudebit me fateri[13] odium ac simultatem . . . . |[14] . . . Redit igitur post repu-

1 Corr. *quod.* *Heindorfius.*

2 Ita Codex. *Maius.*

3 Ita videtur Codex. *Maius.* Hauptius et Ecksteinius emendant *abludat*, coll. Horat. Sat. II, 3, 320.

4 De Saenio Pompeiano loquuntur epistulae ad M. Caes. V. 34. 35.

5 Incipit Cod. p. 312.

6 Codex: *nonnihil agenti.*

7 Cod. pr. m. *quomi.*

8 Cod. pr. m. *partionibus.*

9 Codex: *coiecturam.*

10 Codex: *Phalaridi.*

11 cf. Cic. in Pison. 18, alibi. Lactant Institut. III. 27. *Maius.*

12 Niebuhrius malebat *epichiremata.*

13 Cod. pr. m. *fratre.*

14 Sequitur Cod. p. 311, quae interiit praeter pauca quaedam in margine.

dium renuntiatum oratio domum meam et mecum denuo mansitavit . . . . ab anu annulla[1] . . . .

XVI. (Fronto Praecilio Pompeiano Salutem.)

Lege carissime mihi . . . . |[2] . . . . . Venetus venalis est. Scis hoc perpetuum Veneti[3] fatum esse, ut numquam venierit, veniat[4] semper . . . . |[5] das curare. Rescribit mihi litteras se nullas accepisse. Tu certum[6] . . loquar . . . .

XVII. (Cl. Iuliano.)

Habuisti igitur domi . . . . Ita instituimus amicitiam, ut haec vulgata officia neglegeremus vero amore contenti . . . . . Cum amico omnia amara et dulcia communicata velim . . . . . sa . . . . situs hunn. eo pervenit ut esset mihi non tantum carissimussis[7] sed paene solus . . . . .

XVIII. (Cl. Iuliano.)

Nescio quo pacto fit . . . . |[8] omnes provinciales loqui. Multa etiam laboriosius

---

1 Maius legit: *anucella.* Verum est, ut opinor, *anulla.*

2 Inscriptionem et prima verba sumsi ex Indice. Sequitur Cod. p. 294, quae evanida est praeter unicam adnotationem in margine.

3 Ita Codex; *Venetis* Maius.

4 Ita Codex. *Maius.*

5 Incipit Cod. p. 293.

6 Hinc in pagina quam dixi omnia perierunt praeter tres adnotationes in margine. Maius qui hoc folium loco non suo posuit praeterea vidit Epistulae titulum, cuius prima verba erant *Has saltem.* Epistolam inscribit: *Fronto Victorino Genero Salutem*, sed Maium, qui saepius Epistularum inscriptiones non monito lectore ex Indice transscribit, hoc quoque de coniectura dedisse suspicor. Certe in prima editione scribit haec tantum: *Victorino Genero.* Satis constat in talibus Maium non fuisse accuratissimum. Quia nulla dubitatio est de foliorum dispositione, fieri non potest quin lateat fragmentum Epistulae ad Cl. Iulianum. Etiam in primis verbis errasse Maium suspicor, cum legeret *Has saltem* pro *Habuisti igitur domi*, ut est in Indice.

7 Nempe pro *carissimus is.*

8 Sequitur Cod. p. 280, valde obscura. Inscriptionem et epistolae initium sumsi ex Indice.

facere, quam ipsa res[1] postulat: acta cognitionum, epistulas omnis denique ad provinciam adtinentes. Te iuvabunt tuisque . . . .[2] con . . .[3] adsidue[4] . . . . munera obires . . .[5] *cum ho*nore provinciales tractare: ut verum sit quod antiqui[6] veteres dixerant: τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ παίζειν καὶ σπουδάζειν[7]. Valerianum[8] . . bonus si . . bui studebam[9] . . conclusus: nec me Valerianus noster videre potuit. A Dominis nostris imperatoribus non propter aliud amari me opto, quam ut te quoque participem mei corporis et animi diligant: et cum bonitate eorum certus sum ita fore.

Quom tibi scriberem, paulo commodius valebam. Adhuc quidem eo tempore eram ex longissima mea valetudine, quam contra curam[10] . . . aeque[11] . . . male mulcavit recitavi in senatu satis[12] . . . repeterem postularetur. Fac, mi Naucelli, valetudinis tuae curam agas, ut fortis ad nos venias. Di praestabunt, ut me quoque forti culuminvenias. Valerianus N. magnas ad te plagas rettulit, quas ab omnibus[13] . . . . gravius eum tractavi quam Stratonabian [aut Pyrallum][14]. Stragula mihi linea sculpta q[uae germani] . . . . . .[15] . . . .|[16] Munus hoc ab ineunte aetate infrequens habui et paene neglectum[a]: nec quisquam est hominum Ro-

a *In margine*: Munus — neglectum.

1 Cod. pr. m. *rem.*

2 Supple 12 vel 14 litteras.

3 Supple totidem litteras.

4 Supple sex litteras.

5 Supple decem litteras.

6 An *Attici? Buttmannus.*

7 Cetera conferri non potuerunt. De verbis παίζειν καὶ σπουδάζειν vid. Cobetus Λόγ. Ἑρμ. p. 214.

8 Valerianus fuit Pertinacis magister. Cf. Imp. vita c. 12. *Maius.*

9 In his lacunis latent versus octo. Mox Ecksteinius pro *cum* mavult *iam bonitate.*

10 Supple versum. *Maius.*

11 Exin versus decem legi nequeunt. *Maius.*

12 Supple duos versus. *Maius.*

13 Supple iterum duos versus. *Maius.*

14 Monstra viderentur haec vocabula, nisi Paralius esset inter occisos a Commodo Capitol. c. 4; tum vero Pyrallis et Pyrallus in inscript. ap. Gruter. et Murat. Item Pyralius legitur apud Photium cod. 187 p. 461. *Maius.*

15 Supple versus decem. *Maius.*

16 Sequitur Cod. p. 279, evanida.

mae[1], qui rarius quam ego scripserit ad amicos aut rescripserit: nec quisquam de . . quam . . noscitur . . . .

XIX. (Fulviano.)[2]

Ego . . . hoc epistularum . . . .|[3] den . . ultro citroque . . tibi . . tas est . . te . . tamen . . amicis et comitibus . . hi . . possi . . quod . . non . . post . . quae . . . .|[4] neque duco neque umquam querar. Quid igitur? Non[ne] illud quoque evenire solet, ut is qui [diu] amaverit quempiam subita[5] vel levitate morum vel copia novorum amicorum desinat amare[a]? Scis saepenumero hoc multis usuvenisse, sed non nostrae mensurae hominibus . . hoc . . alias . . amicis . .[6] dilige[ntiae] . .[7] nostrae mediocritas retinet.

XX. Fronto Sardio Saturnino Salutem.

Gravissimum casum tuum[b] recenti malo consolari nequivi, periculosa valetudine ipse et[8] in hoc usque tempus conflictatus; cum quidem mihi languore fesso plurium aegritudinum [venit] nuntius amissi iuvenis nostri, quem tibi optimum filium fors iniqua abstulit, mihi iucundissimum contubernalem. Quam ob rem quamquam reciperata sit commoda valetudo, tristitia tamen inhaeret animo meo, magisque in dies augetur maerore Lupi N.[9] fratrem optimum misere desiderantis. Quom praesentem ac loquentem vix consolarer[10], sentio quam difficile[11]

---

a *In margine:* Amicorum copia veterem amicum desinat amare.

b *In margine:* Consolatoriae.

---

1 Ita Maius, sed distinguuntur vestigia vocabuli longioris.

2 Num ille est qui olim fuit Sallustius et sub Vero Imp. militavit? Ad Ver. Imp. II ep. 3. *Maius.*

3 Sequitur Cod. p. 282, quae admodum male habita est.

4 Incipit Cod. p. 281: amicus nihil legere potuit praeter marginem.

5 Malim: *subito.*

6 In his lacunis sunt versus quinque. *Maius.*

7 Supple unum verbum. *Maius.*

8 Malim: *ipsemet. Maius.*

9 Recole ep. X. *Maius.*

10 Maius: *consoler.* Heindorfius: *Quem quum.* Schopenus: *Quem quum praesentem alloquendo vix consoler.*

11 Supple *sit. Maius.*

te absentem per litteras consolari. Neque postulo ut maerere desinas; id enim frustra postulabo; sed ut moder*atius* . . . .

XXIV. (Fronto Iunio Maximo Salutem.)

Per Ulpium[1] nos . . . . *ho*|[2]nestatis gravitatisque tuae praedicatorem; quem cupio ad me celeriter remittas. Neque enim cum alio ullo tanta mihi familiaritas est aut tantus usus studiorum bonarumque artium communicandi. Multo etiam mihi iucundior erit, quom sermones de te mutuo recolemus ac recensebimus.

XXV. Fronto Squillae Gallicano[3] Salutem.

[a]Tibi, domine frater, commodius evenit, qui pro filio nostro praesens trepidaveris, quam mihi, qui trepidaverim absens. Nam tua trepidatio pro eventu actionis facile sedata est; ego, quoad mihi ab omnibus contubernalibus nuntiatum est, quo successu noster orator egisset, trepidare non destiti. Et tu quidem ad singulos orationis successus, prout quaeque sententia laudem meruerit[4], gaudio fruebare; at ego domi sedens perpetua sollicitudine angebar, ut qui periculum actoris recordarer, laudibus actionis non interessem. Tum praeterea multiplicis tu fructus abstulisti: non enim audisti tantum, sed et vidisti agentem; nec eloquentia sola[5], sed etiam vultu eius et gestu laetatus es; ego tametsi quid dixerit scio, tamen ignoro, quemadmodum |[6] dixerit. Postremo . .

---

a *In margine*: Mire scripta epistula.

---

1 Ulpium Marcellum iuris peritum memorat Capitolinus in Pio p. 31 A c. 12. Ulpiumi tem Marcellum sub Commodo in bello Britannico clarum narrat Dio 72. 8. *Maius.*

2 Desunt in Codice duae paginae itaque tres epistolae sine vestigio perierunt. Sequitur penultima Cod. p. 278. Inscriptio et prima verba ex Indice sunt.

3 Gallicanus cum Titiano consul anno Hadriani imperantis XI. Alius Gallicanus consul anno Pii imp. XIII. Postremi huius, ut puto, filium ad eloquentiam Fronto erudivit. *Maius.*

4 Immo *meruerat. Heindorfius.*

5 Ita Codex, non *solum.*

6 Incipit Cod. p. 277, erasa praeter marg.

[1] [cui Callistus lacrimas] . . . patrem . . adeptus es . . quia . . gaudeo . . et . . hodie . . esse si hodie . . mens . . . In forum descendit natalibus nobilis, de foro rediit eloquentia quam genere nobilior[2].

Legi Emendavi qui supra[3].

M. FRONTONIS
EPISTULARUM AD AMICOS
LIBER I.
FRONTONIS
EPISTULARUM LIBER II.

---

[4] EPISTULARUM AD AMICOS LIBRI II

INDEX.

---

1 Exin lacuna est versuum XXVI, quorum non nisi pauca verba aucupatus sum. *Maius.*

2 Haec ultima sententia e margine est.

3 Subscriptio hodie periit.

4 Incipit Cod. p. 292, obscurissima, quae vix conferri potuit.

5 Ita legebam in indice. Mox tamen in ordine evidentur *secretum servabo. Maius.*

6 Vix dubito quin haec fuerit illa epistula, quam dedi in libro ad Pium, quia illic et contenta fuit et eam retinere licuit propter argumenti sui naturam. *Maius.*

7 Codicis spatium obscuratum inter epistulae *quantae mihi curae* titulum initiumque libri non plus capit quam quatuor aliarum epistularum titulos, si tamen id spatium totum scriptura occupatum fuit. *Maius.*

(M. CORNELII FRONTONIS
EPISTULARUM AD AMICOS
LIBER II.)

I. Volumnio Quadrato[1].

Secretum servabo ita ut vis: legam libenter itaque ut soleo corrigam, quantum manus, quae infirmissimae sunt, tolerare poterunt. Ex voto studiorum cultum[2] teneto; et, si quid vacui temporis detur, exercendo ingenio occupare.

II. Volumnio Quadrato[3].

Castricius[a] noster[4] libellum tuum mihi heri[5] reddidit de balneo egredienti[6], ut mane ad me veniret ad rescriptum accipiendum. Per noctem ita vexatus sum tussi et vigiliis, ut necessario in quintam horam dormierim. Ita Castricium nostrum[7] detinui. Ciceronianos emendatos et dis|[8]tinctos habebis; adnotatos a me leges ipse; in volgus enim eos exire quare nolim, scribam[9] diligentius.

---

a *In margine*: Repet*ita.*

---

1 Additur in margine *Repe* . . i. e *Repetita.* Nempe hanc fuisse suspicor epistulam, cuius prima verba distingui nequeunt in indice Epistularum ad Pium. — Num est ille iuvenis Quadratus, cui Marcus partem maternorum bonorum sibi obvenientem tradidit? Capitolin. in M. 7. Hic etsi apud Capitolinum dicitur *Mummius*, in quibusdam tamen codicibus est *Muninius*, unde licet fortasse exsculpere *Volumnius. Niebuhrius.* Apud Capitolinum Iordanus edidit *Ummidius*, Peter *Mummius.*

2 Scr. *cursum. Heindorfius.*

3 Supra iam dixi repeti hic tres epistulas, quae exstarent quoque in foliis ad Pium, p. 340, 339, 338. Addam varias lectiones quas mihi obtulit p. 340, nam duae reliquae praeter unicam adnotationem in margine prorsus oblitteratae sunt. Epistularum tituli in foliis ad Pium simpliciter sunt: *Quadrato.*

4 Titus Castricius rhetor fuit sub Hadriano. Gell. I. 6; II. 27; XI. 13; XIII. 21. *Maius.*

5 Omissum p. 292.

6 Tres litterae excidisse videntur p. 292.

7 Omissum p. 292.

8 Sequitur p. 291.

9 Cod. p. 340: *scriberem ad te.*

III. Volumnio Quadrato.

Legam[a], fili, libenter[1] orationem istam, quam misisti mihi, et[2] si quid videbitur corrigendum, |[3] corrigam, sed librari manu: nam mihi manus vexatur[4] doloribus non mediocribus. Cum istis tamen doloribus in circum delatus sum. Rusum[5] [enim] studio circensium teneor[b] . . quantum . . tuoque . . orationis . . hic cupiat . . non . . hic libel . . colat . . item composita sit rhetorico tota.

IIII. Cornelio Repentino Fr.[6] Salutem.

Fecisti, frater Contucci, pro tua perpetua consuetudine et benignitate, quod Fabianum[7] spectatum in iudiciis[8] civilibus, frequentem in forum[9], meum familiarem, ita tutatus es, ut ei existimationem incolumem conservares. Meritis[10] tibi parem gratiam referundam di immortales prospe . . . .

VI. (Arrio Antonino[11].)

Multum amicorum . . . .

---

a *In margine*: Repetita.

b *In margine* p. 291 *et* p. 339: Fronto studio circensium inpense tenebatur.

---

1 Omissum p. 291.

2 Omissum p. 291.

3 Explicit p. 340.

4 Maius scribit *dextera.* Amicus vidit: DEXI . UIS. Correxit Schopenus.

5 Hinc usque ad finem epistulae perierunt versus XVIII praeter paucas litteras errantes.

6 Addit Maius *Pr.*, quod in Codice non legitur. — Cornelius Repentinus, sed ut puto iunior, gener Didii Iuliani imp. et praefectus urbi. Spartian. in Iul. c. 3. Gruter Inscr. 65. 5. *Maius.*

7 Cf. Spartianum in Severo c. 13. *Maius.*

8 Ita Maius. Du Rieu distinxit: CI . IIS. Malo: *causis.*

9 Ita Cod. Niebuhrius scr. *foro.* An *fr. in ore omnium?* Heindorfius.

10 Ita Maius. Du Rieu vidit: IS . . . .

11 Videtur intelligendus ille Arrius Antoninus, quem Pertinax dictus est adfectati imperii apud Commodum insimulavisse; Capitolin. in Pertin. c. 3, quemque reapse Commodus occidit; Lamprid. in Commod. c. 7. Is Antoninus Asiae cognoscitur fuisse proconsul e praedicto Lam-

. . . . |[1] eram. Demonstratus est mihi a[2] doctis et multum mihi familiaribus viris, quorum apud me voluntas ipsorum merito valet plurimum. Igitur, si me amas, tantum Volumnio[3] tribue honoris facultatisque amicitiae tuae complectendae: οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες conciliaverunt eum mihi. Igitur tam comi amicitia accipias velim, quam ille Me[no]et[iadi] volebat[4], ζωρότερον δὲ κέραιρε quom imperabat.

VII. (Arrio Antonino[5].)

Have mi domine fili carissime. Sicut eos qui dicta factaque tua administranda provincia maximis laudibus ferunt, laetus ac libens audio, ita siquis quid remurmurat aut depraecatur, multo scrupulosius ausculto[6], et quo quicque modo gesseris aut iudicaveris requiro, ut qui existimationi tuae famaeque iuxta quam meae consultum cupiam.

Volumnius Serenus Concordiensis, si nihil in iis, quae apud me commemorarunt[7], verae rei[8][a] desit[9] aut addidit, iure meritoque utetur me apud te vel patrono vel praecatore. Quodsi ultra epistulae modum videbor progressus, eo eveniet |[10]

---

a *In margine*: Veritati, verae rei.

---

pridii loco. Nunc videmus eum fuisse Venetiae praesidem; nisi quis mavult de Concordia Hispaniae cogitare aut Lusitaniae aut Nemetum. *Maius.* Plura apud Niebuhrium p. 217.

1 Desunt in Codice duae paginae; sequitur p. 288; quae tota erasa est; incipit Cod. p. 287. Itaque periit finis superioris epistulae, quinta epistula, cuius particulam supra habuimus in foliis ad Pium, et initium huius sextae. Sumtam esse inscriptionem cum primis verbis ex Indice, apparet.

2 Maius perperam legit *ad.*

3 Intellige illum Volumnium, de quo scribitur sequens epistola. *Maius.* Dubito. *Niebuhrius.*

4 Pro *volebat Menoetiadi. Maius.*

5 Deest inscriptio in Codice, nec spatium est. De causa quae agitur omnino adeundus est Niebuhrius.

6 Cod. pr. m. *autsculto.* Sic et infra in Arione.

7 Cod. *commemorarunt* incertum an *commemorarint.* Fortasse legendum est: *commemoravit.*

8 Cod. *re.*

9 Scr. *demsit. Heindorfius.*

10 Incipit Cod. p. 290.

quod ea res postulat, ut cum epistula coniuncta sit quaedam causidicatio[1].

Rem omnem ita, ut mihi Volumnius exposuit, proponam; simul et unumquidque verumne sit rogabo.

Estne lege coloniae Concordiensium cautum, ne quis scribam faxit, nisi eum quem decurionem quoque recte facere possit?

Fueruntne omnes et sunt ad hoc locorum[2], quibus unquam scriptus[3] publicus Concordiae latus est, decuriones?

Factusne est Volumnius decreto ordinis scriba et decurio? Pensiones plurimas ad quartam usque ob decurionatum dependitne[4]?

Ususne est per quinque et quadraginta annos omnibus decurionum praemis[5] commodisque, cenis publicis, in curia, in spectaculis? Cenavitne, seditne ut decurio, censuitne[6]?

Si quo usus fuit publice legando, legatusne est Volumnius saepenumero[7]?

Estne Volumnio legato (sem)per[8] viaticum publice decretum?

Item legationis de re frumentaria[9] gratis a Volumnio susceptae[10] estne in commentariis publicis scripta commemoratio?

Si omnia ista, quae supra dixi, ita decreta, ita depensa, ita gesta sunt, quid[11] est cur dubites post quinque et |[12] qua-

---

1 Vocabulum repetitum in margine.

2 Ita Cod. ut videtur. Maius videbatur sibi videre *locarum*.

3 Vocabulum hucusque notum unico exemplo Pisonis ap. Gellium VI. 9. *Maius.* Ecksteinius laudat vitam Horatii in Suetonii Reliq. Ed. Reifferscheid. p. 44: *scriptum quaestorium comparavit.*

4 Ita Codex. De pensionibus pro introitu in curiam loquitur Plinius Ep. X. 113. *Maius.*

5 Ita Codex.

6 Tria postrema vocabula corrector addidit intra lin. et marg.

7 Erant enim legationes munia decurionum. Dig. L. 7. 4. ff. 5. *Maius.*

8 *Legato* legitur in fine versus; itaque licuit cum Heindorfio tres supplere litteras.

9 Cod. pr. m. *deremmentarium.* Correxit prima manus: *cerem frumentariam.*

10 De legatione gratis suscepta Dig. L. 7. 11. *Maius.*

11 Codex: *id.*

12 Incipit Cod. p. 289, erasa.

draginta annos sitne decurio, qui scriba fuerit, pecuniam ob decurionatum intulerit, commoda decurionatus usurpaverit, munia functus[1]? Et quid est, mi fili; quid est quod ista probari tibi plenius velis? Quoniam quae[2] . . . .

. . . .

. . . [3] . . . dis, pecuniam intulerit, munia fecerit. Post ista ultro citroque a me rogata atque responsa, nonne etiam praeiudicium . . . . .[4] delatus est Volumnius quasi in curiam inrumperet, cum ei ius[5] introeundae curiae non esset ut relegato[6], quod neque ante exilium pro decurionatu omnem pecuniam neque ullam posterius intulisset. Quae cum longissimis temporibus forent perorata, Lollius Urbicus[7] causa inspecta nihil adversus Volumnium statuit; sed loco . . . . .

. . . .

|[8] . . sed pro . . istum . . num . . debet . . defenderit . . pro honore ratis non video qui possit asse[qui] non insitus. Quid quod imperatores nostri[9] in Isidori Lysiae causa ita constituerunt[10]? . . aut . . an legatio . . . .

. . . . |[11] . . . . tus . . simul per . . ignominia . . inuritur sempiterna . . . .

. . . .[12] Non idem dedecus est homini solitario igno-

---

1 Ita Cod. sine *fuerit* vel *sit*. *Maius.*

2 Desiderantur huius paginae oblitteratae versus XXXVII cum dimidio. *Maius.*

3 Sequitur Cod. p. 296, cuius prior columna oblitterata est. Incipit altera.

4 Desunt versus prope quinque. *Maius.*

5 Codex: *eius.*

6 Hominibus ignominia censoria notatis adhuc ad honorem aditus et ad curiam reditus fuit, teste Cicerone pro Cluentio XLII. Tamen dig. L. 2. 5 ordine moti ex crimine, quod ignominiam importat, in perpetuum moventur. Ergo Volumnius ob lenius crimen fuerat relegatus. Conf. dig. loc. cit. itemque divorum fratrum rescriptum leg. 13. *Maius.*

7 Qui legati munere fungens Britannos vicit, Pio imperante. Capitolin. in Pio c. 5. *Maius.*

8 Sequitur p. 295, in qua perpauca legi possunt.

9 Ergo haec epistula scripta est sub imperio divorum Fratrum. *Maius.*

10 Exin legi nequiverunt versus XVIII. *Maius.*

11 Deesse videntur in Codice paginae duae. Sequitur Cod. p. 304, hodie praeter adnotationes in margine fere erasa.

12 Incipit versus tertius decimus.

mnia[1] feriri, quantum dedecus est plena liberis ac nepotibus domo infamia notari, cuius infamiae aspergo[a] inquinat simul multos et dedecorat[b].

Sicut non eadem clades est in proelio unum equitem obtruncari et triremem frangi[c]. Tur . . .[2] armato . . et . . remis vero . . perierit . . . .[3] Leges pleraeque poenam sanciverunt[4], ne quis arborem felicem succidisset[5]. Quaenam est arboris felicitas? rami[6] fecundi et frugiferi, bacis pomisque onusti. Nemo cannam et[7] harundinem, quamvis proceram, dixerit felicem. Aequiusne est arboribus honori atque tutelae poma et bacas esse, quam hominibus liberos nepotesque[d]? . . . . [8] . . . . . . globus equitum Romanorum, pars curiae in uno homine dehonestatur[9]. . . . . . Raro umquam tot simul capita de caelo tacta sunt, quot tu condemnasti[10] . . . . Ille qui esse quam videri bonus maluit, fortunis parum prosperis usus est[11]. . . . . Verum est illum, qui opinionem virtutis neglegat, ipsam quoque neglegere virtutem[12]; neque quisquam bo-

a *In margine:* Haec aspergo numero singulari.

b *In margine:* Non idem — dedecorat.

c *In margine:* Non idem est in proelio — frangi.

d *In margine:* Leges pleraeque paena sanciunt ne quis felicem arborem succidat. Q. e. a. f.? rami f. et f. bacis et pomis o. N. cannam et h. q. p. felicem dixerit. A. e. — nepotesque?

1 De verbo hoc pro *infamia* posito v. Brisson. de Verb. Sign. h. v. *Berolinenses.*

2 Septem versus perierunt.

3 Octo versus perierunt.

4 Cod.: *san* . . . . Maius posuit in textu lectionem marginis.

5 Sequuntur quattuor litterarum vestigia. — Cf. Digest. XLVII. 7. 2., Paulus V. 20. *Maius.*

6 Codex addit: SOLLE . . Eicksteinius suspicatur *scilicet* supplendum esse.

7 Codex: CANN . . . UIS . . . 'N . . . Non divinare possum quid lateat. Postremum vocabulum suspicor esse *nemo*.

8 Sequitur Cod. p. 303. In extrema pag. 304 tres versus perierunt. Pleraque omnia in pag. 303 ex margine sunt.

9 E margine superiore.

10 E margine superiore.

11 E margine medio.

12 E margine inferiore.

nas artes magno opere studet adipisci, quas adeptus necne sit, non studet scire[1] . . . .[a] de sententia . . cumulare . . verbum quod in sententia . . curia . . qur . . miror . . principio . . sin repudium dare et Gneus[2] orbari possit, id dubito. Namque id quod longum sit, posse interdum fieri longius, altum altius, numerosum numerosius: haec et eiusmodi verba video admittere aliquod augendi laxamentum: pleno autem plenius nihil fieri posse. Nam poculum profecto si plenum sit, ¦[3]magis conpleri frustra postules, nisi effuderis[b] . . . . Enimvero quom[4] omnibus negotiis [a]rtata sint tempora . . tempus alterum . . coniunctum alterum, reputes cum animo tuo an ista causa tempus argumenti probandi careat[5]. Antequam decurio . . per . .[6] creari debuit, creatus est; ubi creatus est, usurpare honorem debuit; multifariam usurpavit.

Postquam usurpavit, pensionibus inferre pecuniam debuit; quater intulit. Munia decurionatus . . . . .[7] et esset . . quidem . . labrum sum . . et tanta redentas parum valent, quidquid huc additum fuerit, frustra abundavit[8]. Nam ubi quae ad fidem sat esse oportet, satis iudici non sunt, nullus finis ambiguitatis. Ut rectam ingressis viam certus itineris est finis ac modus, errantibus autem peragrare facilius est quam pervenire[c] . . minores sis . . . . .|[9] Nunc aut . . alter tentent . . quantum est, nisi quod sunt . Lenissimum, man-

---

a *In margine alterius columnae sup.:* Donicum pro donec.

b *In margine alt. col. sup.*: Sunt verba (*ita Cod.*) pleraque quae admittunt a. a. l. — posse. Nam et poculum si — effuderis.

c *In margine*: Nam ubi quae ad f. — pervenire.

---

1 E margine inferiore.

2 Scr. *gnatis*. *Buttmannus.*

3 Sequitur Cod. p. 302, obscura.

4 Maius legerat *quem.*

5 Supplet Heindorfius: *Enimvero quamvis omnibus negotiis artata sint tempora*, cum alterius *tempus* trudat *alterum:* illud tamen *reputes velim cum animo tuo, an* in *ista causa tempus argumenti probandi* careas.

6 Heindorfius supplet *curiam.*

7 Incipit columna altera.

8 Nempe pro *abundabit.*

9 Sequitur Cod. p. 301, in qua paucissima hodie possunt distingui.

suetissimum, doctissimum, piissimum, in causa non dicam bona, finge enim ambigua, tanto natu senem prohibuisse curia interim.

Cui aetati[1] omnium vacatio munerum data est[a] . .[2] aetatem nulla lex, si sacramento adiguntur[3] . .[4] mei tua et aut igno . . Seni septuaginta annos egresso insignem maculam infligis, quando, oro te, abolendam? Quantulum enim vitae reliqum[5] est ad exuendam infamiam et pristinam dignitatem sperandam[6][b]? Hoc quod vocas interim, quanti sperabit? Si tantisper [dedisset][7], paulisper sperabit. Quis segeti torridae messem procrastinat? nec non[8] quis vindemiam maturam ac distillantem propellit? nec non[9] quis tempus prorogat pomis mitibus aut floribus marcescentibus aut facibus |[10] ardentibus[c]? Etiam soli . . centi verbum est interim occi . . confestim. Vellem sicut tu senem differs, ita aetas quoque differret[d] . . . . Adulescentiae, iuventuti prolixa vitae curricula data sunt, sicut diebus et noctibus interdum licet esse longis: senectus crepusculum est, quod longum esse non potest[e] . . . . .[11] tes metienda sunt.

---

a *In margine*: Laus senectutis.

b *In margine:* Seni sept. — infligis . . . . quando — dignitatem sperandam.

c *In margine*: Segeti — distillantem differt? quis — ardentibus?

d *In margine*: Vellem — differret.

e *In margine*: Adulescentiae — non potest.

---

1 Maiores annis LV ad decurionatum inviti vocari constitutionibus prohibebantur. Digest. L. 2. 2. 8. *Maius.*

2 Desunt tres litterae.

3 Incipit altera columna.

4 Tres versus evanidi.

5 Ita Codex.

6 Maius *recuperandam*. Codex: S . . . . M: h. e. *sperandam* ut margo docebit.

7 Supplevit Maius. Evanuere octo litterae. Heindorfius mavult *dum vivet.*

8 Duo vocabula ap. Maium desunt. Et margo iis caret.

9 Cod. PROPELLIT . NTSA . . . Maius e margine *differt.*

10 Incipit Cod. p. 300, erasa praeter marginem et parva vestigia.

11 Supple duo vocabula.

[1]Proculus . . . . biennium illud . . . est . . . Homini seni quidquid interim fit, iuxta interim fit[a] . . . . inrogatam . . praevertit, et quinquennium in triennium artavit. Namque meum . . lata tum . . nium facit . . clementer . . . . | [2] Proculus homo ingenio ad cetera remisso et delicato, sed in sententiis dicundis ad puniendum paulo vehementior et infestior[3] . . Plerique ad cetera [minime][4] serii, in iudicando tamen asperi fuere; scilicet ut pro severitate qua carebant, obtensui[5] saevitiam subornarent[b].

Biennium tunc de . . dem[6] Volumnio pro . . . . . nunc . . biennium vita . . agi a te . . entia tua res . . detrahi ignominiam *ius*seris nepotibus, genere adfinibus, quibus . . domi patrem fratres*que* reliqueris. Subleva misericordia aetatem familiarem tibi et patritam[c] . . . .[7] et rescindas |[8] . . interim dis . . vel tutus eum si vita . . vel dolor . . decurio . . pec . . te . . meum . . in te . . neret qui . . omnem pro decurionatu pecuniam dependisset. Sibi . . ni . . num, fili . . ni . quae . . . quidem interdum facias . . .[9]

---

a *In margine*: Homini iuxta interim fit.

b *In margine*: Plerique ad cetera UISINI . . NI serii — carebant, obt . . . ui saev. subornarent.

c *In margine*: Subleva aetatem f. t. et patr . . . m.

---

1 Incipit altera columna. — Num ille Proculus ad quem rescripserunt divi fratres dig. XXVI. 5. 24? *Maius*.

2 Sequitur Cod. p. 299, cuius novem primi versus erasi sunt.

3 Cod. ut amico quidem videbatur: *dicundis ad. uniendum paulo ut . . . . . . inor et infest* . . . Particulae *ad* postr. litt. aegre distinguitur et in *puniendum* litt. *u* e correctione est. Maius scribit *[paulo duri]or*, quod non sufficit ad spatium explendum.

4 Ita Maius. Du Rieu e margine descripsit: UISINI . . NI: itaque fortasse praestat *visi minime*.

5 Ultimae litterae incertae visae sunt, tum in textu tum in margine. Maius tamen diserte affirmat se utroque loco legisse quod dedi.

6 Ita Maius. Amicus distinxit: tunc DCEN . . . DECOUCO.

7 Amicus vidit: *patritam* . . N . CS . . . . ET *rescindas*.

8 Sequitur Cod. p. 298.

9 Ad finem epistulae latet unum verbum, quod legere non potui. In huius autem paginae postremae lacunis latent versus XXIII: nam versu quarto et vicesimo incipit sequens epistula. *Maius*.

VIII. Arrio Antonino[1].

Gratulor[2] mihi pleris*que ho*minibus . . . . . .[3] esse . . . .[4] esse me a te non secus quam parentem observari. Eo fit, ut ad me decurrant plurimi qui tuam gratiam cupiunt. Quos ego non temere nec sine dilectu audio, sed probe petentibus suffragium meum impertio: iis vero, qui parum[5] probe quid a te impetratum velint *esse*[6], denego: ut a me potius ill . . . ERETUL . . ꟿ Baburiana[7] C . . . . CIL \ ) OENCSR . . . . NSUA . . . SITA . . . . caros mihi viros et magno opere iis obsequi cupiam. Item tamen u*t* . . ꟿA [8]ꟿIHIA . potissima sit[9] iustitiae tuae ratio . . . .[10] tuae humanitati congruens videbatur, desiderium Baburianae[11] commendandum [tibi] recepi, et quam possum studiosissime commendo[12] . . . . . ego per . . de opere extruenda . . extructum. Videbatur . . dependi . . pronuntiasti quid ad . . quo vot[um] . . agas quod [fuit] tradendum superest quod a te . . in pauca conferam.

Sententiae tuae Baburiana non aequo animo sed prompto etiam et paene . . .[13] . . . .

Quid[14] igitur postulat, quod tibi non ambiti[osum] con-

---

1 Sermo in hac epistola videtur fuisse de redempto publico opere quodam, cuius partes aliquae ad Baburianam pertinebant. Opus improbaverat Arrius Antoninus, aut, quod non fuisset tempore constituto absolutum, Baburianam usurarum pensione damnaverat. *Niebuhrius.*

2 Primum verbum ex Indice est, ubi praeterea *plerosque.*

3 Exciderunt sex litterae.

4 Exciderunt tres versus.

5 In Codice distinguitur IARUꟿ; Maius *utrum.*

6 Duas litteras supplevi. Parum accurate in hac epistola transscribenda Maius versatus est. Errores eius non adscribam.

7 Baburiae Plotiae exstat Tergeste inscriptio apud Murator. 1312. 10. *Maius.*

8 Incipit Cod. p. 297, quae non ubique conferri potuit.

9 Cod. ut videbatur *su.* Cetera lacunarum spatia accurate notavi.

10 Supple duos versus.

11 Cod. BABUR.ANI, ut videbatur.

12 Exin in Codice usque ad paginae finem reliqui sunt versus 36, quorum minimam partem legere licuit. *Maius.*

13 Excidit unus versus et dim.

14 Sequentia parum accurate apud Maium; superiora legere amicus non potuit, nec contulit.

cessu, Baburianae vero *magno opere* iucundum impetratu fuerit[a] u . . cunta . . *qu*ae de sententia tua usurarum . . . . . . pénditur o . . u exstruendo adiungatur . . . .[1] hone . . quondam . . petita. Contulisse . . infamia[2] multata videtur. Id populo quoque . . . .

X. (III Viris et Decurionibus)[3].

Quantae mihi curae . . . . multoque malim patriae nostrae tutelam auctam quam meam gratiam[4].

Quare suadeo vobis patronos creare et decreta in eam rem mittere ad eos, qui nunc fori principem locum occupant, Aufidium Victorinum, quem in numero municipum habetis[5], si di consilia mea iuverint: nam filiam meam despondi ei, nec melius aut mihi in[6] posteritatem, aut meae filiae in omnem vitam consulere potui, quam cum talem mihi generum cum[7] illis moribus tantaque eloquentia elegi.

Servilium quoque Silanum[8] optimum et facundissimum virum iure municipis patronum habebitis, cum sit vicina et amica civitate Hippone Regio. Postumium Festum[9] et morum et

a *In margine*: Postulat — vero iucundum — fuerit.

1 Excidere septem versus.

2 Cod. pr. m. *infamiam*.

3 Exciderunt in Codice duae paginae. Incipit p. 306. Apparet quidem quibus epistola inscribenda sit, sed binae fuerunt Frontonis in hoc libro litterae ad IIIViros, de primis verbis dubitatio est et fieri potest ut supplenda sint verba superioris epistolae: *Meae gloriae totius*. Praetuli quod cum foliorum dispositione melius quadraret.

4 Videntur Cirtae decuriones petivisse a Frontone ut patriae tutelam susciperet; hic vero suadere, ut alios potius patronos adsciscant. *Maius*. Operae pretium est hic conferre Niebuhrium.

5 Niebuhrius legit *habebitis*.

6 Addidit Heindorfius.

7 Ita Codex.

8 Servilium Silanum occidit Commodus, Lamprid. c. 7. Certe illi Silano, qui fuit consul anno Commodi imp. decimo, plerique auctores in fastorum Sigonii continuatione nomen faciunt Servilium. *Maius*.

9 Festum Postumium cum Frontone nostro fabulantem facit Gellius XIX. 13. Lubet autem observare Titianum illum oratorem, qui a Sidonio Ep. I. 1 dicitur secta frontonianus, in inscriptione vetere (Sir-

eloquentiae nomine recte patronum vobis feceritis, et ipsum nostrae provinciae et civitatis non longinquae. Horum patronorum non mediocrium

UE . . IUODERINT
I . EM . . . . SCOC
NE . . S'CIA . . . . .
. . . . NUICIN . . .
. . . . ADESSE

adversus rem . .[1] nolint . . .[2] dicam quoad aetas mihi et valetudo integra fuit NEGOTIA . . . .

QUAE . . . .
SUNT . . . . ALIS
STAETATE . . . .

coloniam[3] nostram [forensium] et iuniorum praesidiis esse fundatam. Nec . .[4] nere quantus . . nostra . . .[5] virum popularem habeamus, et virum consularem ius publicum respondentem. Ego quoque, ut spero, quoad aetatis vis viguit, in officiis civilibus non obscure versatus sum. Alii quoque plurimi sunt in senatu Cirtenses clarissimi viri. Postremus est honor maximus, tres vestri cives[6], . . . sed etiam suave est[7] . . . uter quo[8] . . . . sed vos melius est iam nunc interdum[9] . . . . . quantum[10] . . . .

---

mond. ibid. in not.) dici sectatorem Festi. Secta autem Festi eadem fere quae Frontonis. *Maius*.

1 Supple verbum. *Maius*.

2 Supple duos versus c. duabus litt.

3 Incipit Cod. p. 305, obscurissima quam non contulit amicus. — Cirta colonia fuit cognomine Sittianorum. *Maius*.

4 Supple duas circiter litteras, fortasse *genere*. *Maius*.

5 Lacuna versuum ferme VIII. *Maius*.

6 Lacuna versuum XIII. *Maius*.

7 Supple duo verba. *Maius*.

8 Supple verbum unum. *Maius*.

9 Supple verbum unum. *Maius*.

10 Exin ad folii usque finem obscurati sunt versus quattuor. *Maius*.

([1]M. CORNELII FRONTONIS PRINCIPIA HISTORIAE.)

DESADER
[2]N . U ISTE C N NI
ƜELEGASQUOD
ƜAGNI

.

.

ET . . . ut magnis rebus gestis historia non indiligenter scribta[3] nonnihil studii et rumoris auctura sit; sicut ignem quamvis[4] magnum vel levis aura si adflaverit, adiuverit[a].

Ubi primum frater tuus[5] commentarium miserit, rem co-[piose] scribere adgrediemur, si tamen hoc quod gustui[6] mittimus, non displicebit . . . .|[7] . . . . Tantas res a te gestas, quantas et Achilles gessisse cuperet et Homerus scribsisse . . . *la*borationibus . . his . . [rur]sus vereor ne qua novitate . . insol*ita*[8] . . . . rem cantibus et modis absonum quid modulatu et cantu cecinerim . . . .|[9] . . . Eo-

---

a *In margine*: Sicut ignem — adiuverit.

---

1 Sequuntur duae paginae obscurae 264 et 263, quae pertinent ad extremum librum II ad Amicos, cuius postremas epistolas desiderari ex Indice cognovimus. Incipit Cod. p. 276, lacera et lectu difficilis.

2 Incipit altera columna.

3 Maius confert Lucianum *Quomodo scribenda sit historia.* Idem plura addit de scriptoribus Parthici belli. Videantur praeterea Philibert Soupé p. 74 et Niebuhrius p. 239.

4 Maius: *quantumvis.*

5 Videtur hoc desumtum ex epistola ad M. Aurelium; ipsa Principia Historiae, ad Verum data, incipiunt, ni fallor, seq. pag. 275.

6 Codex: *gusto.*

7 Perierunt quattuor versus cum dimidio. Sequitur Cod. p. 275, quae erasa est, sed in margine pauca quaedam supersunt.

8 Alia apud Maium. Supplementa de more damus litteris italicis. Suspectum vocabulum *solifundium* non legitur in Codice.

9 Sequitur Cod. p. 266; superest unica adnotatio in margine.

rum profecto uberrima ingenia frustra fuissent, nisi magnificis se rebus scribendis occupassent: itemque nisi pro magnitudine rerum gestarum scribtorum quoque ingenia congruerent[a] . . . . |[1] Herculi erumnae celebres si [non re] etiam, disciplinae . . . . . Enimvero fandi agendique laudibus longe praestantissimus omnium Cato Porcius . . . . in navium . .[2] deus al . . . .[3] in . .[4] tur tuendi eius ergo denominatus: ita Cato oppidatim statuis ornandus, qui primam latini nominis subolem et Italicarum originum pueritias inlustravit . . . .[5] . . . Quantum a stipendiis ocii datum, in venando occupatur[6] . . . . |[7] . . . Imperium populi Romani ad flumina hostilia porrectum[8] . . . principa . . cum pueri . . et mihi[9] . . . . Liberum amanti est inculpatum silentium. Namque ceteri mortales praesenti die mentiuntur; scribtorum mendacia tam culpam quam memoriam merent sempiternam . . . . |[10] . .[b] comminisci . . parem. Nam . . praesen*ti* die minuunt . . immo non est . . gens . . certum est . . . fratre . . . . |[11] . . . . Macedonum opes[12] torrentis modo magna vi

a *In margine:* Homerum dicit. Xenophon hic sub Cyro stipendia fecit.

b *In margine:* Ordo regnorum ante Romam. *tum:* humani . . n . . . . se . . . tutei.

1 Sequitur Cod. p. 265; supersunt tres sententiae in margine.

2 Perierunt quinque litterae.

3 Item quattuor litterae.

4 Item duae litterae.

5 Sequitur ut videtur p. 268, in qua perpauca legi possunt, eaque in margine sec. column. inf.

6 Maius legit *occupatus*.

7 Sequuntur Cod. pagg. 267, 270, 269, in quibus prorsus nihil distinguitur. Sequitur p. 272, quae exceptis quibusdam in margine interiit.

8 Victoriae scilicet Parthicae fructus fuit fuga Vologesi ultra Euphratem et Tigrim, observante Iamblicho apud Photium Cod. 94 fin. *Maius.*

9 Haec quinque verba supersunt e textu ipso.

10 Sequitur p. 271, cuius paucissima legi possunt.

11 Sequitur Cod. p. 262, cuius supersunt quaedam adnotationes in margine.

12 Ita Codex, ut coniecerat Niebuhrius.

ortae brevi die[1] occiderunt: quorum unius humanae prolis aetate imperium exstinctum est. Nam illa quae Alexandri comites familiaresque tenuerunt, praefecturae magis quam imperia appellandae . . . . Nemini[2] usquam oppidum neque tectum diutunum[3] aut limen inveteratum: libertatem inopia sortiti, quia inopem subigendi sterilis fructus laboris capitur . . . . Vagi, palantes, nullo itineris destinato fine, non ad locum, sed ad vesperum contenditur[4] . . . . *direp* |[5] tionibus clades ediderunt, latronum potius quam hostium numero duco. Soli hominum Parthi adversus populum Romanum hostile nomen haud umquam contemnendum gesserunt: id satis demonstrat non Crassi modo clades et Antonii foeda fuga, sed etiam fortissimi imperatoris Traiani ductu legatus[6] cum exercitu caesus, et principis ad triumphum decedentis haudquaquam secura nec incruenta regressio[7][a].

Bella igitur duo maxima a duobus maximis imperatoribus adversum Parthos nostra memoria pari eventu bellata contendere inter sese pro copiis cuiusque ducis et temporibus pergam: haud ignarus, fortia[8] facinora viventium gravatius, mortuorum gratius accipi: faveri praeteritis, invideri praesentibus[b]. Namque invidia semper . . [9]persistere . . de . . in . . docebit ut. Dempta visque [extra] posse [quo] bi . . an . . ecce . . visui . . . . |[10] . . . Ubi primum magnum ducem

a *In margine:* Soli hominum — nomen haud contemnendum gesserunt: id d. C. c. A. f. f., Traiani Imperatoris ductu l. c. e. caesus et ipsius principis ad triumphum venientis non secura et laudata regressio.
b *In margine:* Haud — praeteritis praesentibus invideri.

1 Emendat Schopenus: *dein.*
2 Rothio p. 23 sequentia de Germanis dicta videntur.
3 Ita Codex.
4 Niebuhrius confert Sallust. Iugurth. 18.
5 Sequitur p. 261 erasa, sed vestigia respondent margini. Heindorfius supplet: Nam ceteras quidem gentes, quae direp*tionibus.*
6 Maximus.
7 Maius confert Dion. C. LXVIII. 29.
8 Ita Cod., *fortissima* Maius.
9 Hinc ad finem paginae sunt versus XVI. *Maius.*
10 Sequitur Cod. p. 274, in qua omnia e margine praeter duo vocabula in fine.

res publica poposcit, omnibus Arpinati paupertate aut Nursina duritia [1] ducibus bellicosior extitit . . . . Parthos Romano sanguine inpiatos . . . . . orbant . . tranquillus . . . .|[2] oratoribus [a] . . . atque . . . .|[3] olim adversus Romanos intentum et infestum, et instructum [4]. Bellis exercitatum . . . .[5] ab insidiis

ad . . . .

dum . . . .

in . agit . . . .

ratum quum ad . omne facinus audendum praeceps agebatur, nullo iam scelere, quod atrocius auderet, reliquo [b].

Tum praeterea e . . . . .[6] truend . m . . . . . .[7] no datum . . . .[8] trato bellum . . randum . . Ad hoc . . in bellum profectus est cum cognitis militibus hostem Parthum contemnentibus, sagittarum ictus post ingentia Dacorum falcibus inlata volnera despicatui habentibus [c]. Multos militum imperator suo quemque nomine proprio [9] atque castrensi cognomine [et io] [10] culari appellabat. Pigros . .[11] vel corniculo vel [aureo] vel partim . . cuiusque . . . tores triumphos c . . . . is [12] . . . .|[13] . . . . . . disset.

---

a *In margine*: Panegyricus Vologesi.

b *In margine*: Ad omne — reliquo.

c *In margine*: Parthorum sagittas militibus nostris post ingentia Dacorum falcibus inlata vulnera contemnentibus.

---

1 Intellige Marium et Vespasianum. *Niebuhrius.*

2 Sequitur Cod. p. 273.

3 Explicit quaternio XXXVI. Sequitur Cod. p. 252.

4 Nempe bellum Vologesus paratum sub Pio Marci et Veri tempore indixit. Capitol. in M. 8. *Maius.*

5 Desunt quattuor litterae.

6 Desunt quinque litterae.

7 Desunt sex litterae.

8 Desunt septem versus, usque ad *in bellum*.

9 Confirmat de Traiano Plinius Paneg. c. 15. *Maius.*

10 Ita supplendum videtur.

11 Sunt tredecim versus usque ad paginae finem.

12 Duae postremae litterae a sec. m.

13 Sequitur Cod. p. 251 obscura. Heindorfius: *Pigros* exhortabatur, strenuos *vel corniculo vel* balteo *vel* armillis ingentis *partim* pretii donis

Lucio milites aut dilectu novo tirones[1] sumendi fuerunt aut[2] . . . . et molli militia corrupti.

Namque post . . [3]tratae. Hadriano principe regundis et facunde appellandis exercitibus suis inpigro, sed a summ....... bellorum. Hadrianus[a][4] provincias manu Traiani captas omittere maluit, quam exercitu retinere[b][5].

Eius itinerum monumenta videas per plurimas Asiae atque Europae urbes, et regum . . . . exercitus . . suum . . . neminem umquam post vidit nem[ine] apstinendo uni omnium Romanorum principum Numae regi aequiperandus[6] . . . .[c|7]pertum est da . . his *rem* publicam sibi administrandam . . sis a patria . . nec belli adversus Parthos instaurandi [auc]tor . . [8] . . ita longa desuetudine bellandi miles Romanus ad ignaviam redactus. Nam cum omnibus artibus tum praecipue rei militari desidia noxia est[d]. Per . . est . . experiri et . . milites in campo exercere.

Corruptissimi vero omnium Syriatici milites[e], seditiosi, contumaces, apud signa infrequentes, . . praesidiis vagi . . . ac palantes de meridie . .[9] temulenti; ne armatu quidem sustinendo adsueti, sed inpatientia laboris armis singillatim

a *In margine*: De Hadriano Imp.
b *In margine*: Hadrianus — retinere.
c *In margine*: Qualis Antoninus fuerit.
d *In margine*: Longa desuetudine — noxia est.
e *In margine*: Vituperatio Syriatici exercitus corrupti.

pro *cuiusque* dignitate ornabat, ut suum nonnullis praemium *triumphus* videretur. Lucio cet.

1 Duo vocabula Maius supplevisse videtur, sed non satis est spatii.

2 Supple duos versus.

3 Tres versus incerti. Supplet Heindorfius: *Namque post* Traianum evanuit propemodum antiqua militum virtus, *Hadriano — impigro, sed a summa tamen bellorum* administranda alieno. Quippe Hadrianus provinc.

4 Maius vocabulum adsumsit e margine, nam spatium non est.

5 Spartianus in Hadr. vit. c. 5. August. de Civ. D. IV. 29. *Maius.*

6 Frontonem imitatur Capitolin. in Pio c. ult. *Maius.*

7 Sequitur Cod. p. 258 obscura.

8 Supple dimidium versum. *Maius.*

9 In his lacunis pauca verba perierunt. Heindorfius: An forte: ex castellis etiam et *praesidiis vagi* sine commeatu *ac palantes.* Tum Niebuhrius: *de meridie* somniculosi ac *temulenti.*

omittendis in velitum atque funditorum modum seminudi. Praeter huiuscemodi dedecora malis proeliis ita perculsi fuerunt, ut ad primum Parthorum conspectum terga verterent, tubas quasi fugae signum canentis audirent[a]. Tantam militaris disciplinae labem coercuit, industria sua ad militandum exemplo proposita.[1] Primus ipse in agmine haud saepius equo vehi quam pedibus fatisci: tam solem torridum facile quam diem serenum ferre: pulverem confertum pro nebulis pati: sudorem in armis, ut in ludicris, insuper habere: caput apertum[2] soli et imbribus et grandini et nivibus neque *corpus*[3] adversus tela munitum praebere: spectandis in campo militibus operam dare, et aegros intervisere: non incuriose per militum contubernia transire; sed forte temere Syrorum munditias introspicere[4] Pannoniorum inscitias: de cultu cuiusque ingenium arbitrari[b]. Sero ipso post decisa negotia lavari[5]: mensa sobria, victu in castris plebeio: vinum loci, aquam temporis bibere[c]: primam vigiliam facile vigilare, postremum iamdudum expergitus operiri[6]: labore magis quam otio laetari: otio ad laborem abuti[d]: vacua militaribus tempora civilibus negotiis occupare. In paenuria subita ramis nonnumquam et frondibus pro supellectile usus est, caespitem interdum ut torum incubans. Somnum cepit labore paratum, non silentio quaesitum[e]. Graviora [de]mum perverse facta severe animadvertit, leviora sciens dissimulavit: locum paenitendi reliquit. Nam |[7] delicta sua plerique, dum ignorari

---

a *In margine*: Tubas — canentes (*ita cod.*) audirent.

b *In margine*: De cultu — arbitrari.

c *In margine*: Vinum — bibere.

d *In margine*: Labore — abuti.

e *In margine*: Somnum labore paratum — quaesitum.

---

1 Incipit Cod. p. 257.

2 Praeceptum Platonicum hoc est, observante Hieronym. comm. in Matth. I. 10. 10. *Maius*. Hieronymus in mente habuit Plat. Legg. XII. 942 D.

3 Excidere quinque litterae.

4 Aliquid hic in Codice turbatum esse apparet. Non sufficit quod Maius interposuit *et*. Heindorfius pro *forte temere* proponit *prope intueri*.

5 Cod. videbatur habere *lavat et*.

6 Ita Codex.

7 Sequitur Cod. p. 256, in qua pauca distingui possunt.

putant, corrigunt; ubi manifesta sciunt, inpudentia obfirmantur[a] [1] . . . . . certaminis[b] . . . necessita[tis] . . . . . [2] visset providere: per tot provincias, tot opsidionum, proeliorum, arcium[3], stationum, castellorum excidendorum aperta discrimina, curas et *animum* dispergere non . . ducem tametsi . . . . pore . . num consentirem[c] . . . . . . |[4]. . . . . gnarus[d] . . . . portare . . *lon*gior mora . . . . impe[e] . . . quam ob rem . . . etiam tum iunioris decere . . [qu]o minus ad trium*phum*[f] . . . . . habitus . . . . |[5] spectes, Lucius consiliorum sollertia longe . . . . Sciret catafractos similes esse beluis piscibus, eas eludere alto mari cernuantis[g] . . . magn[as personare] . . .[h] Equi lubrico instabiles, manus frigore inritae, arcus imbribus enerbes[i] . . . . . . |[6] litteras ultro dederat, bellum, si vellet, condicionibus poneret: dum oblatam pacem spernit barbarus, male mulcatus est[7] [k].

Ea re dilucide patet, quanta Lucio cura insita sit militum salutis, qui gloriae suae dispendio redimere cupiverit pacem incruentam. Traiano suam potiorem gloriam in[8] sanguine militum futuram[9] de ceteris eius studiis multi con-

---

a *In margine*: Delicta — inpudentio (*sic*) obfirmantur.
b *In margine*: Certaminis.
c *In margine*: De legibus [amoris].
d *In margine*: Gnarus: *tum*: de legioni . . i . .
e *In margine*: Cuiusmodi sint hostes Parthi.
f *In margine*: Panegyricus Traiani Imp.
g *In margine*: Sciret catafr. — cernuantis.
h *In margine*: Laus Traiani.
i *In margine*: Equi lubrico — enerbes.
k *In margine*: Dum oblatum — mulcatus est.

---

1 Sic ait Dio LII. 34. *Maius.*
2 Incipit altera columna.
3 Cod. *acrium.* Correxit Maius.
4 Sequitur Cod. p. 255, erasa.
5 Sequitur Cod. p. 246, erasa.
6 Incipit Cod. p. 245 admodum perspicua.
7 Cf. Nazar. Paneg. Constant. c. 24. *Maius,* qui non dubitat quin Nazarius Frontonem legerit.
8 Delendum hoc *in*. *Niebuhrius.*
9 Codex: *tuturam.*

iectant[1], nam saepe Parthorum legatos pacem precanteis dismisisse inritos[2].

Iustitiae quoque et clementiae fama apud barbaros sancta de Lucio: Traianus non omnibus aeque purgatus. Regnum fortunasque suas in fidem Luci contulisse neminem paenituit: Traiano caedes Parthamasiri regis supplicis[3] haud satis excusata. Tametsi[4] ultro ille vim coeptans tumultu orto merito interfectus est, meliore tamen Romanorum fama impune supplex abisset quam iure supplicium luisset, namque talium facinorum causa facti latet, factum spectatur longeque praestat secundo gentium rumore iniuriam neglegere quam adverso vindicare[a].

Bello Parthico utroque consulares viri duo exercitum utrique ducentes obtruncati: Severianus[5] quidem, Lucio ab urbe |[6]necdum etiam tum profecto, enimvero cum praesens Traianus Euphrati et Tigridis portoria equorum et camelorum trib[uta onera] . .[7] cer caesus est. Illud eti[am] *commune ut*ris*que est vitio* datum[b] histriones ex urbe in Suriam accisse[8]. Sed profecto sicut arborum altissimas vehementius ventis quati videmus, ita virtutes maximas invidia criminosius in*sect*atur[c][9]. Ceterum bello an[10] pace clarior Traianus

a *In margine*: Namque —— vindicari (*sic*).
b *In margine*: Laus Traiani.
c *In margine*: Ut arbores alt. — quati ita virtutes —— incessit.

1 Testes Dio LXVIII. 17 et Victor XLVIII. 10, contradicente nequicquam Plinio Paneg. c. 16 et 17. *Maius.*

2 De legationibus ad Traianum loquitur Dio loco citato. *Maius.*

3 Ita Codex. Cf. Eutrop. Histor. VIII. 2. Dio LXVIII. 18. *Maius.*

4 Scr. *Nam etsi. Heindorfius.*

5 De eo cf. Lucian. pseudomant. c. 27, tum quom. hist. c. 21 et 25. *Maius.*

6 Incipit Cod. p. 260, obscura.

7 Supple paucas litteras. Ita Maius. Post *tributa* exciderunt decem fere litterae. Qui caesus est nomen habuit Maximum. Malo itaque: . . . *camelorum trib*uta locaret . . *cer caesus est.* Quod nomen lateat, ignoramus. An *alter?*

8 Cf. Dio LXVIII. 24 et Capitolin. de L. Veri theatrali insania. *Maius.*

9 Ita Codex. Quattuor litteras coniectura supplevi. Maius habet e margine *incessit.*

10 Codex: *in.*

imp. existimandus sit, in ambiguo equidem[1] pono, nisi quod armis etiam Spartacus et Viriathus aliquantum potuere, pacis artibus vix quisquam Traiano ad populum, si qui adaeque, acceptior *ex*titit. Ipsa haec cum pri . . . .[2] ae nonne illis optrectationibus faces sunt? Ex summa civilis[3] scientiae ratione sumpta videntur, ne histrionum quidem ceterorumque scaenae aut circi aut harenae artificum indiligentem principem fuisse, ut qui sciret populum Romanum duabus praecipue rebus, annona et spectaculis, teneri[a]: imperium non minus ludicris quam seriis probari: maiore damno seria, graviore invidia ludicra neglegi: minus acribus stimulis congiaria quam spectacula expeti[b]: congiari|[4]is frumentariam modo plebem singillatim placari ac nominatim, spectaculis universum . . . Quod . . . se oporteat . . Namque ut famem . . . plane. Neptunum Martemque mole[stias] illas sibi . . est arceant non . . magis aut . . avis [votum] . . quam ludeis spectaculorumque caerimonieis placarei. Ei rei[5] pompas et carpenta et tensas et exsuvias a maioribus dicatas, elephantos . . . populus Romanus usus sit spectaculeis de[serti] . . . . constrepi aut linguis pluribus omina[ri]. Haec a me refutanda . . sunt. Ceterum . . . Lucius . . in lo . . quid . . litteris diserte ad significandum . . compositis, ut qui facundiam inpenso studio . . . . *com*|[6]parata si quis leget, seu proavus seu pronepos virtute praestare videbitur, comparationis quidem discrimen in familiae nomine permanebit.

Legi Emendavi qui supra.

FRONTONIS
PRINCIPIA HISTORIAE.

FRONTONIS[7]
LAUDES FUMI ET PULVERIS ITEM LAUDES NEGLEGENTIAE.

a *In margine:* Annona et spect. p. r. tenetur.

b *In margine:* Maiore damno — expeti.

1 Ita Codex, quod coniecerat Heindorfius. Idem rectissime scripsit *si qui adaeque* pro Codicis lectione *nisi*, vid. Hauptius.

2 Legi nequeunt quattuor litterae.

3 Codex: *civili.*

4 Incipit Cod. p. 259, in qua pauca tantum legi potuerunt.

5 Pro *ideo.* Cf. Plaut. Cistell. I. 3. 36. *Maius.*

6 Sequitur Cod. p. 250, quae legi nequit. Incipit Cod. p. 249.

7 Utroque loco omittitur in Codice praenomen *Marci.*

M. FRONTONIS[1]
LAUDES FUMI ET PULVERIS
ITEM
LAUDES NEGLEGENTIAE.

Caesari suo Fronto.

Plerique legentium forsan rem de titulo contemnant, nihil serium potuisse fieri de fumo et pulvere[2]: tu pro tuo excellenti ingenio profecto existimavis lusa sit opera ista[3] an locata.

Sed res poscere videtur de ratione scribendi pauca praefari, quod nullum huiuscemodi scriptum Romana lingua extat satis nobile, nisi quod poetae in comoediis[4] vel Atellanis adtingerunt[5]. Qui se in eiusmodi rebus scribendis exercebit, crebras sententias conquiret, easque dense conlocabit, et subtiliter coniunget, neque verba multa geminata supervacanea[6] inferciet: tum omnem sententiam breviter et scite concludet. Aliter in orationibus iudiciariis, ubi sedulo curamus, ut pleraeque sententiae durius interdum et incautius[7] finiantur[8]. Sed contra istic laborandum, [ut][9] ne quid inconcinnum vel hiulcum relinquatur, quin omnia ut in tenui veste oris detexta et revimentis[10] sint cincta.

---

1 Tituli vestigia apparent. Maius pluribus disputat de hoc ludicro dicendi genere.

2 An intercidit *rati?* *Heindorfius.*

3 Maius vocabulum omisit.

4 Alterum *i* suprascr.

5 Ita Codex.

6 Incipit Cod. p. 248, obscura.

7 Schopenus: *incomtius*, coll. Quintil. VIII. 6. 65. Equidem malueram *incultius.*

8 Cf. Senec. Ep. 114. *Maius.*

9 Vel *est.* *Heindorfius.*

10 *Revimentum* est fimbria. Namque in glossario Philoxeni *revimentum* explicatur παραςτροφή. Tum in Cyrilli lexico παραςτρέφω redditur *rebio.* Intellige autem *revio*, ibidemque pro *redimentum* scribe *revimnetum.* *Maius.*

Postremo, ut novissimos in epigrammatis[1] versus habere oportet aliquid luminis, sententia clavi aliqua vel fibula terminanda est[2].

In primis autem sectanda est suavitas. Namque hoc genus orationis non capitis defendendi nec suadendae legis nec exercitus adhortandi nec inflammandae contionis scribitur, sed facetiarum et voluptatis.

Ubique vero ut de re ampla et magnifica loquendum, parvaeque res magnis adsimulandae comparandaeque. Summa denique in hoc genere orationis virtus est adseveratio[3]. Fabulae deum vel heroum tempestive inserendae, item versus congruentes et proverbia accommodata et non inficete conficta mendacia, dum id mendacium argumento aliquo lepido iuvetur[a].

Cum primis autem difficile est argumenta ita disponere, ut sit ordo eorum rite conexus. Quod ille |[4] Plato Lusiam culpat in Phaedro, sententiarum ordinem ab eo ita temere permixtum, ut sine ullo detrimento prima in novissimum locum transferantur et novissima in primum[b], eam culpam ita devitabimus, si divisa generatim argumenta nectemus[c], non sparsa nec sine discrimine aggerata, ut [ea][5] quae per saturam feruntur, sed ut praecedens sententia in sequentem laciniam aliquam porrigat et oram praetendat; ubi prior sit finita sententia, inde ut sequens ordiatur; ita enim transgredi potius videbimur quam transilire.

Verum hi non . . . . Variatio vel cum detrimento aliquo gratior est in oratione quam recta continuatio[6][d]. . . . .

---

a *In margine:* Mendacium argumento aliquo lepido iuvandum.

b *In margine:* Plato — ab eo tempore — in primum.

c *In margine:* Praecedens sententia in sequentem debet aliquam particulam *porrigere*, quod vitabitur, si argumenta nectantur.

d *In margine:* Variatio — continuatio.

---

1 Cod. pr. m. *epigrammantis.*

2 Littera *e* suprascr.

3 Eichstaedtius confert Tacit. Annal. IV. 19. Adde II. 31, VI. 2.

4 Incipit Cod. p. 247. Initio unus versus evanuit.

5 Potius: *ut* leges *quae. Heindorfius.*

6 Sententia e margine.

iocularia austere, fortia h*ilari*ter dicenda[1] . . . .|[2] . . . Modo dulce illud incorruptum sit ac[3] pudicum, Tusculanum ac[4] Ionicum, id est Catonis et Herodoti[5] . . . . . . In omni re facilius est rationem docendi nosse quam vim agendi obtinere[6] . . . . est multus . . . . . . re sic est qui [7]sicuti bene velle ac bene precari, quae res voce animoque sine opibus perpetrantur[a].

Igitur ut quisque se benignissimum praestabit, ita is plurimos laudabit. Nec tantum eos, quos alii quoque laudibus ante decoraverint, verum conquiret deos et homines a ceterorum laudibus relictissimos ibique signum benignitatis expromet. Ut agricola agrum intactum si conserat, laboriosus est; sacerdos, si aput fanum desertum et avium sacrificet, religiosus est[b].

Laudabo igitur deos infrequentes quidem a laudibus, verum in usu cultuque humano frequentissimos, fumum et pulverem, sine quis neque asae[8] neque foci nec viae, quod volgo aiunt, nec semitae usurpantur.

Quodsi quis hoc primum ambigit[9], habendusne[10] sit fumus in numero deorum, cogitet ventos quoque in deum numero haberi, quaeque sunt fumo simillimae, nebulas nubesque putari deas et in caelo conspici, et, ut poetae ferunt, amiciri deos nubibus[c], et Iovi Iunonique cubantibus nubem ab arbi-

---

a *In margine:* e . . . . ni est multa . . . . re sic est qui sicut bene velle et bene praecari quae res voce animoque sine ope perpetratur.

b *In margine:* Agricola — religiosus est.

c *In margine:* Ut poetae — nubibus.

---

1 Sententia e margine, quam Maius expedire non potuit.

2 Sequitur Cod. p. 254, erasa praeter pauca quaedam in margine.

3 Maius *et*.

4 Maius *et*.

5 Sententia e margine.

6 Sententia e margine.

7 Incipit Cod. p. 253.

8 Cf. Gell. IV. 3. Macrob. Saturn. III. 2. Serv. ad Aen. IV. 219. *Maius*. Ecksteinius addit Quint. I. 4. 13 e coni. Sarpii, quam probat Buttmannus in Spalding. Quint. T. IV p. XI.

9 Codex: *abicit*.

10 Codex: *habendusve*.

tris obstitisse. Quod*si*[1] nunc divinae naturae proprium est, nec fumum manu prehendere nec solem[2] queas, neque vincire neque verberare neque detinere neque vel minimum rimae si deposcat[3], excludere[4] . . . .

[5]LAUDES NEGLEGENTIAE.

. . . Nam qui nimis anxie munia conficiunt, parum amicitiae confidunt . . . . |[6] . . Agitavi laudes neglegentiae conscribere, quas[7] cur nondum etiam[8] conscribserim, ut res est, id quoque neglego[9] . . . . |[10] . . temperantia[11] coercetur.

Volgo etiam laudata indulgentia promptam peccatis hominum veniam dare: nisi delicta facile neglegas[12], parum clementer indulgeas[13].

Quod autem quis intutam et expositam periculis neglegentiam putet, mihi omne contra videtur, multo multoque[14] diligentiam magis periculis obnoxiam esse. Namque negle-

1 Codex: . *uod* . .

2 Lumen solis dicit. Cf. Herod. VIII. 137. *Buttmannus.*

3 Scr. *dehiscat. Heindorfius.*

4 Maius adnotavit se in extremo folio legisse Q. XXXVIII. Amicus frustra quaesivit. Videtur Maius falli; nisi in foliis disponendis erravi, explicit quaternio non XXXVIII sed XXXVII. Contra in praecedenti quaternione Maius videre sibi visus est numerum XXXV, cum tamen in Codice legatur XXXVI. Quaternio XXXVIII sine vestigio periit. Sequitur igitur quaternio XXXIX.

5 Incipit Cod. p. 241, in qua legitur unica adnotatio in margine. Titulus legitur in margine p. 242, sed sing. num.: *Laus Neglegentiae.* Perperam Maius p. 242 posuit ante pag. 241.

6 Sequitur Cod. p. 242 cum unica adnotatione in margine.

7 Codex: *quae.*

8 Codex: *etiam etiam id.* C. F. W. Mullerus in Annal. Fleckeis. XCIII p. 490 confert Ep. ad M. Caes. I. 7 p. 18 et Princip. Hist. p. 209.

9 Ita Codex. Perperam Maius.

10 Excidit ut verisimile est unum folium sive duae paginae. Sequitur p. 238 quae legi nequit. Incipit Cod. p. 237.

11 Cod. pr. m. *temperantiam.*

12 Codex: *intellegas.*

13 Cod. pr. m.: *indulgeasque.*

14 In Codice vocabulum *multoque* bis scribitur. C. F. W. Mullerus ll. confert Ep. ad M. Caes. II. 2 p. 28.

gentiae[1] haud quisquam magnopere insidias locat, existimans etiam sine insidiis semper et ubique et ubi[2] libeat neglegentem hominem in proclivi fore fallere: adversus diligentis vero et circumspectos et exsultantis[3] opibus fraudes et captiones et insidiae parantur. Ita ferme neglegentia contemptu tutatur[4], diligentia astu oppugnatur[a].

Et erratis neglegentia venia paratior datur et benefactis[5] gratiis[6] gratia habetur. Nam praeter opinionem gratum est, ceterarum rerum indiligentem bene facere in tempore haud neglexisse.

Iam illud a poetis saeculum aureum memoratum, si cum animo reputes, intellegas neglegentiae saeculum fuisse[b], cum ager neg|[7]lectus fructus uberes ferret, omniaque utensilia[8] neglegentibus nullo negotio suppeditaret. Hisce argumentis neglegentia bono genere nata, dis[9] accepta, sapientibus probata, virtutum particeps, iudulgentiae magistra, tuta ab insidiis, grataque bene factis, excusata ingratis[10] et ad postremum aurea declaratur. *Mallet*[11] de Favorini[12] nostri pigmentis fuci quisnam appingere*mus*? Licet. Ut quaeque mulier magis facie freta est, ita facilius cutem et capillum neglegere, plerisque autem, ut sese magnopere exornent, diffidentia formae diligentiae inlecebras creari[c].

---

a *In margine*: Negligentiae contemptu — oppugnatur.

b *In margine*: Saeculum illud aureum saeculum neglegentiae fuit.

c *In margine*: Diffidentia formae diligentiae inlecebram creari.

---

1 In Codice est dittographia: *neglegentiam magis periculis obnoxiam esse namque neglegentiae.*

2 Imo *uti. Heindorfius.*

3 Schopenus: *excubantis,* coll. Lucan. IX. 909 et Markland. ad Stat. Silv. II. 7. 130.

4 Berolinenses laudant Non. 7. 70 p. 476 in v. *tutant.*

5 Codex: *befactis.*

6 Cf. Bentl. ad Terent. Adelph. IV. 7. 26. *Berolinenses.* Ecksteinius addit Ritschl. Proleg. Plaut. Trin. p. CLXI. Verum Hauptius mavult *gratior.*

7 Incipit Cod. p. 229.

8 Codex: *utens ille.*

9 Cod. pr. m. *deis.*

10 Correxit *erratis* Buttmannus.

11 Aliter supplevit Maius, sed spatia et vestigia non respondent.

12 Num Favorinus Frontonis familiaris ἀδόξων scriptor, Gell. XXII.

12? An potius aliquis pigmentarius? *Maius.* Vid. Marresius p. 42.

Myrtum buxumque ceteraque tonsilia arbusta atque virgulta summa diligentia et studio radi, rigari, comi solita, humi reptare aut ibidem haud procul a solo cacumina erigere: at illas intonsas abietes neglectasque piceas caput aemulum ńubibus addere[1 a].

Non aeque diligentes ad quaerendum victum et comparcendum cibum leones ut formicas esse, texendi vero araneas diligentiores esse quam Penelopam ullam vel Andromacham. Et omnino tenuibus ingeniis et . . . .|[2] . . . hoc . . quas . . neve ob . . et voluntaris quod vel praecipuum vero . . tis amicitias . . diligentiam interdum . . . .|[3] . . . nerent deos . . cui res . . non ex pro . . ex ser . . Quota, oro te, portio Lucullanae . . Caesum aureo . . . .

---

a *In margine*: Intonsas abietes caput aemulum nubibus abdere. (*corr. sec. m., nam pr. m. ut videtur* addere.

---

1 Ita Codex. Cf. margo.

2 Sequitur p. 230, quae legi nequit. Sequitur p. 243, cuius conditio non est multo melior.

3 Sequitur Cod. p. 244.

(M. CORNELII FRONTONIS
DE BELLO PARTHICO[1].)

. . . . . *Mars* |[2]tam*etsi* genuit gentem Romanam, aequo animo patitur fatisci nos interdum et peli et volnerari. An cunctetur de militibus nostris Mars pater illa dicere?

Ego cum genui, tum morituros scivi et ei rei sustuli.
Praeterea cum in[3] *terrae*[4] *orbem misi*[5] *ob defendendum imperium,*
Scibam me in mortifera bella, non in epulas mittere[6].

Haec verba Telamo Troiano bello de suis liberis semel elocutus est; Mars de Romanis saepe multisque in bellis hoc carmine usus est: Gallico[a] bello apud Alliam, Samnite[7] bello apud Caudium, Punico ad Cannas, Hispanico apud Numantiam, Iugurthino apud Cirtam, Parthico ad Carrhas: sed semper et ubique aerumnas adoris[8] terroresque nostros triumphis commutavit. . . .

Sed ne nimis vetera alte petam, vestrae familiae exemplis utar. Traiani proavi vestri ductu auspicioque nonne in Dacia captus vir consularis?[b][9] Nonne a Parthis consularis aeque vir in Mesopotamia trucidatus[10]? Quid? avo vestro Ha-

---

a *In margine*: Quibus bellis Romani malam pugnam pugnaverint.
b *In margine*: Quos duces Traianus amiserit.

---

1 Hoc opusculum sive epistulam scripsit Fronto ad M. Aurelium post cladem quam a Parthis passi erant Romani ante L. Veri expeditionem. De re videsis Dion. LXXI. 2 et Capitolin. in Ver. 6. *Maius.*

2 Incipit Cod. p. 236. Ut in incerta re Heindorfius mavult: Qui deus tan*tam genuit gentem Rom.*

3 Codex: *ob.*

4 Ita Codex: *terrae.*

5 Codex: *missi.*

6 Cf. Ennium apud Cic. Tusc. III. 13. 28.

7 Ita Cod. pr. m.; quid altera corrigatur, non apparet.

8 Ita Codex.

9 Intellige Longinum a Dacis captum, de quo Dio LXVIII. 12. *Maius.* Adeas Niebuhrium quoque.

10 Maximus, de quo Dio LXVIII. 30, consul fuit cum Traiano anno urbis 856. *Maius.*

driano[a] imperium optinente quantum militum a Iudaeis[1], quantum ab Britannis caesum[2]? Patre etiam vestro[b] imperante qui omnium principum . . . . |[3] . . . Si Marso quis patre natus viperas, lacertas et natrices[4] timeret, nonne degenerare videretur? . . . . |[5] . . . . . .[c] pauculis diebus in fascis tene*ntur*, illi in pannis . .[6] sunt omnem aetatem.

Itaque bonus ille imperator . . . venire captivos iubebat . . . sint ingratiis quid ego, quippe cui . . sin . . . . num me. Piscibus in caudis est[7] . . . . ., avibus in pinnis, anguibus serpendi vi[d] . . . . quod quis . . . . |[8] Et gloriam Romani nominis restituendam, et insidias fraudesque hostium . . . quae comparata . . vendere nugaci . . consulta sunt tam . . con . . iure meritoque . . neque . . vocent paratos progredi, remanere, porro, retro, ilic, *istic*. |[9] Haudquaquam utile est homini nato res prosperas perpetuo evenire: fortunae variae magis tutae[e]. *Est exemplo Polycrates Samiorum tyrannus ingentibus praeditus*[10] opibus et omnium quaecumque in-

---

a *In margine*: De Hadriano.

b *In margine*: Antonino Pio.

c *In margine*: De Parthorum belli more.

d *In margine*: . . i piscibus — avibus, *in* pinnis anguibus serpendi vi.

e *In margine*: Haudquaquam utile homini — tutae.

---

1 De hac clade ab Iudaeis illata Dio LXIX. 14., Zonaras XI. 23. *Maius*.

2 Ignota erat haec Britannica clades, nisi quod Spart. in Hadr. c. 5 ait Britannos teneri eo tempore sub romana ditione non potuisse. *Maius*.

3 Sequitur Cod. p. 235 cum unica sententia in margine.

4 Maius confert Solinum c. 2.

5 Hinc duae paginae in Codice desunt. Sequitur p. 231 quae legi nequit. Incipit p. 232, in qua pauca legi possunt.

6 Desunt duae litterae. An *deg*unt?

7 Sex fere litterae perierunt.

8 Incipit Cod. p. 228, lacera et obscura.

9 Incipit Cod. p. 227, obscura; pauca sunt quae conferri potuerunt. Interdum dubito de fide et peritia Maii.

10 In hac pagina supplementa Maii expressimus litteris Italicis. Heindorfius: *Et opibus et omnium quaecumque intenderat, sine offensione* Polycrates *potitus nihil in aetate — esse dicitur*. Sed non satis constat ubi in Codice fuerit lacuna.

tenderat sine offensione potitus. Nihil in aetate agunda duri aut acerbi expertus esse dicitur: quin sub manus cuncta *quae voluit* prosus *redegit fuitque* beatissimus. *Quibus de rebus* rex Amasis Aegyptius sapiens fortunatissimis consultus[1], scriptis familiaribus litteris, suasit, ut semetipsum voluntario aliquo damno multaret eoque dolore *invidum numen placaret*[2]. *Id cum non improbasset Polycrates, forte is in aureo* habebat anulo[3], manupretio summo[4], facie eximia lapidem smaragdum. Eum Polycrates anulum nave longa in altum provectus sponte in mare abiecit, unde numquam . . .[5] emergeret. Tum quod sciens spon*teque id fecisset*, abiectum *anulum valde* dolebat[6]. *Mox grandem piscem* piscator [quidam] nactus][7], indignum duxit ad venalis deferre, sed dignitati parens regi obtulit. Rex gratum acceptumque habuit [atque ab operis culinariis] apponi iussit: quae cum piscem[8] contractantes anulum alvo repertum ad regem gaudentes detulerunt. Tum Polycrates litteras ordine de casu et postliminio anuli perscribtas ad regem Amasim mittit. Amasis magnum et maturum malum Polycrati coniectans amicitiam hospitiumque renuntiat, ut alieno potius, suo quam hospitei[9] aut amico fortunam commutatam ipse[10] minus aegre ferret.

---

1 Heindorfius supplet: Cui, cum *sub manus cuncta prorsus beatissimus* redegisset, *rex Amasis Aegyptius sapiens*, fortunae peritissimus, *consultus*, cet.

2 Heindorfius: *eoque dolore* deorum (*vel* fortunae) effugeret invidiam.

3 In Ed. Mediol. Maius diserte testatur legi in Codice: *Habebat* Darius *anulo*. Hinc Heindorfius: *Habebat aureo in anulo*. In Ed. Rom. illud *Darius* evanuit.

4 Transposuit Maius illud *summo*, quod in lacuna alicubi legitur post *smaragdum*.

5 Supple unum verbum. *Maius*. Heindorfius: *unde numquam* videretur posse *emergere*.

6 Heindorfius: *Tum quod sciens sponteque* abiecerat, *abiectum* tamen *dolebat*.

7 Incipit Cod. p. 222, obscurissima. Supplementa Maii hic itidem expressa sunt litteris Italicis.

8 Sic Maius. At Codex: *acceptumque habuit* . . . . *apponi iussit qui* . . *da piscique operis c* . . . . *contractantes*.

9 Ita Cod. pr. m.

10 Vocabuli vestigia apparent. Assumsit Maius coniecturam Buttmanni.

Sed somnium filiae Polycrati iam ante insigne optigerat. Patrem suum videre sibi visa erat aperto atque edito loco sublimem ungui et lavi Iovis et Solis manibus. Harioli autem laetam et pinguem fortunam portendier somnio interpraetati. Sed omne contra evenit. Nam deceptus ab Oroete Perse Polycrates captusque in crucem sublatus est. Ita ei cruci-anti somnium expe[ditum. Manibus][1] *Iovis cum plueret lavabatur, a sole unguebatur, dum ipse e corpore humorem emitteret.* Huius [fabulae] exorsus . . bent . . interdum[2] . . Non est exsultandum nimia et diutina prosperitate, |[3]nec, si quid malae pugnae acciderit, defetiscendum[4]: sed victoriam brevi spera. Namque semper in rebus gestis Romanis crebrae fortunarum commutationes exstiterunt[5].

Quis ita ignarus est bellicarum memoriarum, qui ignoret populum Romanum non minus cadendo quam caedendo imperium peperisse? legiones nostras saepe *victas cap*tasque ar*tibus* barbarorum esse? Quamvis . . . .[6] truces tauri subigi iungendo domarique potuere: praequam nostri exercitus illi[7] sub iugum missi sunt; sed eosdem illos, qui sub iugum egerant, paulo post ante triumphum nostri egere et captivos sub corona vendidere.

Post Cannensem cladem Poenus imperator anulorum aureorum, quos caesis aequitibus[8] Romanis Poeni detraxerant, tres modios cumulatos misit Carthaginem[a]. Sed non multo

a *In margine:* Tres modios anulorum cumulatos Hannibal caesorum equitum Romanorum aput Thrasymenum Carthaginem misit.

1 Hinc usque ad finem paginae decem versus periere. Reiecit Heindorfius supplementa Maii, ut nimis inepta. Itaque ineptissima sint necesse est, si ne Fronto quidem ea scribere potuerit.

2 Supple fere unum in his lacunis versum. *Maius.*

3 Incipit Cod. p. 221, obscura.

4 Ita Maius. Amicus vidit: *dei . tiscendum* vel *uc . . tiscendum.*

5 Ita Codex, sed plerumque sine *s: extiterunt.*

6 Legitur: Quamvis . . . IEACTCI . RUGES. Possis sane: *Quam vis facile astu truces.* Sed plura corrigenda remanent et sunt in sequentibus quae in Codice non amplius legi possunt. Veluti suspectum est illud *nostri.* Heindorfius: *Quamvis* viribus feroces *tauri subigi iungendo domarique potuere; nostri exercitus* cet.

7 Codex: *sili.*

8 Ita Codex.

post Carthago capta est: illis qui anulos detraxerant catenae inditae sunt[1 a]. In ea pugna Scipio quantum hominum Poenorum Afrorumque cepit, aut occidit, aut in deditionem accepit, si eorum linguas resecari imperasset, navem onustam linguis hostium Romam inegisset[2].

Quod te vix quic[3]quam nisi raptim et furtim legere posse prae curis praesentibus scribsisti: fac memineris et cum animo tuo cogites, G. Caesarem atrocissimo bello Gallico cum alia multa militaria, tum etiam duos de Analogia libros scrupulosissimos scripsisse[b]: inter tela volantia[4] de nominibus declinandis, de verborum aspirationibus et rationibus inter classica et tubas.

Qur igitur tu, Marce, non minore ingenio praeditus quam G. Caesar, nec minus ordine insignis[5], nec paucioribus exemplis aut documentis familiaribus instructus, non vincas negotia et invenias tibimet tempora non modo ad orationes et poemata et historias et praecepta sapientium legenda, sed etiam syllogismos, si perpeti potes, resolvendos?

Nunc, ut orationem istam M.[6] Tulli, quam tibi legendam misi, paucis commendem: mihi profecto ita videtur, neminem umquam neque Romana neque Graecorum lingua facundius in concione[7] populi laudatum, quam Cn. Pompeius in ista

---

a *In margine*: Victa Carthagine qui anulos detraxerant, catenas acceperunt.

b *In margine*: Gaius Caesar duos de Analogia libros bello Gallico occupatissimus scripsit.

---

1 Codex: *sint.*

2 An *misisset? Niebuhrius.*

3 Incipit Cod. p. 216. Hinc patet epistolam Antonini Imp. II. 1 scriptam esse ante victoriam Parthicam. *Maius.*

4 Illud *tela volantia* Fronto e Catone habet, quem vide ap. Servium ad Virg. Aen. VIII. 694. Non fugit hoc diligentiam Iordani p. 86. Quod supra p. 133 legitur *sanguinem demittere*, hoc quoque e Catone est apud Charisium I p. 90 Keil. Apud Iordanum locus exstat p. 64.

5 Eo ducunt vestigia in Codice. Maius: *inclitus.*

6 Praenomen videtur in Codice addi.

7 Codex: *cognitione.*

oratione laudatus est: ut mihi ille videatur non ita suis virtutibus, ut Ciceronis laudibus, Magnus cognominatus[1][a].

Tum praeterea multa istic reperies praesentibus consiliis tuis capita apte considerata, de ducibus exercituum de[2]ligendis, de commodis sociorum, tutela provinciarum, de . .[3], tum quibus artibus praeditos esse oporteat imperatores [ob suam et ceterorum] . . tractatus . . quas . . intentionem . . consuevi. Ne . . sim . . quid ego intento maiore vel aliquando reprae . . . arbitror profuturas; velis dumtaxat. Et si quis . . quod inper . .[4] Neque mihi suscenseas, quod non mea manu tibi rescribserim, praesertim cum a te tua manu scribtas litteras acceperim. Digitis admodum invalidis nunc utor et detractantibus. Tum haec epistula multorum verborum indigebat[5], mea autem dextera manus hac tempestate paucarum litterarum.

Legi Emendavi qui supra.

M. FRONTONIS
DE BELLO[6] PARTHICO.

---

a *In margine*: Ut mihi Pompeius videatur non ita — cognominatus.

---

1 Hanc lectionem Maius e margine habet; in textu legitur: AC . NEN . . PATUS: h. e., ut mihi videtur, *aeque nuncupatus*.

2 Incipit Cod. p. 215, obscura; vix pauca conferri possunt.

3 Supple unum verbum. *Maius*. Buttmannus scribit: *disciplina militum* sine *de*.

4 In his lacunis cubant versus XXVI. *Maius*.

5 Codex: *multum verborum ingerebat*. Correxit Buttmannus.

6 Ita Codex. Pr. m. *Belo*.

|[1]M. FRONTONIS
DE FERIIS ALSIENSIBUS.

I. Magistro Meo.

Ferias apud Alsium quam[2] feriatas egerimus, non scribam tibi, ne et ipse angaris et me obiurges, mi magister. Lorium autem regressus Domnulam[3] meam . .[4] febricitantem repperi. Medicus dicit, si cito[5] nobis me . . . tu quoque vi . . . valeas . . *lae*tior sim. N[am] oculis spero te [cum lau]dem sanis et . . .[6] Vale mi magister.

II. Domino Meo Antonino Augusto.

Ferias Alsienses . . misi . . ni . . in nobellae quid cantetur viniae atque . .[7] quid multarum rusticarum. Catonem quoque in oratione[8] adversus Lepidum verbum cantari solitum commemorasse, cum ait: *Statuas positas Ochae atque Dionysodoro effeminatis, qui magiras facerent*[9]. Id in . . meant . . velint post redire . . in ea . . facit. Opportune . . brum . . rim cantandi ludendique initium capiunt. Et . .[10] paravit.

1 Incipit Cod. p. 218, obscura: Du Rieu non omnia contulit. — Alsiensis villae celebritatem vel ex ipso Cicerone cognoscimus ad fam. IX. 6, ad Att. XIII. 50, pro Mil. 20. *Maius.*

2 Id est *quam parum. Buttmannus.*

3 Ita Maius. Amicus vocabulum distinguere non potuit.

4 Supple unum verbum. *Maius.*

5 Ita Maius. Amicus descripsit: *Medicus . . . . . . icite nobis.*

6 In his lacunis cubant versus octo. *Maius.*

7 His lacunis occupantur versus duodecim. *Maius.*

8 Quae nusquam alibi memoratur. Iordanum cf. p. 61.

9 De magira et macello lege Plutarchum q. rom. ed. Reisk. tom. VII p. 122. Videtur autem in hac adversus Lepidum oratione dixisse Cato id quod ter narrat Plutarchus, nempe malle se in vulgo quaeri cur nulla sua statua esset, quam cur esset. *Maius.* Idem scribit *Dionysidoro;* vide de ea forma Corssen. Aussprache I p. 296 et Ritschelium in Mus. Rhen. XII p. 105; verum amicus in Codice vidit: *D . . . ysodoro.*

10 Latent in his lacunis versus undecim. *Maius.*

III. |[1] Domino Meo Antonino Augusto.

Quid? Ego ignoro ea te mente Alsium isse, ut animo morem gereres ibique ludo et ioco et otio libero per quattriduum universum operam dares? Nec dubito quin te ad ferias in secessu maritimo fruendas ita compararis: in sole meridiano ut somno oboedires cubans, deinde Nigrum[2] vocares, libros intro ferre iuberes, mox, ut te studium legendi incessisset, aut te Plauto expolires, aut Accio expleres, aut Lucretio delenires, aut Ennio incenderes[a] in horam ist[ic][3] Musarum propriam quintam, [redires] inde libris . . eres diss . . mitteres, Ciceronis si sermonis[4] ad te detulisset, audires, in devi[um] quantum poter[as] litus pergeres et raucas paludes ambires . .[5] vel si videretur aliquam navem conscenderes, vel[6] aethere tranquillo in altum[7] portisculorum et remigum visu audituque oblectares, actutum inde balneas peteres, corpus ad sudorem uberem commoveres,|[8] convivium deinde regium agitares conchis[9] omnium generum, Plautino piscatu hamatili, ut ille ait[10], et saxatili, altilibus veterum saginarum, mattiis pomis, bellariis, crustulis, vinis felicibus, calicibus perlucidis sine delatoria nota. Quid hoc verbi sit, quaeras fortasse: accipe igitur. Ut homo ego multum facundus et Senecae Annaei sectator Faustiana vina[11] de Sullae Fausti cognomento felicia appello: calicem vero sine delatoria nota cum dico, sine puncto dico. Neque enim me decet, qui sim iam homo doctus, volgi verbis Falernum vinum aut calicem acentetum[12] appellare. Nam qua te dicam gratia Alsium

a *In margine*: Mox ut te — incenderes.

1 Incipit Cod. p. 217, obscurissima: non contulit amicus.

2 Niger quidam praefectus praetorii sub Commodo fuit sex tantum horis. Lamprid c. 6. *Maius.*

3 F. *istam. Niebuhrius.*

4 Ita Codex.

5 Breves admodum hae lacunae sunt vixque singulor. verborum. *Maius.*

6 Legendum suspicor *ut. Buttmannus.*

7 Ed. Mediol. supplet *provectus.*

8 Incipit Cod. p. 224, cuius tres versus priores vix leguntur.

9 Cf. ad M. Caes. IV. 6.

10 Rud. II. 1. 10.

11 Cf. Plin. Nat. Hist. XIV. 6. *Maius.*

12 Cf. Plin. Nat. Hist. XXXVII. 6. XVI. 39. XXXVII. 9. *Maius.*

maritimum et voluptarium locum, et, ut ait Plautus, locum lubricum[1] delegisse, nisi ut bene haberes genio[2] utique verbo vetere faceres animo volup?

Qua[3] malum volup? Immo si dimidiatis verbis verum dicendum est, ubi[4] tu animo faceres vigil (vigilias dico) aut ut faceres labo aut ut faceres mole (labores et molestias dico). Tu umquam volup? volpem facilius quis tibi quam voluptatem conciliaverit. Dic, oro te, Marce, idcircone Alsium petisti, ut in prospectu maris esurires? Quid? tu Lorii te fame et siti et negotiis agendis adfligere nequibas? In apopsi|[5] . . . . . . iucundiores tibi esse videntur. Memini me ad [vos] . . . pueros in balneis esse . . rescribas . . liber . . te non . . per . . quis . . favor . . ne . . beat . . gravi . . Mare[6] ipsum aiunt, ubi alcedonia sint, fieri feriatum[7]. An alcedo cum pullis suis tranquillo otio dignior est quam tu cum tuis liberis? . . . .[8] *veteres tyrannos*.

At enim res plane iam postulat; num [studium]? num laborem? num . . . . . .[9] Quis arcus perpetuo intenditus? quae fides perpetuo sono[10] strictae sunt? [Oculi [11] coniugio . . durant] qui uno obnixi obtutu interissent. Hortus, qui crebro pangitur, ope stercoris |[12] indiget, herbas[13] et holuscula nihili procreat: frumento vero et solidis frugibus requietus ager

---

1 *Lubricum locum* in Plautinis quae exstant non reperias, sed *liberum* Poen. I. 1. 49. III. 3. 43. *Niebuhrius.*

2 L. *genium. Heindorfius.*

3 Ita Codex.

4 L. *uti. Heindorfius.*

5 Sequitur Cod. p. 223, cuius prior columna prorsus periit; in altera pauca supersunt. — Apopsis est specula regiae villae. *Maius.*

6 Sententia legi potuit ope marginis, ubi itidem exstat.

7 Maius confert Varronem L. L. VII. 88 Mull.

8 Perierunt quinque versus.

9 Supersunt versus duodecim, qui sine ope marginis legi non potuerunt. — F.: tuum *studium*, tuum *laborem*, tuum *sudorem*. *Heindorfius.*

10 Codex: *suo*. Et ita Philibert-Soupé p. 90.

11 Margo videtur habere *ocos*. Quod legitur, vides absurdum esse. Heindorfius, qui nesciebat haec omnia in margine lacera legi, aliquid ludit.

12 Incipit Cod. p. 226.

13 Heindorfius: ut *herbas* — procreet.

deligitur; ubertas soli otio paratur[a]. Quid maiores vestri, qui remp. et imperium Romanum magnis auctibus auxerunt? Proavus vester[b] summus bellator tamen histrionibus interdum sese delectavit et praeterea potavit satis strenue; tamen eius opera populus Romanus in triumphis mulsum saepius bibit. Avom item vestrum [duum][1], doctum principem et navom et[2] orbis terrarum non regendi tantum sed etiam perambulandi diligentem, modulorum tamen et tibicinum studio devinctum fuisse scimus, et praeterea prandiorum opimorum esorem optimum fuisse.

Iam vero pater vester divinus ille vir providentia[3], pudicitia, frugalitate, innocentia, pietate, sanctimonia, omnis omnium[4] principum virtutes supergressus, tamen et palaestram ingressus est et hamum[5] instruxit et scurras risit[c].

Nihil de Caio Caesare dico acerrimo Cleopatrae hoste[d], nihil de Augusto Liviae viro. Romulum ipsum urbis huius conditorem[6], cum hostium ducem manu comminus conserta obtruncavit cumque spolia opima|[7] Feretrio vexit[8], huncne tenui victu usum putas? Profecto neque esuriens quisquam neque abstemius animum induxisset virgines adultas de spectaculis rapere. Quid? Numa senex sanctissimus nonne inter liba et decimas profanandas et suovetaurilia mactanda aetatem egit, epulorum[9] dictator, cenarum libator, feriarum promulgator? Saturatum et feriatum dico. [Nunquid tu] esurialis

a *In margine*: Hortus, q. c. p., indiget stercoris ope; frugibus ager requietus eligitur; ubertas s. o. paratur.

b *In margine*: Traianus.

c *In margine*: Traianus histrionibus delectatus et vino. Hadrianus modulorum et tibicinum studio devinctus fuit. Antoninus et palaestram ingressus est et theatrum instruxit et scurras risit.

d *In margine*: Gaius Caesar hostis Cleopatrae, post moechus.

1 Locus exstat apud Charisium lib. 1 p. 127 Keil., sed mirifice corruptus. Ab eo Maius sumsit *duum*, quod Heindorfius censet in Codice recte abesse. De forma *duum* vid. Bucheler. de Declinat. Lat. p. 43.

2 Omisit Maius *et*.

3 Ita Codex. Maius: *prudentia*.

4 Omisit Maius *omnium*.

5 Cf. Marg. Vide tamen Capitolin. in Pio c. 11.

6 Cod. pr. m. *condictorem*.

7 Incipit Cod. p. 225.

8 *Fixit* Orellii est suspicio.

9 Niebuhrius corrigit *epulonum*.

ferias[1] celebras? Nec Chrysippum[a] tuum praeteribo[2], quem quotidie ferunt madescere solitum[3]. Et pleraque . .[4] Socratem[b] . .[5] *ex Soc*raticorum sumposiis et dialogis et epistulis existimes hominem multum scitum et facetum fuisse. Socratem intelleges Aspasiae discipulum, Alcibiadi magistrum.

Iam si bellum indixtei ludo, otio, satietati, voluptati, at tu dormi saltem quantum libero homini satis est. Intensius ad supremam . . in . . ad luminis[6] . . . An tandem si ignem de caelo nemo surrupuisset, sol non esset tibi satis ad iudicandum? Ne[7] cum animo tuo reputes cotidiano te mendacio adstringi, cum te diem cognitioni dare ais et nocte cognoscis[c] [8], tum[9] sive condemnes sive absolvas mendax futurus. Si quempiam condemnas, *parum cavisse videtur*[10] ais. Istuc quidem, si lucernae removeantur, nihil videri poterit.

At tu obsecro vel ioco vel serio te exorari a me patere, ne te somno defraudes utique terminos diei et noctis serves.

Agere de finibus duos[11] claros et nobiles Vesperum et Luciferum puta[d]: utrique demonstrationem sui quisque[12] limitis ostendunt: horum cognitioni interesse postulat Somnus, nam se quisque[13] adfinem esse negotio et adtingi iniuria ait.

a *In margine:* De Chrysippo.

b *In margine:* De Socrate.

c *In margine:* . . . . cotidiano — cognoscis.

d *In margine:* De Lucifere (*ita Cod.*) et de Vespere et Somno.

1 Cf. Plaut. Capt. III. 1. 8. *Maius.* Praeterea legit Heindorfius: Nunc quid *tu* etc.

2 Ita Codex, non *praetereo.*

3 Cf. testimonium Laertis. *Maius.*

4 Tres versus evanidi.

5 Supple tria fere verba. *Maius.*

6 In his lacunis cubant tres versus. Ecksteinius rectissime supplet *luminis* oras, coll. Lucret. I. 23 et Ennii Annal. I, 118. 165.

7 Heindorfius: *Nec — reputas — futurus?*

8 Incipit Cod. p. 220.

9 Codex: *tuum.* Maius confert Dionem LXXI. 6.

10 Formulam hanc habet Festus quoque voce *parum.* Innuit etiam Horatius Art. poet. 353. *Maius* secundum Heindorfium.

11 Maius coniicit *deos.* Orellius *duos deos.* Ecksteinius *divos duos.* Codex: *de finibus* . . . . C \UIS *claros.*

12 Codicis lectio non satis certa est; neque est *quisque,* neque *quoque* neque *quaque;* alii videant.

13 F: *quoique. Niebuhrius.* Orellius: *quoque.*

Vellem autem tantum mihi vigoris aut studii adesse[1], quantum adfuit, cum illa olim nugalia conscribsi, laudem fumi et pulveris. Ne ego Somni laudem ex summis opibus conscripsissem.

Nunc quoque, si tibi fabulam brevem libenti est audire, audi.

[a] Iovem patrem ferunt, cum res humanas a primordio conderet, aevum vi[2] medium uno ictu percussum in duas partis undique paris diffidisse: partem alteram luce, alteram tenebris amicisse, diem noctemque appellasse noctique otium, diei negotium tradidisse. Tum somnus necdum natus erat et omnes pervigiles aetatem agebant; sed quies nocturna vigilantibus pro somno adhuc |[3]erat promulgata. Paulatim deinde, ut sunt ingenia hominum inquieta et[4] agitandi ac turbandi cupida, noctes diesque negotiis exercebant, horam otio nullam inpertibant. Tum Iovem ferunt, ubi iam iurgia et vadimonia nocturna sisti et noctes quoque comperendinari videat[5], cum corde suo agitasse de suis germanis fratribus unum praeficere, qui nocti atque otio hominum curaret. Neptunum multas et graves curas maritumas causatum, ne fluctus terras totas cum montibus obruerent, neve motus[6] venti cuncta funditus percellerent, silvas et sata radicitus haurirent. Ditem quoque patrem causatum, multa opera multaque cura templa infera aegre coerceri, amnibus et paludibus[7] et stagnis Stygiis Acheruntem aegre commoeniri; canem denique custodem apposuisse umbris territandis, quae aufugere ad superos cuperent, eique cani trinas latrandi fauces ac trinos hiatus trinasque[8] dentium formidines addidisse.

---

a *In margine*: Fabula de Somno.

---

1 Orellius: *adesset.*

2 An *vitae? Heindorfius.* Orellius *aevum novum medium.*

3 Incipit Cod. p. 219. Ceterum Maius habet *fuerat,* sed Codex \IUC *erat*, unde effinxi *adhuc.*

4 Om. Maius.

5 Aut *videt* rescribendum aut *videret. Heindorfius.*

6 Ita Codex videtur habere. Maius: *moti.*

7 Codex: *plaudibus.*

8 Codex: *trinaque.*

Tum Iovem deos alios percontatum animadvertisse, gratiam vigiliae aliquantum pollere; Iunonem plerosque partus nocturnos ciere; Minervam artium atque artificum magistram[1] multum vigilari velle; Martem nocturnas eruptiones et insidias mutare[2] iuvare; Venerem vero et Liberum multo maxime pernoctantibus favere. Capit tum consilium Iuppiter Somni procreandi eumque[3] in deum numerum adsciscit, nocti et otio praeficit[4] eique claves oculorum tradit[a]. Herbarum quoque sucos, quibus corda hominum Somnus sopiret, suis Iuppiter manibus temper*at*[5]: securitatis et voluptatis herbae de caeli nemore advectae, de Acheruntis autem prateis[6] leti herba petita. Eius leti guttam unam aspersisse minimam, quanta dissimulantis lacrima esse solet[b].

Hoc, inquit, suco soporem hominibus per oculorum repagula inriga: cuncti, quibus inrigaris, ilico post procumbent, pro . . . mortuis[7] immobiles iacebunt: tum tu ne timeto, nam vivent[8] et paulo post, ubi evigilaverint, exsurgent.

Post id Iuppiter alas, non ut Mercurio talares, sed ut Amori umeros[9] exaptos Somno adnexuit[c].

Non enim te solis aut[10] talari ornatu ad pupulas hominum et palpebras[11] incurrere oportet curruli[12] strepitu et cum

a *In margine*: Iuppiter somno claves oculorum tradidit.

b *In margine*: Gutta una . . . . *aspersa* dissimulantis est.

c *In margine*: Iuppiter alas somno non ut Mercurio talares, sed ut Amori umeros exactos Somno adnexuit.

1 Incipit Cod. p. 214.

2 Vocabulum corruptum. An *tutari et iuvare. Heindorfius.* Fuitne: *insidias militares iuvare? Orellius.* Hauptius delet *mutare.*

3 Om. Maius.

4 Codex: *praefecit.*

5 Maius: *temperavit.*

6 De more sec. m. corr.: *pratis.* — *Letum* proprie est *oblivio.* Cf. Varro L. L. VII. 42 et Festum. *Maius.*

7 Cod. PRO . . . ƆCR . UIS. Maius locum male supplevit *proti nus viribus suis.*

8 Ed. Mediol.: *vi veniet paulo.* Emendarunt triumviri.

9 An *umeris?* Et ita Niebuhrius. Ecksteinius confert Lucilium ap. Non. 4. 3 et mavult *umero exaptos.*

10 Potius *et. Heindorfius.*

11 Cod. pr. m. *palepebras.*

12 Legerim: aut *curruli. Heindorfius.*

fremitu equestri, sed placide et clementer pinnis teneris[1] in modum hirun|[2]dinum advolare, non[3] ut columbae alis plaudere[4].

Ad hoc, quo iucundior hominibus Somnus esset, donat et[5] multa somnia amoena, ut quo studio quisque devinctus esset, ut histrionem in somnis[6] fautor spectaret, ut tibicinem audiret, ut aurigae agitanti[7] monstraret, milites somnio[8] vincerent, imperatores somnio triumpharent, peregrinantes somnio domum redirent. Ea somnia plerumque ad verum[9] convertunt.

Igitur, Marce, si quo tibi somnio hinc opus est[10], censeo libens dormias tantisper dum quod cupis quodque[11] exoptas, vigilanti tibi optingat.

IV. Magistro Meo Salutem.

Modo recepi epistulam tuam, qua confestim fruar. Nunc enim imminebant officia δυσπαραίτητα. Interim quod cupis mi magister, breviter, ut occupatus, parvolam nuntio nostram melius valere et intra cubiculum discurrere.

Dictatis his legi litteras Alsienses meo tempore, mi magister, cum alii[12] cenarent, ego cubarem tenui cibo contentus hora noctis secunda. Multum, inquis, cohortatione mea[13]: multum, mi magister; nam verbis tuis adquievi saepiusque legam, ut saepius adquiescam. Ceterum verecundia|[14] officii[15]

---

1 Orellius: *tentis.*

2 Incipit Cod. p. 213.

3 Codex: N . . i. e. *non* aut *nec.*

4 Codex: *plauderent,* sed statim correctum.

5 Recte, ut opinor, Lachmann. ad Lucret. p. 264: *donat* ei *multa* — *esset*, aut *histrionem* — *spectaret* aut *tibicinem* — aut *aurigae* agitandi *monstra daret.*

6 Ita Codex.

7 Codex: *agitandi.*

8 Codex: *somno.*

9 Codex: *adversum.* Corr. Maius.

10 Coniicit Orellius: *somnio divino opus est.*

11 Cod. sec. m.: *quaque,* at pr. m. *quoaque.*

12 Codex: *aliis.*

13 Intercidit *profeci* vel simile quid. *Heindorfius.* Explicit quaternio XL.

14 Incipit Cod. p. 149.

15 Cod. pr. m. *officique.*

quam sit res imperiosa[a], quis te magis norit? Sed oro te, illud quid est, quod in fine epistulae manum condoluisse[1] dicis? Illatenus dolueris, mi magister, si me compotem voti *di*[2] boni faciunt. Vale mi magister optime, φιλόcτοργε ἄνθρωπε[3].

Litt. Al.

M. FRONTONIS
DE FERIIS ALSIENSIBUS[4].

M. FRONTONIS
DE NEPOTE AMISSO[5].

I. Magistro Meo Salutem.

Modo cognovi de casu. Cum autem in singulis articulorum tuorum doloribus torqueri soleam, mi magister, quid opinaris me pati, cum animum doles[b]?

Nihil conturbato mihi aliud in mentem venit, quam rogare te ut conserves mihi dulcissimum magistrum, in quo plura solacia vitae huius habeo, quam[6] tibi tristitiae istius

a *In margine:* Verecundia officii, res officii res imperiosa.

b *In margine:* Cum articulorum tuorum doloribus torquear, mi magister, quid — doles?

1 Codex: *consoluisse.* Maius satis ridicule *consuluisse.*

2 Supplevit Maius.

3 Graeca Maius omisit in Ed. Rom. Codex: Φ. \ . STORΓΕΑΝΟΡΩ.. C.

4 Codex: *Alsensibus.*

5 E Frontonis nepotibus unus saltem superfuit M. Aufidius Fronto, qui anno urbis 952 cum Anulino consulares fasces tenuit. Nam hic quoque filium amisit, nepotem ideo Aufidii Victorini, pronepotem Frontonis oratoris. Eius nimirum exstat Pisauri sepulchrum cum inscriptione: *M. Aufidio . Frontoni . pronepoti . M. Corneli . Frontonis . oratoris . consulis . magistri . imperatorum . Luci . et . Antonini . nepoti . Aufidi . Victorini . praefecti . urbi . bis . consulis . Fronto . consul . filio . dulcissimo.* — *Maius.* Niebuhrio videtur puer, de quo nunc sermo fit, diversus esse ab illo, qui trimulus obiit et memoratur in Ep. ad Verum Imp. II. 9 et 10.

6 Codex: *quae.*

possunt ab ullo contingere. Mea manu non scribsi, quia vesperi loto tremebat etiam manus[1]. Vale mi iucundissime magister.

II. Antonino Augusto |[2] Fronto.

Multis huiusce*modi*[3] maeroribus fortuna me per omnem vitam meam exercuit. Nam ut alia mea acerba omittam, quinque amisi liberos miserrima quidem condicione temporum meorum: nam quinque omnes unumquemque semper unicum amisi, has orbitatis vices perpessus, ut numquam mihi nisi orbato filius[4] nasceretur. Ita semper sine ullo solacio residuo liberos amisi, cum recenti luctu procreavi.

Verum illos ego luctus toleravi fortius, quibus egomet ipse solus cruciabar. Namque meus animus meomet dolori obnixus[5] oppositus quasi solitario certamine, unus uni, par pari resistebat. At nunc . . . .[6] dolor dolore . . .[7] ri multiplicatur et cumulum luctuum meorum[8] ferre nequeo; Victorini mei lacrimis tabesco, conliquesco. Saepe etiam expostulo cum dis immortalibus et fata iurgio compello.

Victorinum pietate, mansuetudine, veritate, innocentia maxima, omnium denique optimarum artium praecipuum virum acerbissima morte fili adflictum: hoccine ullo modo aequum aut iustum fuit? Si providentia res gubernantur, hoc idem[9]|[10] recte provisum est? Si fato cuncta humana decernuntur, hoccine fato decerni *debuit*[11]? Nullum ergo inter bonos ac malos fortunarum discrimen erit? Nulla deis[12],

---

1 Duo vocabula *etiam manus* Maius omisit.

2 Incipit Cod. p. 150.

3 Quattuor litteras supplevi; possis quoque *huius generis*.

4 Mirum *filius* pro *prole* in universum, nam non nisi filiae natae sunt Frontoni. *Buttmannus*. Non memini, unde B. hoc resciverit.

5 At Cod. pr. m. *obnixe*, quod fortasse praestat. Codicis lectionem *memet* emendavit Hauptius.

6 Supple versum.

7 Codex: . . IICUE RI, ut videtur.

8 Scriptura fugax nec satis certa. Maius: *meorum luctuum*.

9 Videtur in Codice corrigi: *hoccine*.

10 Incipit Cod. p. 155.

11 Recte supplevit Maius; supersunt vestigia.

12 Codex: *dies*. Correxit Niebuhrius.

nulla fatis diiudicatio est, quali viro filius eripiatur? Facinorosus aliqui[1] et scelestus mortalis, quem ipsum numquam nasci melius foret[2], incolumes liberos educit, in morte sua superstites relinquit: Victorinus, vir sanctus[3], cuius similes quam plurimos gigni optimum publicum fuerit, carissimo filio privatus est. Quae, malum! providentia tam inique prospicit? Fata a fando appellata aiunt: hoccine est recte fari? Poetae autem colus et fila fatis adsignant: nulla profecto tam sit inportuna et insciens lanifica, quae erili togae solidum *et*[4] nodosum, servilei autem subtile et tenue suptemen[5] neverit. Bonos viros luctu adfici, malos re familiari incolumi frui, neque mensum neque pensum fatorum lanificum duco.

Nisi forte alius quidam[6] nos error iactat et ignari rerum, quae mala sunt, quasi prospera concupiscimus; contra quae bona sunt, pro adversis aversamur et mors . .[7], quae omnibus luctuosa videtur, pausam laborum adfert et sollicitudinum et calamitatum, miser|[8]rimisque corporis vinculis liberatos ad tranquilla nos et amoena et omnibus bonis referta animarumque conciliabula travehit. Hoc ego *i*ta[9] esse facilius crediderim, quam cuncta humana aut nulla aut iniqua providentia regi.

Quodsi[10] mors gratulanda potius est hominibus quam lamentanda, quanto quisque eam natu minor adeptus est, tanto beatior et deis acceptior existimandus est, ocius corporis malis exutus, ocius ad honores liberae animae usurpandos excitus[11]. Quod tamen verum sit licet, parvi nostra refert, qui desideramus amissos: nec[12] quicquam nos animarum immortalitas consolatur, qui carissimis nostris dum vivimus

1 Ita Codex.
2 Malim *fuerat*. *Heindorfius*.
3 De eius moribus cf. Dionem LXXII. 11. *Maius*.
4 Videntur periisse duae litterae. Maius *aut*.
5 Maius: *Suptegmen*.
6 Codex: *quidem*.
7 Supple quattuor litteras.
8 Incipit Cod. p. 156.
9 Maius perperam: *fas*.
10 Malim *quare*. *Buttmannus*.
11 Cod.: *exictus* et corr. *exitus*. An *evectus?* *Niebuhrius*.
12 Ita Codex; aliter Maius. — An *nequicquam?* *Heindorfius*.

caremus. Istum statum, vocem, formam, animam[1] liberam quaerimus; faciem[2] defunctorum miserandam maeremus, os obseratum, oculos eversos, colorem undique deletum. Si maxime esse animas immortalis constet, erit hoc philosophis disserendi argumentum, non parentibus desiderandi remedium.

Sed utcumque sunt ista divinitus ordinata, mihi quidem neutiquam diutinam adferent sollicitudinem, cui tam propinqua mors. Sive in aeternum extinguimur[3], olim cupienti |[4] mihi tandem . . tu acerbiora . . neque arborum, neque . . eodem tempore . . [h]eres tuus . . ad vindemiam . . isto tempore . . aspe[rius] nequivi prae fletu |[5] ac dolore. Meus etiam iam hinc me[6] dulcissimus nepos[7], quem ipse sinu meo educo, hic est profecto, qui me magis magisque lacerat prorsus et excruciat. Namque in huius facie illum amissum contemplor, exemplum oris imaginor, sonum vocis eundem animo fingo. Hanc sibi dolor meus picturam commentatur. Verum defuncti voltum ignorans, dum verisimilem coniecto, maceror.

Sapiet mea filia: viro suo omnium quantum est hominum optimo adquiescet[8]: is eam consolabitur pariter lacrimando, pariter suspirando, loquendo[9] pariter conticiscendo. Senex ego parens indigne consolabor; dignius enim foret[10] ipsum me ante obisse. Neque ulla poetarum carmina aut sapientium praecepta tantum promoverint ad luctum filiae meae sedandum et dolorem leniendum, quantum mariti vox[11] e carissimo pectore et[12] iunctissimo profecta.

1 Codex: *auram.*

2 Codex: *aciem.* Maius: *faciem.*

3 Ita Codex.

4 Incipit Cod. p. 180, in qua pleraque interiere.

5 Incipit Cod. p. 179.

6 Heindorfius coniecit: *hic mi.*

7 Hic est, ut puto, M. Aufidius Fronto, de quo vide supra. De eodem loquitur Fronto in epistula ad Victorinum ad am. 1. 16. Eundem intelligi opinor a M. Aurelio quotiens scribit ad Frontonem *Nepotem saluta. Maius.* Niebuhrius, ut dixi, non adsentitur.

8 Cod.: *adquiescit.*

9 Scripsit opinor *pariter loquendo, pariter conticiscendo.* Paulo aliter Heindorfius.

10 Iterum malim *fuerat. Heindorfius.*

11 Cod.: *uxor.*

12 Cod.: *et pectore.* Nisi mavis: *ore et pectore.*

Me autem consolatur aetas mea prope iam edita[1] et morti proxima. Quae cum aderit, si noctis, si lucis id tempus erit, caelum quidem consalutabo discedens et quae mihi conscius sum protestabor.

[a] Nihil in longo vitae meae spatio a me admissum |[2], quod dedecori aut probro aut flagitio foret: nullum in aetate agunda avarum, nullum perfidum facinus meum extitisse; contraque multa liberaliter, multa amice, multa fideliter, multa constanter, saepe etiam cum periculo capitis consulta. Cum fratre[3] optimo concordissime vixi, quem patris vestri bonitate summos honores adeptum gaudeo, vestra vero amicitia satis quietum et multum securum video. Honores, quos ipse adeptus sum, numquam inprobis rationibus concupivi. Animo potius quam corpori curando operam dedi. Studia doctrinae rei familiari meae praetuli. Pauperem[4] me[b] quam ope cuiusquam adiutum, postremo egere[5] quam poscere manlui[6]. Sumptu numquam prodigo fui, quaestu[7] interdum necessario[c]. Verum dixi sedulo, verum audivi libenter. Potius duxi neglegi quam blandiri, tacere quam fingere, infrequens amicus esse quam frequens adsentator[8]. Pauca petii, non pauca merui[d]. Quod cuique potui, pro copia commodavi. Merentibus promtius, immerentibus audacius opem tuli. Ne-

---

a *In margine:* Virum bonum qualem esse oportet. Qualis Fronto fuerit. (Ita Maius. Codex nobis dedit: *Qualis . . n. serent*).

b *In margine:* Mire.

c *In margine*: Egere quam poscere malui. Sumptu nunquam prodigus fui; q. i. n.

d *In margine*: Pauca p. n. p. merui.

---

1 I. e. *exacta*. Conf. Gell. III. 15 Appulei. de Deo Socr. p. 50 Elm. Cic. de Fin. 5. 2. *Heindorfius.*

2 Incipit Cod. p. 182.

3 Cod.: *Quom frater.*

4 Dicta haec a Frontone de illo tempore intellige, cum nondum rhetor Romae inclaruisset. Postea, ut statim ipse dicet, *non pauca meruit*, ut qui balneis novis moliendis multo plus quam trecenta sestertia insumere posset. *Heind.*

5 Maius perperam interponit *me.*

6 Ita Codex.

7 Codex: *quaestui.* — Immo *quaestu. Heindorfius.*

8 Cod.: *adsenator.* Corr. Maius.

que me parum gratus quispiam repertus segniorem effecit[1] ad beneficia quaecumque possem prompte inpertienda. Neque ego unquam ingratis offensior |[2]fui. Sed mihi . . obaeratos in re . . cum . . putavi . . Cuperem equidem . . male. Finem . . teneo . . male . . quam . . Si vobis carere . . operam . ., Sentio . . me proderes . . quam . . leto colens et statu mentis|[3] . . . doleam . . aliud . . reperto . . apud . . tis . . sona mundum . . solver . . veritatis nostra cum ii se indigere solacio. Di . . filiam . . generum . . mes . . domo . . bis . . nunc de . . quorum . . vastitatem . . . . |[4] Multum et graviter valui, mi Marce carissime. Dein casibus miserrimis adflictus sum[5]: uxorem amisi, nepotem in Germania[6] amisi: miserum me[7]! Decimanum[8] nostrum amisi. Ferreus si essem, plura scribere non possem isto in tempore. Librum misi tibi quem pro omnibus haberes.

Legi Emendavi[9].

M. FRONTONIS
DE NEPOTE AMISSO.

1 Cod.: *efficit.*

2 Incipit Cod. p. 181, in qua hodie nil legitur praeter duo vocabula ab initio.

3 Sequitur Cod. p. 196, itidem pessime habita.

4 Incipit Cod. p. 195. C. F. W. Mullerus in Annal. Fleckeiseni XCIII p. 490 scribit: *graviter dolui.*

5 Cod.: *tum.*

6 Nempe in exercitu patris contra Cattos bellantis. cf. Capitol. in Marc. 8.

7 Ita Codex. Maius *miserrume.*

8 Utrum Decimanus nomen sit nepotis an alius hominis definire non audeo. *T. Vettium Decimanum* lego apud Gruterum p. 428. 10 in notis; L. Decumium Decumanum apud Muratorium p. 1984. 4. *Maius.*

9 Manu correctoris.

M. FRONTONIS
ARION.

Arion Lesbius, proinde quod Graecorum memoria est, cithara et dithyrambo primus, Corintho, ubi frequens[1] incolebat, secundum quaestum profectus, magnis divitiis per oram Siciliae atque Italiae paratis Corinthum Tarento regredi parabat. Socios navalis Corinthios potissimum delegit; eorum navem audacter re bona maxime[2] onerat. Nave in altum provecta cognovit socios, qui[3] veherent, cupidos potiri[4], necem sibi machinari. Eos praecibus fatigat, aurum omne[5] sibi haberent, unam sibi animam sinerent. Postquam id frustra |[6]orat, aliam tamen veniam impetravit, in exitu vitae quantum posset[7] cantaret. Id praedones in lucro ducere, praeter spolia summum artificem audire, cuius vocem praeterea nemo umquam post illa autscultaret[8]. Ille vestem induit auro intextam itemque citharam insignem. Tum pro puppi aperto maxime atque edito loco constitit, sociis inde consulto per navem ceteram[9] dispersis. Ibi Arion studio inpenso cantare orditur scilicet mari et caelo artis suae supremum commemoramentum. Carminis fine cum verbo in mare desilit: delphinus excipit, sublimem avehit, navi praevortit, Taenaro exponit, quantum delphino fas erat, in extimo litore. Arion inde Corinthum proficiscitur: et homo et vestis et cithara *et*[10] vox incolumis: Periandrum regem Corinthium, cui per artem cognitus acceptusque diu fuerat, accedit: ordine[11] memorat rem gestam in navi et postea in mari. Rex

1 Cod.: *sequens*.
2 Potius *maxima*. *Heindorfius*.
3 Cod.: $\overline{q}$, compendio in hoc Codice singulari.
4 Ita Codex.
5 Codex: *omnes*. Recte Maius *omne*.
6 Incipit Cod. p. 166.
7 Cod. primo *possiet*, sed statim correctum *possit*.
8 Sed sec. m. *auscultaret*.
9 Cod.: *citharam*. Maius correxit.
10 Addit Maius.
11 Cod.: *ordinem*.

homini credere, miraculo addubitare, navem et socios navalis, dum reciperent[1], opperiri. Postquam cognovit portum invectos, sine tumultu accipi[2] iubet; voltu comi, verbis lenibus percontatur, numquidnam super Arione Lesbio comperissent. Illi facile respondent Tarenti |[3] vidisse fortunatissimum mortalem, secundo rumore po*puli* florere pretioque esse, *cithara* cantare. Qua*re* diutius amore atque lucro et laudibus retineri. Cum haec ita dicerent, Arion inrupit . . . . .[4] *ita ut in puppi* steterat, cum veste auro intexta et cithara insigni. Praedones inopino *visu* Arionis territi[5], tum[6] neque quicquam post illa negare aut non credere aut deprecari ausi sunt. Delphini facinus *ad Taenarum* visitur, delphino residens homo, parva figura [atque ut] argumento magis quam simulacro composita.

Legi Emendavi qui supra.

M. FRONTONIS

ARION.

1 Ita pro *se reciperent. Maius.*

2 Malim: *acciri.*

3 Incipit Cod. p. 165, hodie fere evanida. Supplementa sunt Maii.

4 Desunt litterae duodeviginti.

5 Maius dubitat utrum legerit *terreri* an *territi.* Amicus vocabuli ultimas litteras non potuit distinguere, sed in Codicis lectione INOPINA . . . . . . ONSTER . . . . CU . NEQ, QUICQUAↀ latere videtur *inopinato* visu *consternati.* Recte Berolinenses viderunt aliquid turbatum esse.

6 Cod.: *cum.*

(EPISTULAE GRAECAE.)

I. Μητρὶ Καίσαρος[1][a].

Πῶς[2] ἂν ἀπολογησάμενος συγγνώμης παρὰ σοῦ τύχοιμι ὅτι σοι[3] τούτων τῶν ἡμερῶν οὐκ ἐπέστειλα[4]; ἢ δῆλον ὅτι τὴν ἀληθῆ τῆς[5] ἀσχολίας εἰπὼν αἰτίαν; λόγον γὰρ συνήγαγόν τινα[6] περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως[7]. Ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων παροιμία φίλου τρόπον μὴ μισεῖν ἀλλ᾽ εἰδέναι[8] φησὶ δεῖν. Οἷος δ᾽ οὑμὸς τρόπος φράσω καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι[9]. Ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀφυΐας[10] καὶ οὐθενείας ὅμοιόν τι πάσχω τῇ ὑπὸ Ῥωμαίων ὑαίνῃ καλουμένῃ, ἧς τὸν τράχηλον κατ᾽ εὐθὺ τετάσθαι[11] λέγουσιν, κάμπτεσθαι δ᾽ ἐπὶ θάτερα|[12] τῶν πλευρῶν μὴ δύνασθαι·[13] κἀγὼ δὴ ἐπειδάν[14] τι συντάττω προθυμότερον, ἀκαμπής τίς εἰμι καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἀφέμενος[15], ἐπ᾽ ἐκεῖνο μόνον ἵεμαι[16]

---

a *In margine Codicis Romani*: Epistula ista graeca, quae a Frontone scribta est ad matrem Caesaris, continet excusationem ipsius in laude scribenda Antonini, propter quod ad eam non scribserit post integritatem redditam.

---

1 Bis legitur haec epistola in nostro Codice, primum in Codice Ambros. pagina 56; cum hac pagina coniungendae sunt Romani Codicis pgg. 166 et 165. Ibi mutila est epistola. Sed iterum et nunc quidem integra exstat in Cod. Ambros. p. 157, 158, 163, 164. Mater Caesaris est Domitia Calvilla.

2 Continuatur Cod. Ambros p. 56; incipit p. 157. Priore loco inscriptio periit.

3 Deest Cod. p. 56.

4 Cod. ΕΣΤΕΣΣΤΕΙΛΑ. p. 157.

5 Om. Maius.

6 Cod. p. 56 τινα συνήγαγον. Bekkerus mavult συνῆγον.

7 Cod. bis βασιληωσ.

8 Heindorfius laudat Porphyrionem ad Hor. Sat. 1. 3 32: *secundum illud quod praecipitur per proverbium: amici mores noveris, non oderis.* Ecksteinius laudat Publium Syrum v. 20. Ed. Ribbeck. Comic. poet.

9 Cod. utroque loco ἀποκρύφομαι.

10 Cod. p. 56. ἀφυείας, p. 157 ἀφύας.

11 Cod. p. 56. τεταστε.

12 Incipit Cod. Vat. p. 166.

13 Cf. Plinium VIII 30; nil tale apud Aristotel. Hist. Anim. VI. 32 et VIII. 5. *Maius.*

14 Cod. Ambros. διπηδαν.

15 Cod. Ambros. ἀφέμηνος.

16 Cod. Ambros. ιεμεαι, sed del. εα.

ἀνεπιστρεπτεὶ κατὰ τὴν ὕαιναν. Ἔτι[1] καὶ[2] τοὺς ὄφεις δέ φασιν τὰ ἀκόντια οὕτως πως ᾄττειν κατ᾽ εὐθύ, τὰς δ᾽ ἄλλας στροφὰς[3] μὴ στρέφεσθαι· καὶ τὰ δόρατα δὲ[4] καὶ τὰ τόξα τότε μάλιστα τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, ὅταν εὐθεῖαν ᾄξῃ[5], μήτε ὑπ᾽ ἀνέμου παρωσθέντα, μήτε ὑπὸ χειρὸς Ἀθηνᾶς ἢ Ἀπόλλωνος σφαλέντα, ὥσπερ τὰ ὑπὸ Τεύκρου ἢ τὰ ὑπὸ τῶν μνηστήρων βληθέντα. Ταύτας μὲν δὴ τρεῖς εἰκόνας ἐμαυτῷ προσείκασα, τὰς μὲν δύο ἀγρίας καὶ θηριώδεις, τὴν τῆς ὑαίνης καὶ τὴν τῶν ὄφεων[6], τρίτην δὲ τὴν τῶν βελῶν, καὶ αὐτὴν[7] ἀπάνθρωπον |[8] οὖσαν καὶ ἄμουσον. Εἰ δὲ δὴ καὶ τῶν ἀνέμων φαίην ἐπαινεῖσθαι μάλιστα τὸν οὔριον, ὅτι δὴ ἐπ᾽ εὐθὺ φέροι τὴν ναῦν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰ πλάγια ἀπονεύειν ἐᾷ[9], ἡ τετάρτη ἂν εἴη αὕτη εἰκὼν καὶ αὐτὴ[10] βιαία. Εἰ δὲ προσθείην καὶ τὸ τῆς γραμμῆς, ὅτι πρεσβυτάτη τῶν γραμμῶν ἡ εὐθεῖά ἐστιν, πέμπτην ἂν εἰκόνα λέγοιμι, μὴ μόνον ἄψυχον ὥσπερ τὴν τῶν δοράτων, ἀλλὰ καὶ ἀσώματον ταύτην οὖσαν.

Τίς ἂν[11] οὖν εἰκὼν εὑρεθείη πιθανή, μάλιστα μὲν ἀνθρωπίνη, ἄμεινον δ᾽ εἰ |[12] καὶ μουσική; εἰ δ᾽ αὖ φιλίας καὶ ἔρωτος[13] αὕτη μετεῖχε[14], μᾶλλον ἂν ἔτι[15] ἡ εἰκὼν ἐοίκοι. Τὸν Ὀρφέα φασὶν οἰμῶξαι ὀπίσω ἐπιστραφέντα. εἰ δὲ κατ᾽ εὐθὺ ἔβλεπέν τε καὶ ἐβάδιζεν, οὐκ ἂν ᾤμωξεν. Ἅλις εἰκόνων. Καὶ γὰρ αὕτη

---

1 Vocabulum deest in Codice Ambros.; in Cod. Vat. ΙΞ satis absurda lectio est, quam Maius utcumque explicare conatus est. Quod dedi fortasse non certum est, sed tamen verisimile.

2 Om. in Cod. Rom.

3 Cod. Ambros. ἐπιστροφάς.

4 Om. Cod. Ambros.

5 Cod. ᾄξῃ. Buttmannus confert Aelian. H. N. VI. 18, quocum fortasse males τοὺς ἀκοντίας.

6 Cod. Vat. add. καὶ τὴν τῶν ἀκοντίων.

7 Cod. Vat. καταύτηι.

8 Incipit Cod. Ambros. p. 158, obscura et lacera.

9 Sic emendavi Codicis lectionem ἀπονεύει νέω. Et video iam correxisse Iacobsium.

10 Cod. Vat. καταύτη.

11 Om. Cod. Vat.

12 Incipit Cod. Vat. p. 165.

13 Cod. Vat. καὶ φιλίας ἢ ἔρωτος.

14 Cod. Vat. μετειλη. *Maius.*

15 Cod. εἰ. Maius correxit.

τις ἀπίθανος ἡ τοῦ Ὀρφέως εἰκὼν[1] ἐξ ᾅδου ἀνιμημένη[2]. Ἀπολογήσομαι δὲ τοὐντεῦθεν ἤδη ὅθεν[3] ἂν ῥᾷστα συγγνώμης τύχοιμι. Τί δὴ τοῦτό ἐστιν; ὅτι συγγράφων τὸ τοῦ Βασιλέως ἐγκώμιον ἔπραττον ὃ μάλιστά σοί τε καὶ τῷ σῷ παιδὶ κεχαρισμένον ἐστίν. Ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῶν ἐμεμνήμην καὶ ὠνόμαζόν τε[4] ὑμᾶς ἐν τῷ συγγράμματι[5], ὥσπερ οἱ ἐρασταὶ τοὺς φιλτάτους ὀνομάζουσιν ἐπὶ πάσῃ κύλικι. Ἀλλὰ γὰρ ἀτεχνῶς τὸ τῶν εἰκόνων ἐπεισρεῖ καὶ ἐπιφύεται[6]. Αὕτη γοῦν παρεφάνη, ἣν ἐπὶ πάσαις λέξω, ἥτις καὶ δικαιότατα[7] εἰκὼν ἂν προσαγορεύοιτο, οὖσα ἐκ ζωγρά|[8]φου· τὸν Πρωτογένη[9] τὸν ζωγράφον φασὶν ἕνδεκα ἔτεσιν τὸν Ἰάλυσον γράψαι, μηδὲν ἕτερον ἐν τοῖς ἕνδεκα ἔτεσιν ἢ τὸν Ἰάλυσον γράφοντα. Ἐμοὶ δ᾽ οὐχ εἷς, δύο δὲ ἅμα Ἰαλύσῳ ἐγραφέσθην, οὐ δὴ[10] τοῖν προσώποιν οὐδὲ ταῖν μορφαῖν μόναιν[11], ἀλλὰ καὶ τοῖν τρόποιν καὶ ταῖν ἀρεταῖν οὐ μετρίω ὄντε ἄμφω, οὐδὲ γράφεσθαι ῥᾳδίω[12], ἀλλ᾽ ὁ μέν ἐστιν μέγας Βασιλεὺς ἄρχων πάσης γῆς καὶ θαλάττης, ὁ δ᾽ ἕτερος υἱὸς μεγάλου|[13] Βασιλέως, ἐκείνου μὲν οὕτω παῖς, ὥσπερ Ἀθηνᾶ τοῦ Διός, σὸς δὲ ...c ΣΩΝΙΟΣ[14] ὡς τῆς Ἥρας ὁ Ἥφαιστος· ἀπέστω δὲ τὸ τῶν ποδῶν ταύτης τῆς τοῦ Ἡφαίστου εἰκόνος. Ἡ μὲν

1 Cod. Ambr. add. ἡ.

2 Maius c. cod. Vat. ut videtur scribit ἀνειμένη. In Cod. Ambros. invenitur Α῀ΗΜΕΙΜΕΝΗ.

3 Duo vocabula desunt in Cod. Ambros.

4 Heindorfius scribit δέ. Fortasse recte.

5 Nimirum in illo ad Pium panegyrico M quoque Aurelium laudabat Fronto. *Maius.* Mox κύλικι prodiit e Cod. Vat.; in Cod. Ambros. vocabulum obscuratum erat; Maius scripserat τιμῇ, unde Iacobsius in Wolfii Analectis I 117: ἀφορμῇ.

6 Cod. Ambr. επειορει. Cod. Vat. ἐπειρι c. suprascr. C. Corr. Iacobsius.

7 Cod. Vat. δικαιοτάτη.

8 Incipit Cod. Ambros. p. 163.

9 Cf. Plin. H. N. XXXV sect 26.

10 Codex: οὐδέ. Correxit Iacobsius.

11 Cod. Vat. μόνον.

12 Tria verba absunt in Cod. Rom. In Cod. Ambros. exstat quod dedi; Maius pro Graeci sermonis ignorantia locum ultro corrupit.

13 Hucusque Codex Vaticanus.

14 Ita Codex. Latet ἴδιος, ut videtur. Minus placet Iacobsii σὸς δ᾽ ἐξ ὠδῖνος. Possis quoque σὸς δ᾽ ἐξόχως. O et Ω a librario perpetuo confunduntur. Sic supra Cod. Vat. habet Ἀπώλλονος. Mox Iacobsius scribit: τὸ ποδῶν τοῦ Ἡφαίστου εἰκόνι. Corrupta lectio editionis Med. fecit ut a vero aberraret.

οὖν ἀπολογία αὕτη ἂν εἴη πάνυ τις εἰκαστικὴ γενομένη[1] καὶ γραφική, εἰκόνων ἔκπλεως αὐτὴ[2] μάλα.

Ἔτι κατὰ τοὺς γεωμέτρας αἰτήσομαι· τὸ ποῖον; εἴ τι τῶν ὀνομάτων ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις εἴη ἄκυρον ἢ βάρβαρον ἢ ἄλλως ἀδόκιμον καὶ μὴ πάνυ ἀττικόν, ἀλλὰ[3] τοῦ ὀνόματος σ᾽ ἀξιῶ τὴν διάνοιαν σκοπεῖν αὐτὴν καθ᾽ αὑτήν· οἶσθα γὰρ ὅτι ἐν ἄλλοις[4] ὀνόμασιν καὶ ἄλλῃ[5] διαλέκτῳ διατρίβω. καὶ γὰρ τὸν Σκύθην ἐκεῖνον τὸν Ἀνάχαρσιν οὐ πάνυ τι ἀττικίσαι φασίν, ἐπαινεθῆναι[6] δ᾽ ἐκ τῆς διανοίας καὶ τῶν ἐνθυμημάτων. Παραβαλῶ δ᾽ ἐμαυτὸν Ἀναχάρσιδι οὐ μὰ Δία κατὰ τὴν σοφίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ βάρβαρος ὁμοίως εἶναι. |[7] Ἦν γὰρ ὁ μὲν Σκύθης τῶν νομάδων Σκυθῶν, ἐγὼ δὲ Λίβυς τῶν Λιβύων τῶν νομάδων. Κοινὸν δὴ[8] τὸ νέμεσθαι ἐμοί τε καὶ Ἀναχάρσιδι· κοινὸν οὖν ἔσται καὶ τὸ βληχᾶσθαι νεμομένοις, ὅπως ἄν τις βληχήσηται.[9] Οὕτως μὲν δὴ καὶ τὸ βαρβαρίζειν τῷ βληχᾶσθαι προσείκασα. Οὐκοῦν παύσομαι μηδὲν ἕτερον γράφων ἀλλ᾽ ἢ εἰκόνας.

II. Μητρὶ Καίσαρος.

Ἑκὼν ἑκὼν νὴ τοὺς θεοὺς καὶ πάνυ γε προθυμούμενος τὴν ἐμὴν Κραττίαν ἐξέπεμψα συνεορτάσουσάν[10] σοι τὰ γενέθλια, καὶ αὐτὸς ἂν ἀφικόμενος εἰ ἐξῆν. Ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν ἐμποδών ἐστιν ἡ[11] ἀρχὴ γῦρος[12] τῷ ποδὶ ἥδε[13] οὖσα. Ὀλίγαι γὰρ ἡμέραι λοιπαὶ τῆς ἀρχῆς περιλείπονται καὶ μᾶλλόν τε[14] ἄσχολοι διὰ τὰς λειτουργίας· ὧν ἀπαλλαγεὶς ἔοικα δραμεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς τῶν τὸν στάδιον τρεχόντων πολὺ προθυμότερον· ὡς[15] ἐκεῖνοί γε βραχύτατον χρόνον ἐπὶ τῆς ὕσπληγος ἐπιστάντες, ἔπειτα

---

1 Cod. γενομήνη.
2 Corruptum est, ut mihi videtur. Rectius fortasse αὕτη.
3 Cod. ΑΛΛ\ . . . Є\Ι τοῦ. Non potui divinare quid lateat.
4 Haec est coniectura Iacobsii. Maius legebat αὐτοῖς· nihil satis apparet in Codice.
5 Maius: αὐτῇ. Codex videtur confirmare emendationem Iacobsii.
6 Ita Codex.
7 Incipit Cod. Ambros. p. 164.
8 Cod. δὲ ἦν. Correxit Niebuhrius.
9 Corr. Bekk. Cod. βληχήσεται. In fine epist. Cod. habet ἀλλὰ εἰκόνας.
10 Ita Codex.
11 Add. Codex.
12 Cod. γιρος. Niebuhrius scribit πρός.
13 Cod. ΗΔΕΗ.
14 Heindorfius coniecit μᾶλλόν τι.
15 Iacobsius scribit ὅμως.

ἀφεῖνται[1] τρέχειν, ἐγὼ δὲ τοῦτον ἤδη μῆνα δεύτερον εἴργομαι τοῦ πρὸς ὑμᾶς δρόμου.

Ἐχρῆν δ' ἄρα πάσας τὰς πανταχόθεν γυναῖκας ἐπὶ ταύτην τὴν ἡμέραν ἀθροίζεσθαι καὶ ἑορτάζειν τὰ σὰ γενέθλια, πρώτας μὲν τῶν γυναικῶν τὰς φιλάνδρους καὶ φιλοτέκνους καὶ σώφρονας, δευτέρας δὲ ὅσαι ἄπλαστοι καὶ ἀψευδεῖς εἰσίν, τρίτας δὲ ἑορτάζειν τὰς εὐγνώμονας καὶ εὐπροσίτους καὶ |[2] εὐπροσηγόρους καὶ ἀτύφους. Πολλαὶ δ' ἂν καὶ ἄλλαι γυναικῶν τάξεις γένοιντο τῶν σοὶ μέρους τινὸς ἐπαίνου καὶ ἀρετῆς μετεχουσῶν[3], σοῦ μὲν ἁπάσας τὰς γυναικὶ πρεπούσας ἀρετὰς καὶ ἐπιστήμας κεκτημένης καὶ ἐπισταμένης, ὥσπερ ἡ Ἀθηνᾶ τέχνας ἁπάσας κέκτηταί τε καὶ ἐπίσταται, τῶν ἄλλων δὲ γυναικῶν ἕν τι τῆς ἀρετῆς μέρος ἑκάστης ἐπισταμένης καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαινουμένης, οἷος ὁ τῶν Μουσῶν ἔπαινος ἐκ μιᾶς τέχνης καθ' ἑκάστην διῃρημένος.

Εἰ δ' ἦν ἐγὼ πρὸ θύρας[4], εἰσαγωγεύς τις εἶναι λαχὼν τῶν τῆς ἑορτῆς ἀξίων, πρώτας ἂν Ὁμήρῳ πειθόμενος ἀπέκλεισα τὰς τὴν εὔνοιαν ψευδομένας καὶ πλαττομένας καὶ ἕτερον μέν τι κευθούσας ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ λεγούσας, ἅπαντα δὲ τὰ ἀπὸ γέλωτος μέχρι δακρύων προσποιουμένας. Ὅ τοι γέλως οὕτως τὸ πρὶν ἄδολος εἶναι πεφυκὼς ὡς καὶ τοὺς ὀδόντας τῶν γελώντων ἐπιδεικνύειν, εἰς τοσοῦτον ἤδη περιέστηκεν κακομηχανίας καὶ ἐνέδρας, ὡς καὶ τὰ χείλη[5] κρύπτειν τῶν ἐξ ἐπιβουλῆς προσγελώντων. Γυναικεία δή τις αὕτη θεὸς παρὰ ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν θρησκεύεται ἡ Ἀπάτη· ἥτις[6] γοῦν Ἀφροδίτης τόκ(ος) ἐκ πολλῶν τινων καὶ ποικίλων θηλειῶν κατασκευασαμένης[7] . . . .

III. (Ἡρώδῃ.)

. . . .[8] τερον γε ὡς η . . ἡμᾶς· τὸ δὲ μετριάζειν ἐν τοῖς ἥττοσιν κακοῖς οὐ δύσκολον. Ἐν παντὶ μὲν γὰρ τὸ κατὰ παν

1 Malim: ἀφίενται..

2 Incipit Cod. Ambros. p. 148.

3 Cod. μετέχων. Mox Iacobsius emendavit ἕν τι τῆς ἀρετῆς pro Codicis lectione ἐπί.

4 Maius: θύραις. Emendavit Iacobsius.

5 Ita Maius. Hodie apparet in Codice: XC\\PH.

6 Cod. τις.

7 Cod. θελειων κατασκευασαμένης. Haec ultima verba sensu vacua. Iacobsius scribit: τῆς — ὁ τόκος — θηρίων κατασκευασάμενος. Sequitur Cod. Ambros p. 147, quae legi nequit.

8 Hoc fragmentum bis legitur in Codice Ambrosiano, semel videlicet et plenius ante epistolam ad M. Caesarem: *quae sint aures hominum,*

. . καπὸ . . προσέποντος ἀπρεπὲς ἀνδρὶ παιδείας πεπειραμένῳ. Χαίρων δὲ ἔγωγε μᾶλλον . . μὲν ὡς μέτρα . . . |[1] μι. Τὸ γὰρ πρὸς ἡδονὴν παράλογον τοῦ πρὸς ἀνίαν αἱρετώτερον. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῆς ἡλικίας σου παρῴχηκεν πρὸς παίδων ἑτέρων[2] ἀνατροφήν. Ζημία δὲ πᾶσα σὺν ἐλπίδι μὲν ἀποκοπτομένῃ χαλεπή· ῥᾴων δὲ ὑπολειπομένης[3] εἰς τὸ ἀναλαβεῖν[4] ἐλπίδος· καὶ ὁ μὴ περιμείνας ταύτην ἀγεννὴς καὶ πολὺ τῆς τύχης αὐτῷ χαλεπώτερος[5]. Ἡ μὲν γὰρ[6] τύχη τὸ παρὸν ἀφείλετο, ὁ δὲ ἐστέρησεν[7] αὐτὸν καὶ τῆς ἐλπίδος. Ὅθεν δ' ἂν ῥᾷστα παραψυχῆς τύχοις, πείρᾳ[8] μαθὼν ἔγωγε ἀλλ' οὐ σοφίᾳ διδάξω. Ἀεί μοι συνέβη τι τῶν δεινῶν παθεῖν ἐρῶντι. Ἤρων[9] δὲ τότε μὲν Ἀθηνοδότου τοῦ σοφοῦ, τότε δὲ Διονυσίου τοῦ ῥήτορος. Καὶ δὴ τοῦτο ἐννοῶν ὅτι μοι σώζοιτο κεῖνος οὗ γ' ἐρῶν[10] τύχοιμι, ἧττον ἦν τῇ τε λύπῃ καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἁλώσιμος. Εἰ δέ τινος ἐρᾷς καὶ σὺ νέου γενναίου ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ καὶ τύχῃ καὶ σωφροσύνῃ διαφέροντος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις ὁρμῶν ἐπ' ἐκείνῳ καὶ πᾶσαν ἀγαθῶν ἀσφάλειαν ἐπ' αὐτῷ τιθέμενος, ὡς[11] ἐφ' ὅσον γε ἡμῖν οὗτος περίεστιν, ἀντεραστὴς[12] γὰρ εἶναί σοί φημι καὶ οὐκ ἀποκρύπτομαι, τἄλλα γε πάντα ἡμῖν εὐΐατα καὶ τούτου μακρῷ δεύτερα.

IV. Παρ'[13] Ἀππιανοῦ Φρόντωνι.

Οὐδὲ σήμερον ἐδυνήθην σε ἰδεῖν διὰ τὴν γαστέρα νυκτὸς

Cod. p. 59; iterum hic Cod. p. 146. Maius amplectitur coniecturam Niebuhrii, cui fragmentum videtur consolationis ad Herodem, qui quum in Regillae uxoris ac filiarum, etiam alumnorum seu libertorum obitu multum prae se tulisset maerorem, complurium philosophorum atque amicorum hortamentis ad extremum revocatus est. P. 59 amicus non contulit. Lacunae pertinent ad versus fere decem, et hodie omnia perierunt.

1 Incipit Cod. Ambros p. 145.

2 Sic emendo Maianum εἰ ἐρῶν. Et nunc video ita Iacobsium quoque correxisse.

3 Cod. δὴ ὑπολειπομήνης.

4 Hoc malui cum Buttmanno quam Maii scripturam αναχακειν.

5 Cod. p. 145: γαλεπ.

6 Cod. γη.

7 Cod. ἔστηησεν.

8 Cod. ΠΕΙΡΘΑ.

9 Cod. ΗΕΡΩΝ.

10 Cod. ΠΗΡΩΝ.

11 Cod. ὃς, sed saepe a librario confunduntur Ο et Ω.

12 Emendaverunt Iacobsius et Buttmannus. Cod.: ἅτ' ἐραστής. Nempe tum Fronto tum Herodes Atticus amabant M. Caesarem: res manifesta est.

13 Cod. παρά. Appiani historici haec est epistula, de cuius cum

ἐνοχλοῦcαν ἕως |[1]ἄρτι κοιμηθείc. Ἃ δὲ ἀγρυπνῶν ἠπόρουν, οὐ κατέcχον οὐδ᾽ ἀνεβαλόμην[2], ἀλλ᾽ ἐκ πολλῶν ὀλίγα coι γέγραφα. Cὺ δ᾽ εἰ μὲν δίκαιά ἐcτιν, ὡc δικαίοιc· εἰ δὲ cχολαcτικά, ὡc ἁπλοῖc[3]· εἰ δὲ μή, ἀλλ᾽ ἔμοιγε ὡc λυπουμένῳ καὶ παρακαλοῦντι πείcθητι καὶ εἶξον. Εἰκὸc ἕπεcθαι τοῖc κοινοῖc τὰ ἰδιωτικά. Εὐθύνομεν γοῦν τὰ ἴδια πρὸc ἐκεῖνα καὶ ὁ νόμοc οὕτω κελεύει. Πῶc οὖν αἱ μὲν πόλειc οὐκ ὀκνοῦcι λαμβάνουcαι παρὰ τῶν διδόντων ἀναθήματά τε καὶ χρήματα καὶ ἀργύριον αὐτὸ πολιτῶν τε καὶ ξένων, ἤδη δέ τινας καὶ αὑτούc [πωc] ὑποδιδόνταc, φίλοc δὲ[4] παρὰ φίλου λαβεῖν ὀκνεῖ παρακαλοῦντοc; Καὶ οἱ θεοὶ δὲ τῷ νόμῳ τῶν πόλεων προcίενται[5] ταῦτα παρὰ τῶν ἀνδρῶν, καθ᾽ ἃ [6]δεικνύουcιν οἱ θηcαυροὶ τῶν θεῶν. Καὶ οἱ φίλιοι δὲ ἐκ[7] τῶν διαθηκῶν λαμβάνειν οὐκ ὀκνοῦcιν. Καὶ διὰ τί οὖν ἐκ μὲν διαθηκῶν ἄν τιc λάβοι, παρὰ δὲ τῶν περιόντων οὐ λάβοι, ὁπότε καὶ μεῖζον ταῦτ᾽[8] ἔχει τὸ δεῖγμα τῆc προθυμίαc; οἱ μὲν γὰρ ἄλλον ἄλλου προτιθέαcιν, οἱ δὲ περιόντεc ἑαυτῶν τοὺc φίλουc προτιθέαcιν. Καὶ ἥδιον παρὰ τοῦ περιόντοc λαβεῖν, ὅτι καὶ μαρτυρῆcαι περιόντι δυνατόν ἐcτι καὶ ἀμείψαcθαι. Πάλιν· ξένιον μὲν οὔτε θεοῖc οὔτε πόλει πέμπεται, τὰ cεμνότερα δ᾽ ἀεὶ[9] τοῖc cεμνοτέροιc. Ἀλλ᾽ οὐκ εἰcὶ ταῦ|[10]τα βαρύτερα λαμβάνειν[11]. Τί γάρ ἐcτι φιλίαc καὶ τιμῆc βαρύτερον, ὧν οὐδεὶc [ἀγνοεῖ] ὥc γ᾽ ἄρειον[12] οὐδέν ἐcτιν; Τί δὲ καὶ[13] βαρὺ ἦν ὅλωc ἢ τί ἂν ἔγω βαρὺ ἔχοιμι; Οὐδ᾽ ἂν μὲν

Frontone familiaritate legesis epistulam ad Pium ultimam. Obtulerat autem dono Frontoni duo mancipia Appianus, quae ille recusavit. *Maius.*

1 Incipit Cod. p. 161, lectu difficilior.

2 Cod.: ἀνεβάλομεν.

3 F. λεπτοῖc. *Buttmannus.*

4 Cod. δή.

5 Cod.: προcθεναι. Probabiliter correxit Heindorfius. Pro ἀνδρῶν Iacobsius ἀνθρώπων.

6 Cod. καγ/δεικν. pro καταδ.

7 Addidit Maius. Pro φίλιοι rectius scribes φίλοι.

8 Malim τοῦτ᾽.

9 Cod. αἰεὶ. Correxit Iacobsius, qui praeterea πάλιν coniungit cum ἀμείψαcθαι.

10 Incipit Cod. p. 162, obscura. An ἐcτὶ ταῦτα?

11 Ita Codex, non λαμβάνεcθαι.

12 Cod. OCHAPION. Iacobsius: οὐκ ἀγνοεῖc — ἄμεινον.

13 Om. Maius.

ἐργασαίμην οὐδὲν οὐδ᾽ ὀναίμην[1] οὐδέποτε . . . .[2] ἐξ οἴκου φαςὶν εἰς οἶκον μετελθεῖν. Ἐννόηςον δὲ κἀκεῖνο, ὅςη ἡδονὴ τῷ πέμψαντι ληφθέντων, ὅςη λύπη μὴ ληφθέντων ἐγγίγνεται. Εἰ τὸ καθαρὸν . . καὶ μετὰ πο . . προςιέναι ςοι[3]. Πιςτεύοις δὲ δίκαιον εἶναι τὸν νόμον τῶν τε πόλεων καὶ θεῶν καὶ φίλων . . φίλῳ δὲ οὐχ ὡς τοῦτον ἐπιδεικνύντων θράςος εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ τούτων ὑποδέουςι[4], ἔπεμψα τὸ πρὶν ἐπιτρέψῃς. Cὺ δὲ μηδὲ τιμη . .[5] ᾧγε ἔδει μηδ᾽ ἅπαξ.

V. Ἀππιανῷ παρὰ Φρόντωνος.

Οὐκ ἀπορήςει μὲν οὐδ᾽[6] ἐκεῖνος πιθανῶν λόγων ὅςτις[7] πρὸς τὸ πρῶτον ἐνθύμημα τῶν ὑπὸ[8] ςοῦ προτεθέντων ἐνίςταιτο, ὡς μὴ δέοι[9] ἕπεςθαι τοῖς κοινοῖς τὰ ἴδια. Πολλὰ γὰρ ἔθη καὶ νόμιμα κοινὰ ταῖς πόλεςιν καὶ ἴδια τοῖς καθ᾽ ἕκαςτον

1 Vestigia in Codice potius dūcunt ad ὀνιναίμην.

2 Absurda sunt et contra fidem Codicis quae Maius edidit vertitque adeo latine: οὐδὲ ὀναίμην οὐδέ ποτε [δέοι ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ] φαςὶν [ὃς μὴ] μιςθὸν εἶχον, ἐξ οἴκου εἰς οἶκον μέ γε τιθεῖν. Amicus descripsit:

οὐδέ
ΠΟΤΕΜΕΟΛ . . ΑΜΕΚΗ.
ΝΕΙΧΟΝΕΞΟΙΚΟΥΦΑCΙΝ

Collatis iis quae Maius se legisse testatur, possis verbi causa: οὐδαμῇ ἐργαςαίμην οὐδὲν οὐδὲ ὀνιναίμην οὐδέποτε δέον τινὰ μιςθὸν λιτὸν ἐξ οἴκου φαςὶν εἰς οἶκον μετελθεῖν. Illud μετελθεῖν mihi satis certum videtur et posui in textu.

3 Ita Maius. Amicus vidit:

ΚΑΘΑΡΟ .
. . . . ΚΑΙ . .
. . . . ΠΡΟCCIC . Α .
ΣΟΙ .

Nihil satis certum exsculpere potui.

4 Repraesentavi lectionem Maii, quia non succurrit certa loci emendatio. Du Rieu vidit:

καὶ φί
ΛΩΝ . . . .
. . . . ΦΙΛΩΝ
ΔΕ . . . . . ΤΟΥΤΟΝ ἐπιδεικνύντων θράςος εὐνοίας ΑΛΛΑΝΑΙΤΟΝΤΩΝ ὑποδέουςι. Malim fere: φίλων δὲ οὐ τοςοῦτον ἐπιδεικνύντων θράςος ἐννοίας ἀλλὰ λανθανόντων ὑπὸ δέους, ἔπεμψ᾽ ἐγὼ πρὶν ἐπιτρέψῃς. Similiter iam Iacobsius, sed praestat a talibus abstinere manus.

5 Ita Maius. Codex nunc habet: . . . . . ΠΗΙC. Niebuhrius: cὺ δὲ μὴ δεύτερον ἀποπέμψῃς ᾧγε ἔδει μηδ᾽ ἅπαξ.

6 Cod. οὐκ ἀπορηςείμενος δὲ ἐκ.

7 Cod. ita.

8 Cod. ἀπό.

9 Cod. δήοι.

εὑρήσομεν[1] οὐχ ὅμοια. Μάθοις δ' ἂν προσέχων ταῖς τε δίκαις καὶ τοῖς ἀγῶσιν τοῖς δημοσίοις καὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς· ἔνθα οὔτε ὁ τόπος[2] τῶν δικαστηρίων, οὔτε τῶν δικαζόντων ὁ ἀριθμός, οὔτε τά|[3]ξις τῶν φάσεων καὶ κλήσεων, οὔτε τοῦ ὕδατος τὸ μέτρον, οὐδέ γε τὰ[4] προστιμήματα τῶν κατεγνωσμένων ταὐτά[5], ἀλλὰ[6] πλεῖστον ὅσον διήνεγκεν τὰ δημόσια τῶν ἰδίων. Καὶ ὅτι τῆς μὲν πόλεως ἀναπεπτάσθαι[7] προσήκει τὰς πύλας εἰσιέναι τε τῷ βουλομένῳ καὶ ἐξιέναι ὁπότε βούλοιτο·[8] ἑκάστῳ δὲ ἡμῶν τῶν ἰδιωτῶν εἰ μὴ φυλάττοι τὰς θύρας καὶ πάνυ γρηγοροίη ὁ θυρωρός, εἴργων μὲν τῆς εἰσόδου τοὺς μηδὲν προσήκοντας, τοῖς δὲ οἰκέταις οὐκ ἐπιτρέπων ἀδεῶς ὁπότε βούλοιντο ἔξω βαδίζειν, οὐκ ἂν ὀρθῶς οἰκουροῖτο[9] τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν. Καὶ στοαὶ δὲ[10] καὶ ἄλση καὶ βωμοὶ καὶ γυμνάσια[11] καὶ λουτρὰ τὰ μὲν δημόσια πᾶσιν καὶ προῖκα ἀνεῖται, τὰ δὲ τῶν ἰδιωτῶν ὑπὸ σιδηρᾷ κλειδὶ καί τινι θυροφύλακι[12]· καὶ μισθὸν ἐκλέγουσιν παρὰ τῶν λουομένων. Οὐδὲ τὰ δεῖπνα δὲ ὅμοια τὰ ἰδιωτικὰ καὶ τὰ ἐν πρυτανείῳ· οὐδὲ ὁ ἵππος ὅ τε ἰδιωτικὸς καὶ ὁ δημόσιος· οὐδὲ ἡ πορφύρα τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν δημοτῶν· οὐδὲ ὁ στέφανος τῶν ῥόδων τῶν οἴκοθεν καὶ ὁ τῆς ἐλαίας τῆς Ὀλυμπίασιν[13].

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσειν μοι δοκῶ καὶ χαριεῖσθαί σοι τὸ δεῖν ἕπεσθαι τοῖς δημοσίοις τὰ ἰδιωτικά. Κεχαρισμένος δὲ τοῦτο οὐκέτι χαρισαίμην ἂν τοῦτο . . εισα . . ολειν . .[14] ἐπιτρέπειν χρῆσθαι. Ἤδη τοῦτό ἐστιν ὃ ἐγὼ|[15] φράσω. Τὸ μὲν ἀμφισ-

1 Cod. εἰρήσομεν. Correxit Niebuhrius.

2 Ita Codex, quod Niebuhrius iam coniecerat. Maius τόνος, unde Iacobsius ὄγκος.

3 Incipit Cod. p. 138.

4 Codex οὔγε.

5 Cod. ταευτα.

6 Ita Codex. Maius ἅμα, unde Iacobsius ἄρα.

7 Cod. ἀναπεπετάσθαι.

8 Cod. βουλοιτοτατ.

9 Cod. οἰκυριοιτο. Corr. Niebuhrius et Iacobsius.

10 Om. Maius.

11 Cod. videtur habere γυνάσια.

12 Ita emendavi Codicis Cύρῳ φύλακι.

13 Cod. ελαις τῆς ὀλυπσιασιν, sed eras. πς. Mox Maius ἅμα ταῦτα, unde Iacobsius ἀλλά.

14 Ita e Codice descriptum. Maius: πεις . . δειν . . Malim fere: τὸ πεῖσαι θέλειν καὶ ἐπιτρ.

15 Incipit Cod. p. 137.

βητούμενον ἡμῖν οἶμαι τοῦτο ἦν, εἰ χρὴ μεγάλα καὶ πολλῆς τιμῆς ἄξια δῶρα παρὰ τῶν φίλων δέχεσθαι. Ταῦτα προστάσσων εἰς παράδειγμα ἐκάλεις τὸ τὰς πόλεις μεγάλα δῶρα παρ᾽ ἀλλήλων προσίεσθαι, αὐτὸ δὴ τὸ ἀμφισβητούμενον σφετεριζόμενος, ὦ φιλότης. Ὁ γὰρ τοὺς ἰδιώτας ἐγὼ φάσκων μὴ δεῖν μεγάλα δῶρα παρ᾽ ἀλλήλων λαμβάνειν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴποιμι καὶ περὶ τῶν πόλεων, ὡς οὐδὲ τὰς πόλεις δέοι λαμβάνειν· σὺ δὲ ὡς τοῦτο προσῆκον ταῖς πόλεσιν λαβών, εἰς ἀπόδειξιν φέρεις τοῦ καὶ τοῖς ἰδιώταις προσήκοντος. Τὸ δὲ ζητούμενον μὴ δεῖν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀμφισβητουμένων ἀποδεικνύειν φήσαις[1] ἄν. Εἰ δὲ τοῦτο φῄς ὅτι λαμβάνουσιν πολλαὶ πόλεις τὰ τοιαῦτα δῶρα, φαίην ἂν ὅτι καὶ τῶν ἰδιωτῶν πολλοὶ λαμβάνουσι τὰ τοιαῦτα, ζητοῦμεν δέ, εἰ ὀρθῶς καὶ προσηκόντως λαμβάνουσιν. Τοῦτο δὲ τὸ ζήτημα ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἀρξάμενον διήκει καὶ πρὸς τὰς πόλεις. Τοῦτο μὲν οὖν[2] δίκαια ποιῶν· ἐν ζητήματος μέρει καταλείψεις ἀμφισβητήσιμον, τὸ τῶν πόλεων λέγω[3]. Οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐκεῖνο σ᾽ ἀγνοεῖν οἶμαι, ὡς αἱ πλεῖσταί γε τῶν[4] ἐνδοξοτάτων καὶ ὑμνουμένων[5] πόλεων οὐκ ἐδέξαντο τὰ μεγάλα δῶρα· ὥσπερ ἡ Ῥωμαίων πόλις πολλὰ πολλάκις παρὰ |[6] πλείστων πεμπόμενα οὐ προσήκατο, ἡ δὲ τῶν Ἀθηναίων[7] βαρύτερα τῶν προσηκόντων ἐκλέγουσα, οὐ πάνυ τι ὤνατο.

Τὸ δέ γε τῶν θεῶν παράδειγμα, ὅτι δῶρα καὶ ἀναθήματα[8] θεοὶ δέχονται καὶ πάνυ σοι διὰ βραχέων εἰρημένον, ἐν ἴσῳ τάχει ἀπολύσασθαι πειράσομαι. Οὐδὲ γὰρ προσκυνεῖσθαί[9] μοι προσῆκεν μήτε θεῷ μήτε αὖ βασιλεῖ Περσῶν ὄντι.

Πιθανώτατον δὲ νὴ Δία τὸ τῶν διαθηκῶν[10] ὑπήνεγκας, τί δή ποτε[11] ἐκ διαθηκῶν καὶ τὰ μεγάλα λαμβάνοντες, παρὰ τῶν ζώντων τὰ τηλικαῦτα[12] οὐ προσησόμεθα· φθάνεις δὲ τὴν

1 Malo: φήσαιμ᾽ ἄν.
2 Codex: οὐαί. Itaque librarius monachus fuit.
3 Codex: λέγων. Correxit Iacobsius.
4 Codex: σῶν.
5 Ita emendavi Codicis συνοουμένων. Niebuhrius: εὐνομουμένων.
6 Incipit Cod. p. 144.
7 Maius inserit πόλις.
8 Codex: ἀναθέματα.
9 Codex: προσκεινεῖσθαι.
10 Codex: διαθαικῶν.
11 Codex: τί δέ ποτε. Maius videbatur sibi videre πᾶς.
12 Maius legit ταυτῳ αυτα. Amicus vidit: . . . . ΚΛΥΤΑ, unde effinxi τηλικαῦτα. Iacobsius τὰ αὐτὰ ταῦτα.

αἰτίαν αὐτὸϲ ὑποβάλλων. Οἱ μὲν γάρ, ὡϲ ϲὺ φῄϲ, ἄλλον ἄλλου προτιθέαϲιν οἱ κατὰ διαθήκαϲ χαριζόμενοι· φημὶ δὴ παρὰ τούτων λαμβάνειν προϲήκειν. Οἱ δ᾽ αὖ ζῶντεϲ, ὡϲ ϲὺ φῄϲ, ἑαυτῶν τοὺϲ φίλουϲ, οἷϲ χαρίζονται, προτιμῶϲιν· δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο φημὶ δεῖν τὰ πεμπόμενα μὴ προϲίεϲθαι. Βαρὺ γὰρ ὄντωϲ καὶ ὑπεροπτικὸν καὶ τυραννικόν, ὡϲ ἀληθῶϲ, τὸ δέχεϲθαι τὰϲ τοιαύταϲ προτιμήϲειϲ, ἐν αἷϲ ὁ τιμῶν ἕτερον δῆλόϲ ἐϲτιν αὐτὸϲ αὑτὸν ἀτιμάζων καὶ ἐν δευτέρῳ τιθεὶϲ τοῦ προτιμωμένου. Οὐδὲ γὰρ ἵππον ἀναβαίην ἄν, ἀφ᾽ οὗ καταβὰϲ αὐτόϲ τιϲ καὶ βαδίζων, ἐμὲ δὲ ἱππάζεϲθαι ἀξιοίη· οὐδὲ ἐν θεάτρῳ καθεζοίμην ἄν[1], ἄλλου μοι ὑπανιϲταμένου, οὐδὲ ἱμάτιον δεξαίμην ἂν ἐν χειμῶνοϲ ὥρᾳ, εἴ τιϲ ἀποδυόμενοϲ |[2]ῥιγῴη[3] μὲν αὐτόϲ, ἐμὲ δὲ ἀμφιεννύοι. Οἰκειότεροϲ γὰρ αὐτὸϲ ἕκαϲτοϲ αὑτῷ καὶ προτιμᾶϲθαι πρὸϲ αὑτοῦ δικαιότεροϲ.

Φῂϲ δὲ ξένια μὴ πέμπεϲθαι θεοῖϲ. Ἦ οὐχὶ ξένια τὰ[4] ψαιϲτά, πόπανα καὶ τὸ[5] μέλι καὶ ὁ οἶνοϲ ᾧ ϲπένδομεν; ὡϲ καὶ τὸ γάλα καὶ τὰ ϲπλάγχνα τὰ τῶν ἱερείων· καὶ ὁ λιβανωτὸϲ δὲ ξένιον θεοῦ.

Ταῦτα μὲν πρὸϲ τὰ ὑπὸ ϲοῦ ϲοφῶϲ καὶ πιθανῶϲ πάνυ δημοϲίων τε καὶ θείων καὶ διαθηκῶν πέρι προτεθέντων ἐνθυμήματα. Τὰ δὲ παρ᾽ ἐμοῦ ταῦτα εἰρήϲθω διὰ βραχέων[6]. Ὅϲα αἰτεῖν ἀναιδὲϲ καὶ φιλοκερδὲϲ καὶ πλεονεκτικόν, ταῦτα καὶ παρ᾽ ἑκόντοϲ λαμβάνειν ὁμοίωϲ ἀναιδοῦϲ τινὸϲ καὶ φιλοκερδοῦϲ ἀνδρὸϲ καὶ πλεονέκτου· αἰτεῖν δέ γε τὰ μεγάλα ἀναιδέϲ, πολὺ δὲ μᾶλλόν γε λαμβάνειν. Καὶ οὐδὲν διήνεγκεν εἰ παρ᾽ ἑκόντοϲ[7] λαμβάνοι τιϲ . . . . . .[8] ἃ τοὺϲ μὲν πέμπονταϲ πενεϲτέρουϲ

1 Omisit Maius, sed non desunt in Codice vestigia.

2 Incipit Cod. p. 143.

3 Maius legit ριπωη, amicus ρϲιπωη. Correxit Iacobsius.

4 Om. Maius.

5 Perperam Maius τε. Correxit Iacobsius. Memorabilis est Codicis lectio ὁ ϲπενδόμενοϲ.

6 Cod. BRAXEΩN, immixta littera latina.

7 Codex: παρέχοντοϲ, quod tuetur Iacobsius.

8 Maius in lacunoso loco parum accurate: λαμβάνοι τιϲ ἢ ἀπὸ . . . . αἰτεῖν οὐδὲ λαμβάνειν . . αὐτὰ δῶρα χρὴ . . αὐτοὺϲ μὲν πέμπονταϲ, cet. Du Rieu descripsit:

Ι . \ ΑΦΙ . . . .
. . . . ΥΤΑΙ . . . .
Τ . . ΚΕΝΙΩΑΙΤΕΙΝΑΛ . . . . .

ἀποδείξει, τοὺς δὲ λαμβάνοντας πλουσιωτέρους παρασκευάσει. Ἑκάτερον δὲ τοῦτο ἐν τοῖς μεγάλοις δώροις ἔνεστιν. Εἰ γοῦν ἀποτιμήσεις γίγνοιντο ἡμῖν, ὁ μὲν[1] πέμψας τοὺς δύο τούτους παῖδας, μικροτέραν, ἐγὼ δὲ ὁ λαβὼν μείζω τὴν οὐσίαν ἀποφανοῦμαι. Οὐ γάρ ἐστιν εὐκαταφρόνητος οὔτε ἐν ἀποτιμήσει χρημάτων οὔτε |[2]ἐν ἀντιδόσει οὐσίας οὔτε ἐν ἀπογραφῇ τέλους οὔτε ἐν καταβολῇ φόρου ὁ τῶν δύο δούλων ἀριθμός.

Ὁ δὲ τὰ βαρύτερα δῶρα πέμπων οὐχ ἧττον λυπεῖ τοῦ βαρεῖαν πέμποντος ἐπὶ τὸν σφαιρίζοντα ἢ μεγάλην κύλην[3] προπίνοντος τῷ συμπότῃ· εἰς γὰρ μέθην, οὐκ εἰς ἡδονὴν προπίνειν ἔοικεν. Ὥσπερ δὲ τὸν οἶνον ἐν τοῖς σώφροσιν[4] συμποσίοις ὁρῶμεν κιρνάμενον ἀκράτῳ μὲν πάνυ ὀλίγῳ, πλείστῳ δὲ τῷ ὕδατι· οὕτω δὴ καὶ τὰ δῶρα κιρνάναι[5] προσῆκεν πολλῇ μὲν φιλοφροσύνῃ[6], ἐλαχίστῳ δὲ ἀναλώματι. Τίσιν γὰρ ἂν φαίημεν ἁρμόττειν τὰ πολυτελῆ δῶρα; ἆρά γε τοῖς πένησιν; ἀλλὰ πέμπειν οὐ δύνανται· ἢ τοῖς πλουσίοις; ἀλλὰ λαμβάνειν οὐ δέονται. Τοῖς μὲν οὖν μεγάλοις δώροις τὸ συνεχὲς οὐ πρόσεστιν ἢ ἐκπεσεῖν ἀνάγκη τῶν ὑπαρχόντων, εἴ τις μεγάλα τε[7] πέμποι καὶ πολλάκις. Τοῖς τε μικροῖς δώροις τό τε συνεχὲς πρόσεστιν καὶ τὸ ἀμετάγνωστόν τι . . . [8]τελέσαι μικρὰ πέμψαντι.

Ὁμολογήσαις δ' ἂν καὶ τοῦτο, ὡς εἴ τις ἑαυτῷ[9] μὲν ἔπαι-

ΛΑΜΒΑΝΕΙΝΟϽϹΑΕΙΤΕΤΑ . .
ΑΥΤΑΔΩΡΑΧΡΗ . . . . . ϹΘΑΙ

Locum ita suppleo: εἰ παρ' ἑκόντος
λαμβάνοι τις ἢ ἀφέλοι βίᾳ·
οὐ μόνον γὰρ οὐ δεῖ παρ'
ἑκόντος αἰτεῖν ἀλλ' οὐδὲ
λαμβάνειν· οὐδὲ τὰ τοι-
αῦτα δῶρα χρὴ προσίεσθαι ἃ τοὺς μὲν κτέ.

1 Codex: ΥΣΜΙΝΟ πέμψας.

2 Incipit Cod. p. 151.

3 Horum duorum vocabulorum incerta tantum vestigia supersunt. Iacobsius scribit κύλικα.

4 Codex: οφροσιν.

5 Ita Codex. Maius non agnovit. Iacobsius: μιχθῆναι.

6 Codex: πολλῇ μὴν φ . οφροσύνῃ. Maius: σωφροσύνῃ.

7 Om. Maius.

8 Ita Maius. Amicus vidit: ΤΙΝ . Δ . . . . . ΕΙ ΔΙ . . . ΕΣΑΙΜΕΙΚΡΑ. Fortasse: καὶ τὸ ἀμετάγνωστόν τινα διὰ παντὸς διατελέσαι μικρὰ πέμψαντα. Iacobsius: καὶ τὸ ἀμετάγνωστον καὶ τὸ τελέσαι μικρὰ τῷ μικρὰ πέμψαντι.

9 Amicus vidit pro εἴ τις ἑαυτῷ: ϹϹϹΙϹΙΟϹΑΝΤΙ.

νον παρασκευάζοι, ἕτερον δὲ ἐπαίνου ἀποστεροίη οὐ δίκαιός [ἐστιν][1]. Cὺ δὲ μεγάλα δῶρα πέμπων, σαυτῷ μὲν ἔπαινον παρασκευάζεις ὡς μεγαλοφρόνως χαριζόμενος, ἐμὲ δὲ ἐπαίνου ἀποστερεῖς προσίεσθαι βιαζόμενος. Δόξαιμι γὰρ ἂν |[2] καὶ αὐτὸς μεγαλόφρων τὰ τηλικαῦτα μὴ προσέμενος. Ἐν δὲ τοῖς μικροῖς τῶν δώρων ἴσος[3] ἔπαινος, τῷ μὲν πέμψαντι ὅτι οὐκ ἠμέλησεν, τῷ δὲ λαβόντι ὅτι οὐχ ὑπερηφάνησεν. Ματεῦσαι . . μὴ χρώμενος . . . καὶ σταυρωτοῦ τὸ δῶρον ἐμοῦ πέμψαντος οὐκ ἂν ἔλαβες . . παρα . . πεμφθέντας παῖδας ἡδόμενος προσέμην[4] . . . . |[5] Γλαῦκος πάλαι . . . . |[6] χρύσεα τῶν χαλκείων καὶ τὰ ἑκατόμβοια τῶν ἐννεαβοίων ἀμείβοντος. Πᾶσα μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸν ἀμειβόμενον ἢ πολὺ πλέονος ἄξια ἀντιπέμπειν καὶ Ὁμήρῳ μάρτυρι τὰς φρένας δοκεῖν ὑπὸ τοῦ Διὸς βεβλάφθαι, ἢ τὰ[7] μείω ἀντιπέμποντα μὴ δίκαια ποιεῖν. Τρίτον δὲ καὶ δικαιότατον ἃ πέμπεται τῷ αὐτῷ μέτρῳ κατά γε Ἡσίοδον[8] δώροις ἀμείβεσθαι. Τοῦτο δὲ ὁ ποιῶν ὁμοιότατος ἂν εἴη[9] ἐμοὶ τῷ αὐτὰ δὴ τὰ[10] πεμφθέντα ἀποπέμποντι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν φίλῳ πρὸς τὸν φίλτατον πεπαίχθω. Ἔρρωσο δὲ σύ, τοῦτο καὶ λογιζόμενος ὅτι πλέονα τῶνδε ἑκατὸν αὐτὸς παρέξεις[11].

---

1 Supplet Iacobsius, quamquam non est lacuna in Codice.

2 Incipit Cod. p. 152.

3 Cod. incertum an τόσος.

4 Repraesentavi lectionem Maii. Iacobsius scribit: ἀλλὰ παυσαίμην ἂν σοὶ μάρτυρι χρώμενος· καὶ σὺ γὰρ τοσοῦτο δῶρον ἐμοῦ πέμψαντος cet. Amicus vidit: ματευσαιμην δανεικοντας νωητιωχρωμενος ως και . . . . σταυ . οτουτο δῶρον ἐμοῦ πέμψαντος οὐκ ἂν ἔλαβες π . . παρα . . . . πεμφθέντας παῖδας ἡδόμενος προσήκων. Coniicio: Νεανιευσαίμην δ' ἂν εἰκόνι ἐναντίᾳ χρώμενος ὡς καὶ ἐμοὶ δοκεῖν σὺ αὐτὸ τοῦτο δῶρον ἐμοῦ πέμψαντος οὐκ ἂν ἔλαβες, πῶς παρὰ σοῦ τοὺς πεμφθέντας παῖδας ἡδόμενος προσείμην ἄν; sunt in his quaedam non satis certa, sed intelligi nunc poterit quid Fronto dixerit.

5 Lacuna duorum versuum.

6 Lacuna versuum septem.

7 Codex: ια. Omisit Maius.

8 Verba sunt in Codice evanida. Dedi coniecturam Iacobsii. Mirifica sunt quae Maius legit: τῷ αὐτῷ μικρὰ καὶ τότε ἴσοις δώροις ἀμείβεσθαι.

9 Sic supplevi parvam lacunam.

10 Om. Maius.

11 Tandem haec exsculpsi, quae mihi ut in lacunoso loco satis certa

VI. |[1]Have Mi[2] Magister Optime.

Si quid somni redit post vigilias, de quibus questus es, oro te scribe mihi: et illud oro te primum[3] valetudini operam da: tum securim Tenediam[4] quam[5] minaris, abde aliquo ac reconde[6] nec |[7]tu consilium causarum agendarum dimiseris[8] aut tum simul omnia ora taceant.

Graece nescio quid ais te compegisse[9], quod ut aeque pauca a te scribta placeat[10] tibi. Tu[11]ne es qui me nuper concastigabas[12], quorsum[13] Graece scriberem? Mihi vero nunc[14] potissimum Graece scribendum[15] est. Quam ob rem, rogas? volo periculum facere[16] an id, quod non didici, facilius obsecundet[17] mihi, quoniam quidem illud quod didici[18], deserit.

Sed, si[19] me amares[20], misisses mi[21] istud novicium, quod

---

videntur. Maius habet [ΤΡΟΦΕΙ] δὲ . . καὶ . . [λογιζομένω . . μείζονα τὸν καρπὸν] αὐτὰ παρέξει. Amicus vidit:

ΤΡΟΦΕΙ . . . . ΚΑΙ . . . . . .
ΜΕΝΟΣ . . . . . . ΟΝΑΜΟ.
ΔΕΚΑΙΟΝ . . . . ΠΑΡΕΞΕ.

Explicit pagina non sine aliquo spatio vacuo, in quo videbar mihi, etsi dubitanter, legere: *Feliciter. Maius.* Et adesse videntur vestigia.

1 Incipit Cod. p. 136 scripta litteris minoribus. Epistola itidem legitur p. 121 Cod. Vatic. post Epist. ad M. Caes. III. 8.

2 Cod. Vat. *Habe mihi.*

3 Cod. Vat. *primus.*

4 Cf. Diogen. Proverb. 758.

5 Cod. Vat. *Securior reneidiam callide m.*

6 Cod. Vat. *ab . . . . . quo* AERCGEN et NEC supr. lin.

7 Incipit Cod. Vat. p. 120.

8 Codex: *demiseris.*

9 Cod. Vat. *conpegisse*, tum: *ut* et, ut videtur, *quod ita* supr. lin.

10 Cod. Vat. *placeant.*

11 Cod. Vat. *ut.*

12 In Cod. Vat. fortasse *concastigaras* et *con* deletum.

13 Cod. Ambr. $\overset{s}{\text{-um}}$. Vat. *cur.*

14 Cod. Ambr. *quid.*

15 Cod. Vat. *scribundum.*

16 Cod. Ambr. *faceret.*

17 Cod. Vat. a pr. m. *obsecundum.*

18 Cod. Vat. *dici.*

19 Cod. Vat. a sec. m. *ni.*

20 Cod. Ambr. *amas.*

21 Cod. Vat. *mihi.*

placere ais. Ego vero te vel invitum istic lego; et quidem hac re una vibo et resto[1].

Materiam cruentam[2] misisti mihi: necdum[3] legi Coelianum excerptum[4], quod misisti, nec legam priusquam sensus ipse venatus fuero[a].

Sed me Caesaris oratio uncis[5] unguibus adtinet. Nunc denique sentio quantum operis sit ternos vel quinos versus in die tornare[6] et aliquid diu scribere. Vale, spiritus meus. Ego non ardeam tuo[7] amore, qui mihi huc[8] scribseris. Quid faciam? non possum insistere.

At mihi anno |[9] priore datum fuit hoc eodem loco eodemque[10] tempore matris desiderio peruri. Id desiderium hoc anno tu mihi accendis|[11]. Salutat te Domina mea.

VII. Have Mi Magister Optume.

Age perge, quantum libet, comminare, et argumentorum globis criminere: numquam tu tamen erasten tuum, me dico, depuleris: nec ego minus amare me Frontonem praedicabo, minusque amabo, quo[12] tu tam variis tamque vehementibus sententiis[13] adprobaris minus amantibus magis opitulandum ac largiendum esse. Ego hercule te ita amore depereo[14] neque deterrebor[15] isto tuo dogmate: ac si magis eris alieis non

a *In margine*: Sensus et verba venari.

1 In Cod. Vat. *una* supr. lin. fere periit. In Cod. Ambros. haec tantum: UNA EGRESU.

2 Cod. Ambr.: . . . . *tam*.

3 Accessit e Cod. Vat.

4 Cod. Vat. *excertum*.

5 Cod. Vat. pr. m. *unceis*.

6 Cod. Vat. *et ornare*. Cod. Ambr. *ornare*. Buttmannus veram lectionem coniectura assecutus est.

7 Malo: *tui;* coll. Epist. ad M. Caes. I. 4 extr., sed Ecksteinius dubitat, coll. seq. pag., in qua itidem *tuo amore*.

8 Cod. Vat. *hoc*.

9 Incipit Cod. Ambros. p. 135.

10 Cod. Vat. om. *loco eodemque*.

11 Incipit Cod. Vatic. p. 119.

12 Scr. *quod*. *Heindorfius*.

13 Cod. pr. m. *sententieis*.

14 Maius: *te ita amo atque depereo*. At Codex: TE . IAMORE.

15 Codex: DEBE . . REOR. Heindorfio placuit *deterreor*: malui futurum. Pro *alieis* sec. m. de more correxit *aliis*.

amantibus *facilis* et promptus, ego tamen *non minus te* [tuosque][1] amabo. Ceterum quod ad sensuum densitatem, quod ad inventionis[2] argutiarum, quod ad aemulationis tuae felicitatem adtinet, nolo quicquam dicere, [3]te multo placentis illos sibi et provocantis Atticos antevenisse.

Ac tamen nequeo quin dicam; amo enim, et hoc denique amantibus vere tribuendum esse censeo, quod victoriis[4] τῶν ἐρωμένων magis gaude[rent[5]. Vi]cimus igitur, [vici]mus inquam. Num[6] . . . . . |[7] praestabilius . . . ubique eam sub . . . trapae . . . tram promsi . . . ei quo . . . adsis[8] . . . disputari utra re magis caveret. Quid de re ista [oro] . . . [9]mam tulerit an quo*d*[10] magister meus de Platone?

Illud quidem non temere adiuravero: siquis iste revera Phaeder fuit, si umquam is a Socrate afuit[11], non magis Socratem Phaedri desiderio quam me perisse[12] [sines] . . . [13]duo menses . . . .[14] arsisse . . . in . . . [15]amet, nisi confestim tuo amore corripitur. Vale mihi maxima res sub caelo, gloria mea[16]. Sufficit talem magistrum habuisse. Domina mea mater te salutat[17].

---

1 In vexato loco dedi lectionem Maii. Amicus distinxit: *aman* . . . . *et promptus*, ECI *tamen* . . . . . . ACUOSQ, *amabo*. Maius adnotavit priorem lacunam esse litterarum fere octo, alteram ferme sex; quocirca fortasse probabis: *neque tamen minus te tuosque amabo*. Idem fere Heindorfius.

2 Sic Codex. Buttmannus scr. *argutiam*.

3 Maius supplet *nisi;* non est lacuna. Etiam Alanus hoc vidit.

4 Codex: *victoris*. Supplementum debetur Niebuhrio.

5 Iacobsius scribit *gaudent*.

6 Supple duos versus cum dimidio.

7 Incipit cod. Ambros. p. 134, obscura.

8 Versuum septem non nisi haec verba leguntur.

9 Supple tredecim fere litteras.

10 Maius erravit in indicando spatio. Haec una litera, quam supplevi, satis est.

11 Pro *abfuit*. Niebuhrius confert Drakenborch. ad Liv. IV. 12 et XXVI. 41.

12 Sequentia non potuerunt conferri.

13 Supple versum cum dimidio.

14 Supple versum.

15 Supple alium versum.

16 Coniicit Maius: *Gloriae meae sufficit*.

17 Post hos octo versus alterius col. spatium vacuum relictum.

VIII. (Ἐρωτικός.[1])

Ὦ φίλε παῖ, τρίτον ἤδη σοι τοῦτο περὶ τῶν αὐτῶν ἐπιστέλλω, τὸ μὲν πρῶτον διὰ Λυσίου τοῦ Κεφάλου, δεύτερον δὲ διὰ Πλάτωνος τοῦ[2] σοφοῦ, τὸ δὲ δὴ τρίτον διὰ τοῦδε τοῦ ξένου ἀνδρός, τὴν μὲν φωνὴν ὀλίγου δεῖν βαρβάρου, τὴν δὲ γνώμην, ὡς ἐγῷμαι, οὐ πάνυ ἀξυνέτου. Γράφω δὲ νῦν οὐδέν τι νῶν πρότερον γεγραμμένων ἐφαπτόμενος, μηδὲ ἀμελήσῃς τοῦ λόγου ὡς παλιλλογοῦντος. Εἰ δέ σοι δόξει[3] τῶν πρότερον διὰ Λυσίου καὶ Πλάτωνος ἐπεσταλμένων πλείω τάδ᾽ εἶναι, ἔστω σοι τεκμήριον, ὡς εὔλογα ἀξιῶ, ὅτι οὐκ ἀπορῶ λόγων. Προσέχοις δ᾽ ἂν ἤδη τὸν νοῦν, εἰ καινά τε ἅμα καὶ δίκαια λέγω.

Ἔοικας, ὦ παῖ, πρὸ τοῦ λόγου πάντως[4] βούλεσθαι μαθεῖν, τί δήποτέ γε[5] μὴ ἐρῶν ἐγὼ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς γλίχομαι τυχεῖν ὧνπερ οἱ ἐρῶντες. Τοῦτο δή σοι φράσω πρῶτον ὅπως τε[6] ἔχει. Οὐ μὰ Δία πέφυκεν ὁρᾶν ὀξύτερον οὑτοσὶ ὁ πάνυ ἐραστὴς ἐμοῦ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ἀλλ᾽ ἔγωγε τοῦ σοῦ κάλλους αἴσθομαι[7] οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων· δυναίμην δ᾽ ἂν εἰπεῖν ὅτι τούτου καὶ πολὺ ἀκριβέστερον. Ὅπερ δὲ ἐπὶ τῶν πυρεττόντων καὶ τῶν εὖ μάλα ἐν παλαίστρᾳ γυμνασαμένων ὁρῶμεν, οὐκ ἐξ ὁμοίας αἰτίας[8] ταὐτὸν συμβαίνειν· διψῶσιν [μὲν][9] γὰρ ὁ μὲν ὑπὸ νόσου, ὁ δὲ ὑπὸ γυμνασιῶν· τοιάνδε τινὰ κἀμοί[10] . . . . |[11] λειτον τε ἅμα καὶ ὄλισθον. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔμοιγε ἐπ᾽ ὀλέθρῳ πρόσει, οὐδὲ ἐπὶ βλάβῃ τινὶ ὁμιλήσεις, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ἀγαθῷ. Καὶ ὠφελοῦνται γὰρ καὶ διασώζονται οἱ καλοὶ ὑπὸ τῶν μὴ ἐρώντων μᾶλλον, ὥσπερ τὰ φυτὰ ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Οὐ γὰρ ἐρῶσιν οὔτε πηγαὶ οὔτε ποταμοὶ τῶν φυτῶν, ἀλλὰ παριόντες οὕτω δὴ καὶ παραρρέοντες, ἀνθεῖν αὐτὰ καὶ θάλλειν παρεσκεύασαν. Χρήματα δὲ τὰ

---

1 Incipit Cod. Ambros. p. 133.

2 Ita Codex. Omiserat Maius. Mox pro ἐγῷμαι Maius scribit ἡγοῦμαι.

3 Codex: σοι δόξαι.

4 Codex: ΠΑΝΤΟΣ.

5 Delet Bekkerus. Iacobsius: τί δήποτε ὅγε μὴ ἐρῶν ἐγὼ.

6 Sic Codex. Malo: ὅπως ποτ᾽ ἔχει.

7 Sic ap. Maium. Iacobsius corrigit αἰσθάνομαι.

8 Librarius vocabulum bis scripsit.

9 Delet Bekkerus.

10 Codex: ΚΑΚΑΜΟΙ.

11 Desiderantur paginae saltem duae. Incipit Cod. Ambros. p. 70. Iacobsius pro λειτον scribit λιτόν vel λεῖον.

μὲν ὑπ᾿ ἐμοῦ διδόμενα δικαίως ἂν καλοίης δῶρα, τὰ δ᾿ ὑπ᾿ ἐκείνου λύτρα. Μάντεων δὲ παῖδές φασιν καὶ τοῖς θεοῖς ἡδίους εἶναι τῶν θυσιῶν τὰς χαριστηρίους ἢ τὰς μειλιχίους· ὧν τὰς μὲν οἱ εὐτυχοῦντες ἐπὶ φυλακῇ καὶ κτήσει τῶν ἀγαθῶν, τὰς δὲ οἱ κακῶς πράττοντες ἐπ᾿ ἀποτροπῇ τῶν δεινῶν θύουσιν. Τάδε μὲν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν[1] σοί τε κἀκείνῳ ὠφελίμων εἰρήσθω.

Εἰ δὲ τοῦτο δίκαιός[2] ἐστιν τυχεῖν τῆς παρὰ σοῦ[3] βοηθείας . . . ερεισω συ τοῦτο . . αὐτῷ πονερῷ δὲ τεκτηνω καὶ μηχανήσω τὰς θεττα . . μεν . . ων . . ἐρᾷς . . δὲ πα . . εἶπε . . . τοτα κον . . . (ἀ)ναίτιος . . τινὸς διὰ τὴν αὐτῷ κατακο . . . κο . . .|[4] πλὴν εἰ μή τι ὀφθεὶς ἠδίκηκας.

Μὴ ἀγνόει δὲ καὶ ἀδικηθεὶς αὐτὸς καὶ ὑβριζόμενος οὐ μετρίαν ἤδη ταύτην τὴν[5] ὕβριν, τὸ ἅπαντας εἰδέναι τε καὶ φανερῶς οὕτως διαλέγεσθαι, ὅτι σου εἴη ὅδε ἐραστής· φθάνεις δὲ καὶ πρίν τι τῶν τοιῶνδε πρᾶξαι, τοὔνομα τῆς πράξεως ὑπομένων. Καλοῦσί γ᾿ οὖν[6] σε οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτῶν τὸν τοῦδε ἐρώμενον· ἐγὼ δέ σοι διαφυλάξω τοὔνομα καθαρὸν καὶ ἀνύβριστον. Καλὸς γὰρ οὐχὶ ἐρώμενος[7] τό γε κατ᾿ ἐμὲ ὀνομασθήσει. Εἰ δὲ[8] τούτῳ ὡς δικαίῳ τινὶ χρήσεται, ὅτι μᾶλλον ἐπιθυμεῖ, ἴστω ὅτι οὐκ ἐπιθυμεῖ μᾶλλον, ἀλλ᾿ ἰταμώτερον. Τὰς δὲ μυίας καὶ τὰς ἐμπίδας μάλιστα ἀποσοβοῦμεν καὶ ἀπωθούμεθα, ὅτι ἀναιδέστατα καὶ ἰταμώτατα ἐπιπέτονται. Τοῦτο μὲν οὖν καὶ τὰ θηρία ἐπίσταται φεύγειν μάλιστα πάντων τοὺς κυνηγέτας, καὶ τὰ πτηνὰ τοὺς θηρευτάς[9]. Καὶ πάντα δὲ τὰ ζῷα τούτους μάλιστα ἐκτρέπεται τοὺς μάλιστα ἐνεδρεύοντας καὶ διώκοντας.

Εἰ δέ τις οἴεται ἐνδοξότερον καὶ ἐντιμότερον εἶναι τὸ κάλλος διὰ τοὺς ἐραστάς, τοῦ παντὸς διαμαρτάνει. Κινδυνεύετε μὲν γὰρ οἱ καλοὶ περὶ τοῦ κάλλους τῆς ἐς τοὺς ἀκούοντας

---

1 Duo vocabula Maius omisit.

2 Maius legit δίκαιον.

3 Videtur legi ΠΑΡ \ ΙΟ. Sequuntur quattuordecim versus evanidi, quos dabo fide Maii. Pleraque in iis absurda sunt.

4 Incipit Cod. Ambros. p. 69.

5 Deest in Codice. Supplet Niebuhrius. Bekkerus contra dicit.

6 Maius legit: καλοῦσιν οὖν. Correxit Bekkerus.

7 Codex: ὁ ἐρώμενος.

8 Codex: δή.

9 Iacobsius: ἰξευτάς.

πίστεως διὰ τοὺς ἐρῶντας[1], δι᾽ ἡμᾶς δὲ τοὺς ἄλλους βεβαιοτέραν τὴν δόξαν κέκτησθε. Εἰ γοῦν τις τῶν μηδέπω σε ἑωρακότων πυνθάνοιτο, ὁποῖός τις εἴ[2]ης τὴν ὄψιν, ἐμοὶ μὲν ἂν πιστεύσαι ἐπαινοῦντι, μαθὼν ὅτι οὐκ ἐρῶ· τῷ δ᾽ ἀπιστήσαι, ὡς οὐκ ἀληθῶς ἀλλ᾽ ἐρωτικῶς ἐπαινοῦντι. Ὅσοις μὲν οὖν λώβη τις σώματος καὶ αἶσχος καὶ ἀμορφία πρόσεστιν, εὔξαιντ᾽ ἂν εἰκότως ἐραστὰς αὐτοῖς γενέσθαι· οὐ γὰρ ἂν ὑπ᾽ ἄλλων θεραπεύοιντο ἢ τῶν κατ᾽ ἐρωτικὴν λύτταν καὶ ἀνάγκην προσιόντων. Σὺ δὲ ἐν τῷ τοιῷδε κάλλει οὐκ ἔσθ᾽ ὅτι καρπώσει πλέον ὑπ᾽ ἔρωτος[3]. Οὐδὲν γὰρ ἧττον δέονταί σου οἱ μὴ[4] ἐρῶντες. Ἀχρήϊοι[5] δὲ οἱ ἐρασταὶ τοῖς ὄντως καλοῖς οὐδὲν ἧττον ἢ τοῖς δικαίως ἐπαινουμένοις οἱ κόλακες. Ἀρετὴ δὲ καὶ δόξα καὶ τιμὴ καὶ κέρδος[6]. Κόσμος θαλάττῃ μὲν ναῦται καὶ κυβερνῆται καὶ τριήραρχοι καὶ ἔμποροι καὶ οἱ ἄλλως πλέοντες, οὐ μὰ Δία δελφῖνες, οἷς ἀδύνατον τὸ ζῆν ὅτι μὴ ἐν θαλάττῃ, καλοῖς[7] δὲ ἡμεῖς οἱ τηνάλλως ἐπαινοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι, οὐχὶ ἐρασταί, οἷς ἀβίωτον ἂν εἴη στερομένοις τῶν παιδικῶν. Εὕροις δ᾽ ἂν σκοπῶν πλείστης ἀδοξίας αἰτίους μὲν ὄντας τοὺς ἐραστάς· ἀδοξίαν δὲ φεύγειν ἅπαντας μὲν χρὴ τοὺς εὐφρονοῦντας, μάλιστα δὲ τοὺς νέους, οἷς ἐπὶ μακρότερον ἐγκείσεται τὸ κακὸν ἐν ἀρχῇ μακροῦ βίου προσπεσόν.

Ὥσπερ οὖν ἱερῶν καὶ θυσίας, οὕτω καὶ τοῦ βίου τοὺς ἀρχομένους εὐλογίας [8]μάλιστα πρ . . . . τοῖς τῶν . . . εἰς ἐσχάτην ἀδοξίαν α . . . τούτους δὲ χρηστοὺς ἐραστὰς ἐξὸν εἰ . . . πέντε καὶ . . . . α νεικ . . . νον χρῆμα ἐρασταῖς . . . του . . . . δὲ καὶ γὰρ οἱ ἐρῶντες διὰ τῶν τοιῶνδε φορημάτων οὐκ ἐκείνους τιμῶσιν, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἀλα[9]ζονεύονταί τε καὶ ἐπιδείκνυν-

1 Videtur deesse διαμαρτάνειν vel ἀτυχεῖν vel huiusmodi vocabulum, cui mox reddendum κεκτῆσθαι. *Heindorfius.*

2 Incipit Cod. Ambros. p. 84. Codex: εἴη.

3 Niebuhrius coniicit ἐρῶντος.

4 Codex: μηρῶντες.

5 Ita Codex.

6 Codex: σκέρδος. Haec verba non intelligo. Simplicissimum erit cum Buttmanno inserere καί· καὶ κέρδος καὶ κόσμος θαλάττῃ κτέ.

7 Codex: κάλλους, quod miror nondum fuisse emendatum. Mox Iacobsius: οὐχ οἱ ἐρασταί.

8 Sequitur Cod. Ambros. p. 83, cuius scriptura evanida praeter ultimos versus col. alterius. Supplet Heindorfius: μάλιστα πρέπει ἐπιμελεῖσθαι.

9 Incipit Cod. Ambros. p. 74.

ται, καὶ ὡς εἰπεῖν ἐξορχοῦνται τὸν ἔρωτα. Συγγράφει δὲ, ὥς φασιν, ὁ σὸς ἐραστὴς ἐρωτικά τινα περὶ σοῦ συγγράμματα, ὡς τούτῳ δὴ μάλιστά σε δελεάσων[1] καὶ προσαξόμενος καὶ αἱρήσων· τὰ δ᾽ ἔστιν αἴσχη καὶ ὀνείδη καὶ βοή τις ἀκόλαστος ὑπ᾽ οἴστρου προπεμπομένη, ὁποῖαι θηρίων ἢ βοσκημάτων[2] ὑπ᾽ ἔρωτος βρυχωμένων ἢ χρεμετιζόντων[3] ἢ μυκωμένων ἢ ὠρυομένων. Τούτοις ἔοικε τὰ τῶν ἐρώντων ᾄσματα. Εἰ γοῦν ἐπιτρέψαις σαυτὸν[4] τῷ ἐραστῇ χρῆσθαι ὅπου[5] καὶ ὁπότε βούλοιτο, οὔτ᾽ ἂν καιρὸν περιμείνας ἐπιτήδειον, οὔτε τόπον, οὔτε σχολὴν, οὔτε ἐρημίαν, ἀλλὰ θηρίου[6] δίκην ὑπὸ λύττης εὐθὺς ἔχοιτο[7] ἂν καὶ βαίνειν προθυμοῖτο μηδὲν αἰδούμενος.

Τοῦτο ἔτι προσθεὶς καταπαύσω τὸν λόγον, ὅτι πάντα θεῶν δῶρα καὶ ἔργα ὅσα ἐς ἀνθρώπων χρείαν τε καὶ τέρψιν καὶ ὠφέλειαν ἀφῖκται[8], τὰ μὲν αὐτῶν πάνυ καὶ πάντῃ θεῖα[9], γῆν φημι καὶ οὐρανὸν καὶ ἥλιον καὶ θάλατταν, ὑμνεῖν μὲν καὶ θαυμάζειν πεφύκαμεν, ἐρᾶν δ᾽ οὔ, καλῶν δέ τινων φαυλοτέρων καὶ ἀτιμοτέρας μοίρας τετυχηκότων, τούτων ἤδη φθόνος καὶ ἔρως καὶ ζῆλος καὶ ἵμερος ἅπτεται[10]. Καὶ οἱ μέν τινες κέρδους ἐρῶσιν, οἱ δὲ ὄψων αὖ, |[11] οἱ δὲ οἴνου. Ἐν δὴ τῷ τοιῷδε ἀριθμῷ καὶ μερίδι καθίσταται τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ἐρώντων, ὅμοιον κέρδει καὶ ὄψῳ καὶ μέθῃ·[12] ὑπὸ δ᾽ ἡμῶν τῶν θαυμαζόντων μέν, μὴ ἐρώντων δέ[13], ὅμοιον ἡλίῳ καὶ οὐρανῷ καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ· τὰ γὰρ τοιαῦτα παντὸς ἔρωτος κρείττω

---

1 Codex: δεχεάζων. Correxit Iacobsius.

2 Codex: θηρῶν ἢ βοσχημάτων.

3 Codex: χραιμετιζόντων. Perperam Maius: χραιμετιζομένων. Correxerat iam Bekkerus.

4 Codex: αὐτὸν. Correxit Iacobsius.

5 Codex: ὅτε οὐ. Correxit Buttmannus.

6 Codex: θήρου.

7 Codex: εἴοιτο. Quod conieci propemodum certum est. Iacobsius: θίγοι σου.

8 Codex: αφεικτα. Correxit Iacobsius.

9 Codex: ΠΑΝΙΗΙΘΕΙ. Correxit Iacobsius.

10 Codex: ἄπυεται. Corr. Buttmannus. Mox in Ed. Mediol. pro ὄψων Maius ediderat θύων, unde Iacobsius θυωμάτων.

11 Incipit Cod. Ambros. p. 73.

12 Maius μέλιτι. Corruptus locus ita legitur in Codice: ΥΕΙΔΕΙΚΑΙΟΨΩΙΚΑΙΜΕΕΗΜΗ.

13 Codex: δή.

καὶ ὑπέρτερα. Ἕν[1] τί σοι φράσω πρὸς τούτοις, ὃ καὶ σὺ πρὸς τοὺς ἄλλους λέγων παῖδας, πιθανὸς εἶναι δόξεις[2]. Εἰκὸς δέ σε ἢ παρὰ μητρὸς ἢ τῶν ἀναθρεψαμένων μὴ ἀνήκοον εἶναι, ὅτι τῶν ἀνθῶν ἐστίν τι ὃ δὴ τοῦ ἡλίου ἐρᾷ καὶ πάσχει τὰ τῶν ἐρώντων, ἀνατέλλοντος ἐπαιρόμενον καὶ πορευομένου καταστρεφόμενον[3], δύνοντος δὲ περιτρεπόμενον· ἀλλ᾽ οὐδέν γε πλέον[4] ἀπόλλυσι, οὐδὲ[5] εὐμενεστέρου πειρᾶται διὰ τὸν ἔρωτα[6] τοῦ ἡλίου. Ἀτιμότατον γοῦν ἐστὶν φυτῶν[7] καὶ ἀνθῶν[8] οὔτε εἰς ἑορταζόντων θαλίας οὔτ᾽ ἐς[9] στεφάνους θεῶν ἢ ἀνθρώπων παραλαμβανόμενον. Ἔοικας, ὦ παῖ, τὸ ἄνθος τοῦτο ἰδεῖν ἐθέλειν, ἀλλ᾽ ἔγωγέ σοι ἐπιδείξω, εἰ εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰλισὸν[10] ἅμα ἄμφω βαδίσαιμεν.

Supersunt novem versus, quorum scriptura prorsus evanuit. Nihil apparet praeter correctoris subscriptionem:

Feliciter.

---

1 Codex: HN.

2 Codex: δόξει.

3 F. μεταστρεφόμενον. *Bekkerus.*

4 Maius: ἀλλά γ᾽ ἐν γῇ πεσόν. At in Codice invenitur: ΑΛΛΟΥΔΕΝΓΕΠΛΕΟΝ. Res manifesta est.

5 Codex: ΑΠΟΛΛΥΣΕΙΟΔΕ.

6 Codex: ἐρῶντα.

7 Codex: ΕΣΤΙΑΝΦ . . . HN, sed A erasum.

8 Prima littera erasa in Codice.

9 Σ non amplius apparet. Spatium vacuum non dubia coniectura supplevi.

10 Revera legitur in Codice quod dedi: ἔγωγέ σοι ἐπιδείξω. aliter Maius. Tum sequitur ΙΙΧΟΥΣ, quod scripsi εἰ εὐθύς. Minus placet Buttmanni τυχὸν εἰ. Tum Ἰλισὸν pro ΙΑΙΣΟΝ evidens emendatio eiusdem. Iacobsius: τάχος πρὸς τὸν Ἰλισόν.

M. CORNELII FRONTONIS FRAGMENTA.

GRATIARUM ACTIONIS IN SENATU PRO CARTHAGINIENSIBUS.

FRAGMENTUM A MAIO REPERTUM IN CODICE PALATINO RESCRIPTO XXIV.

Pag. 53 b.

Lat. 1.

9 UIDEATUR . . QUAE . .
12 . . . NON . .
13 . . . . ILLAE . .
14 QUID . . .
18 QUE DIUISAE . .
19 NAM QUE . .
22 . . NA AUT ALIENA .
23 MARIA CARTHAGINEM
24 AUT IMPERIUM . .

Lat. 2.

3 OB . . .
7 IN . .
8 HAC PROTINUS . .
17 SPATIO . .
19 ROMANA . .
21 SEDITIONIBUS ORBI . .
22 MAGISTRATIBUS
23 OBSISTUNT MA . . .
26 DOMANT UENANT . .

Pag. 53 a.

Lat. 1.

. . . .

Lat. 2.

14 . . ANTONIUS . .

Pag. 46 b.

Lat. 1.

4 DOMO INTERROGA . .
13 HOC . . ET SINE PERICULO
14 ILLO ET . .
23 . . AC PUDICE

Lat. 2.

17 UITAM . .
18 HOC SINE MULTA . .
22 DELUBRUM HOC IPSO
23 INTEMPORE ET IN . .

Pag. 46 a.

Lat. 1.

1 *SI*CUT RHODUM
2 *COND*IDISTI . CETEROS
3 *OM*NIUM POPULORUM
4 *AT*QUE OMNIUM
5 *UR*BIUM DEOS PRAECOR
6 *QU*AESOQUE UT
7 *SAL*UTEM TUAM QUA
8 *IM*PERIUM POPULI R .
9 *N*OSTRAQUE SALUS ET
10 *P*ROUINCIARUM ET
11 *O*MNIUM GENTIUM

Lat. 2.

1 NOSTRARUM UARIARUM
2 FORTUNARUM
3 SUBSIDIUM.

M. FRONTONIS
GRATIAR . ACTIO
IN SENATU
PRO CARTHAGINIENSIB.[1]

---

1 Sequuntur in Codice quinque notae tironianae nondum expeditae.

12 *AC N*ATIONUM LIBERTAS
13 *DIG*NITAS SECURITAS
14 *NI*TITUR IN LONGA
15 *TE*MPORA PROTEGANT
16 *ET DI*UTURNIUS
17 *TE* SALVOM SISTANT
18 *AT*QUE URBES
19 . . AUT INCOLUMES
20 . . NT IU . . IMUM
21 . . RESTITUAS
22 . . ATQUE PRAECIPUAS
23 *UI*RTUTES CONSERUENT
24 . . LATINI NOMINIS
25 . . ORNAMENTUM
26 . . CAUSA TEM . .

FRAGMENTA MISCELLA.

Ex Charisio.

I. Artis Grammaticae I. p. 138, 9 Keilii (p. 111, 43 Putsch.; L. I, 157 Lindem.).

[NS litteris] nominativus singularis si terminetur, genetivus pluralis ante *um i* recipiat necesse est. Itaque Cicero rationis memor *parentium* saepe dicit; [sed et] Fronto pro Ptolemaeensibus: *parentum tuorum,* ut ait Plinius; alias poetarum vicem, qui regulam satis idoneam sopierunt.

II. Ibid. II. p. 197, 3 Keilii (p. 177, 34 Putsch.; L. II, 41 Lindem.).

Fronto quoque ad Marcum invicem[1] IV: *satis abundeque honorum est, quos mihi cottidiano tribuis.*

III. Ibid. II. p. 223, 8 Keilii (p. 197, 31 Putsch.; L. II, 251 Lindem.).

Fronto ad Marcum[2] invicem: *adest etiam usquequaque tibi natura situs*[3] *lepos et venustas.*

---

1 Marcum invicem mi. *Ed. pr.* Marcum imp. Mihi. *Fabr.*

2 Marium invicem. *Cod. Bob.* Marcum imperatorem. *Putsch.* Manum invicem. *Edd. pr. Fabr.*

3 Sinus *Cod. Bob.* pr. m. et corr.: situs; Scitus *Niebuhr.*

IV. Ibid. II. p. 223, 26 Keilii (p. 198, 6 Putsch.; L. II, 257 Lindem.).

Et Aurelius[1] Caesar ad Frontonem II [10]: *vespera fatigatus, luce dormitans;* Fronto vero ad Antoninum[2] quinto: *at enim vesperi in triduum mittam*[3].

V. E Rufino.

De Comp. et de metr. orat. ed. Halm. p. 580 haec recitat e Charisio: Bacchiacum metrum est tale: *bacchare laetare praesente Frontone.* Locum hunc desiderari in editis Charisii exemplaribus iam monuit Capperonerius. *Maius.*

VI. Ex P. Consentio.

Artis Grammaticae p. 2031, 16 Putsch.

Item Fronto ait: *Et illae vestrae Athenae Dorocorthoro.* Apparet nominativo casu posuisse *Dorocorthoro.*

VII. Ex Servio.

Ad Aen. I. 409: Sunt multae reciprocae elocutiones, ut hoc loco: sunt multae unius partis utrique sufficientes, ut *tenemur amicitiis:* ridiculum enim est si addas mutuis, cum amicitiae[4] utrumque significent, sicut Fronto testatur.

VIII. Id. ad Aen. VII. 30: *Hunc inter.* Per hunc. Terentius (Eun. IV. 11. 1): *Dum rus eo, coepi egomet mecum inter vias.* Est autem crebra Frontonis elocutio.

IX. Id. ad Aen. VII. 445: *Exarsit in iras.* Communis sermo habet: *ardeo illa re,* sed figuratius *ardeo in illam rem* dicimus et est specialis Cornelii[5] elocutio.

X. Id. ad Aen. VII. 688: *Fulvosque lupi de pelle galeros.* Galerus genus est pilei, quod Fronto genere neutro dicit: *hoc galerum*[6].

---

1 Et cur *Ed. pr.* Et Aur. *omisit Fabr.* Aur. *om. P.*

2 Antonium *Cod. Bob. Ed. pr.* Antoninum *Fabr.*

3 Ad eum vespera in triduum mittant. *Putsch.*

4 Amicitiis. *Steph. Fabr.*

5 Cornelium Frontonem intelligebat Dorvillius. Suspicio haud satis verisimilis.

6 Hoc galerum *omitt. Basil.*

[XI. E Planciade Fulgentio.

De Abstrusis Sermonibus, ed. Lersch. p. XVIII et XIX. Ad Catum Presbyterum. XXXV. Iusticium dicitur publicus luctus. Unde Fronto in oratione pro Nucerinis[1] ait: *Denique iustitium plebi indicitur.* Conferatur idem ad Chalcidium Grammaticum: Iusticium dicitur luctus publicus. Unde et Fronto in oratione pro Nugerinis ait: *Denique iusticium plebi indicitur.*]

[XII. Ex Isidoro.

Orig. XV. 2. 46. Carcer est a quo prohibemur exire et dictus carcer a coercendo[2].]

XIII. Ex Minucio Felice.

(Edit. F. Oehler. Lips. 1847.)

Cap. IX. Et de convivio notum est, passim omnes loquuntur; id etiam Cirtensis nostri testatur oratio. Ad epulas solemni die coeunt, cum omnibus liberis, sororibus, matribus, sexus omnis homines et omnis aetatis. Illic post multas epulas, ubi convivium coaluit[3], et incertae libidinis ebrietatibus[4] fervor exarsit, canis, qui candelabro nexus est, iactu offulae ultra spatium lineae, qua vinctus est, ad impetum et saltum provocatur: sic everso et exstincto conscio lumine inpudentibus tenebris nexus infandae cupiditatis involvunt per incestum sortis, et si non omnes opera, conscientia tamen pariter incesti, quoniam voto universorum adpetitur quidquid accidere potest in actu singulorum.

1 Lerschio et Meyero Orat. Rom. fragment. ed. II. p. 617 oratio a Fulgentio ficta videtur. Ipsum Frontonis locum mutuatus est ab Apuleio Metam. IV. 33.

2 *Sic Lachmann. p. 472. Vulg. add.:* Hinc Fronto: ut pergraecari potius amoenis locis quam coerceri carcere videretur. *Sed om. in Cod. Guelf. 1. 2. 3 et Ed. pr.*

3 *Ms. ap. Wower:* incaluit.

4 Ebrietatis, ebrietate *Cod.* ebriatis *Meursius.* ebriolatis *Hildebr.* in caecas libidines ebrietatis *Gronovius.*

Itidem legendae Frontonis disputationes apud Gellium in Noctibus Atticis:

II. 26: De generibus colorum vocabulisque eorum Graecis et Latinis;

XIII. 28: Quod Quadrigarius *cum multis mortalibus* dixit; quid et quantum differret, si dixisset *cum multis hominibus;*

XIX. 8: An *harena, caelum, triticum* pluralia inveniantur? Item *quadrigae*, *inimicitiae* nonnullaque praeterea alia vocabula an singulari numero comperiantur? — Ubi notandum est ipsum Frontonem *harenas* dixisse in oratione quam describit M. Caesar in Ep. I. 6;

XIX. 10: Verba *praeter propter*, in usu vulgi prodita, etiam Ennii fuisse;

XIX. 13: Quos pumiliones dicimus, graece νάνουc appellari.

INDICES AD FRONTONEM.

I. Index Personarum.

II. Index Scriptorum.

III. Index Rerum.

IV. Index Vocabulorum

vel novorum vel certa auctoritate confirmatorum.

V. Index Latinitatis.

VI. Index Orthographicus.

p. 88, degluttire p. 182. Rettuli *et* retuli, balbuttire *et* balbutire *variant. Cf. Corssen. Musspr.* I p. 69, II. p. 46.

Tra *et* trans *variant*, tralatus p. 123, tralatus *et* translatus p. 153, tramisimus, transmisisse p. 30, 80, travehit p. 233, transdidi p. 95.

U *pro* i, surrupuisset p. 227, aestumare p. 53, proxumus p. 92, 37, carissumus p. 38, maritumus p. 228. *Haec ipsa tamen variant v. gr.* p. 71, 236. *Contra* i *pro* u, reciperare p. 71, 88. *Alibi vero* recuperare. *V. Longum* 2216, *Scaurum* 2259. *Cf. Corssen. Ausspr.* I p. 145, 252.

U *pro* o, adulescens, adulescentia *constanter. Sed tamen aeque constanter* adolesco *verbum.* Contra u *pro* o, *v. gr.* epistula *constanter. Mendose autem* cluacas p. 157, corpuris p. 136, tulerare p. 134. *Recte vero* Acheruntis p. 228, 229. *Cf. Corssen. Aussp.* I p. 255.

U *pro* y, inclutus p. 115, sumposium p. 227, Suria p. 135, 209. *Variant* Sulla *et* Sylla, p. 184 et 224, Lusias *et* Lysias p. 194 et 212. Suria *nominatim retinetur a Cornuto* 2286: *videtur autem archaismus Cornuto, contra vero Bedae* 2346 *archaismus* Syria. *Cf. Corssen. Ausspr.* I p. 151.

Uo *pro* uu *saepissime,* aequom, avom, divom, equom, Gradivom, parvolus, quom, salvos, salvom, tempestivom, Volcanus, volgo, volgaris, volgatus, volnerari, volnus, volpes, volgus, volsus, devolsus, volt, voltus. *Legitur tamen etiam* aequum p. 128, intempestivum p. 121, novum p. 84, servum p. 115. *Scriptura per* uo *dicitur antiquior a Quintil.* I 7 § 26 *et a Scauro* 2251, *sed displicet Longo* 2292. *Cf. Buecheler. Lat. Decl.* p. 10, *Corssen. Ausspr.* I p. 35, 243, 308.

Ungui *pro* ungi p. 141, *contradicente Longo* 2223 *et Beda* 2349. *Cf. Corssen Beiträge* p. 68. 587.

U *pro* uu, exstinguntur p. 7, obsecuntur p. 134, reliqum p. 197, qum p. 121, 181. *Cf. Corssen. Ausspr.* II p. 165.

X *pro* ss, Ulixes *constanter. Cf. Corssen. Ausspr.* II p. 227.

VII. Index Epistularum

secundum ordinem dispositarum.

Edit. Rom.		Edit. Nov.
	A. D. 139.	
		Epist. ad M. Caes. III 1—8.
Ep. ad M. Caes. I 9	=	Epist. Graec. 6.
- - - 11	=	- - 8.
- - - 10	=	- - 7.
		Epist. ad M. Caes. V 1—4.
	A. D. 140.	
		Epist. ad M. Caes. III 9—16.
		- - - V 44—53.
		- - - IV 8—12.

Edit. Rom.		Edit. Nov.
	A. D. 141.	
		Epist. ad M. Caes. V 30, 31.
		- - - III 17—21.
		- - - V 54—59.
	A. D. 142.	
		Epist. ad M. Caes. V 40—43.
Ep. ad M. Caes. I 1	=	Epist. ad M. Caes. I 2.
- - - 2	=	- - - 3.
- - - 7	=	- - - 1.
- - - 3	=	- - - 4.
- - - 4	=	- - - 5.
	A. D. 143.	
		Epist. ad M. Caes. V 32, 33.
Ep. ad M. Caes. II 14	=	Epist. ad M. Caes. II 11.
- - - 15	=	- - - 12.
- - - 8	=	- - - 5.
- - - 9	=	- - - 6.
- - - 10	=	- - - 7.
- - - I 5, 8	=	- - - I 6.
- - - 6	=	- - - 7.
- - - II 4	=	- - - II 1.
- - - 5	=	- - - 2.
- - - 1	=	- - - I 8.
- - - 2	=	- Graec. 1.
		Epist. ad Anton. Pium 1, 2.
Ep. ad M. Caes. II 6	=	Epist. ad M. Caes. II 3.
- - - 7	=	- - - 4.
- - - 11	=	- - - 8.
- - - 3	=	- Graec. 2.
- - - 12	=	- ad M. Caes. II 9.
- - - 13	=	- - - 10.
- - - 16	=	- - - 13.
- - - 17	=	- - - 14.
- - - 18	=	- - - 15.
- - M. Antonin. II 12	=	- - - 16.
- - - 13	=	- - - 17.
- - Amic. I 17	=	- - Amic. I 14.
- - - 18	=	- - - 15.
	A. D. 144.	
		Epist. ad M. Caes. V 34—39.
		- - - IV 1—7.

Edit. Rom. — Edit. Nov.

Epist. ad M. Caes. V 5—21.
- - Antonin. P. 5, 6, 8.
- - M. Caes. V 22—29.
- - - IV 13.

A. D. 161.

Epist. ad Verum II 12 = Epist. ad Verum I 3.
- - - 13, I 2 = - - - 4.
Epist. ad Verum I 1.
- - Antonin. II 2, 1.
- - Feriis Alsiensibus.
- - Antonin. II. 4, 5, 6.
- - de Bello Parthico.

A. D. 162.

Epist. ad Antonin. I 1, 2.
- de Eloquentia.
- - Orationibus.
- ad Verum II 8, 6, 2.

A. D. 163.

Epist. ad Anton. Imp. I 3, 4, 5.

A. D. 165.

Epist. ad Verum II 1.
- - Antonin. II 3.
- - Verum II 7.
- - Antonin. II 7, 8.
- de Nepote Amisso.
- ad Verum II 9, 10, 3.
Principia historiae.
Epist. ad Verum II 4, 5.
Epist. ad Verum II 11 = Epist. ad Ver. I 2.

Incertum quo anno.

Epist. ad M. Caes. I 12 = Epist. Graec. 3.
Epist. ad Antonin. Pium 3, 4, 7, 9.

Epist. ad Amic. I	1	=	Epist. Graec. 4.
- - -	2	=	- - 5.
- - -	3	=	- ad Amic. I 1.
- - -	4	=	- - - 2.
- - -	5	=	- - - 3, 16.
- - -	6	=	- - - 17.

Edit. Rom.		Edit. Nov.	
Epist. ad Amic. I	7—16 =	Epist. ad Amic.	4—13.
- - -	19 =	- - -	16.
- - -	20 =	- - -	17, 18.
- - -	21—25 =	- - -	18—22.
- - -	26, 27 =	- - -	24, 25.

Epist. ad Amic. II. 1—10.
Laudes Fumi et Pulveris.
Laudes Neglegentiae.
Arion.

VIII. Superiorum Editionum

paginae collatae.

Rom. A. 1823.	Rom.* A. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
1	1		3 v. 9			23	11 v. 18
		26	- - 11	10			12 - 9
2			4 - 1		8		- - ult.
	2		- - 6			24	13 - 3
		27	- - 18	11			- - 6
3			5 - 3			41	- - 12
		28	- - 17	12	9		17 - 2
	3		- - 19			43	- - 15
4			6 - 7	13			18 - 1
		29	- - 20			44	- - 10
5			7 - 6		10		- - 12
	4		- - 11	14			- - 26
		30	- - 21			45	19 - 4
6			8 - 13		11		- - 15
		31	- - 23	15		46	20 - 2
	5		- - ult.			47	- - 10
		18	9 - 4	16			3 - 1
7		19	- - 6			42	14 - 8
		20	- - 15		12	70	- - 10
	6		10 - 4	17			- - 12
		21	- - 7		13	71	- - 17
8			- - 9	18			15 - 4
		22	- - 26			72	- - 15
9			11 - 7	19	14		16 - 1
	7		- - 10			73	- - 9

*) Propter C. F. W. Muellerum, quem vid. in Annalibus Fleckeiseni XCIII p. 490, moneo Maium, cum anno 1846 repeteret editionem anni 1823, in adnotationibus pauca quaedam correxisse, sed, quantum video, Codices ipsos non retractavit.

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.		
20			16	v.	20
	15		252	-	4
		32	-	-	12
21			253	-	1
	16		-	-	17
		33	-	-	18
22			-	-	ult.
		34	254	-	14
23			-	-	18
	17		255	-	1
24		35	-	-	12
	18		-	-	14
25			256	-	2
		36	-	-	3
	19		-	-	10
26			-	-	21
		37	-	-	26
	20		257	-	1
27			-	-	9
		38	-	-	14
	21		-	-	20
28			-	-	26
		39	258	-	5
	22		-	-	13
29			-	-	16
		40	-	-	22
30	23		259	-	9
31			244	-	1
	24		-	-	2
		228	-	-	5
32			-	-	12
33	25	52	20	-	ult.
34			21	-	3
	26		-	-	13
		53	-	-	15
35			22	-	6
		54	-	-	15
	27		23	-	5
36			-	-	8
		55	-	-	11
37			24	-	3
	28	56	-	-	5
38			-	-	22
	29		239	-	4

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.		
39			239	v.	7
		58	-	-	12
40	30		240	-	1
		59	-	-	14
41			-	-	15
	31		-	-	17
42			241	-	8
		60	-	-	11
	32		-	-	13
43		61	-	-	20
	33		242	-	6
44		64	-	-	16
	34		-	-	23
45			243	-	4
		65	-	-	7
	35		-	-	18
46			-	-	22
		227	-	-	26
		57	25	-	1
47			-	-	18
	36		-	-	20
48			26	-	15
	37		-	-	20
49			27	-	8
	38		-	-	23
50			28	-	2
51			-	-	18
	39		-	-	22
52			29	-	11
		50	-	-	15
	40		-	-	17
		51	-	-	ult.
53			30	-	1
54			-	-	17
	41	48	31	-	6
		49	-	-	15
55			32	-	3
	42		-	-	9
56			-	-	13
		66	-	-	14
57			33	-	13
	43		-	-	15
		62	-	-	18
58			34	-	7
	44		-	-	14

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.			Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.		
		63	34	v.	15	85			56	v.	25
59			35	-	1	86			57	-	12
	45		-	-	9		64		-	-	17
60			-	-	10	87					
		69	-	-	14	88	65		58	-	1
61	46	67	36	-	10	89	66		-	-	10
		68	37	-	1	90			-	-	ult.
62			-	-	7		67		59	-	6
63	47		40	-	1	91			-	-	17
64			-	-	14		68		60	-	8
	48		-	-	21	92			-	-	13
65			41	-	12	93			61	-	4
	49		42	-	1		69		-	-	7
66			-	-	8	94			-	-	20
67			43	-	3		70		62	-	7
	50		-	-	4	95			-	-	15
68			-	-	17	96	71		63	-	9
	51		-	-	22	97			64	-	4
69			44	-	13		72		-	-	10
	52		45	-	2	98			-	-	22
70			-	-	12		73		65	-	14
	53		46	-	8	99			-	-	18
71			-	-	9	100			66	-	16
72			47	-	2		74		-	-	21
	54		-	-	10	101			67	-	4
73			-	-	20		75		-	-	16
	55		48	-	9	102			-	-	23
74			-	-	14	103	76		68	-	16
75			49	-	7	104			69	-	10
	56		-	-	8		77		-	-	16
76			-	-	27	105			70	-	8
	57		50	-	11		78		-	-	23
77			-	-	21	106			71	-	4
	58		51	-	12	107	79		-	-	22
78			-	-	15	108			72	-	8
79			52	-	6		80		-	-	17
	59		-	-	7	109			73	-	3
80			53	-	1	110	81		-	-	21
	60		-	-	13	111			74	-	17
81			-	-	18		82		-	-	22
82	61		54	-	15	112			75	-	8
83			55	-	13		83		-	-	20
	62		-	-	19	113			-	-	25
84			56	-	4	114	84		76	-	20
	63		-	-	23		85		77	-	10

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
115			77 v. 15	144			95 v. 19
116			- - 16	145			96 - 8
117	86		- - 30		106		- - 10
118			78 - 7	146			97 - 5
	87		- - 13		107		- - 12
119			79 - 1	147			98 - 2
	88		- - 14		108		- - 14
120			- - 16	148			- - 17
121			80 - 11	149			99 - 12
	89		- - 12		109		- - 14
122			81 - 1	150			- - ult.
	90		- - 13		110		100 - 11
123			- - 21	151			- - 19
124			82 - 7	152			101 - 9
	91		- - 18		111		- - 10
125			83 - 6	153			- - 18
	92		- - 16		112		- - 21
126			- - 24	154			102 - 10
127	93		84 - 15		113		- - ult.
128			85 - 8	155			103 - 7
	94		- - 18	156			- - ult.
129			86 - 3	157	114		104 - 3
130			- - 21	158			105 - 1
	95		- - 22			99	- - 3
131			87 - 7			97	- - 5
	96		- - 13		115		- - 9
132			- - 25			98	- - 23
	97		88 - 13	159			- - 26
133			- - 18			25	106 - 3
134			89 - 12		116		- - 12
	98		- - 20	160			- - 16
135			90 - 5	161			107 - 9
	99		- - 24		117		- - 13
136			- - 26	162			108 - 1
137			91 - 16		118		- - 13
	100		- - 22	163			- - 19
138			92 - 5			269	109 - 1
	101		- - 20			268	- - 5
139			93 - 1	164			- - 18
140	102		- - 19		119		- - 21
141	103		94 - 1			267	110 - 10
142			- - 18			265	- - 13
	104		- - 21	165			- - 17
143			- - 26			266	- - 20
	105		95 - 14		120		111 - 7

Rom. a. 1823	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
		100	111 v. 8	185			129 v. 13
166			- - 12			162	- - 23
167	121	102	37 - 11		135		130 - 4
168			- - 16	186			- - 6
	122		38 - 1			163	- - 17
		103	- - 3	187			131 - 1
169			- - 16		136		- - 11
		104	39 - 4			173	- - 13
	123		- - 8	188			132 - 2
170			113 - 1			174	- - 7
	124		- - 13		137		- - 19
171			- - ult.	189	138		- - 22
172	125		114 - 11			175	- - 23
173			115 - 5			161	133 - 4
	126		- - 8	190			- - 16
		176	- - ult.			164	- - 22
		158	118 - 8	191		165	134 - 13
174			- - 18		139		135 - 2
		16	- - 19			166	- - 7
		17	119 - 2	192			- - 11
175	127		- - 10			159	136 - 5
		167	120 - 2	193			- - 13
		168	- - 10		140		- - 14
176			- - 12			160	137 - 1
	128		- - ult.			171	- - 11
177			121 - 8	194			- - 12
	129		- - 23		141		- - 20
178			122 - 4	195		172	138 - 9
		169	126 - 2	196	142		116 - 1
179	130		- - 8			155	- - 7
		170	- - 14			156	- - 18
180			127 - 3	197			- - 20
		91	- - 16		143		117 - 5
	131		122 - 13			157	- - 11
181			123 - 2	198			118 - 1
	132		- - 16	199	144	105	217 - 1
		83	- - 17			106	- - 9
182			- - 19	200			- - 15
		84	124 - 7			107	218 - 1
183			- - 13		145		- - 3
	133		- - 23			251	- - 18
		177	128 - 7	201			- - 19
		178	- - 17			108	219 - 1
184			- - 18			109	- - 12
	134		129 - 2		146		- - 18

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
202			220 v. 3		159		234 v. 9
		110	- - 5	220			- - 11
		111	- - ult.			150	- - 17
	147		221 - 1	221			235 - 3
203			- - 2			151	- - 12
		112	- - 19		160		- - 15
204			- - 20	222			236 - 3
	148		222 - 1			152	- - 9
205	149	132	223 - 1	223	161	262	237 - 1
		133	- - 7	224			- - 16
206			- - 13			263	- - 19
		134	224 - 1		162		- - ult.
	150		- - 4			264	238 - 10
		135	- - 13	225			- - 12
207			- - 14	226	163	76	143 - 1
		136	225 - 2	227		77	- - 12
	151		- - 3		164		- - 19
208			- - 5			78	144 - 5
		137	- - 17	228			- - 9
209			226 - 3			79	145 - 1
	152	138	- - 7		165		- - 3
210			- - 19	229			- - 10
		139	- - 21			85	- - 12
	153		227 - 6			86	146 - 8
		140	- - 10	230			- - 15
211			- - 11		166		- - 18
		141	228 - 2			87	147 - 3
212			- - 7	231			- - 17
	154		- - 12			88	148 - 1
		142	- - 23		167		- - 8
213			229 - 1			93	150 - 1
	155		- - 17	232			- - 15
		143	- - 18			90	151 - 6
214			230 - 5	233	168		- - 14
		144	- - 14			121	140 - 1
215			231 - 3			80	- - ult.
216	156	145	- - 9	234		81	141 - 15
		146	- - 14		169		142 - 2
217			232 - 4			82	- - 10
	157	147	- - 17	235			- - 12
218			- - ult.			117	149 - 6
		148	233 - 10		170		- - 14
	158		- - 13	236			- - 15
219			- - 21	237			154 - 3
		149	- - 26			94	- - 7

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
	171		154 v. 8			7	165 v. 15
		95	- - 18		184		- - 19
238			- - 20	256			166 - 3
239	172		155 - 7			8	- - 17
		123	- - 20	257			167 - 1
240			156 - 2		185		- - 4
	173	124	- - 9			9	- - 10
241			157 - 5	258			- - 17
		125	- - 8			10	- - 25
	174		- - 17		186		168 - 2
		126	- - 19			11	- - 6
242			158 - 6	259			- - 7
		127	- - 19	260			169 - 4
	175		159 - 1		187	12	- - 5
243			151 - 18	261			- - 23
		89	- - 19			13	170 - 1
244			139 - 8		188		- - 4
	176		140 - 1			14	- - 8
		120	152 - 11	262			- - 11
245		92	- - 15			15	171 - 8
		122	- - 24	263	189	179	172 - 1
		114	153 - 1	264		185	- - 26
	177		- - 4			186	- - 27
		115	- - 9			187	- - 28
246			- - 13	265	190	229	244 - ult.
		116	- - 28	266			245 - 8
	178		149 - 4		191	230	- - 11
247			- - 9	267			246 - 1
		118	159 - 5		192	231	- - 6
248			- - 13	268			- - ult.
		119	- - 18			232	247 - 10
	179		160 - 3		193		- - 11
		128	- - 6	269			- - 17
249		129	- - 14			233	248 - 3
	180	130	161 - 12		194		- - 6
250			- - 16	270			- - 10
		131	162 - 8	271	195		- - 25
251			- - 13			234	- - 26
252	181	3	163 - 1	272			249 - 15
253	182	4	- - 10		196	235	- - 19
		5	- - ult.	273			250 - 5
254			164 - 4		197		- - 9
	183		- - 12			236	- - 10
		6	- - 20	274			- - 19
255			165 - 3		198		251 - 6

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
		237	251 v. 7
275			- - 14
	199		173 - 1
276			- - 4
		188	- - 15
277			- - 21
	200		174 - 4
		189	- - 9
		238	- - 11
278			- - 14
	201		175 - 4
		190	- - 8
279			- - 9
280			176 - 1
	202		- - 5
		191	- - 8
281		193	- - 19
	203		177 - 10
		194	- - 15
282			- - 16
		195	178 - 6
283	204		- - 10
		196	- - 22
284			179 - 2
		197	- - 10
	205		- - 11
285			- - ult.
		198	180 - 1
		199	- - 16
286			- - 20
	206		- - 21
		200	181 - 3
287		181	- - 13
		182	182 - 3
	207		- - 4
288			- - 17
		183	183 - 1
		202	- - 4
		203	- - 8
289	208		- - 10
		204	184 - 3
290			- - 7
		201	- - 10
	209		- - 17
291			185 - 3

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
		192	185 v. 11
		184	186 - 7
	210		- - 10
292			- - 16
		205	187 - 4
293			- - 10
	211		- - 13
		206	- - 18
294		207	188 - 4
	212		- - 12
295			- - 13
		208	- - 19
296			189 - 3
297	213	209	- - 11
298			- - 18
299	214	210	190 - 1
300			- - 14
		211	- - 15
	215		191 - 6
		212	- - 9
301			- - 10
	216		192 - 3
		213	- - 5
302		218	- - 9
		219	- - 10
		220	193 - 5
303			- - 10
	217		- - 14
		221	- - 23
304			194 - 17
	218		- - 20
		222	195 - 1
305			- - 9
		223	196 - 4
306			- - 10
	219		- - 11
		224	- - 19
307			197 - 8
		225	- - 13
	220		198 - 1
308			- - 15
		226	- - 16
		216	199 - 3
	221		- - 15
		217	- - 16

Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.	Rom. a. 1823.	Rom. a. 1846.	Berol.	Nov.
309			199 v. 17		229		208 - 18
		212	200 - 6			248	209 v. 3
		214	- - 8		230		- - 11
310			- - 10	322		249	- - 15
	222		- - 15			250	210 - 8
311			201 - 3	323			- - 11
		215	- - 9		231		- - 14
312	223		202 - 1	324	232	254	211 - 1
313			- - 12	325			- - 13
	224		- - 13			255	- - 17
		253	- - 14		233		- - 20
314			203 - 5	326			212 - 11
		252	- - 14			256	- - 15
		240	- - ult.		234		- - 26
	225		204 - 1	327			213 - 6
		241	- - 4			257	- - 8
315			- - 7			258	214 - 3
		242	- - 17	328	235	259	- - 5
316			- - 22			260	215 - 5
	226		- - ult.	329			- - 13
		243	205 - 5		236		- - 18
317			- - 18			261	216 - 4
		244	206 - 3	330	237		———
	227		- - 7	331			———
318			- - 14	332	238		260 - 1
		245	- - 17	333	239		- - 26
	228		207 - 7	334	240		261 - 11
		246	- - 11			270	- - ult.
319			- - 12	335			262 - 13
320			208 - 7		241		263 - 5
		247	- - 11	336			- - 8
321			- - 17			271	- - 21

Addenda.

Sequuntur excerpta ex Henrici Alani Coniecturis et Animadversionibus, quas nunc demum usurpare licuit. Libellus est paucarum paginarum et Dublinii prodiit anno 1841.

P. 13 v. 9. Supple: Sive pervigiles *die noctu semper pro*tegant.
P. 20 v. 14. Lege: ut si simiam aut volpem Apelles *pinger*et, bestiae *sordidae* pretium adderet.
P. 22 v. 4. Lege: mollitia *delicata.*
P. 44 v. 1. Lege: negotio *invito.*
P. 45 v. 4. Lege: *In* nona.
P. 48 v. 6. Supple: videam te *valentem.*
P. 48 v. 24. Distingue: quodcumque ausus fueris cum isto ingenio, perficies.
P. 48 v. ult. Supple: *de hexametris faciendis* in me re*cipio voca*bula d*uriora notare, si minus* perfecte absolveris.
P. 61 v. 12. Lege: *informior* littera.
P. 70 v. 24 et p. 97 v. 9. Maii perversa interpunctio corrigitur eodem modo quo apud nos.
P. 83 v. 12. Alani et Orellii ϲυνέμπτωϲιϲ.
P. 100 v. 11. Lege: *Nihilo magis* aut *nihil eo minus.*
P. 106 v. 8. Supple: *Re cognitum habeo, quam nihil tam pa*ratum atque expeditum. — Continuo Alanus mavult *Scribe*, quod ego quoque commendavi.
P. 121 v. 5. Lege: *adgnomen* Armeniaci quod recusaverat sumendum.
P. 132 v. 13. Alanus recte confert Sallust. Catil. 8: Ita eorum, qui fecere, virtus tanta habetur, quantum verbis eam potuere extollere praeclara ingenia. Adde Vopiscum in Probo et Nostrum in Princip. Hist. p. 202.
P. 138 v. 10. Cum Heindorfio scribit *acerbitati.*
P. 156 v. 1. Lege: Plautino *facto* verbo, coll. Bentl. ad Hor. de Arte vs. 52.
P. 195 v. 12. Supple: nepotesque *praesidio.*
P. 204 v. 4. Quia Alanus dubitat de lectione *appellandae*, operae pretium est adnotare, amicum meum illud ipsum *appellandae* in Codice invenisse.
P. 220 v. 17. Alanus quoque vidit in corruptela latere: *truces* tauri.
P. 222 v. 2. Supple: *de vectigalibus.*
P. 225 v. 19. An: perpetuo *substrictae* sunt?
P. 225 v. ult. Iterum Alani et Orellii ϲυνέμπτωϲιϲ.
P. 229 v. 19. Lege: *humeris* vel *humero exaptas.*
P. 231 v. 2. Iam Alanus vidit emendandum esse *condoluisse.*
P. 232 v. 13. Alanus cum Hauptio: *meomet.*
P. 234 v. 20. Lege: *pariterque,* coll. Cic. de Div. II 14, 33.

P. 234 v. ult. Iam Alanus occupavit emendare: mariti vox *ore* carissimo et pectore iunctissimo profecta.

Reliquae Alani coniecturae lectoribus fortasse minus placebunt. Idem in Observationibus in loca aliquot Ciceronis, quae Dublinii prodierunt anno 1863, emendavit:

P. 192 v. 16. Lege: *aut* verae rei *demsit* aut addidit. Et ita iam Heindorfius.

P. 209 v. 9. Lege: quam iure supplicium *luit.*

P. 214 v. 1. Lege: *quod unice* divinae naturae proprium est.

Corrigenda.

Supersunt, ut fit, pauca quaedam corrigenda P. 17 vs. 4 vitium typothetarum est, nam codex non habet *lugat* sed *legat.* P. 36 vs. 9 scribendum est *fecit,* non *facit;* est illa certe Codicis lectio. Praeterea oblitus sum monere Codicem amico diserte exhibuisse p. 5 v. 12 *quid* non *quod*, p. 6 v. 11 pr. m. *tantopere*, sec. m. *tanto opere*, p. 142 v. 1 *litteras* non *literas,* p. 213 v. 6 *precari* non *praecari,* vs. 10 *deos* et *homines* non *deos homines* et in margine *ope* non *opere*. Maius de his locis perperam retulit.

E Maii lectionibus, de quibus amicus nihil adnotavit, omisi quae sequuntur; credibile est ita in Codice legi:

P. 4	vs.	pen.	*aves.*	Ita Maius, sed in eius schedis *es.*	
- 16	-	13	*sepelitur.*	Cod. sec. Maium	*sepellitur.*
- 21	-	6	*ad hoc*	- - -	*at hoc.*
- 24	-	6	*chartam*	- - -	*cartham.*
- 27	-	pen.	*quom*	- - -	pr. m. *quo,* sec. m. *cum.*
- 28	-	2	*quaestori*	- - -	*questori.*
- 28	-	12	*Demosthenen*	- - -	*Demostenen.*
- 29	-	10	*horam*	- - -	*oram.*
- 31	-	11	*ad Graecam*	- - -	*a Graeca.*
- 36	-	4	*At*	- - -	*Ad.*
- 36	-	18	*Die senatus*	- - -	*De senatus.*
- 37	-	12	*prodigi*	- - -	pr. m. *prodigei.*
- 40	-	14	*Adpropinquat*	- - -	pr. m. *Atpropinquat.*
- 40	-	pen.	*meditatus es*	- - -	*meditatus est.*
- 42	-	11	*quod Heroden*	- - -	sec. m. *quod in Heroden.*
- 42	-	19	*putas*	- - -	sec. m. *putes.*
- 47	-	15	*somniis*	- - -	*somnis.*
- 50	-	4	*ad*	- - -	*at.*
- 51	-	3	*otium*	- - -	pr. m. *et otium.*
- 55	-	1	*pompaticas*	- - -	pr. m. *ponpaticas.*
- 55	-	18	*partim*	- - -	*patrim.*
- 57	-	10	*Dominam m. saluta*	- - -	*Domine m. salute.*

P. 58 -	8	*Ego hodie*	Cod. sec. Maium *Ego die.*
- 61 -	1	*pervicacia*	- - - pr. m. *pervicaciam.*
- 66 -	17	*praeparares*	- - - pr. m. *praeparare.*
- 73 -	4	*ad*	- - - *at.*
- 82 -	18	*spectante*	- - - pr. m. *sectante.*
- 91 -	ult.	*alii*	- - - pr. m. *aliid.*
- 95 -	20	*facundiores*	- - - pr. m. *facundioreis.*
- 97 -	4	*longiusculam*	- - - pr. m. *loggiusculam.*
- 108 -	12	*Sallusti*	- - - sec. m. *Sallustii.*
- 122 -	14	Maius vidit in margine: *aut Neptuno ceterisve diis.*	
- 122 -	17	Cod. sec. Maium in textu *contemtu*, in marg. *contemptu.*	
- 148 -	3	*quanto*	Cod. sec. Maium *quando.*
- 153 -	27	*quique pene*	- - - *quique ea pene.*
- 187 -	11	*hoc multis*	- - - *hoc saepe multis.*
- 209 -	1	*precanteis*	- - - sec. m. *praecantes.*
- 229 -	21	*Iuppiter*	- - - in marg. *Iupiter.*